Hans-Jörg Ronsdorf

Перехід на Інший Бік

ВІД **СТАРОЇ** ДО **НОВОЇ** ЛЮДИНИ

Перехід на інший бік

Від старої до нової людини

Hans-Jörg Ronsdorf

Christliche Literatur-Verbreitung e. V.

Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
1-ше видання, 2011 р. (німецьке видання)
© 2011 by CLV · Christliche Literatur-Verbreitung
Postfach 11 01 35 · 33661 Bielefeld
Інтернет: www.clv.de
Оформлення обкладинки: Andreas Fett, typtop, Meinerzhagen
Верстка: CLV
Друк і палітурка: GGP Media GmbH, Pößneck
ISBN 978-3-86699-310-5 (німецьке видання)

Зміст

Передмова 12
1. Оглядовий політ 14
2. Приземлилися — і що далі? 23
2.1 Свобода або рабство — але не те й інше водночас 23
2.2 Заповіді свободи 24
2.3 Утікати й протистояти 25
2.4 Почуття 25
2.5 Корабель зі старим і новим капітаном 26
2.6 Повний вперед! 26
2.7 Наш Отець 27
2.8 Чого хоче Бог 28
2.9 ВІН мусить рости, а я — маліти! 29
2.10 Нове життя в графічному зображенні 29
2.11 Усе разом з одного погляду 32
2.12 Гірські походи 33
2.13 Від Адама до Христа 34
2.14 Що мало статися насамперед для нашого спасіння? 34
3. Римлян 5:12-21: Від Адама до Христа 35
3.1 Вірш 12: Як усе почалося 36
3.1.1 Гріх і гріхи 36
3.1.2 Гріх і смерть 37
3.1.3 Гріхопадіння й первородний гріх 37
3.1.4 Проста заповідь 38
3.2 Вірш 13: Гріх до дарування Закону 39
3.3 Вірш 14: Адам, прообраз майбутнього 40
3.3.1 Адам і Христос 40
3.4 Вірш 15: Через Христа шкоду виправлено з лишком 41
3.5 Вірш 16: Наслідки переступу й наслідки дару благодаті 41
3.6 Вірш 17: Панування смерті скасовано через Христа 42
3.7 Вірш 18: Осуд і виправдання для життя 43

3.8 Вірш 19: Правове становище грішників і становище спасіння праведних 44
3.9 Вірш 20: Закон викриває всі гріхи 44
3.10 Вірш 21: Від смерті до вічного життя 45
3.11 Огляд Римлян 5:12-21 46
4. Римлян 6: Вільні від влади гріха 47
4.1 Перехід на інший бік: Від Адама до Христа 47
4.2 Вірші 1-2: Чи благодать — дозвіл грішити? 47
4.2.1 Ми померли для гріха та його влади! 48
4.3 Вірші 3-4: Охрещені в Христа та в Його смерть 48
4.3.1 Хрещення в смерть 49
4.4 Вірш 4: Воскрешені для обновлення життя 51
4.5 Вірш 5: З'єднані з Ним у Його смерті та Його воскресінні 52
4.6 Вірш 6: Стара людина розп'ята разом із Ним 53
4.6.1 Стара людина 54
4.6.2 Розп'яття старої людини 55
4.6.3 Тіло гріха 55
4.7 Вірш 7: Виправдані від гріха 56
4.8 Вірші 8-9: Ділити з Христом смерть і життя 57
4.9 Вірш 10: Христос, Який помер для гріха 58
4.10 Вірш 11: Вважати себе мертвими для гріха, а живими для Бога 59
4.11 Вірш 12: Панування гріха над тілом зламано 60
4.12 Вірш 13: Тепер віддати себе Богові 60
4.13 Вірш 14: Не під Законом, а під благодаттю 61
4.14 Підсумок 62
4.15 Хрест на Голгофі й гріх 62
4.16 Римлян 6:15-23: Визволені, що живуть під благодаттю 63
4.17 Індикатив спасіння й імператив спасіння 63
4.18 Вірш 15: Мета благодаті 66
4.19 Вірш 16: Раби гріха чи праведності 66
4.20 Вірш 17: Послушні від серця — більше не раби гріха 66
4.21 Вірш 18: Раби праведності 67

4.22 Вірш 19: Віддати себе в розпорядження Божої праведності й святості 68
4.23 Вірші 20-22: Від безплідності до вічного життя 68
4.24 Вірш 23: Вічне життя замість вічного осуду 69
5. Закон у Посланні до римлян 71
6. Римлян 7: Вільні від Закону 75
6.1 Значення Римлян 7 і його місце в посланні 75
6.2 Боротьба Духа проти плоті? 76
6.3 Праведники й грішники водночас? 76
6.4 Народжений знову чи ні? 77
6.5 Римлян 7: Необхідний досвід? 78
6.6 Хто ця людина в Римлян 7? 79
6.7 Римлян 7:1-6: Померлі для Закону 79
6.7.1 Вірш 1: Закон чинний лише для тих, хто живе 80
6.7.2 Вірші 2-3: Єдиний спосіб вирватися з-під Закону 80
6.7.3 Вірш 4: Той, Кому ми тепер належимо, — Христос 81
6.7.4 Вірш 5: Закон сприяє не праведності, а гріхам 81
6.7.5 Вірш 6: Нове служіння Богові поза Законом 82
6.8 Римлян 7:7-14: Досконалий Закон 82
6.8.1 Вірш 7: Пізнання гріха приходить через Закон 83
6.8.2 Вірш 8: Закон сприяє гріху 84
6.8.3 Вірші 9-11: Зустріч із Законом веде до смерті 85
6.8.4 Вірш 12: І все ж Закон добрий 86
6.8.5 Вірш 13: Ще раз — функція Закону 87
6.9 Римлян 7:14-25: Досвід християнина під Законом 87
6.9.1 Вірші 14-15: Добра воля й немічна плоть 87
6.9.2 Вірш 16: Згода із Законом 88
6.9.3 Вірші 17-21: Гріх, що живе в мені 88
6.9.4 Вірші 22-23: Два закони та їхня дія 89
6.9.5 Вірш 24: Відчай 89
6.9.6 Вірш 25: Урок із Римлян 7 90
7. Римлян 8:1-11: Нарешті вільні! 92
7.1 Уже тепер — але ще ні 93

7.2 Прорив 94
7.3 Вірш 1: Виправдувальний вирок — більше жодного осуду 94
7.4 Вірш 2: Визволені законом Духа життя 96
7.5 Вірш 3: Бог розв'язує проблему гріха на Голгофі 97
7.5.1 Бог стає Людиною 97
7.5.2 Голгофа 98
7.6 Вірш 4: Божий Закон усе ж виконується 99
7.6.1 Мойсеїв Закон і його чинність 100
7.7 Вірш 5: Бути за плоттю чи за Духом 101
7.8 Вірші 6-7: Смерть і життя, ворожнеча й мир 102
7.9 Вірші 8-9: Бути в плоті й бути в Дусі 102
7.10 Вірші 10-11: Божий Дух і спасіння нашого тіла 103
7.10.1 Наше становище спасіння — індикатив спасіння — «уже тепер» 103
7.10.2 Жити й помирати 104
7.10.3 Божий Дух і тіло 105
7.10.4 Чому ми не безсмертні вже тепер? 105
8. Римлян 8:12-17: Імператив спасіння — життя в перемозі 106
8.1 Вірш 12: Більше не боржники плоті 106
8.2 Вірш 13: Життя чи смерть 107
8.2.1 Обітниці й застереження та вічне спасіння 107
8.2.2 Духом умертвляти вчинки тіла 111
8.2.3 «Вважати мертвими» чи «умертвляти»? 112
8.2.4 Умертвляти — як це робиться? 113
8.3 Вірш 14: Сини Божі, яких провадить Дух 115
8.4 Вірш 15: Дух синівства кличе в нас: «Дорогий Отче!» 116
8.5 Вірш 16: Ми — діти Божі! 117
8.6 Вірш 17: Ми — спадкоємці Христової слави 117
9. Римлян 12: Мислення оновлюється! 119
9.1 Божа мета щодо нас 119
9.2 Римлян 12:1-2: Служіння Богові — справа логічна! 120
9.2.1 Ваші тіла! 121
9.2.2 Світ: Друг чи ворог? 122

9.2.3 Зміна через нове мислення ... 123
9.2.4 Метаморфоза ... 124
9.2.5 Навіщо оновлення? ... 125
9.2.6 Як відбувається оновлення? ... 125
9.2.7 Поле битви — світ думок ... 126
9.2.8 Як нам виграти битву? ... 127
9.2.9 Мрії наяву й бажані фантазії ... 128
9.2.10 Божа воля — перевірена й визнана доброю! ... 129
9.3 Римлян 13:13-14: Зодягнутися в Христа — не дбати про плоть ... 130
9.4 Висновок ... 131
10. Старе й нове — огляд ... 132
11. Що таке плоть? ... 134
11.1 Гріх і плоть ... 135
11.2 Плоть і невіруюча людина ... 136
11.3 Плоть і християнин ... 136
12. Плоть проти Духа ... 139
12.1 У чому була проблема? ... 139
12.2 Дія плоті ... 140
12.3 Християнин у Посланні до галатів ... 141
12.4 Закон і плоть — два зубчасті колеса в одному механізмі ... 142
12.5 Прадавній космічний і нинішній особистий конфлікт ... 142
12.6 Живіть і ходіть Духом! ... 143
12.7 Божа дія і наша дія — протилежність? ... 144
12.8 Покликані до свободи — але що це за свобода? ... 144
12.9 Дух бореться за нас ... 145
12.10 Посеред боротьби ... 145
12.11 Віруси й вакцина ... 147
12.12 Що таке діла плоті? ... 147
12.13 Плід Божого Духа ... 148
12.14 Плоті місце на хресті ... 150
12.15 Ким є людина після того, як її розп'ято з Христом? ... 151
12.16 Щодня брати свій хрест ... 152
12.17 Жити й ходити Духом: Буття й небуття ... 153

12.18 Ходити Духом — як це можливо? 154
12.19 Спіткнутися й підвестися 154
12.20 Повернутися на правильний шлях 155
12.21 Наш Помічник на небі 156
12.22 А якщо ми згрішили? 157
12.23 Визнавати 158
12.24 Духовний і плотський християнин — чи таке буває? 159
12.25 Суть конфлікту між Духом і плоттю 160
13. Нова й стара людина: Старе минуло, настало нове 162
13.1 Нова людина в Посланні до ефесян 163
13.2 Нова людина в Посланні до колоссян 163
13.3 Стара людина в посланнях до ефесян і колоссян 164
13.4 Історія створення нової людини 165
13.5 Багато людей — одна нова людина 167
13.6 Індивідуальна особистість стає новою людиною 168
13.7 Що таке нова людина? 169
13.8 Нове творіння 170
13.9 Що створено наново? 171
13.10 Чи потребує нова людина оновлення? 172
13.11 Нова людина: Зодягнута, мов в одежу 173
13.12 Підсумок — образ 174
13.12.1 Старе дерево 175
13.12.2 Нове дерево 175
13.12.3 Старий корінь, який ще живий 177
13.13 Тільки вірою 178
13.13.1 Лінивий садівник 178
13.14 Майбутнє нової людини 179
13.14.1 Жити життям майбутнього вже тепер 180
13.15 Заклик 180
14. Народжені знову для нового життя 182
14.1 Що ж таке природа? 183
14.2 Учасники Божої природи 184
14.3 Вічне життя — це життя Христа 185

14.4 Як ми стаємо учасниками Божого життя? 185
14.5 Нове народження — народжені від Бога 185
14.5.1 Народжені з води 186
14.5.2 Народжені з Духа 187
14.5.3 Пророцтво Єзекіїля: Нові серця й новий дух 187
14.6 Перенесені від смерті до життя: Оживлені 188
14.7 Таємниця становлення й зростання 189
14.8 Зростання — життя росте 190
14.9 Плекати 192
14.10 Хобі чи обов'язок? 193
14.11 Індикатив спасіння в Івана 193
14.12 Імператив спасіння в Івана 194
14.13 Вічне життя — якість і кількість 195
14.14 Ознаки життя 196
14.15 Народжений від Бога не грішить 196
14.15.1 Чотири етапи історії спасіння: Людина й гріх 198
14.15.2 Більше не грішити: Можливо чи неможливо? 199
14.16 Досконалість — що це? 200
14.16.1 Досконалість нашого становища спасіння 200
14.16.2 Досконалість (зрілість) у нашому житті: Стати дорослими 201
14.16.3 Цілісна досконалість у майбутньому завершенні 201
14.17 Відповідальність за наші вчинки, а не за наше єство 201
14.18 Нова й стара природа водночас у нас 202
14.19 Висновок 203
15. Темперамент і характер 204
15.1 Біблія й учення про темпераменти 204
15.2 Характер і його зміна 206
16. Заключне слово 209
17. Бібліографія

Нашим дітям — Феліксові, Лаурі, Алексові, Петерові й Аннемарі — із щирим бажанням, щоб вони вхопилися за Христа і щоб Він їх охопив.

Передмова

Тема цієї книжки займає мене ще з юності. Вона — серце християнського життя. Лише зі спасіння, яке ми повністю прийняли й зрозуміли, виростає визволене життя. Зрілість християнина стоїть і падає разом із тим, що ми зрозуміли про хрест.

Бути визволеним від гріха — це не теорія, а практична реальність. Майже 30 років тому книжка «Das normale Christenleben» («Нормальне християнське життя») Вотчмена Ні (Watchman Nee) допомогла мені пережити прорив. Хоч я був віруючим, я був розчарований, бо не мав чого протиставити владі гріха. Ця книжка, як і багатьом іншим, відкрила мені очі на визволення, яке я давно мав у Христі, але ще не знав по-справжньому. Ідеться не про вищий щабель побожності чи про християнство на рівні експерта, а про розуміння того, як Бог бачить нас і що Він дав нам у руки.

Ця тема — гаряча, особливо для того, хто про неї пише. Чи можу я це робити тому, що досяг 100 %? Ніколи. Я розумію, що не багатьом із нас слід ставати вчителями, бо вони приймуть суворіший суд, адже всі ми часто спотикаємося. Але без біблійного навчання та його постійного повторення ми не маємо жодного шансу мотивувати інших або самі правильно взятися до справи. Кожне покоління мусить і саме зіткнутися з цими темами. У цій книжці не буде нічого або майже нічого нового, чого б уже не написали інші. Але вона має спонукати оживити цю центральну тему й зробити її предметом розмови.

Я охоче скористався допомогою. Насамперед дякую Томасові Єттелю (Thomas Jettel) за коректуру й поштовхи до роздумів, завдяки яким дещо стало зрозумілішим. Дякую Йозуа й Бригітте Келлер (Josua und Brigitte Keller), місіонерам поблизу Ніцци, за конструктивний обмін думками. Дякую також Гербертові Бріму (Herbert Briem), Петерові Штрайтенбергеру (Peter Streitenberger) і Гаррі Ґрафу (Harry Graf) за критичне прочитання. Те, що я називаю цих братів і сестер, не означає, що ми однієї думки в усіх питаннях, тому за зміст відповідаю я сам.

За небагатьма винятками я використовував переклад Біблії Elberfelder 2003 (німецький переклад Біблії; Edition CSV Hückeswagen). Винятки, як правило, позначено.

Hans-Jörg Ronsdorf, Зульцберг, листопад 2010 р.

Тільки Він — моя скеля й моє спасіння, моя висока твердиня.
Псалом 61 (62):7
Тоді ви житимете в безпеці й матимете повноту спасіння, мудрості й пізнання.
Ісаї 33:6 (NeÜ, німецький переклад Біблії)

1. Оглядовий політ

Сідайте й пристебніться! Ми здійснимо чудовий оглядовий політ. Наша мета — великі гори. Ми хочемо з висоти пташиного польоту оглянути вражаючий гірський масив. Я живу просто біля підніжжя Альп і з мого кабінету бачу гори. Не раз я мріяв злетіти й досхочу роздивитися це чудове творіння згори. Досі все обмежилося одним коротким оглядовим польотом, але він розпалив у мені бажання ще.

Сьогодні я хочу запросити вас у такий політ. Цей політ нічого не коштує. Він відбувається в нашій уяві. Як ви думаєте: про які гори йдеться? Уявіть собі, що ці гори — велике спасіння, тобто великий порятунок вічного й всемогутнього Бога. Уявіть собі, що ця гора втілює те, що Бог створив в Ісусі Христі через Його смерть на хресті, через Його воскресіння та Його вознесіння. Ідеться не про будь-що, ідеться про *повноту спасіння*! За один політ неможливо побачити все одразу, але все ж можна розгледіти чимало. І під час кожного наступного польоту знову можна було б побачити щось нове.

Обіцяю вам, що цей політ не буде нудним, і то не тому, що літак маленький і лише двомісний. Такий легкий літак може добряче трясти, але те, що ми побачимо, буде таким величним, що ми забудемо про все інше.

Наш пілот знається на всьому найкраще. Він знає найкращі маршрути, найкращі цілі, найгарнішу панораму, правильні висоти й низини, він знає погоду й може безпечно доправити нас додому. Тому страх перед польотом можна спокійно залишити на землі.

Гора, до якої ми хочемо долетіти, — це Ельбрус, найвища гора Кавказу, заввишки 5 642 м. Це чимала висота, і літакові доводиться неабияк боротися, щоб піднятися так високо.

Що особливого в цій горі? Звісно, її вирізняє те, що вона найвища на Кавказі, але вона ще й згаслий вулкан. Вона має великий кратер, з якого колись давно викидало розжарену лаву. Вулкани, як ми знаємо й із сьогодення, — некеровані й неймовірні сили природи. Такі сили природи вирвалися й тоді, коли Бог за днів Ноя затопив світ. Як каже Біблія, відкрилися джерела безодні й вікна небесні (Буття 7:11), щоб розподілити по землі неймовірно великі маси води. Можливо, величезні геологічні зміни, пов'язані з цим всесвітнім потопом, призвели до того, що вулк

ани стали активними. У всякому разі вода тоді піднялася вище за вершини гір: усі гори були покриті (Буття 7:20), видно було тільки воду.

Люди того часу були дуже злі. Вони переступили *точку, з якої вже немає вороття*, і віддалилися від Бога, тобто від того, що Він задумав для творіння. Так далеко, що Бог підвів риску. Я не знаю, у чому полягав увесь розмах їхнього зла, але Бог це бачив (Буття 6:5). І Ісус каже, що саме такі дні прийдуть знову (Луки 17:26). Потоп мав знищити всіх людей, крім Ноя та його родини. З цього суду добре видно, що означає гріх для Бога. Ми часто не маємо проблеми з гріхом, хоча постійно стикаємося з його негативними й тяжкими наслідками. Але що думає про це Бог? Бог ненавидить гріх, бо він, мов смертельна й невиліковна хвороба, нищить людей, Його створіння, і відділяє їх від Нього. Гріх змінює людину так, що вона стає Божим ворогом. Бог ненавидить гріх, бо любить нас. Гріх Йому огидний, бо суперечить усьому Його єству, Його любові та святості. Людям Ізраїлевого народу Господь каже, що потай проливає сльози над їхнім гріховним станом (Єремії 13:17; 14:17). Гріх зачіпає *Його* серце, Йому він не байдужий. Кожен гріх *Він* знає й відчуває аж до глибини Свого серця. Гріх відділяє людей від Бога й людей одне від одного. Він — те, що нападає на Бога й зневажає Його заповіді. Він перерізає життєву артерію між Богом і людиною, тож не може вести ні до чого, крім смерті. Гріх може мати привітне обличчя, але це лише маска: він потворний і руйнує все, де тільки з'являється. Він поширений повсюди. Усюди, де є люди, він є. Він зачіпає всіх. На всіх він чіпляється, мов кліщ, — хочуть вони це визнати чи ні. Як насінина, він від народження лежить у кожній людині, хоча в одних розвинувся більше, в інших менше.

Бог ненавидить гріх, але любить грішника! У цьому наш порятунок! Проте гріх і людина зрослися між собою, вони становлять єдність, яку жодним людським способом не розділити. Якби Бог знищив гріх, Його вирок знищення врешті-решт упав би на нас! Він знайшов шлях і розв'язав проблему! Не люди взялися до цієї проблеми, бо вони заперечують власну *хворобу гріха*. Для них гріх не охоплює того, чим він є для Бога.

Коли Вічний творив усесвіт, вистачило Його всемогутніх слів: «Нехай буде!» Але щоб розв'язати проблему гріха, слів було замало. Навпаки, це коштувало Йому всієї Його любові. Бог незмінний, Він — як чисте світло, Він — любов, Він святий і праведний, Він чистий і абсолютно безгрішний. Коли йдеться про гріх, нам слід думати про ці Божі властивості, і то в Божому вимірі! Ідеться не про наше толерантне й часто пристосовне уявлення. На Голгофі, місці страти Ісуса, ви можете побачити, як неймовірно серйозно Бог ставиться до гріха. Немає іншого місця, де разючіше

видно, що Бог *любить* грішника, але безмежно ненавидить гріх. Бог приносить у жертву власного Сина замість нас, *людей*. Чому була потрібна кривава жертва? Бо гріх — не просто дрібне порушення, а те, що обурює нашого Творця й ображає Його. Тому Він справедливо вимагає спокути за гріх і виправлення шкоди, якої ми завдали Богові. Так буде завжди: Бог покарає грішника за його гріх. Те, що за несправедливістю йде кара, багато хто вважає *лише* релігійною вигадкою. Аж ніяк! Цей факт, наприклад, *лежить* в основі нашої правової системи. Тільки в Бога ми мусимо уявляти це значно чистішим і справедливішим. Він усевідний і читає всі думки. Він усюдисущий, а отже, Сам свідок усього, що *люди* думають, говорять і роблять. Ніщо не вислизає від Нього. Якби ви були на світі самі й учинили *лише* один гріх, то навіть тоді жертва Ісуса була б потрібна. Навіть один-єдиний гріх *для* Бога неприйнятний. Він надто святий і славний, щоб заплющити очі бодай на один-єдиний гріх.

Бог не поводиться з *людьми* як із невдалим експериментом творіння. Він не полишає *людини*. Він хоче помилувати й спасти грішника. Але *для* цього Йому потрібен хтось, хто *може* сплатити борг. Чи є *людина*, яка може сплатити рахунок? Так! Цей Один стає замісною жертвою. Вона сплачує наш борг. Ісус, «Ягня Боже», стає нашим замісником. *Людина* стає — у переносному сенсі — цим замісним жертовним ягням. На Голгофі Божий Син добровільно став із нашим гріхом у безпосередній близькості до Бога, щоб узяти на Себе наш осуд і кару. Бог приймає готовність Свого Сина принести Себе в жертву й не щадить Його в цьому суді кари. Чи віддали б ми свого сина, щоб викупити наших ворогів із біди, у яку вони втрапили з власної вини? Хіба замість того, щоб покарати свого сина чи свою доньку, ми не зробили б усього, щоб їх пощадити? Бог цього не зробив. Так, щоб нас відкупити, мало статися значно більше, ніж *лише* наказ чи слово творіння.

Повернімося до Ноя: вода суду тоді покрила найвищі гірські вершини. Бог поставився до гріха серйозно, дуже серйозно! — А тим паче на Голгофі: чи маємо ми хоч якесь уявлення про суд, що звершився *там*, про тягар, який ніс Ісус? Можливо, ви зараз думаєте про те, як жорстоко Його скалічили, втиснули Йому на голову терновий вінець і прибили до хреста. Але зачекаймо хвилинку. *Це* не були ті страждання, якими Він заплатив за наші гріхи. Це зробили з Ним *люди*. Вони нічого не додали до спасіння. Те, що вони зробили, ще раз довело, наскільки зіпсовані *люди*. Божий суд і виконання відповідного вироку над гріхом почалися тієї Страсної п'ятниці *лише* о шостій годині, приблизно о 12-й годині дня. Тоді, коли сонце стояло найвище, настала непроглядна темрява.

Настав час розрахунку за нашу провину. Суд Божого гніву з усією силою впав на невинне жертовне ягня. Три години наш Господь Ісус віддавав Себе Божому гнівові на гріх (також на мій гріх) і взяв на Себе те, що назавжди веде всіх людей до пекла. Це темрява в найправдивішому й найглибшому сенсі слова. Ніхто не був свідком того, що сталося між Отцем і Сином, щоб розв'язати проблему гріха на всі часи.

Ми дивимося з ілюмінатора літака вниз на цю гору, яка колись була вогнедишним вулканом. Червона розжарена лава нагадує мені про озеро, що горить сіркою й вогнем, про вічне пекло. Так, наш Спаситель замість нас Сам витерпів усе, що Бог відчуває щодо гріха, — стиснуте в три години! Коррі тен Бом (Corrie ten Boom) навела такий приклад: під час лісової пожежі завжди є місце, де вогонь уже не знаходить поживи, — там, де вогонь уже лютував. Голгофа тепер — місце, де грішник знаходить безпеку, бо вогонь Божого суду над гріхом тут уже був.

Псалмоспівець, який пророчо говорить про цей Божий суд на Голгофі, ніби думає про потоп: «Усі Твої вали й Твої хвилі[1] пройшли наді мною» (Псалом 41 (42):8; пор. Псалом 87 (88):8). Гуркіт стихій за днів Ноя (маси води, бурі, землетруси, вулкани тощо) — лише слабкий прообраз того, що Господь Ісус Христос витерпів на хресті, а ще більше в ті три години темряви, — розп'ятий у немочі, у змученому тілі й у великому болю. Це була цілковита богопокинутість! Бог судив Свого Сина. Божий Син між небом і землею — відкинутий людьми й відторгнутий небом! Він пішов за нас у найглибшу темряву. Яка жертва! Знайдіть час подумати над тим, що Він зробив для вас. Повірте мені: якщо ви хочете пережити бодай якусь зміну у своєму житті, вона починається з того, що ви дозволяєте Ісусовій любові вразити вас. Вона така велика, що перевищує наше пізнання. Про це каже й Павло (Ефесян 3:19). Він говорить про ширину, довжину, висоту й глибину цієї любові. Французькі солдати знайшли в Іспанії покинуту в'язницю часів інквізиції. Вони натрапили на скелет, ще прикутий ланцюгами до стіни підземелля. На стіні був видряпаний хрест. А на чотирьох кінцях хреста були видряпані слова з Ефесян 3: угорі *висота*, унизу *глибина*, ліворуч *ширина* й праворуч *довжина*. Мученик, який залишив цей видряпаний рисунок, був сповнений Ісусової любові — найбільше в найтяжчі дні наприкінці свого стражденного життя. Він зрозумів значення хреста — любов Христа, що перевищує всяке пізнання! І цей мученик інквізиції був готовий заради цієї любові пройти відповідний шлях і так наслідувати свого Учителя.

1. Ці вали й хвилі символізують Божий гнів.

Досі ми говорили про провину, про гріх і прощення. Людину засуджують за те, що вона робить. Але як бути з проблемою нашого злого єства? Чи можна взагалі дарувати нам прощення, коли ми *є* грішниками?

Чому те, що сталося на хресті, було таким безмежно жахливим? Бо Господь Ісус помер не лише за те, що я зробив, а й за те, чим я є. Уявіть собі, що ви берете на себе відповідальність за велику провину якоїсь людини. Це було б гідно подиву. А тепер уявіть ще, що вас не просто сплутали б із цією злою людиною, а навмисно ототожнили з нею! Це лише слабке порівняння з тим, про що йшлося на Голгофі. Біблія описує все наше єство як гріховне. Гріх живе в нас, він присутній у всьому, що ми робимо. Чи люди «великі», чи «малі» грішники — це не має значення. Вірите ви чи ні: це особливо помічаєш на собі, коли вже довше віруєш. Ідеться не про те, що тоді ще доводиться жити з непрощеним гріхом. Але гріх, що живе в нас, пізнаєш дедалі краще. Що довше живеш у вірі, то більше бачиш, який підлий і огидний гріх. І немає різниці, чи ви жили посеред світу, чи в християнській родині, коли прийшли до віри.

Коли Господь Ісус Христос помер, Він розв'язав і проблему гріха *в* нас. Ми маємо добре зрозуміти, що саме тому Його зроблено гріхом. Бог засудив Його так, ніби Він був винний у гріху, — не лише у вчинках, а й у гріхові, що пов'язаний із нами. Поганими були не лише плоди, усе дерево було гниле й непридатне. Так Господь Ісус Христос стояв за нас на суді. Після трьох годин темряви Він вигукнув: «Звершилося!» Це найважливіші слова, які будь-коли чув усесвіт! Щоб повністю взяти на Себе вирок суду, Господь Ісус помирає. Заплата за гріх, за наш гріх, — смерть, Його смерть!

Уявіть собі, що Бог повністю зараховує вам цю смерть Ісуса й записує її на ваш рахунок. Або, біблійними словами: наша стара людина розп'ята разом із Ним! Наше старе життя (усе, що ми зробили, і все, чим ми є) 2 000 років тому було віддане на хресті на смерть разом із Ним. Він помер за це. За все! Немає більше нічого, за що нам ще треба було б щось платити. Божий засуджувальний вирок нас більше не спіткає! Подивіться в ілюмінатор літака й уважно роздивіться цю могутню гору! Вулкан згас. Так згас і вогонь всепоглинного Божого суду, бо Ісус узяв його на Себе. Що ви бачите тепер? Білу гору! Усе вкрите снігом. Якби вулкан ще був активний, на вершині не могло б бути снігу. А що хоче сказати нам сніг, зрозуміло. Мало що говорить так ясно про чистоту й бездоганність, які тепер у Христі стали для нас реальністю.

Очисти мене від гріха ісопом[2], і я стану чистий; обмий мене, і я стану біліший від снігу.
Псалом 50 (51):9
Прийдіть же, і будемо судитися, говорить Господь. Якщо ваші гріхи, як багрянець, — стануть білі, як сніг; якщо червоні, як кармазин, — стануть, як вовна.
Ісаї 1:18

Бог обмив нас дочиста. Ми могли б тут перелічити ще так багато з того, що здійснило величезне діло Ісуса. Тут — лише ще це біблійне слово:

А від Нього ви в Христі Ісусі, Який став для нас мудрістю від Бога, і праведністю, і святістю, і відкупленням.
1 Коринтян 1:30

Усе, чого ми не мали в нашому старому житті, тепер маємо через Христа, бо Бог переніс нас у Нього. Це звучить дивно, але означає не що інше, як те, що Бог так ототожнив і поєднав нас із Христом, що все, що зробив Христос і чим Він тепер є як піднесений Син Людський на небі, стосується нас. Бог бачить нас у тому, що зробив Його Син і чим Він тепер є! Хіба це не справжня вершина благодаті й спасіння? Спокій і тиша на цій горі, огорнутій білосніжним одягом, показують нам, що тепер ми маємо мир із Богом і в Христі вже перенесені на небо. Так, ми в Христі! Тому проти нас уже немає жодного засуджувального вироку — ні за те, що ми зробили, ні за те, чим ми є від народження. Бог не хотів нас поліпшити, Він зробив новий початок. Але щоб почати наново, спершу треба прибрати з дороги старе. А оскільки йдеться не про річ, а про людей, постає запитання: як це може статися? Як уже сказано: лише через смерть могло закінчитися наше життя. Христос помер за нас (а ми — з Ним). Ми не померли буквально, а смерть Іншого зараховано нам. На підставі Своєї власної праведності й у цілковитій згоді зі Своїми праведними вимогами до нас Бог (суто з правового погляду) повністю переписав на нас замісну смерть Свого Сина. Це має силу так, ніби ми справді померли. На хресті наше старе єство було засуджене на смерть, а вирок виконано над Христом.

Могутня гора показує нам велич Божої праведності й водночас те, які ми малі: Він зробив усе, щоб визволити нас від нашого гріха, не поступившись ані крихтою Своєї праведності:

2. Ісоп — листяна рослина, якою кропили водою та кров'ю.

Твоя праведність — як Божі гори, Твої суди — велика безодня.
Псалом 35 (36):7

Часом нас знову може охопити страх: чи справді все це стосується нас особисто? Може, ми забагато собі дозволяємо? Літак, буває, кидає туди й сюди, і можна добряче злякатися. Але навіть коли нас трясе буря почуттів, ця гора лишається такою самою. Жодна буря не може зрушити цю гору спасіння. Ця гора спасіння — гора благодаті, вона схожа на гору Сіон:

Його свята гора гарно здіймається, радість усієї землі; гора Сіон на крайній півночі — місто великого Царя.
Псалом 47 (48):2-3 (ER, німецький переклад Біблії; пор. Євреїв 12:18-20)

Коли вже ми говоримо про гори, мені спадає на думку ще дещо — ніби гора в негативному сенсі. Великий каньйон (Grand Canyon) — це величезна ущелина, величезна долина. Справді вражає — стояти над цією прірвою й дивитися в глибину. Це теж образ нас: ми були ніщо. Ми — порох, і в порох обернемося, бо в наше життя ввійшов гріх. Наші серця схожі на прірву зла. Але тепер ми дивимося вгору, на «гору спасіння», на якій стояв хрест. Хрест — це кінець, але й початок:

Тож коли хто в Христі, той — нове творіння; старе минуло, ось настало нове.
2 Коринтян 5:17

Пілот повільно знижується, і тепер ми можемо розгледіти нижчі ділянки цього величезного гірського масиву. Адже через розміри гір неможливо побачити все одразу. Поки ми втрачаємо висоту, пілот підлітає ближче до гори. Ми бачимо могутній водоспад, а потім ще кілька менших водоспадів. Яке могутнє видовище відкривається перед нами! Як велично падають у долину маси води! Нижче ці водоспади зливаються в річку. Маси снігу й льоду зберігають мільйони кубометрів води. На схилах Ельбрусу понад 70 льодовиків, з яких стікає вода. Вона стікає в долину й живить луки, поля й ліси. Усе сільське господарство залежить від неї. Без цієї води в цих краях майже нічого не росло б. Звісно, там бувають і дощі, але саме під час танення снігу вниз у долину спливає вода, потрібна навесні для росту рослин.

Могутні потоки води, що спадають із гори, а потім збираються в річках, символізують Святого Духа. Господь Ісус Сам ужив це порівняння. Він мав на увазі глибоку спрагу людини — питання й пошук сенсу, безп

еки й любові, — коли сказав, що кожен спраглий хай приходить до Нього й п'є. Хто приходить до *Нього*, той угамовує спрагу свого життя, і то назавжди! Спрагле серце може знайти в Ньому спокій.

Господь Ісус говорить про живу (тобто проточну) воду, про джерело, яким є Він Сам. Ми можемо сприймати Боже Слово серйозно, це певність: Божий вічний, святий і могутній Дух щедро дарований нам. Він живе в нас. Він — постійне й невичерпне джерело життя, сили, проводу, утіхи. Лише Сам Бог може бути в нас джерелом, що завжди б'є.

Мені спадає на думку ще одна гора, де Ісус був із трьома Своїми учнями. Вони піднялися високо, можливо, аж до снігової межі цієї гори.[3] Раптом Ісус переобразився в них на очах і засяяв, як сонце. Його одяг став біліший від снігу, що оточував їх. Їм дано було наперед побачити, який вигляд матиме Господь Ісус, коли знову прийде на землю. Але водночас це й образ того, як ми можемо уявляти собі Господа Ісуса тепер — праворуч сили. До речі, Святий Дух, як каже Іван, міг прийти лише тоді, коли Ісус був прославлений, тобто посів це почесне місце праворуч Бога. Божий Дух мав бути посланий саме прославленим і коронованим Божим Сином, щоб Він міг засвідчити Його перемогу та Його славу й закорінити їх у наших серцях.

Дух не хоче бути квартирантом у нашому житті. Ні, Божий намір у тому, щоб цей Дух наповнював нас, звеличував Ісуса в нас, провадив нас і дарував нам перемогу — життя переможця. Такі факти! Ми неодмінно ще розглянемо питання, чому часто все виглядає інакше.

Тішмося цією панорамою! Могутня гора, вершина в сяйливій, сліпучій білизні та струмки бурхливої води, що спадають згори в долину. Динаміка зростання починається там, де є добрий ґрунт.

Політ поволі добігає кінця. Насправді ми ще зовсім не хочемо приземлятися, але пальне закінчується. Його вистачить ще на кілька кіл над зеленню, яка внизу, у долині, стає дедалі густішою й соковитішою. Спершу це лише чагарники та кілька зелених плям, потім кілька дерев, і не встигаємо ми й оком змигнути, як летимо над густим лісом. А далі вже бачимо в долині поля, ниви й плантації.

А чи знаєте ви, що й у вашому серці вода Божого Духа запустила духовне, але реальне зростання? Спасіння саме по собі — щось досконале, але у вас воно водночас і початок. У вашому серці проросло нове насіння. Ви народилися знову. Ви вже не такі, як раніше. Цього не побачиш очима. Суто зовні (вага тіла, тембр голосу тощо) у вас усе так само, як і

3. Деякі тлумачі припускають, що горою Переображення був Хермон, який вище 1 800 метрів кілька місяців на рік укритий снігом.

раніше. Але все ж сталося щось величезне. Ви народилися знову — і від Самого Бога. Ви можете ще раз почати все спочатку.

Це насіння — вічне Боже Слово. Він насадив у нас вічне життя, і це життя росте. Цю тему ми глибше розглянемо в наступному розділі. Коли ми бачимо всю цю зелень полів, дерев і плантацій, ми розуміємо: вона свідчить про те, яка сильна та сила, яку Бог вклав у життя рослин. Коли світить сонце, ґрунт добрий, а з гір приходить вода, зростання не зупинити. Невже ми думаємо, що духовне зростання в людях менш потужне, коли йдеться не про рослини, а про людину, «вінець творіння»?

Після цього захопливого польоту ми приземляємося. Ми під враженням величі й краси цієї гори та її околиць. Ми згадуємо, хто ми є: діти Божі. Провину гріха забрано назавжди. Те, ким ми були як стара людина, — це вже історія. Це прибрано через хрест і кинуто Богові за спину. На місце старої людини Бог поставив нову людину, яку створив за образом Ісуса Христа. Ця нова людина має вічне життя. Сам Христос — її життя; саме вона має в собі живу воду, що дає їй рости, щоб у вірі стати зрілою й сильною.

Пілот садить літак жорстко, ми знову на землі. Нам це лише наснилося, чи все, що ми бачили, — правда? Так, це правда. Так каже Боже Слово.

Можливо, цей оглядовий політ пробудив у вас цікавість. На наступних сторінках ви знайдете більше про те, над чим ми в прямому сенсі слова лише пролетіли. Якщо досі ми тільки літали, то тепер вас запрошено в гірські походи, які приведуть вас у гарні місця.

2. Приземлилися — і що далі?

Після жорсткої посадки ми повертаємося на ґрунт фактів. Якщо Боже спасіння таке всеосяжне й не лише мій квиток на небо, постає запитання: як воно може змінити моє життя? Сам Бог хоче, щоб ми жили на волі. Він не лише захищає нас від суду, Він хоче також відкупити нас із рабства гріха й визволити з-під диктатури нашого старого життя довкола власного «я». Спасіння — не теоретична річ. Боже спасіння — це слово про хрест, Євангеліє, яке є силою на спасіння, а отже, і на життя, — кожному, хто вірує!

2.1 Свобода або рабство — але не те й інше водночас

Колись ізраїльтяни перебували в безжальному рабстві. Без виходу й надії на свободу. Але Бог побачив їхнє лихо, змилосердився й утрутився. Пасхальне ягня, яке захистило їх від суду, ще не було визволенням. Його вони пережили лише тоді, коли залишили Єгипет позаду. Що це має нам сказати? Цілком конкретно: ми теж перебуваємо під захистом Ісусової крові, але, крім того, відкуплені й визволені для нового життя.

Ось приклад із новітньої історії, який у переносному сенсі показує, що тут важливо. 13-ту поправку до Конституції Сполучених Штатів[4] 31 січня 1865 р. подали штатам на ратифікацію, і вона набула чинності 18 грудня 1865 р. Вона остаточно скасувала рабство на всій території Сполучених Штатів.

Коли цю статтю підписали в усіх штатах, цей закон відразу став чинним — без жодних «якщо» і «але». Уявіть тепер численних рабів у південних штатах, як вони того дня виконували свою роботу. Хоча за законом вони тепер були вільні й мали право покинути своїх господарів, багато хто цього не зробив. Спершу вони мусили знати про цей закон. Потім мусили повірити, що це правда, і зрештою мусили скористатися свободою й жити як вільні люди.

Так само й з нами. Цей «закон про визволення» підписано 2 000 років тому на Голгофі. Цей закон (як і той, що скасував рабство) чинний і сьогодні. Біблія каже, що ми визволені від влади гріха тим, що наша стара людина, як ми вже бачили під час нашого оглядового польоту, розп'ята разом із Христом. Це сталося для мене без моєї участі на

4. *The Thirteenth Amendment to the Constitution of the United States of America.*

Голгофі, і то через історично засвідчену смерть Ісуса. Це звістка Євангелія: свобода! Деякі раби довго нічого не знали про цей новий закон і жили так, ніби його не ввели в дію. Безправну рабську працю ми вважаємо цілком неприйнятною, чи не так? Але скільки християн свідомо чи несвідомо живуть так, ніби визволення через Христа не існує. Скільки з них радіють, що колись будуть на небі. Проте цей «закон про визволення» з Голгофи діє тут і тепер, а не лише на небі! Бог зламав владу гріха. Це означає, що ми можемо вірою повністю застосувати це визволення до себе. Ми маємо прийняти як факт, що ми померли для гріха, тобто наша стара людина померла з Христом. Вважайте себе мертвими — старе минуло! Так каже Павло й уживає термін із фінансової бухгалтерії. Ідеться тут про логіку фактів, а не про логіку мінливих почуттів.

2.2 Заповіді свободи

Принципи свободи в Христі треба усвідомити, щоб її й пережити. Насамперед ідеться про факти спасіння, на які ми у вірі спираємося як на дійсні для нас реальності, а не про приємне відчуття свободи.

Друге випливає з першого: коли я потрапляю в спокусу, коли гріх чигає під дверима, коли мені треба вибрати між гріхом і Богом, тоді діє ось що: ви не мусите грішити, ви вільні! Нагадуйте собі про цей факт. Просіть Бога, щоб Він вам про це нагадував. Нам не треба завмирати від страху перед гріхом, навпаки — Новий Завіт закликає нас активно боротися з гріхами в нашому житті. Ми маємо послідовно викорінювати ці гріховні речі. Те саме зробив Бог на Голгофі, коли засудив гріх у Своєму Сині.

Найбільша проблема нашого часу — це, мабуть, індивідуалізм. Ми самі стоїмо в центрі й обертаємося довкола себе. У житті з Богом це нам не допомагає. Відведімо погляд від себе, щоб дивитися на Христа. У цьому наша перемога!

- Довіряйте Божому спасінню, яке визволяє, як історичному факту!
- Коли гріх хоче панувати, знову й знову нагадуйте собі, що його владу зламано!
- Не завмирайте в спокусі, а активно відкидайте гріх!
- Зосереджуйтеся не на гріху й боротьбі з ним, а на Христі та силі Святого Духа!

2.3 Утікати й протистояти

Але в таких сутичках ми не повинні себе переоцінювати. Бувають ситуації, коли ми маємо діяти активно, і такі, коли маємо триматися оборони. Гріховні речі ми мусимо засуджувати, усувати чи знищувати. Але від спокуси до гріха та від того, що безпосередньо її оточує, ми маємо втікати. Насамперед коли йдеться про сексуальну спокусу, а також про захланність і ідолопоклонство. Йосип — приклад утечі в слушну мить. Ніщо, крім утечі, не могло вберегти його від того, щоб лягти в ліжко до жінки Потіфара, яка все приготувала для розпусти.

2.4 Почуття

Біблія каже, по суті, ось що: розраховуйте на те, виходьте з того, застосовуйте до себе те, що ви померли для рабства гріха! Право жити як визволені дано вам! Раб у південних штатах здивовано подивився б на вас, якби ви сказали: «Я не відчуваю цього визволення». Він сказав би вам, що відчувати це зовсім не потрібно, бо підписаний закон має юридичну силу. Цьому законові байдуже, що ви відчуваєте. Він чинний завжди — незалежно від того, що я відчуваю. Вотчман Ні (Watchman Nee) наводить влучний приклад: «Колись вузьким муром ішли одне за одним Факт, Віра й Досвід. Факт не повертав ні праворуч, ні ліворуч, ні назад, а невідступно крокував уперед. Поки Віра позаду не зводила погляду з Факту, усе йшло добре. Але коли вона почала турбуватися про Досвід і озирнулася на нього, то втратила рівновагу й упала з муру, а старий добрий Досвід звалився слідом».[5]

Звісно, у християнському житті почуття відіграють важливу роль. Почуття — необхідна й чудова частина нашого людського буття. Радість ми переживаємо як почуття (емоцію), і Бог хоче, щоб ми раділи, Він навіть наказує це. Радість, яку Він дарує, — наслідок спасіння. Її можна пережити, відчути, вона справжня. Але віра й довіра не містять у собі почуття, бо почуття підвладні коливанням. Для віри правдиве й реальне те, що їй обіцяє Біблія. Віра тверезо — з почуттям чи без нього — застосовує до себе те, що обіцяє їй Бог. Альпініст мусить на 100 % довіряти даним виробника своїх мотузок, коли висить над прірвою. Його почуття не має значення.

5. Watchman Nee, *Das normale Christenleben*, с. 47.

2.5 Корабель зі старим і новим капітаном

Порівняймо наше життя з кораблем. До нашого нового народження ми самі визначали курс і мету. Але сталася велика зміна. Корабель купили, він нам більше не належить. Наслідок — на ньому новий капітан. Хто це? Це все ще я, але Бог подарував мені нове життя й Свого Духа. Я став у Христі новою людиною.

Старий капітан має великий досвід і вправність. Колись усе слухалося його. Було багато звичок, які виражали те, як старий капітан вів корабель. Але тепер купівлю корабля нотаріально оформлено, зміну власника закріплено договором. Хоч би яким молодим і недосвідченим був новий капітан, він законно став новим капітаном. Старий капітан — порівняймо його з гріхом, з нашою плоттю чи зі старою гріховною природою — залишатиметься на кораблі, доки не настане день нашого повного відкуплення. Це ситуація, яку важко зрозуміти. Але така реальність нашого християнського життя. Старий капітан ще на кораблі, але мусить піти в каюту. Він більше не має права втручатися в керування кораблем. Новий капітан, однак, мусить пильнувати, щоб старий лишався там, де йому місце, і водночас зосереджуватися на курсі корабля: тепер він стоїть за штурвалом. Він на капітанському містку, де ухвалюють рішення. Новий судновласник — Христос у мені, Який діє через Божого Духа. Новий Завіт каже, що ці двоє, а саме плоть і Дух, виступають одне проти одного й однаково претендують на владу над життям. Тоді як плоть заявляє цю претензію безпідставно, претензія Божого Духа законна, бо ми куплені Богом.

Старий капітан за звичкою знову й знову хоче втручатися в справи нового капітана. Він охоче знову взяв би корабель під своє керування, а нового капітана заслав би в каюту, де місце йому самому. Тож на кораблі зберігається напруга. Вона значно менша, коли новий капітан просто посилається на договір — хоч би як він почувався. Старого він має знову й знову відсилати назад у каюту. Якщо він цього не робить і дозволяє старому капітанові походжати кораблем, справа може скінчитися погано. Що більше уваги, зважання й поблажливості дістає старий капітан, то частіше він знову стоятиме за штурвалом.

2.6 Повний вперед!

Гасло нового капітана: Повний вперед! На кораблі нашого життя ми взяли керування на себе. У Христі ми маємо й можемо панувати в житті.

Нарешті самим визначати своє життя — це означає жити так, як визначає Бог, і бути сповненими Христом. І в це ми вкладаємо нашу енергію, нашу зосередженість, наш інтерес і наші цілі. Тепер вони належать новому власникові. Корабель іде новим курсом, він має новий сенс, він пливе проти течії. Будуть бурі, невдачі, пробоїни, але це нас не зупинить.

Усі послання Нового Завіту говорять про постійний рух і динаміку змін, які належать до християнського життя:

- Біжіть
- Умертвляйте
- Ростіть
- Прагніть
- Очищайтеся
- Наповнюйтеся
- Оновлюйтеся
- Зростайте ще більше
- Скиньте й зодягніться

Ці та інші заклики показують, що само собою нічого не відбувається. Бог не «вичаровує» в нашому житті того, що маємо робити ми самі (хоча Йому підвладне все). Божа сила до нашого розпорядження, а довіра до Нього — це канал, через який ця сила тече до нас. Нічого не станеться, якщо цього не зробити! Правдиві слова, також щодо нашого освячення. Бог хоче нашої повної віддачі. Наше спасіння оточене цими закликами, вони та їх виконання належать до нього, як дихання до життя. Ці заклики просто «логічні для спасіння».

2.7 Наш Отець

Життя з повною віддачею вдається не щодня. Ми достатньо реалістичні, щоб знати: щодня ми маємо справу з невдачами — малими чи великими. Але наше життя — в руці нашого небесного Отця. Він не деспот, який чатує на наші помилки. Ми — Його сини й доньки, яких Він купив безмежно високою ціною — життям Свого власного Сина. Ми живемо з цих стосунків благодаті. Ми не під безжально вимогливим законом, а під благодаттю нашого небесного Отця. Він підбадьорює й допомагає, Він мотивує й знову й знову спонукає нас. Він дає те, що нам потрібно для життя на Його славу. У молитві ми кажемо Йому «Авва» (дорогий Отче). Він не дорікає нам, коли щось не вдається або коли в нашому житті виявляються слабкості. Йому ми визнаємо наші гріхи, які,

на жаль, ще трапляються. Кожен гріх, який ми чинимо й не визнаємо, порушує спілкування з нашим небесним Отцем і Його Сином Ісусом Христом. Тому ми маємо прибирати його з дороги. Якщо вам бракує мужності й ви почуваєтеся негідними, якщо вважаєте себе невдахою, то нехай вас підбадьорять ці Божі слова: «Очеретини надломленої Він не доломить, і ґнота, що тліє, не погасить» (Ісаї 42:3).

Крок назад в обійми Отця можливий завжди. У Нього є прощення, благодать і відновлення, а також новий початок. У Нього можна знову одужати, навіть якщо віра слабка, а посвята майже згасла. Самсон опинився на самому дні, але знову піднявся. Його волосся знову почало рости, хоча, на жаль, зір до нього не повернувся. Минув час, поки до цього дійшло, але день його найбільшої перемоги настав, хоч перед тим він зазнав великої поразки через гріх.

2.8 Чого хоче Бог

Бог не вимагає від нас нічого, чого ми не можемо досягти! Він хоче нашого серця, Він хоче радості й внутрішнього захоплення, коли ми думаємо про Нього. Бог хоче зробити нас щасливими. Він не хоче нас визискувати, не хоче відбирати радість життя. Часом християни створюють таке враження. Як нам, християнам, стати щасливими? Це ми знаходимо в житті, цілком відданому Йому, і більше ніде. Наведу слова Джея Адамса (Jay Adams): «У багатьох християн помічаєш відчутну нестачу: їм бракує витривалості, наполегливості. Витривалість — це, мабуть, ключ до впорядкованого, богоугодного життя. Ніхто не навчиться кататися на ковзанах, на лижах, грати на флейті, зав'язувати шнурки, читати, писати, водити автомобіль, якщо не пробуватиме досить довго. Учишся тим, що наполегливо продовжуєш, попри незграбність і невдачі, доки не опануєш бажаної навички. Учишся тим, що знову й знову робиш те, чого хочеш навчитися. Біблія каже нам, що з освяченим способом життя так само.

Те, що Писання так наголошує на власних зусиллях, ми не повинні розуміти хибно; ці зусилля вкорінені в благодаті й не є «ділом плоті». Лише через Святого Духа ми можемо здобути витривалість. Але дія Духа не «містична». Святий Дух каже нам, як Він працює: Писання свідчить, що Він діє через Писання.

Коли ми охоче, з молитвою й наполегливо слухаємося закликів Біблії, біблійний спосіб життя стає частиною нас самих. Ми читаємо Біблію й при цьому просимо Бога, щоб Він допоміг нам утілити прочитане в життя. Для цього Він дав нам Святого Духа. Слово «благодать» має багатош

арове значення. Один його аспект — «допомога». Святий Дух допомагає тим, хто читає Його Слово, а потім у вірі наважується робити те, що Він каже. Він не обіцяє нам сили наперед. Часто вона приходить (лише) тоді, коли ми робимо те, чого від нас вимагають».[6]

2.9 ВІН мусить рости, а я — маліти!

Це була життєва мета Івана Хрестителя, предтечі Господа Ісуса. Це процес, який ми хочемо перейняти від Івана, знаючи, що він триватиме все наше життя! Графіка унаочнює, що каже це просте й водночас складне речення Івана: мінус стосується нашого старого життя, а також власних цілей та інтересів, тоді як плюс однозначно стосується нашого Господа!

(Графіка: дві протилежно спрямовані криві на осі часу; спадна крива позначена знаком мінус, висхідна — знаком плюс.)

- Скинути стару людину –
- Зодягнутися в нову людину +
- Дедалі більша й незабаром досконала подібність до Христа
- Бігова доріжка віри
- Процес зростання впродовж усього життя
- Нове народження
- Прихід Ісуса й воскресіння

2.10 Нове життя в графічному зображенні

Наступні графіки (квадрат, коло, трикутник) зображують різних людей. Перший рядок показує, якою людина народжується, другий — розвиток особистого життя, а третій — нове народження. Четвертий і п'ятий рядки унаочнюють, як людина зростає у вірі або живе по-плотському, а шостий рядок зображує мету — досконалість із Христом.

Три форми слугують для того, щоб розрізнити будь-яких людей такими, якими вони народжуються. Різниця може полягати в походженні й соціальному середовищі, в особливій вдачі людини, у різних темпераментах і природних обдаруваннях. Загалом ідеться про індивідуальну особистість — чим вона відрізняється від інших людей. У цьому полягала її ідентичність від народження, без жодного її власного внеску. Це те, чого сама людина, за небагатьма винятками, змінити не може: її структура. Це зображено порожніми формами в першому рядку.

6. Jay E. Adams, *Grundlagen biblischer Seelsorge*, c. 255.

Форми не залишаються порожніми. Людина народжується грішником і грішить. Структура її особистості формується гріхом у хибному напрямку. Виникають гріховні звички, які своєю чергою формують поганий характер. Це символізує те, що тепер наповнює форми. Навіть якщо в людині є моральне добро, вона все ж позначена гріхом, що живе в ній. Заповнені форми показують людину до нового народження.

Бог не реформує людину, а творить щось нове. Нове цілком скроєне під індивідуальну особистість. Як в Адамі вже були присутні всі варіанти людських особистостей, так само й з останнім Адамом, нашим Господом Ісусом Христом. Він став Людиною й тому може жити в кожній окремій людині. Біблія порівнює це з насінням, яке насаджують у нас: воно має рости від першого дня, щоб наше єство змінювалося в Христове єство. Боже насіння цілком відповідає формі особистості. Тож закладені при творінні (тобто успадковані) властивості людини новим народженням не змінюються. «Ми мусимо припустити, що Бог якимось чином здатний вкласти в кожну людину щось цілком нове, що досконало пасує до її особистості, знищувати яку Він ніколи не мав наміру».[7] В індивідуальну особистість кожної людини тепер входить Христове єство й так стає неповторним виявом єства Ісуса. Це вияв розмаїття й багатства в новому творінні, яке є вже й у першому творінні.

(Графіка в шести рядках, у кожному — квадрат, коло й трикутник)

(Рядок 1: три форми сірі й порожні)

Різні люди такими, якими вони народжуються зі своєю індивідуальною особистістю

(Рядок 2: форми заповнені багатьма маленькими чорними формами)

До нового народження індивідуальна особистість наповнюється досвідом щоденного життя. Формується характер. Поряд із добрими рисами характеру це часто способи поведінки, що походять зі злого серця й часом переважно позначені гріхом. Вміст квадрата, кола й трикутника відповідає тому, ким людина стала без Бога.

(Рядок 3: посередині кожної форми з'являється маленька біла форма такого самого обрису)

У день нового народження в людину насаджується Боже насіння — Боже Слово. Сам Христос тепер — нове духовне життя віруючого. Це нове життя пристосоване до особистості людини. Це видно з того, що мала форма збігається з великою (наприклад, малий квадрат і великий квадрат). Нове народження не змінює Богом даної, від творіння

7. Custance, Arthur C., *Man in Adam and in Christ*, с. 171.

індивідуальної особистості, а наповнює її новим життям Христа. Божа мета — оновлення й перетворення особистості, народженої в гріху, на подобу Христа.

(Рядок 4: біла форма виросла, чорних форм поменшало)

Від дня нового народження насіння Божого життя починає рости. У процесі постійного зростання Христос дедалі більше набуває в людині образу. Старий вміст, старий спосіб життя й старі зразки поведінки зменшуються й дедалі більше зникають. Насіння росте й росте; тобто Христове єство дедалі більше пронизує, наповнює й формує народженого знову.

(Рядок 5: у квадраті біла форма знову поменшала, а чорного стало більше; у колі й трикутнику біла форма заповнює майже все)

Життя цього християнина не розвивалося далі. Старе життя знову вийшло на перший план.

Ці двоє християн зросли у вірі. Вони дбали про те, щоб умертвляти діла плоті, довіряти Христові як змістові й меті свого життя та служити ЙОМУ.

(Рядок 6: квадрат, коло й трикутник цілком білі)

У вічності кожен віруючий має тіло воскресіння, тобто тіло слави. У цьому він подібний до Христа. Водночас він назавжди буде тією індивідуальною особистістю, якою Бог дав йому стати через його батьків, тобто якою Він його створив. Гріх і гріховна плоть у завершенні остаточно стануть минулим і історією.

Насаджене насіння має рости, щоб Христос і Його єство дедалі більше пронизували особистість. Це Божа мета. Він Сам дає зростання. Але на розмір і швидкість зростання впливаємо ми. Нас закликають скинути старий спосіб життя, щоб стиль життя нової людини дедалі більше ставав видимим для нашого оточення. Форми на графіці завжди лишаються тими самими, змінюється лише вміст. Нас закликають послідовно усувати всі інші насінини й рослини, які походять не від Бога та Його Духа, а зі старого життя, щоб Боже насіння могло рости.

П'ятий рядок показує, що, на жаль, можна й відступити назад, і тоді насіння — Христос — у центрі нашого життя вже не відіграє найважливішої ролі. Насіння меншає, старе життя довкола власного «я» знову зростає.

Або ж зростання постійне, як зображено в колі й трикутнику, де особистість справді охоплена й наповнена Христом.

Зрештою буде видно тільки Христа — у досконалості небесної слави. Ми назавжди будемо собою, такими, якими Бог нас створив, але тоді

вже без жодного гріха — і все ж подібними до Господа.

Яке велике Боже насіння в моєму житті? Наскільки воно виросло?

2.11 Усе разом з одного погляду

Ця графіка[8] — простий підсумок ключових чинників нашого християнського життя, які безпосередньо взаємодіють і залежать одне від одного. Ми вирішили не просто забронювати спасіння як квиток у блаженну вічність. Ми хочемо вже тепер переживати життя від Бога, Його любов, Його радість і Його мир. Як Господь Ісус Христос віддав усе, щоб мати нас, так і ми з вдячності хочемо віддати Йому наше життя в розпорядження.

Це не нерозв'язне завдання. Бог хоче нашої повної радості й задоволення, а їх ми переживаємо лише в житті для Бога. Таке життя має Христа своїм центром, змістом життя, метою життя й майбутнім. Одного дня Він наповнить кожен куточок усесвіту, і Він уже тепер наповнює нас. Ця повнота пронизує все наше буття й день у день дедалі більше змінює нас на Його образ. Самі ми цю позитивну зміну помічаємо найменше, але Бог працює над нами.

На початку стоїть Святий Дух. Він — сила й основа всякої дії. До цього додається щоденний досвід, який формує нас і кидає нам виклик до добра, але й спокушає на зло. Це арена віри, на якій розгортаються драми нашого життя: ми слухаємося Господа нашого життя, Якого не бачимо, довіряємо Йому й любимо Його.

У всьому потрібна наша повна посвята, наша віддача й воля поставитися до цього серйозно. Ми мусимо йти за Ісусом із неподіленим і сповненим серцем, маючи готовність і дисципліну відсунути на задній план наше власне життя, наші бажання й вигоди, щоб здобути справжнє життя.

(Графіка: трикутник із трьома стрілками, що від верхнього й обох нижніх кутів указують на коло посередині; текст угорі, у колі, унизу ліворуч і внизу праворуч)

Божа дія в благодаті, силі й допомозі через Святого Духа, Який живе в нас і постійно стоїть поруч із нами. Його Слово, Біблія, — мудрість для нашого життя. Він хоче безпечно привести нас до кінцевої мети, а також досягти з нами Своєї особливої мети для нашого земного життя.

Єство й життя Ісуса Христа — центр і осердя християнства. Ісус має набути в нас образу. Бог уподібнить нас до образу Свого Сина. Цей проц

8. Ідея за: Dallas Willard, *The Divine Conspiracy*, с. 347.

ес завершиться з приходом Христа, але в моральному сенсі він починається вже на землі!

Реальність життя, бігова доріжка віри: повсякдення з усіма його гріховними принадами й звабами, а також духовними бориннями й нападами ворога та різними випробуваннями, через які нас виховує наш небесний Отець

Наша віра й воля, наше рішення й наша віддача, наші зусилля, дисципліна й витривалість, щоб попри нашу незграбність, попри помилки, невдачі й поразки продовжувати й бігти далі біговою доріжкою віри, аби досягти небесної кінцевої мети

2.12 Гірські походи

Тепер, коли оглядовий політ залишив сильне враження, я запрошую в кілька «духовних» гірських походів. Мої діти не дуже люблять походи, та й мені доводиться себе до них змушувати. Але одне я помітив: коли з мого кабінету бачу численні вершини Альгойських Альп, то це безцінний досвід — піднятися на одну з цих вершин і насолодитися краєвидом. Цієї миті після важкого сходження не купиш, треба самому діяти. Дивитися з літака — це одне, а самому йти в гори — зовсім інше.

Ці гірські походи — не безневинні прогулянки рівниною. Я запрошую в захопливі гірські походи, у яких ми терпляче підніматимемося вгору, а попереду будуть і легкі, і важкі ділянки, але ми завжди чітко триматимемо в полі зору мету: це факти спасіння, над якими ми вже «*пролетіли*». Тепер ідеться про важливі подробиці, які містить біблійне вчення про наше становище в Христі й про те, що означає «Христос у нас». Ці гірські походи варті зусиль. Я сам уже пройшов їх, коли писав ці рядки, і це були вражаючі, хвилюючі, просвітлюючі, визвольні й дуже надихаючі відкриття.

Нашим гірським провідником нехай буде Святий Дух, Який зобов'язався ввести нас у всю Божу правду, правду Біблії. Він зосереджується на тому, щоб свідчити про Нього, Визволителя Ісуса Христа, і звеличувати Його в нашому житті.

Перший похід — найдовший і найважчий, але водночас і найважливіший. Коли вже здолаєш цю вершину, наступна буде не такою важкою. Послання, яке Павло написав римлянам, унаочнює Божу праведність, але й Божу благодать у Євангелії. Цим посланням ми займемося насамперед. Ніде більше ці фундаментальні питання спасіння щодо нас не розглянуто так ґрунтовно. Тому ми й хочемо тут докласти зусиль і вірш за віршем піднятися до вершини.

2.13 Від Адама до Христа

Ми сідаємо в Послання до римлян не спереду, а в п'ятий «вагон» цього «потяга благодаті». Проте коротко окреслимо, що міститься в перших розділах: після вступу в 1:1-17 Павло в 1:18 – 5:11 говорить про *гріхи* всього людства, через які воно стоїть винним перед Богом (1:18 – 3:20). З Божого боку цій безвихідній ситуації протиставлено два факти спасіння:

- відкуплення, яке Бог пропонує нам через пролиту на хресті кров Ісуса Христа без жодної плати з нашого боку (3:21-31)
- Божа сила воскресіння, яка повернула Христа до життя (4:1-25).

Друга частина послання триває від 5:12 до 8:39. Тут Павло розглядає питання, що робить Бог щодо нашої невиправної гріховності. Ідеться про гріх як принцип, як сильну владу, що перебуває в людині. Питання таке: як праведний може *жити* з віри (1:17)?

2.14 Що мало статися насамперед для нашого спасіння?

Хіба, коли людина така зіпсована, не мусить щось статися в самій людині? «Це був би неправильний погляд. Апостол Павло в Посланні до римлян дає зовсім іншу відповідь: насамперед мало статися не щось *у* нас, а щось *поза* нами — у Христі. Поряд із ділом Христа за наші *гріхи* ми мусимо спершу думати про діло Христа щодо нашого *гріха*, бо й це факт спасіння. Після цього — лише тоді й не раніше — настає черга діла Святого Духа *в* нас. Діло Христа *для* нас треба чітко відрізняти від діла Святого Духа *в* нас. Перше діло звершилося цілком поза нами, і воно завершене, до нього не треба нічого додавати. Друге відбувається в нас, і воно ще далеко не завершене, до нього ще багато чого треба додати. Але має бути цілком ясно, що й розв'язання проблеми гріха (влади гріха, кореня зла), і так само розв'язання проблеми гріхів належать до фактів спасіння. Ще інакше кажучи:

- Визволення від гріха відбувається насамперед поза нами, і воно є частиною виправдання (пор. вираз «виправданий»[9] у 6:7); це діло Христа, звершене раз і назавжди.
- Після цього визволення набуває форми в нас, і це частина освячення, яке завершиться нашим прославленням (8:30); це діло Святого Духа, яке звершується поступово впродовж нашого земного життя».[10]

9. Див. примітку в ER (німецький переклад Біблії).
10. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, с. 44.

3. Римлян 5:12-21: Від Адама до Христа

Коли римляни з напругою вислухали читця до 5:11, вони — хоч уже й прийшли до віри, а отже, до спасіння, — змогли ще раз полегшено зітхнути. Здається, ніби це щойно сталося: вони мали мир із Богом, і в цьому Божому судовому процесі їх не визнали винними — Суддя всієї землі визнав їх праведними. Тема переступів і той факт, що тепер вони вже не грішники, а праведники, нібито завершується віршем 11. Отже, усі питання про гріх і Божу праведність остаточно з'ясовано? Очевидно, ні. Усе починається ще раз по-справжньому. Апостол знову нагнітає напругу, яку відчували й у перших розділах цього послання.

Звідки взявся гріх? Звідки смерть? Чому це стосується всіх людей? Яку роль відіграє Божий Закон? І, звісно, питання: чи є вихід із зачарованого кола гріха, смерті й осуду? Можливо, дехто здивовано перезирнувся: хіба Павло щойно не проголосив радісного вигуку спасіння? Навіщо йому знову починати з гріха й смерті? Відповідь: тему ще не розглянуто повністю. Якщо слухати далі, швидко стає ясно, про що йдеться тепер. Ідеться вже не про те, що люди зробили, чим вони виявили себе неправедними й грішниками. Тепер ідеться радше про питання: чому це так? Тема тепер полягає в тому, *чим є людина*, чому вона грішить, що є причиною гріхів. Павло тепер докопується до кореня, після того як перед тим розглянув погані плоди. Грішника треба не лише виправдати від його гріхів, тобто винести йому виправдувальний вирок, а й відкупити з-під влади гріха. Під її панування він потрапив через свій зв'язок з Адамом — так би мовити, через родовід життя. Це його проблема, і цей зв'язок тримає його в полоні, він не може сам із нього визволитися. Доки не прийшов Христос, не було жодного шансу вирватися з цього зв'язку.

Цей текст показує катастрофу гріхопадіння та його наслідків. Але водночас через протилежність і зіставлення двох головних осіб (а саме Адама й Христа) він унаочнює, як широко Бог відчинив шлях до життя.

У цьому тексті Павло закладає основу для розділів 6, 7 і 8. Цей текст справді слугує вступом і підготовкою. Хто тут читає уважно, тому в наступних розділах буде не так важко.

3.1 Вірш 12: Як усе почалося

Тому, як через одну людину гріх увійшов у світ, а через гріх — смерть, і так смерть перейшла на всіх людей, бо всі згрішили …

Одна-єдина людина відчинила гріхові двері. Не лише в *своє* життя, а у світ. Це означає, що все, що живе в цьому світі, теж цим уражене: усі люди помирають, бо всі згрішили. Тим самим ця людина впустила й смерть і все лихо, пов'язане з нею. Як іскра, перший, на вигляд буденний учинок розпалив велику пожежу, яка й сьогодні лютує більше, ніж будь-коли.

Ця трагічна постать — історичний Адам, перша людина, як одразу видно. Павло, звісно, знав, що перший крок до непослуху зробив не Адам, а Єва (1 Тимофія 2:14), але Адам мовчав і долучився. Він пішов за своєю дружиною, хоча заповідь отримав *він*, ще до того, як з'явилася Єва. Тож він був відповідальний за все, що сталося.

Тема Павла — контраст двох головних осіб, а саме Адама й Христа, з якими пов'язані всі їхні «*нащадки*».

3.1.1 Гріх і гріхи

Гріх існував ще до Адама, бо сатана грішив від початку (1 Івана 3:8). Він приступив до першої людини як спокусник. Спокусника, давнього змія, тут не названо. Людина діяла з повною власною відповідальністю.

Поняття «гріх» тут — не просто однина від «гріхи». Ідеться про значно більше. Як видно з цього місця й наступних текстів, ідеться тут про гріх як принцип, ворожий Богові, про владу, яка повстає проти Бога та Його заповідей. Ідеться про гріх як смертельно небезпечну хворобу, що неминуче закінчується смертю й уразила всіх людей. Апостол Іван каже: «Гріх — це беззаконня» (1 Івана 3:4). Отже, гріх охоплює відкидання Божого авторитету (анархію) — у будь-якій видимій чи невидимій формі.

Вотчман Ні (Watchman Nee) дуже наочно порівнює гріхи й гріх з такою ситуацією: якщо хочеш остаточно розв'язати проблему алкоголю, недостатньо відшукати й знищити весь алкоголь. Джерела постачання, тобто місця виробництва алкоголю, треба зупинити й зруйнувати. Тож сам алкоголь означає гріхи, а фабрики символізують гріх.

3.1.2 Гріх і смерть

Що гріх принесе з собою смерть, Адам і Єва знали (Буття 2:17). Сам Бог оголосив смерть наслідком того, що вони з'їдять заборонений плід із дерева пізнання добра й зла. Смерть почалася тієї самої миті, коли вони переступили цю заповідь. Ця смерть одразу перервала непорушні й довірливі стосунки, які Творець підтримував зі Своїми створіннями.

Смерть не означає знищення чи припинення існування. Вона означає відокремлення й зміну, тобто погіршення попереднього стану. Новий Завіт говорить про духовну смерть. Вона означає не знищення людського серця чи духу, а його нездатність вступити в зв'язок із Богом. Тут Павло говорить про тілесну смерть як наслідок гріха.

Смерть — неминучий і невідворотний (віддалений) наслідок гріха. Смерть перейшла на всіх людей, її не можна було зупинити. Це могло б вдатися, якби якась людина не згрішила й тим довела, що не має Адамової природи. Серед людей такого ще ніколи не траплялося; ні в кого досі не вдалося виявити безгрішності. Це стосується всіх, і всі рано чи пізно зазнають смерті.

3.1.3 Гріхопадіння й первородний гріх

Це не означає, що Адамове гріхопадіння повторюється в кожній людині, коли її, невинну, як Адама, ставлять перед вибором: послухатися чи вчинити переступ. Якби це було так, існувала б можливість, що якась людина змогла б не згрішити, а отже, і не мусила б померти. Павло хоче сказати, що кожна людина успадкувала Адамове гріховне єство, і тому її життя позначене гріхом. Лінія нащадків ніколи не переривалася. Цьому є два докази: по-перше, смерть, а по-друге, той факт, що кожна людина згрішила. Це відрізняється від ситуації Адама тим, що людина сьогодні вже морально ослаблена (більше того — зіпсована) успадкованою від Адама гріховною природою, а тому грішить. До цього тексту сягає богословське поняття «*первородного гріха*»[11].

Через Адамів переступ гріх став постійним супутником кожної людини: як принцип, ворожий Богові, він, мов невиліковна хвороба, заразив людину в усьому її існуванні. Він охопив усю людину — її дух, її душу, її серце, її розум, її волю та її тіло. Смерть як наслідок гріха охоп

11. Англійською *original sin*.

ила й нематеріальну частину *людини* — її внутрішню *людину* — і спричинила духовну смерть «у … провинах і гріхах» (Ефесян 2:1), і вразила матеріальну частину (тіло). Над ним теж панує смерть: тіло мертве через гріх (8:10).

Історію кожної *людини* не можна відірвати від її праотця. Її історію не переписують наново, даючи їй можливість довести, що вона не мусить грішити. Вона — дитя Адама з усіма трагічними наслідками. Жодній дитині, що народжується, не треба вчитися гріха. Гріх покладено їй у колиску, і лише виховання здатне стримати повний вибух гріха.

Дехто розуміє цей вірш так, ніби ми в Адамі, а саме в його переступі, (разом із ним) згрішили. У такому разі нас робили б відповідальними за вчинок, якого ми зовсім не вчиняли. Ідеться про те, що Адам цим учинком упустив гріх у своє життя, а ми як його нащадки неминуче успадкували це єство. Самі ми нічого не можемо в цьому змінити.

3.1.4 Проста заповідь

Переступ, що мав такі руйнівні наслідки, не був жахливим гріховним учинком, не вбивством чи грабунком — ні, це був переступ цілком простої заповіді. Учинок стає гріхом не лише тоді, коли він особливо жахливий. Кожен учинок (від свого задуму в думках до виконання) є гріхом, щойно він відкидає чи навіть просто забуває Божий авторитет, який тут виражений у простій заповіді.

У цих розділах гріх майже ніколи не згадується через гріховні вчинки, а майже завжди — як принцип, що стоїть за всіма гріховними вчинками, тобто за гріхами.

Гріх — це принцип, який спонукає *людину* самій узяти своє життя в руки й не зважати на Божу волю чи взагалі на Його існування. Це не обов'язково має наслідком «жахливі» гріхи. Життя високоморальної *людини*, яка не питає про Божу волю, так само просякнуте гріхом, як і життя вбивці чи перелюбника. Саме про цей гріх ідеться в наступних розділах. Насіння гріха проросло в кожній *людині*, хоч не в усіх воно однаково виросло.

Велике питання, до якого веде Павло, полягає в тому, що Бог зробив щодо цієї проблеми гріха. Для цього недостатньо прощення чи примирення. Бог прощає не те, чим я *є*, а те, що я *зробив*. Уже в першій половині цього 5-го розділу апостол прямо каже, що ми «*були* грішниками», тобто тепер уже ними не є. Що саме сталося, щоб цього досягти? І як Бог

забезпечить, щоб гріх у житті віруючого вже не панував так, як він і досі панує в усіх, хто й далі перебуває в «*родині Адама*»?

Вірш 12 переривається довшою вставкою, він ніби обривається на півслові. Оскільки ми знаємо весь текст, то для кращого розуміння доведемо його тут до кінця власними словами — подібно до вірша 18, де після вставного речення вірш 12 продовжується:

Тому,
як через одну людину гріх увійшов у світ,
а через гріх — смерть,
і так смерть перейшла на всіх людей,
бо всі згрішили …
… так через одну Людину та Його праведний учинок (Голгофа)
праведність увійшла у світ,
а через праведність — (вічне) життя,
і так життя перейшло на всіх людей.

3.2 Вірш 13: Гріх до дарування Закону

… бо й до Закону гріх був у світі;
але гріх не ставиться в провину,
коли немає Закону.

Тут починається вставне речення, яке закінчується лише віршем 17. Павло підкреслює, що зі зв'язку з Адамом немає виходу — байдуже, в який час людської історії, із Законом чи без нього.

Людська історія почалася з Адама, і так само історія гріха та смерті у світі людей. До Тори, Мойсеєвого Закону, минуло, мабуть, близько 2 500 років. Закон робить гріх відчутним і явним, але гріх існував і тоді, коли цього Закону ще не було. Цим Павло підкріплює своє головне твердження: саме через Адама гріх прийшов у світ і в ньому залишився. Усі його нащадки стали тим, чим був він: вони виявилися грішниками. Від Адама панував гріх, хоча Закон ще не міг назвати його на ім'я та викрити. Це підтверджує не лише смерть усіх людей того часу, а й події того часу. Великий потоп за часів Ноя — мабуть, найяскравіший приклад цього. Зрештою, Павло вже описав безнадійно зіпсований стан нащадків Адама до часу Закону в перших розділах свого послання. А якби заднім числом застосувати мірило Закону до часу, коли Закону не було, то, крім свідчення сумління, стало б очевидним: люди й тоді грішили, бо були грішниками.

3.3 Вірш 14: Адам, прообраз майбутнього

Але смерть панувала від Адама аж до Мойсея,
навіть над тими, хто не згрішив
подібно до переступу Адама,
який є прообразом майбутнього.
(пор. Осії 6:7)

Панування смерті, від якого не може втекти жодна людина, незаперечне і доводить так само безжальне панування гріха. Це ще одна вказівка на те, що гріх є і без конкретної заповіді. Більше того: ці слова недвозначно показують, що люди того часу були грішниками не тому, що грішили (хоча й це правда), а тому, що були нащадками Адама. Навіть без конкретного переступу люди помирали, і це доводить, що проблема — саме зв'язок з Адамом.

Немовлята, які не грішать свідомо, помирають, бо вони нащадки Адама.

Ідеться з особливим наголосом про те, що зв'язок із нашим праотцем Адамом не можна розірвати для жодної людини (із Законом чи без нього). Усі народжуються грішниками, бо наш прапрабатько впав у гріх. Тому дуже важливе таке речення: Ми не грішники тому, що грішимо. Навпаки, ми грішимо, бо ми грішники й такими народилися.

Гріх не тільки прийшов у світ, він проник аж до нашого серця. Ісус каже, що з серця, зсередини, з найглибшої суті виходять злі вчинки (Марка 7:21-23). Вони походять з того, що ми «*стали грішниками*» (пор. Римлян 5:19; Luther 1912, німецький переклад Біблії).

3.3.1 Адам і Христос

Тепер Павло розгортає захопливе зіставлення Адама і «майбутнього». Майбутній — це, очевидно, Христос: Йому належить майбутнє. Отже, Адам є «*прообразом*» Христа. Можна назвати його протиобразом, бо подібність полягає в розмаху й наслідках їхніх учинків, але самі вчинки цілком протилежні. Перший Адам означає гріх і смерть, *останній* Адам (1 Коринтян 15:45) — життя й праведність. Подібність обох осіб полягає в тому, що кожного з них можна назвати головою, початком чи батьком людської родини. Обидва є представниками своїх нащадків чи свого роду.

3.4 Вірш 15: Через Христа шкоду виправлено з лишком

Але чи не так, як переступ, так і дар благодаті?
Бо коли через переступ одного
багато-хто помер,
то тим більше
благодать Божа
і дар у благодаті,
що через одну Людину, Ісуса Христа,
рясно перелилися на багатьох.

Павло пояснює прообраз Адама через протилежності до Христа. Переступ Адама приносить смерть багатьом, чиїм праотцем він є. Але Бог благодаті на цьому не зупинився. Це справді найчистіша благодать, яка дбає про цю родину Адама. Вона стосується не лише тих, хто без власної вини, через переступ Адама, потрапив у своє загублене становище, позначене смертю й гріхом, а й тих, хто сам живе за гаслом гріха.

Божа благодать породжує дар, а саме Людину, яку поставлено навпроти Адама. Дар у благодаті — це Особа, через яку Божа благодать виливається так, що прориває всі греблі, і кожну людину (байдуже, де вона на цій планеті) можна досягти. Благодать в Особі Сина Божого, останнього Адама, сильніша за все, що прийшло у світ через першого Адама. Багато було тих, хто помер, і багато можуть бути тими, хто житиме. Бог не віддав Своє людство смерті!

3.5 Вірш 16: Наслідки переступу й наслідки дару благодаті

І чи не так, як через *(того)* **одного,**
що згрішив,
так і дар?
Бо вирок був від одного *(провини)* **на осуд,**
а дар благодаті — від багатьох переступів на праведність *(на виправдання, або на виправдувальний вирок).*

Доленосне рішення Адама приносить осуд на всіх — це його спадщина, яку він залишив. Починаючи з вірша 15, ідеться про Бога, а тому й про осуд. Бог здійснює Свій праведний суд і вирок над грішником, і це може означати лише осуд. Але дар благодаті в Людині Ісусі Христі веде до виправдання грішника — протилежності осуду. Цей осуд упав на замісника замість нас. Тепер обвинувачення стосується не тільки переступу

Адама, а так само й багатьох переступів його численних нащадків. Час Закону тепер теж сюди включено.

3.6 Вірш 17: Панування смерті скасовано через Христа

Бо коли через переступ одного
смерть запанувала через одного,
то тим більше ті,
хто приймає надмір *(надлишок)* **благодаті**
і дар праведності,
пануватимуть у житті *(тобто в силі життя)*
через Одного, Ісуса Христа.

Божа благодать переливається через край, вона виявляється в неміряному надмірі. Завдяки їй нащадки Адама отримують як дар Божу праведність. Через Ісуса Христа, останнього Адама, їх вирвано з-під панування смерті. Тепер над ними вже не панує смерть, ні — вони самі панують у силі життя свого воскреслого Господа, як покаже наступний розділ. Через Ісуса Христа вони стають переможцями — уже тепер, а незабаром без жодних обмежень у новому тілі, коли будуть подібні до Ісуса.

Тут закінчується вставка, розпочата у вірші 13, у якій Павло розглянув особливу тему: присутність гріха попри відсутність Закону. Він спростував усі аргументи, ніби все ж можуть бути винятки, на які не вплинуло те, що вчинив Адам. Усі *люди* неминуче пов'язані з Адамом і перебувають під наслідками його переступу.

Для кожної *людини* це факт: зв'язок з Адамом існує. Це стосується й так званої «добропорядної *людини*», яка вирізняється добрими вчинками, — і юдея, і язичника. Сама вона не може від цього звільнитися. Вона мусить визнати цей факт. Але, як показують наступні слова, їй не треба залишатися без надії: Бог відкрив вихід. Завдяки Божій благодаті вона не *лише* повертає собі невинний стан Адама, а через новий зв'язок із Христом, своїм новим «батьком родини», отримує набагато більше, ніж Адам будь-коли мав.

Завданням Адама було панувати над творінням. Але тепер над ним і всіма його нащадками панували гріх і смерть. Та ті, хто приймає дар праведності, пануватимуть у житті. Це панування означає, що вони можуть жити так, як хоче Бог, — у свободі й на Божу славу. «Панувати в житті» — це втілення повноти життя, яке ми тепер маємо в Христі. У цій новій ситуації ми можемо бути *людьми*, які відповідають своєму призначенню, а саме Божими *людьми*, що живуть із Ним і від Нього. Над

ними вже не панують смерть і гріх з усіма їхніми наслідками для людини, вони звільнені з рабства, щоб тепер бути тим, до чого їх призначив Бог. Павло ще розгляне це докладно.

3.7 Вірш 18: Осуд і виправдання для життя

Отож,
як через один переступ
на всіх людей
прийшов осуд,
так і через одну праведність
на всіх людей
прийшло виправдання для життя.

Знову трагічний учинок Адама в його розмаху й наслідках для всіх людей протиставлено одному вчинкові одного Праведного. Осуд — це праведний Божий вирок над усіма людьми, які були й будуть. Але так само дієво стоїть *одна* праведність, *один* праведний учинок. Він охоплює добровільну й послушну жертовну смерть Христа. Цей один незрівнянний і неповторний учинок так само подіє на всіх людей без винятку. Він приносить виправдання грішника. Це вже було представлено в першій частині послання. Тепер ідеться ще далі. Тепер у полі зору постає *виправдання для життя*. Тепер вступає в гру життя, сильніше за смерть. Тут ідеться не лише про судовий процес, де треба з'ясувати питання провини, тобто те, що я зробив. Тут ідеться радше про те, що я як людина, як виправданий грішник, маю нове життя, у якому щось у мені змінилося. Як людина я отримав Божу праведність, бо маю життя від Бога, життя Воскреслого. Щодо моїх гріхів я звільнений від вини, тобто виправданий. Але й моє існування, моє нове буття в Христі, має печать Божої праведності. Божий осуд, тобто Божий вирок, справедливо спіткає мене не лише за те, що я зробив, а й за те, чим я є. Але тепер я в Христі й маю нове життя. Цей текст є основою для того, що Павло далі пояснить ще докладніше.

Виправдання приносить із собою дар життя. Виправдання веде до вічного життя. У моєму зв'язку з воскреслим Христом я перебуваю в зовсім новому становищі, яке тепер цілком визначає новий Життєдавець, новий Голова: Христос. У цьому стані все моє буття охоплене виправданням від Бога.

3.8 Вірш 19: Правове становище грішників і становище спасіння праведних

Бо як через непослух однієї людини
багато-хто були поставлені в становище грішників,
так і через послух одного
багато-хто будуть поставлені в становище праведних.

Становище грішника — жалюгідна позиція, у яку він потрапив через Божий вирок: я згрішив, бо я нащадок Адама; усім своїм існуванням я грішник і мушу вважатися таким.

Людина Ісус Христос, Який, на відміну від Адама, був послушний аж до смерті на хресті, може відкрити нам дорогу життя. Плід Його послуху дає мені можливість зайняти тверде й надійне становище праведного.

Це абстрактне зіставлення двох головних осіб: Адама і Христа. Тут ідеться не про те, як я живу як християнин. Я знаю, що займаю позицію праведного. На початку розділу 5 я ніби виходжу із зали суду виправданим. Тепер життя триває. Хто я тепер? Раніше йшлося про те, що я зробив, тепер ідеться про те, ким я є.

Бог поставив мене в становище праведного й серйозно ставиться до цієї позиції, яку Сам створив. Він дотримується Свого власного вироку, Він вірний.

У становище грішників усі люди народжуються «автоматично». Становище праведних відкрите для всіх. Але надається воно лише тим, хто вірує («багатьом», на жаль, не всім).

3.9 Вірш 20: Закон викриває всі гріхи

А Закон увійшов побіч,
щоб переступ переповнився.
А де гріх переповнився,
там благодать стала ще надмірнішою …

Закон не зміг нічого змінити на краще. Він не поліпшив становища людини, а радше погіршив його, бо через Закон гріх переповнився ще більше. Замість того щоб гріх був придушений і стриманий, він ще більше вийшов назовні.

Мойсеїв Закон (в основі — Десять заповідей) показав, наскільки сильно панував гріх. Але Бог відкрив Свою волю через Закон не для того, щоб сказати цим останнє слово й дати людині загинути в потопі її гріхів,

що переливаються через край. Він відповів Своєю благодаттю, яка не має меж. Тож порівняння двох головних осіб — це не лише зіставлення, а й доказ того, що Бог більший — не тільки силою, а й благодаттю.

Закон відкрив те, що вже існувало раніше. Люди грішили вже від Адама. Із Законом гріхи тепер названо на ім'я. Закон чітко показав, як багато гріхів чинить людина. З цим Законом з'являється Божественне, незмінне й непідкупне мірило того, що є добро і зло.

3.10 Вірш 21: Від смерті до вічного життя

… щоб, як гріх панував у смерті
(у силі смерті),
так і благодать панувала
через праведність на вічне життя
через Ісуса Христа,
нашого Господа.

Для тих, хто в Христі, панування гріха аж до смерті тепер у минулому. Для них панує благодать. Але основою благодаті є Божа праведність. Це не дешева благодать, яка просто на все заплющує очі. Ні, усе відбувається чесно й за правом. Божа праведність — найкращий фундамент, тут цілковита правова певність.

Це слово таке стисле й таке багате на зміст в описі того, що тепер звершено в «останньому Адамі» (Христі), що його ледве можна осягнути.

Можна сказати, що тепер благодать панує так, як колись панувала смерть, — долаючи всі перешкоди й невідворотно. Ми так само не можемо уникнути її наслідків, як грішник не може уникнути смерті. Але таке правління благодаті ми охоче приймемо!

Уперше в цьому контексті йдеться про вічне життя, і тут мається на увазі майбутнє володіння ним у воскресінні життя. Вічне життя обіцяє майбутнє в Христі, яке не має кінця. Послання до римлян — доказ того, як Бог бореться за нас, щоб ми не загинули, а мали вічне життя.

3.11 Огляд Римлян 5:12-21

	Представник і голова старого творіння; *перша* людина	Представник і голова нового творіння; *друга* Людина й *останній* Адам
Прообраз Христа	Адам	Ісус Христос
Учинок	Переступ	Праведність (праведний учинок) Досконале діло відкуплення Ісуса
Результат	Гріх і смерть	Праведність і життя
Наслідок для всіх нащадків	Засудження й осуд	Благодать і виправдання для життя
Становище перед Богом	Грішники	Праведники
Стара й нова претензія на престол	Панування гріха на смерть	Панування благодаті через праведність на вічне життя

4. Римлян 6: Вільні від влади гріха

Усі люди, які народжуються, належать «з природи» (Ефесян 2:3; Римлян 11:24), хочуть вони це визнати чи ні, до лінії Адама, свого праотця. Як такі вони неминуче заражені гріхом. Доказ цього однозначний: вони помирають, навіть не переступивши жодної конкретної заповіді. Але Божу благодать неможливо спинити. Бог послав у світ «нового» Адама, і Він — Божа відповідь на поразку першого Адама і всього людства. «Останній Адам» — це Ісус Христос, власний Син Божий, Який, на відміну від Адама, за найважчих умов усе життя був послушним — аж до вершини добровільної самовіддачі в жертву за гріх. Цей праведний учинок (5:18) відчиняє зачинені Адамовим гріхом двері до дерева життя. Тепер це дерево життя — Сам Христос, а саме як Померлий і Воскреслий. У Ньому тепер постає покоління нових людей, яких Божим втручанням (1 Коринтян 1:30) перенесено з Адама в Христа. Відбувається поворот до спасіння, перехід на інший бік, який перерізає зв'язок з Адамом і створює новий зв'язок із Христом. Їх ніби вирізано з дерева Адама, і тепер вони зрослися з Христом (6:5), тепер вони «в Христі Ісусі» (6:11). Вони отримують життя останнього Адама (1 Коринтян 15:45) і належать до нової родини, Головою, Початком і Джерелом якої є Людина Ісус Христос. Він не другий Адам, а «*останній*» Адам: не буде нової трагедії, нового гріхопадіння, яке колись могло б внести гріх у це нове творіння.

4.1 Перехід на інший бік: Від Адама до Христа

Як Павло розвиває цю тему далі? Друга частина Римлян 5 — це своєрідна підготовка до трьох наступних розділів. Тепер ідеться про те, як відбувається цей перехід від однієї лінії до іншої. Як здійснюється цей перехід від смерті до життя? Що відбувається з цими людьми? Які наслідки це має для життя таких людей? Що відбувається з гріхом? Чи стають віруючі через навернення й нове народження тепер безгрішними? Ці та подібні запитання стоять за поясненнями Павла в 6-му розділі.

4.2 Вірші 1-2: Чи благодать — дозвіл грішити?

Що ж скажемо?
Чи будемо перебувати в гріху,
щоб благодать переповнилася?

Зовсім ні!
Ми, що вмерли для *(щодо)* **гріха,**
як будемо ще жити в ньому?

Очевидно, віруючі (саме до таких тут звертається Павло) ще можуть перебувати в гріху, тож питання, чи віруючий уже не має гріха, вже з'ясоване. Надмір благодаті, яка завдяки ділу Христа завжди перевищуватиме гріх і його наслідки, можна навмисно чи ненавмисно зрозуміти неправильно. Людина живе далі, як завжди, ніби вона ще належить до родини Адама, хоча вже перебуває в Христі. Це, звичайно, без жодного сумніву хибний висновок і суперечність, проти якої Павло рішуче виступає. Проте, схоже, такі думки існували (ймовірно, це були аргументи юдаїстів проти Євангелія Павла), і деякі християни, на жаль, і сьогодні живуть за цим гаслом. Павло каже, що ми не маємо нічого спільного з таким висновком. Для цього є переконлива причина:

4.2.1 Ми померли для гріха та його влади!

Віруючий не повинен вести життя, над яким панує гріх. Яка причина? Він помер щодо гріха, а логічним наслідком цього має бути те, що гріх більше не може панувати над його життям. Мертвий ні на що не реагує.

Треба читати уважно: помер не гріх, а померли *ми*. Але тепер я помічаю, що я ще цілком живий. Як пояснити цю смерть?

Пояснення ми ще не можемо взяти з цього вірша, воно буде в наступних віршах. Тут спершу, для вступу, ідеться про сам цей факт: щодо гріха — ми померли.

Звичайно, ми вже знаємо, що ця смерть — смерть Ісуса Христа, але йдімо за Павлом, як він крок за кроком розвиває цю думку. Уже тут важлива така вказівка: смерть, якою ми померли, не припиняє нашого існування — ні існування духу чи душі, ні існування тіла. Це «особлива» смерть, вона стосується лише гріха. Щодо гріха, у зв'язку чи у стосунку з гріхом, ми померли. Ідеться про смерть Ісуса, Який узяв на Себе Божий смертний вирок над гріхом. Він помер для гріха (вірш 10), бо віддав Себе в жертву й заради нас був зроблений гріхом.

4.3 Вірші 3-4: Охрещені в Христа та в Його смерть

Хіба ви не знаєте,
що всі ми, що охрестилися в Христа Ісуса,
охрестилися в Його смерть?

Отже, ми поховані з Ним
через хрещення в смерть,
щоб,
як Христос воскрес із мертвих
славою Отця,
так і ми ходили в обновленні життя.

Мабуть, римляни запитували себе, як розуміти це «бути померлими». Тому Павло нагадує їм про їхнє хрещення. Вони були охрещені в Христа Ісуса. Цією дією вони (щоб продовжити червону нитку Римлян 5:12-21) як публічне визнання здійснили перехід на інший бік — від Адама до Христа. Хрещенням у річці чи озері вони давали знати всім, хто це бачив, що мають нового Господа. Хоча тут не йдеться про воду, мова саме про хрещення водою. Саме хрещення не має нічого спільного з внутрішньою дійсністю «смерті». Хрещення як зовнішня дія не спричиняє моєї смерті, не спричиняє воно й мого нового народження. Воно, так би мовити, зовнішній бік дійсності, яка настала через віру й нове народження.[12] Хрещення — це образ того, що духовно, а отже, насправді сталося зі мною, коли я з'єднався з Христом.

4.3.1 Хрещення в смерть

Ми охрещені не лише в ім'я Христа Ісуса, а й у Його смерть. Хрещення — це визнання смерті Христа, хрещення в Його смерть. Адже охрещуваний навернувся до Христа саме через те, що Христос помер замість нього. Хоча ми захоплюємося досконалим життям Ісуса і немає нічого, що можна з ним порівняти, рятує нас Його смерть, а не Його святе життя.

Отже, у хрещенні водою ми визнаємо Ісуса Христа і Його смерть. До речі, і те, і те — безумство для світу.

«Спрямування хрещення» — це Особа Ісуса Христа *і* Його смерть. Спрямування хрещення вказує, якій особі людина зобов'язується через

12. Це не хрещення Святим Духом. Воно відбувається через Христа. Він Той, Хто хрестить, Хто дарує віруючим Святого Духа і цим додає їх до одного тіла, Церкви, тобто вводить їх у нього (1 Коринтян 12:13). Хрещення водою звершують люди: християни, яких названо учнями, хрестять і цим виконують місійне доручення Ісуса. Хрещення Духом також відбувається не в смерть, а є радше знаком життя. Хрещення водою — публічне свідчення, зовнішня дія; хрещення Духом — невидимий внутрішній процес, який звершується один раз, коли людина приймає Святого Духа, і в новозавітному розумінні стосується лише належності до Церкви.

хрещення (наприклад, охрещені в Мойсея; 1 Коринтян 10:2). За особою, в яку людину охрещено, вона відтоді йде.

Символіка хрещення зрозуміла: те, що образно зображено в акті хрещення, — це не процес умертвіння. Хрещення — це не «втоплення». Хрещення — це просто символічний похорон, так би мовити, у водяну могилу. Це означає, що хрестять (занурюють) мертвого. Наша стара людина розп'ята разом із Ним (тобто вбита). Отже, якщо я в хрещенні визнаю смерть Христа своїм особистим порятунком від Божого смертного вироку, то це містить моє публічне визнання, що я заслужив Божий смертний вирок. Хрещенням я визнаю, що в замісній смерті Ісуса смертний вирок виконано наді мною. Стару людину, якою я був до свого навернення й нового народження, у хрещенні символічно відносять до могили й ховають. Цим я визнаю, що моє життя без Христа заслуговувало лише на смерть і водночас назавжди закінчене. Це життя в лінії й родоводі Адама тепер закінчене.

Образ пожежі в прерії пояснює цю думку: щоб захиститися від такої пожежі, що охоплює все довкола, я можу втекти лише туди, де вогонь уже пройшов. Так і я як той, хто визнає Христа, через хрещення стаю на те місце, де суд уже відбувся, — тобто в смерть.

Ще раз сказано, що цей похорон відбувся в смерть. Що це означає, Павло зараз пояснить, коли описуватиме дійсність віри. Ще до хрещення через віру для такої людини складається нове становище — уже й тоді, коли вона ще не охрещена. Хрещення має засвідчити те, що вже є внутрішньою дійсністю і що вже сталося 2 000 років тому.

Але хрещення не лише символізує духовну реальність. Як визнання воно зовні здійснює мій розрив із лінією Адама (а отже, моє відокремлення від світу). Охрещуваний, так би мовити, через акт хрещення відокремлюється від світу. Це не створює внутрішньої дійсності, бо це лише формальна зовнішня дія. Хрещення не рятує для неба, але воно «рятує» від світу. Через хрещення відбувається радикальне зовнішнє відокремлення від світу, яке відповідає внутрішній дійсності віри охрещуваного віруючого. Саме це має на увазі Петро, коли каже, що нас рятує хрещення (*Дії* 2:40; 1 Петра 3:21).

Наголос на тому, що хрещення містить визнання духовної дійсності, потрібний з огляду на хибне церковне розуміння хрещення, яке робить його «таїнством» і цим створює враження, ніби воно необхідне для спасіння. Але Павло не знав цієї проблеми, яку з хрещення зробили в християнстві. Складається враження, що в нього обидві сторони (зовнішня сторона визнання і внутрішня сторона справжньої віри) переплетені між

собою, бо становлять щось, що одне одного підтримує і навіть зумовлює. Павло навряд чи зрозумів би це розділення внутрішніх і зовнішніх аспектів, на якому ми слушно наголошуємо. Для нього не було неохрещених християн (тобто неохрещених Божих дітей, яким дано нове народження) і так само не було охрещених нехристиян.

Ніхто не дав би себе охрестити, якби визнання смерті було всім і смерть мала останнє слово. Хоча хрещення — це «похорон», воно водночас є знаком надії, доказом нового життя. З одного боку, воно визнає Божий смертний вирок наді мною як грішником, але воно також засвідчує крок у нове життя через Воскреслого:

4.4 Вірш 4: Воскрешені для обновлення життя

… як Христос воскрес із мертвих
славою Отця,
так і ми ходили в обновленні життя.

Хрещення говорить спершу про смерть, але потім і про життя. За нашою «смертю» з Христом іде наше єднання з Ним і в Його воскресінні. Наш зв'язок із Христом виявляється в тому, що ми з'єднані з Ним у всьому Його ділі — у Його розп'ятті, Його похороні, Його воскресінні і навіть у Його вознесінні та сходженні на престол (Ефесян 2:1-10) («зрощені» в Римлян 6:5 [пор. ER, німецький переклад Біблії]), хоча останнього тут не розглянуто (див. Ефесян 2).

Слава Отця (вислів, який трапляється лише тут) мусила відповісти на цю послушну самовіддачу на смерть, якою Христос помер за інших, а не за Себе. Звичайно, Його воскресили також славна велич Отця і Його сила. Але цей переклад точніший. Ішлося про славу Отця. Перед лицем цієї неповторної повної посвяти вона, так би мовити, опинилася в «цугцвангу» — мусила воскресити Його улюбленого Сина. В історії спасіння і насамперед у самому спасінні завжди йдеться про Божу славу. Її треба зберегти недоторканою. Лише тоді може бути вічне й певне спасіння.

Ми не досягаємо Божої слави (Римлян 3:23), ми як природні люди ніяк не можемо відповідати цій Божій славі чи будь-коли з нею узгоджуватися. Але Христос це зробив. Він прославив Отця, виконуючи Його волю, шукаючи Його честі й зрештою виконавши діло, яке доручив Йому Отець. Саме слава Отця воскресила Його, бо вона не могла мовчати, коли над Ним панувала смерть (6:9) і Єдиний, Син Його любові, лежав у гробі.

Якщо ми тепер так з'єднані з Ним, ми маємо частку і в Його воскресінні. Це тут сказано (хоч і не дослівно, але опосередковано). Старе життя старої людини закінчується. Тепер ми можемо в силі Його воскресіння мати нове життя і відповідно діяти в повсякденні. «Обновлення життя» означає зовсім інше життя на противагу попередньому. Ми можемо вести інше життя, ніж раніше, бо нам дано нове життя. Воно відрізняється від того, яке ми мали, належачи до родини Адама. Саме це Павло сказав раніше («пануватимуть у житті»; 5:17). Нове життя останнього Адама піднесло нас над смертю і над гріхом, воно звільнило нас для служіння. Служіння Богові як тих, хто «віддає себе Йому» (пор. 6:13), означає панувати в житті.

4.5 Вірш 5: З'єднані з Ним у Його смерті та Його воскресінні

Бо коли ми з'єдналися з Ним *(зрослися з Ним)* **у подобі Його смерті,**
то будемо з'єднані з Ним і в *(подобі)* **Його воскресіння …**

Шлях до нового життя, яке подобається Богові, веде тільки через смерть, що кладе край старому життю. Це може зробити лише Сам Бог. Не ми кладемо йому край. Навпаки, це Боже діяння і тільки Його вчинок. Лише той, хто помер і похований, може воскреснути до обновлення життя. І це теж Божий учинок, який зараховується мені через віру в Христа.

Павло підтверджує, що наш зв'язок із Христом означає не лише нашу смерть, а й наше воскресіння. З одного боку, історію старої людини доведено до кінця відповідно до Божої волі та Його святої й праведної сутності, тобто справедливі вимоги Його святості в суді виконано. Лише це, і ніщо інше, є угодною Богові основою для нового початку. Зв'язок із Христом дуже тісний — такий, ніби ми зрослися. Тут ідеться не про процес, який крок за кроком дедалі тісніше з'єднує нас із Христом, а про одноразову і завершену подію. Ідеться не про духовне зростання, на яке я маю вплив, а про «завершальний акт», який гарантує Бог. Він відбувся поза мною і *для мене* (не в мені) 2 000 років тому в історичній[13] смерті Ісуса на Голгофі.

Його воскресіння — це наше воскресіння. Павло розуміє це воскресіння не як наше майбутнє воскресіння.[14] Ми померли духовно — не в бук

13. «Історичний» тут означає справжню, історично засвідчену смерть Ісуса на хресті.
14. Деякі тлумачі вважають, що в цьому розділі воскресіння завжди стосується тіла. Вони слушно наголошують, що стару людину поховано і вона вже не воскресає. Але хрещення пов'язує мене з Христом, Який помер, але й воскрес. Цілком свідомо це хрещення звершує

вальному, тобто тілесному, сенсі. Тож значення воскресіння стосується нашого духовного нового життя, яке ми отримали у Воскреслому. Павло каже: «То будемо (неодмінно, тобто напевно) з'єднані з Ним і в Його воскресінні».[15] Це повністю збігається з тим, що Павло каже колоссянам: «… поховані з Ним у хрещенні, у Ньому й воскрешені разом через віру в дієву силу Бога» (Колоссян 2:12; ER, німецький переклад Біблії).

Обновлення життя (вірш 4) — це не що інше, як бути воскрешеними з Христом. Ми — живі з мертвих (пор. вислів, що йде невдовзі після цього, у вірші 13).

4.6 Вірш 6: Стара людина розп'ята разом із Ним

… знаючи це,
що наша стара людина розп'ята разом із Ним,
щоб було усунене *(знешкоджене)* **тіло гріха,**
щоб ми більше не служили *(як раби)* **гріхові.**

У цьому реченні Павло тепер доходить до суті справи. Це пояснення того, що він сказав на початку розділу: «Ми померли для гріха».

Нашу стару людину Бог засудив у Христі на хресті, праведний Божий смертний вирок виконано. Він, наш Господь, узяв на Себе цей Божий суд замість нас. Бог учинив суд над старою людиною на хресті. Стара людина не просто померла від старості, тут ідеться про судовий процес проти того, чим стара людина є і що вона зробила. Результатом цього процесу було безкомпромісне виконання смертного вироку.

Ключова трудність для нашого християнського життя в тому, що тут ідеться про те, що ми «знаємо» чи «пізнаємо». Тут щось сталося поза мною, замість мене. У цьому суді я мав свого Представника — Христа, Який став переді мною, щоб вирок упав не на мене, а на Нього. Те, що там сталося, я не можу відчути чи помітити. Це діло Ісуса для мене чинне на 100 % — незалежно від моїх почуттів і відчуттів.

Мета того, що сталося на Голгофі, — зламати владу гріха, яка панує над людиною, і то в житті кожного віруючого.

ься у воді. Те, що охрещуваний після занурення знову виходить із води, наочно свідчить: він вступає в нове життя під проводом Воскреслого.

15. Адже не всім віруючим доведеться пройти через тілесну смерть, бо деякі ще до смерті будуть змінені й підхоплені. Вони теж матимуть частку у воскресінні, яке тут описано (у воскресінні в духовному сенсі, що змінює життя).

4.6.1 Стара людина

Серед християн це поняття вживають у різних значеннях, наприклад як ще живу *стару природу* в християнині. У контексті Римлян 6 це може означати лише людину чи людський рід, що належить до Адама. Стара людина (гр. *palaios anthropos*) — це людина до свого навернення, до свого нового народження. Стару людину не можна ототожнювати з «плоттю», зі старою природою чи з гріхом. Це людина, яка стоїть у лінії Адама, тобто належить до родини Адама, і яку визначає гріх. Як така вона загублена. І ця гріховна людина знайшла свій кінець на хресті. Тому важливе ось що: ми вже не носимо на собі старої людини. Але плоть, наша стара природа, ще в нас, доки ми живемо в земному існуванні нашого тіла.

Вислів «*наша* стара людина» робить справу дуже особистою для кожного, кого вона стосується. Це *моє* старе життя, яке формувало мене як відповідальну людину до мого навернення і яке я відповідно провадив.

«Стару людину» згадано ще у двох місцях, і то лише в Павла. Це поняття, яке він, мабуть, сам створив. Його не було — ні в Старому Завіті, ні у світі думок греків. Так і в такому значенні воно трапляється лише в Новому Завіті. У цих місцях (Ефесян 4:20-24; Колоссян 3:9-10) сказано, що ми скинули стару людину (як одяг). Усі три місця описують завершену дію, яка відбулася один раз.

Проте ці вірші так само підкреслюють, що старий спосіб життя старої людини ми маємо відкинути й практично. За одноразовим скиданням старої людини йде постійне оновлення «нової людини», яка, так би мовити, дедалі більше витісняє «стару людину».

Існування цієї старої людини описує людину, якою править гріх. Вона дозволила гріхові сформувати свій розум, свою волю і свою душу (просто все, що становить цю людину). Це не обов'язково мало виявлятися у відвертих гріхах, а просто проступало в самовизначеному, відокремленому від Бога житті, яке могло мати навіть релігійне забарвлення.

У Римлян 6 Павло, на відміну від Послання до ефесян і Послання до колоссян, не говорить прямо про «нову людину», яка стала на місце старої. Але він має на увазі те саме, коли говорить про «обновлення життя», яке тепер нас формує.

Іншими словами Павло висловлює те саме так: «Я розп'ятий із Христом, і вже не я живу, а живе Христос у мені» (Галатів 2:19-20). Тут стару людину ототожнено з «я», яке означає особу Павла. Це його «старе я»,

його старе життя до навернення, його стара *людина*, яку тепер замінило нове «я», а саме Сам Христос.

4.6.2 Розп'яття старої людини

Наше старе життя охоплювало те, що ми робили, і те, чим ми були (і чим є кожна *людина* без Бога). Покласти йому край могла тільки смерть. Це сталося замість нас і поза нами 2 000 років тому на Голгофі, в історично засвідченій смерті Ісуса. Ісус Христос добровільно віддав Себе для цього. Суд упав на Нього. Вільям Келлі (William Kelly) влучно описує, що сталося: «Він, Який виконав Закон і був спадкоємцем обітниці, обрав прокляття замість корони, узяв на Себе замість Божого Царства Божий суд. Тоді звершилася найдивовижніша з усіх дій: на голову Того, Хто не знав гріха, вилилося все, що Бог відчував проти гріха і міг виразити. Усе, що Бог у святому обуренні міг учинити проти зла, упало на Нього, Який ніколи не вчинив нічого злого і в чиїх устах не знайдено підступу. Він, Його власний Син, предмет Його досконалої радості, Його абсолютної і вічної прихильності, — Його віддано на безжальний суд. Сам Бог учинив із Ним так, як ніколи раніше ні з ким не чинив і ніколи вже ні з ким іншим не вчинить».[16]

4.6.3 Тіло гріха

Результат розп'яття моєї старої *людини* полягає в тому, що тіло гріха усунене (або краще: стало *недієвим*). Що мається на увазі під «тілом гріха»? Це *лише* інше поняття чи інший аспект вислову «стара *людина*» або йдеться про гріховну «плоть»?

Тіло гріха — це наше фізичне тіло, яке зі своїми членами дало вживати себе як знаряддя неправедності. Стара *людина* виражала й виявляла себе через тіло. Тіло через свої потяги й пожадливості саме поставило себе в центр старого життя. Тіло виробило гріховні звички, утвердило їх і піднесло до закону життя. «Складники *людського* буття» Павло називає в іншому місці, ставлячи дух на перше місце, а тіло — на останнє. Цей порядок переставлено. Тіло як визначальний складник вийшло на перше місце, *лише* за ним іде душа, а насамкінець — дух, який мав би позначати й визначати саму *людськість* (1 Солунян 5:23).

16. William Kelly, *Die Lehre des NT über den Heiligen Geist*, с. 191.

Звичайно, тіло саме по собі не гріховне, але воно було підкорене гріхові й було охочою платформою для гріха. Тіло розвинуло власне гріховне життя. Воно аж ніяк не нейтральне. Якщо Павло каже, що він виснажує своє тіло й поневолює його (1 Коринтян 9:27), то в старої людини все навпаки. Тіло через свої пожадливості поневолює людину. Тим самим тіло належить гріхові, воно стало *тілом гріха*. Саме тому ми тепер маємо віддавати свої члени Богові (Римлян 6:13, 19). Ба більше, нас навіть закликано посвятити тіло як живу жертву (Римлян 12:1).

Тіло не було розп'яте. Навпаки, розп'ята була стара людина, щоб тіло відтепер уже не було знаряддям гріха. Це тіло тепер (щодо того, що воно мусить грішити) недієве — як паралізований, який уже не може вільно рухатися. Так вільному розгортанню гріха на Голгофі поставлено Божу крапку, гріх більше не повинен панувати (6:12) в нашому смертному тілі (тілі гріха і смерті; 7:24; 8:10). У цьому значенні фізичне тіло вже не є знаряддям для гріха, бо відтепер воно до розпорядження Бога і праведності. Це в другій частині Римлян 6 конкретно пояснено докладніше як наслідок звільнення від гріха. Щодо гріха тіло відслужило своє. Як це відбувається, Павло описує далі. Ми — як живі з мертвих — тепер маємо віддавати окремі члени тіла в розпорядження Бога (6:11-13, 19). А щодо гріха, то ми маємо вважати себе мертвими для нього і на цій основі умертвляти вчинки тіла (8:13), про що ще йтиметься пізніше.

4.7 Вірш 7: Виправдані від гріха

Бо хто помер,
той виправданий *(визнаний праведним або звільнений)*
від гріха.

Між мною і гріхом — з правового, юридичного погляду — уже немає зв'язку. Його вже не можна поставити мені в провину, мене вже не можна обвинуватити через гріх. Навіть якщо гріх ще в мені, він «ізольоване стороннє тіло», яке не має нічого спільного зі мною і з моїм новим існуванням, у якому я назавжди з'єднаний із Христом. Такий радикальний наслідок Його смерті за нас і нашої смерті з Ним. Символічно це проголошено через хрещення: тепер ми на іншому боці «водяної могили».

Це твердження треба розглядати насамперед, якщо не виключно, юридично. У цьому твердженні йдеться не про наше освячення, бо там навіть ми самі часто маємо суперечливий досвід або бачимо християн, які ведуть плотське, тобто гріховне, життя. Ідеться про виправдання (звільнення судом) від гріха. Цей виправдувальний вирок набуває чиннос

ті не аж із тілесною смертю — він справді описує нове правове становище віруючого. «Гріх більше не має законного права утверджувати своє панування й контролювати віруючого, бо той помер із Христом».[17]

Дуже важливо в цьому місці ще не шукати остаточних пояснень того, як ми можемо вести переможне християнське життя. Хоча цей вірш є обґрунтуванням того, що ми вже не служимо гріхові як раби (вірш 6), Павло ще не дійшов до кінця свого навчання про те, чим була людина в Адамі і що мало статися, щоб перенести нас звідти в Христа. Про переможне християнське життя він говорить у розділі 8, після того як докладно розробив цю тему. Згодом він говорить про силу для життя через Святого Духа і про те, що відбувається в нас. Іншими словами, коли ми дійшли сюди, ми неодмінно мусимо продовжити наш гірський похід. Якби щодо переможного життя тут уже все було з'ясовано, то розділи 7 і 8 були б не потрібні.

Те, що тут ідеться про юридичний факт, створений поза мною 2 000 років тому, видно з того, що в моєму практичному житті ще трапляється гріх. *Юридично* означає, що мене вже не можна обвинуватити через гріх і що гріх уже не має права панувати наді мною. А якщо таке моє правове становище, то це становище праведних (5:19), у яке мене поставив Бог і яке для Нього є єдиним чинним становищем, що я його займаю. Іншого становища вже немає — я не буваю один раз праведним, а іншого разу грішником, чи тим і тим водночас. Це суперечить саме собі і передусім великому Божому спасінню.

Для унаочнення допомагає вже вжите порівняння. 18 грудня 1865 р. у США набув чинності закон про скасування рабства. Він стосувався кожного раба. Юридично всі раби від цього дня були вільні, навіть якщо їх не було при підписанні цього закону. Це сталося без їхньої участі і в іншому місці, а проте мало повну силу. Тепер їм треба було лише почути про це, застосувати до себе і покинути своїх господарів.

4.8 Вірші 8-9: Ділити з Христом смерть і життя

А коли ми з Христом померли,
то віримо,
що й житимемо з Ним,
знаючи,
що Христос, воскрешений із мертвих,

17. John A. Witmer, *The Bible Knowledge Bible Commentary*, Walvoord & Zuck (ред.), с. 463, Victor Books, 1988.

уже не вмирає;
смерть уже не панує над Ним.

Удруге Павло робить висновок із того факту, що ми з'єднані з Христом. У вірші 4 наслідком воскресіння Ісуса було те, що ми як «ті, хто воскрес разом із Ним», ходимо в обновленні життя. У вірші 5 Павло підтверджує значення воскресіння Ісуса *для* нас — не *лише* з огляду на майбутнє, а й з огляду на наше життя тут і тепер. У вірші 8 знову йдеться про воскресіння, але тепер про майбутнє і тілесне воскресіння. Як воскрешений із мертвих, *Людина* Ісус Христос уже не може померти, Його життя воскресіння нерозривне. З'єднані з Ним, ми маємо те саме життя. В Адамі ми успадкували смерть, у Христі — життя. Царину, тобто царство смерті (ту сферу, де *люди* ще «в Адамі»), ми змогли покинути через смерть і воскресіння Ісуса.

Смерть панувала над Ісусом, коли Він був у гробі. Справді незвичайне твердження. Ісус упокорив Себе аж до смерті на хресті, добровільно зазнав смерті; Він мусив навіть віддати на смерть Саме Життя. Тоді смерть на короткий час була переможцем над Ним. Але слава Отця не могла інакше, як воскресити Єдиного й Досконалого до нового життя.

Те, що стосується Христа, стосується й нас. Панування смерті зламано, хоча ми, як сказано кількома віршами далі, маємо смертні тіла. Тому в перемогу над смертю включене й наше воскресіння, коли померлі й розкладені тіла буде вирвано з-під панування смерті.

4.9 Вірш 10: Христос, Який помер для гріха

Бо що Він помер,
то помер *для* гріха раз і назавжди;
а що живе,
то живе *для* Бога.

Якщо ми хочемо зрозуміти, що *для* нас означає бути мертвими *для* гріха, то мусимо зрозуміти, що *для* Христа означало те, що Він помер *для* гріха. Він помер як жертва за гріх, витерпівши вирок осуду над нашою старою *людиною*.

Так через смерть Він розв'язав проблему гріха: з одного боку, заплатив за провину гріха, а водночас і *зламав* владу гріха й залишив її позаду. Нове життя воскресіння вже не перебуває під владою гріха і смерті, а є життям, яке провадиться Богом і *для* Бога та присвячене *лише* Йому.

Удруге розв'язувати проблему гріха вже не потрібно. Друга жертва за гріх уже не потрібна, як це ясно підтверджує Послання до євреїв.

«Якщо заплата за гріх — смерть, то який здобуток для нас — смерть Того, Хто особисто був без гріха, Кого Бог для нас зробив гріхом, щоб ми в Ньому стали Божою праведністю.

Не те щоб на хресті Він був не таким святим, як у всьому, що було перед тим; але Він віддав Себе, щоб бути справедливо засудженим за все, що Йому поставили в провину, за що Він у благодаті взяв на Себе відповідальність. Ні в чому Він не жалів Себе; ні в чому не пощадив Його Бог, Який покинув Того, Хто ототожнив Себе з нашим гріхом і всіма його наслідками під Божим судом, щоб ми могли вийти вільними».[18]

Ця неповторність жертви і становище, яке з неї випливає й не залишає жодних сумнівів, — здійснений перехід на інший бік — стосуються й нас. І це істина, у якій ми можемо й повинні бути назавжди певні. Від пізнання й прийняття цієї істини залежить наша свобода, у якій нам дано служити Богові.

4.10 Вірш 11: Вважати себе мертвими для гріха, а живими для Бога

Так і ви
вважайте,
що ви мертві для гріха,
а живі для Бога в Христі Ісусі.

Як ми ставимося до істини, яку Павло щойно розгорнув? Ми маємо прийняти її як факт, надійний і чинний для нас. «Вважати» означає також «рахувати» себе таким. Це поняття з бухгалтерії: баланс складено й закрито. Результат — стовідсоткове зарахування діла Христа на мій особистий рахунок. Його смерть — моя смерть, Його життя — моє життя.

Цей вірш *не* є, як часто кажуть, ключем до боротьби з гріхом. Коли до мене приходить спокуса гріха, я не можу постійно навіювати собі, що я мертвий. Я ж помічаю, що зовсім не мертвий, інакше я взагалі не реагував би на спокусу. Що робити в спокусі, Павло описує в розділі 8.

Отже, тут ідеться насамперед про довірливе прийняття Божого діла спасіння для мене, а не про щоденне втілення цього факту. Мені не треба його втілювати, бо він уже стався. Павло не каже, що ми маємо щодня вмирати для гріха чи вдавати з себе мертвих, коли приходить

18. William Kelly, *Notes on the Epistle to the Romans*, с. 88.

спокуса. Навпаки, він пояснює, що ми *вже* померли. Це впливає на моє життя, бо так зламано владу гріха над моїм життям.

Хто вважає себе мертвим для гріха, той з вірою приймає, що його старому життю на хресті покладено край і що тим самим зламано панування гріха в його житті. На цій основі спасіння я так само з вірою спираюся на факт спасіння: тепер я маю нове життя, у якому можу жити звільненим для Бога. Вотчман Ні (Watchman Nee) влучно каже: «Пізнати — вважати себе — віддати себе: такий порядок за Божим устроєм».[19]

4.11 Вірш 12: Панування гріха над тілом зламано

Тож нехай не панує гріх
у вашому смертному тілі,
щоб ви слухалися його пожадливостей.

Це наслідок того, що сталося на хресті. Це мета Голгофи: диктатуру гріха — чи то ледь помітну в її маніпуляціях, чи то в найбрутальнішому здійсненні влади — зламано. Діло Ісуса має силу зламати справжню владу гріха в моєму житті. На це діло ми посилаємося. Це й означає вважати себе мертвими для гріха!

Наше смертне тіло (як і нематеріальна частина людини, тобто внутрішня людина) підвладне наслідкам гріха. Тіло — це знаряддя, через яке гріх отримує руки й ноги. Сам гріх ще в мені (а саме в моїй плоті; пор. 7:18), але він уже не має права панувати наді мною (6:6б, 14). Тіло настільки уражене гріхом, що його спокушають гріхи, пожадливості й хіть, які завжди вимагають задоволення.

Павло наголошує на юридичному аспекті спасіння, який завжди чинний для кожного віруючого. Але це не залишається теоретичною чи абстрактною справою. Юридичний аспект спасіння служить основою, на якій моїм щоденним життям уже не править гріх.

4.12 Вірш 13: Тепер віддати себе Богові

І не віддавайте своїх членів гріхові
на знаряддя неправедності,
але віддайте себе самих Богові
як живих із мертвих
і свої члени Богові на знаряддя праведності.

19. Watchman Nee, *Das normale Christenleben*, с. 58.

Тепер нас закликано щось робити. До цього місця не було жодного заклику, крім одного: прийняти Боже діло й посилатися на нього (6:11). З цього тепер випливає втілення. Віддати члени тіла означає віддати себе в розпорядження. Мої руки й ноги, мої очі й вуха, а також мої уста (просто все моє людське існування з усіма чуттями й здібностями) мають тепер відповідати своєму призначенню. «Стати тим, чим ми є»[20] — це не суперечність, а таємниця і також напруга переможного життя. Ми живі з мертвих, бо в Христі Ісусі маємо життя Воскреслого. Це життя Переможця присвячене Богові, а вже не неправедності.

4.13 Вірш 14: Не під Законом, а під благодаттю

Бо гріх не буде панувати над вами,
бо ви не під Законом,
а під благодаттю.

Це факт: гріх уже не панує над нами. Цей стан у минулому. Ми дивимося вперед, ми вступаємо в життя. Його визначає не Божий Закон, хоч як дивно це звучить. Закон, як пояснив Павло, був засобом, через який гріх переповнився. Але тепер наше життя визначає Божа благодать. Закон слушно вимагає, але не дає сили для послуху. Благодать, у якій ми стоїмо, дає нам те, що нам потрібне для життя для Бога. Це зовсім інша атмосфера життя. Божа благодать дає з надлишком, Закон вимагає. Християнин, який заприятелює із Законом, пізнає те, що описано в Римлян 7: безсилля і розчарування. Нам потрібна була Божа благодать для спасіння, і так само нам потрібна Божа благодать для життя. Ми живемо під захистом, у прийнятті і в силі Божої благодаті. Бути під благодаттю — те саме, що бути «в Христі», як про це йдеться в розділі 8.

«Якщо я вже не під Законом, а під благодаттю, то нарешті можу робити й не робити — те, що хоче Христос!»[21]

Павло тут лише коротко згадує Закон, але в цьому одному реченні каже про нього все найважливіше і розробляє це далі в розділі 7. Можливо, слухачі чи читачі цього розділу відразу подумали про Закон як про відповідний засіб, яким можна зламати панування гріха.

20. F. Godet.
21. Hans-Joachim Eckstein.

4.14 Підсумок

Перехід на інший бік — від Адама до Христа — здійснюється через хрест. Моє минуле, тобто моя стара людина, засуджене й віддане на суд так, як хоче Бог. Ісус Христос узяв це на Себе замість мене. У Ньому тепер починається моє нове життя. Претензія, яку гріх мав на моє життя, на хресті втратила силу, його владу наді мною там зламано.

У цьому тексті досі йдеться не насамперед про те, наскільки ми тепер ведемо святе чи безгрішне життя. Віруючий ще має гріх, який залишається в ньому, доки він у тілі. Життя християнина, на жаль, може формувати гріховна плоть — цілком усупереч тому, що тут пише Павло. Не про це тут ідеться (в Римлян 6:1-14)! Павло пояснює радикальний і принциповий перехід від Адама до Христа, від гріха до праведності, від смерті до життя.

Християни, які це забули або намагаються самі вважати себе мертвими для гріха чи відмерти для нього, мають буквально застосувати до себе цей текст у всій його абсолютності.

Християнам, які люблять гріх, опис їхньої реальної позиції, що відповідає їхньому становищу, хоче показати, що вони живуть у великій суперечності. Це парадокс — жити в гріху, хоча людина померла для гріха.

Смерть, якою ми — з Христом — померли, не означає нашого знищення. У біблійному сенсі смерть (і духовна, і тілесна) означає розділення того, що належить одне до одного. Через смерть старої людини гріх відділено від мене і зв'язок перерізано, тож владу гріха зламано.

4.15 Хрест на Голгофі й гріх

Це сталося для нас!

Римлян 1 – 5:11: Спокута за гріхи	**Римлян 5:12 – 8:13: Звільнення**
Проблема **гріхів**	Проблема **гріха**
Гріховні вчинки і питання провини	Гріх як джерело гріхів
Через пролиту на хресті кров Ісуса Христа ми маємо прощення гріхів.	Ми розп'яті з Христом. Нашу стару людину віддано на смерть.
Христос помер за наші гріхи.	Христос помер за гріх і наше гріховне єство, яке від природи формувало нашу стару людину.

4.16 Римлян 6:15-23: Визволені, що живуть під благодаттю

У другій частині цього розділу Павло підкреслює (роблячи висновок із того, що він описав у першій частині про Боже діяння для спасіння), що можна служити лише одному Господареві, а не двом панам водночас.

4.17 Індикатив спасіння й імператив спасіння

Те, що звучить складно, насправді корисне формулювання. Ідеться про два боки однієї медалі. «Індикатив» та «імператив» — два поняття, що походять із граматики. Богослови вживають їх у поєднанні зі словом «спасіння», щоб стисло висловити, що таке «два боки чи аспекти спасіння». Індикатив спасіння (те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*) показує, що Христос звершив для нас, тобто об'єктивну дійсність спасіння. Цей аспект охоплює недоторканне спасіння, яке Бог справді дав кожному віруючому і яке чинне для нього.

Зі спасіння виростає змінене й нове життя. Спасіння зобов'язує до життя й поведінки в обновленні. Це імператив спасіння (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*), Божий заклик до святого життя. Благодать, яку ми отримали в спасінні, навчає нас відректися від безбожності й світських пожадливостей і жити праведно й побожно (пор. Тита 2:12). Не можна отримати спасіння, не отримавши й морального зобов'язання Божого спасіння. Хто не сприймає серйозно імперативу спасіння, мусить перевірити себе, чи може він претендувати на спасіння.

Індикатив означає реальну подію і так описує дійсність спасіння. Імператив спасіння — це наказ і заохочення до святого життя. І те, і те — складники спасіння. Обидва аспекти добре видно і в Римлян 6. Так, вірші 1-10 описують індикатив спасіння, а від вірша 11 розглянуто імператив спасіння.

Імператив спасіння закликає нас не заслужити спасіння, а жити з отриманого спасіння. Поле, де він виявляється на ділі, — під пануванням благодаті, де є прощення і щедре відновлення. Спасіння дано не для того, щоб відсортувати сильних і відсіяти тих, хто не впорається. Усі імперативи спасіння мають на меті, щоб ми справді були послушні Богові у вірі, і не означають, що віра може зазнати краху. Хоча наше спасіння певне і його неможливо втратити, напучування й застереження жити відповідно не суперечать цьому факту. Вони мають радше «тримати нас у колії» — на вузькій стежці віри, що веде до життя.

Огляд[22]

Факт спасіння — індикатив спасіння **Дар: подарований через Христа**	**Привласнення спасіння — імператив спасіння** **Завдання: для Христа**
Ким ми вже **є** в Христі …	… тими ми можемо лише в Христі **стати.**
Ми померли для гріха. Римлян 6:2	Не віддавайте себе гріхові! Римлян 6:13
Ми померли з Христом. Колоссян 3:3	Умертвляйте свої члени! Колоссян 3:5; Римлян 8:13
Ми виправдані … Римлян 5:1	… і маємо жити праведно. 1 Тимофія 6:11
Ми вже не в плоті. Римлян 8:9	Не живіть більше за плоттю! Римлян 8:12
Ми раз і назавжди освячені жертвою Христа! Євреїв 10:10	Прагніть освячення, без якого ніхто не побачить Господа! Євреїв 12:14
Ми покликані. Ефесян 4:1; Римлян 8:28	Ходіть гідно свого покликання! Ефесян 4:1
Нам подаровано все …	**… тому ми маємо все привласнити.**
Ми зодягнулися в нову людину, тобто в Христа. Колоссян 3:10, 11; Ефесян 4:24	Зодягніться в Господа Ісуса Христа! Римлян 13:14
Ми маємо повне прощення. Ефесян 1:7	Ми зобов'язані прощати одне одному! Ефесян 4:32
Бог подарував нам Свою любов. Римлян 5:5	Ходіть у любові! Ефесян 5:1, 2
Ми маємо мир із Богом і Божий мир. Римлян 5:1; Филип'ян 4:7	Прагніть миру! 1 Петра 3:11
Ми маємо свободу в Христі. Римлян 8:2; Галатів 5:1	Тож залишайтеся в свободі, щоб служити одне одному любов'ю! Галатів 5:13
Бог дає нам перемогу. 1 Коринтян 15:57	Ми привласнюємо перемогу, коли боремося. 2 Тимофія 2:5 та ін.

22. За Peter H. Uhlmann, Heimenhausen, Швейцарія, з люб'язного дозволу.

Ми — світло в Господі. Ефесян 5:8а	Ходіть як діти світла, або: Нехай світить ваше світло! Ефесян 5:8б; Матвія 5:16
Ми переживаємо новий порядок спасіння …	**… і чекаємо нового творіння.**
Христос — наше життя. Колоссян 3:4; Галатів 2:20	Ми чекаємо об'явлення Христа. Колоссян 3:4
У Христі ми відкуплені … Ефесян 1:7	… і чекаємо відкуплення нашого тіла. Римлян 8:23
Бог усиновив нас як Своїх дітей і синів … Римлян 8:15; 1 Івана 3:2	… і ми чекаємо, коли це стане видимим. Римлян 8:23; 1 Івана 3:2
Нова людина створена за образом Того, Хто її створив: Христа. Ефесян 4:24	Ми (у своєму житті) перемінюємося в образ Господа. 2 Коринтян 3:18
Ми маємо вічне життя … Івана 3:36	… і все ж: Ухопися за вічне життя! 1 Тимофія 6:12
Ми як Церква — одне тіло. Ефесян 4:4	Тому бережіть єдність Духа. Ефесян 4:3
Ми вже досконалі в Христі … Колоссян 2:10	… але ще не завершені. Филип'ян 3:12
Бог чинить усе — на 100 відсотків!	**Привласни собі все — на 100 відсотків!**

«Здійснюйте своє спасіння зі страхом і тремтінням, бо це Бог чинить у вас і хотіння, і чин за Своїм уподобанням». Филип'ян 2:12

Уже тепер	Ще ні
Бути — становище віри	**Ставати** — здійснення віри
Суверенність і благодать Бога	Відповідальність і дії християнина

Ми вже цілком спасенні — але ще не завершені!

Обидва боки ведуть до цього завдання: **Стань тим, ким ти є!**

«Кожна батарейка має негативний і позитивний полюс. Ця протилежність — передумова того, що є напруга. Тільки тоді може текти струм, щоб горіло світло. Так само ми лише тоді живі (і зростаючі) християни, коли усвідомлюємо обидва «полюси» — факт спасіння і привласнення спасіння — і втілюємо спасіння у своєму житті. Ця напруга дарує нам динаміку нового життя».[23]

23. Цитата Peter Uhlmann, Heimenhausen, Швейцарія, з люб'язного дозволу.

4.18 Вірш 15: Мета благодаті

Що ж тоді, чи будемо грішити,
бо ми не під Законом,
а під благодаттю?
Зовсім ні!

Знову хтось міг би зробити з того, чого навчав Павло, хибний висновок. Отже, життя християнина тепер під благодаттю, а не під Законом. Чи означає це, що можна скористатися цією свободою і жити розгнуздано? Аж ніяк, це знову був би абсурдний висновок. Бо тоді людина не помітила б ось чого:

4.19 Вірш 16: Раби гріха чи праведності

Хіба ви не знаєте, що
кому ви віддаєте себе як раби на послух,
того ви й раби, кого слухаєтеся:
або гріха на смерть,
або послуху на праведність?

Той, хто сприймає благодать і свободу від Закону як дозвіл грішити, забуває, що цим віддає себе гріхові й знову робить його своїм володарем. Немає золотої середини, де можна було б без конфлікту віддавати честь обом панам. Є лише дві залежності — або життя, яке визначає гріх, або життя в послусі Богові.

4.20 Вірш 17: Послушні від серця — більше не раби гріха

Але дяка Богові,
що ви були рабами гріха,
але від серця стали послушні
образові навчання,
якому ви були передані!

Павло не випробовує римлян і не сумнівається в їхньому спасінні. Він не питає їх, чиї вони тепер раби, а без жодного сумніву стверджує, що їхнє рабство, позначене гріхом, у минулому. Він радіє і дякує Богові. У Римлян 5:8 він уже сказав, що ми колись *були* грішниками, отже, тепер ними вже не є. Тут він ще раз це підтверджує. Навіть якщо ми, на жаль, ще й тепер грішимо, ми вже не перебуваємо в рабстві гріха.

Це «перенесення» було Божим ділом. Він переніс нас із царини смерті й дав нам життя. Царину життя «образ навчання» в цих розділах описує нам переконливо. Надзвичайно важливо знати це Боже навчання про спасіння в Христі. Навчання — це основа, на якій треба спершу зрозуміти закономірності обновлення життя, щоб потім і жити відповідно. Навчання не виникає з нашого досвіду, а визначає шлях. Ним ми міряємо й перевіряємо свій досвід. Навчання Святого Письма виправляє нас, а не навпаки.

«Образ навчання» вказує на те, що це навчання — не якийсь кодекс, повний абстрактних параграфів. Воно — «життєва мудрість» і тому хоче змінити наше життя. Тому апостол формулює це так: ми були «передані … образові навчання» — а саме для того, щоб воно щось у нас зробило.

Є багато наукових учень і теорій від фахівців для фахівців. Боже навчання стосується кожної Божої дитини — байдуже, з якого середовища її вивела Божа любов. Це навчання близьке до життя і життєво важливе. Ці розділи, які, звичайно, не завжди легко зрозуміти, — не володіння богословів, а екзистенційні питання нашого християнського життя. Багато залежить від того, чи ми їх зрозуміли. Можна втратити роки, якщо не відповів на них особисто для себе.

Бог передав нас образові навчання; але водночас наш послух Євангелію був передумовою Божого діяння. Послух звершився «від серця». Це був крок послуху, що вийшов із самої глибини. Це був не поверховий послух, а справжнє і тривке життєве рішення. Бог хоче нашого серця; Він хоче, щоб послух звершувався з повного переконання й радості. Усе інше для Бога нічого не варте і містить лише зовнішню форму й лицемірство.

4.21 Вірш 18: Раби праведності

А звільнені від гріха,
ви стали рабами праведності.

Це «Боже перенесення» від Адама до Христа звільнило нас від гріха. Це Павло пояснив у першій частині розділу 6.

Звільнення не означає «видалення» гріха, як, скажімо, видалення злоякісної пухлини. Користуючись цим образом, твердження Павла можна пояснити так: пухлину обробили лазером, бо гріх засуджено на хресті, його засуджено в плоті (8:3). Але водночас і тіло гріха зроблено недієвим, тобто ця пухлина вже не має тіла (поля дії), у якому могла б пошир

юватися. Мене вже не називають хворим, хоча пухлина ще є. Її ріст стримано. Іншими словами: гріх ще в мені (у моїй плоті, у моїй плотській природі), доки я в своєму смертному тілі. Проте попри це я за своєю суттю вже не грішник, а святий у Христі.

Ми звільнені від *панування* гріха, ми вже не раби гріха. Навпаки: тепер ми стали рабами Божої праведності.

4.22 Вірш 19: Віддати себе в розпорядження Божої праведності й святості

Говорю по-людському
через неміч вашої плоті.
Бо як ви віддавали свої члени
в раби нечистоті
і беззаконню
на беззаконня,
так тепер віддайте свої члени в раби
праведності
на святість.

Повчання Павла таке «людське», що його навряд чи можна зрозуміти неправильно. Він зважає на неміч їхньої плоті. Це поняття означає слабкий духовний стан. Адресати послання не були здатні зрозуміти спосіб висловлювання, який Павло зазвичай обрав би для цього повчання. Їхній духовний стан був недостатній і потребував зростання й оновлення, як Павло напише пізніше. Хіба це не йде на користь і нам?

Далі йде заклик, імператив спасіння (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*), — віддати себе в розпорядження праведності як раби, щоб «обновлення життя» справді виявилося.

Мета — «святість», тобто «освячення», — означає нашу принципову зміну становища, яка зробила нас святими, тобто відокремленими для Бога. З другого боку, для тих, хто виправданий і освячений, є зобов'язання спасіння: жити, послідовно орієнтуючись на Божу праведність і святість.

4.23 Вірші 20-22: Від безплідності до вічного життя

Бо коли ви були рабами гріха,
тоді ви були вільні від праведності.
Який же плід ви мали тоді
від того, чого тепер соромитеся?

Бо кінець того — смерть.
А тепер, звільнені від гріха
і ставши рабами Богові,
ви маєте свій плід на святість,
а кінець — вічне життя.

Це справді чорно-біла картина, яку тут малює Павло. Бо до свого нового народження, своєї зміни становища, адресати не мали нічого спільного з Божою праведністю, а були рабами гріха. Не було так, що раніше існувала суміш того й того, — так само, як тепер для них як християн немає суміші того й того. Господь Ісус сказав про це, що не можна служити двом панам, а лише одному Господареві.

Тепер адресати послання мали озирнутися назад. Гріх був у їхньому житті не просто абстрактним супутником, а взяв свою данину й довів до вчинків і речей, яких вони тепер соромляться. Таке життя веде до смерті. Тут немає іншого вибору, крім того, що описаний у наступному вірші.

Звільнення від гріха і його влади, а також справжня свобода тепер служити Богові як раби охоплюють нову ідентичність, нове становище. Воно тепер породжує те, чого вже не треба соромитися, а що в житті цих людей приносить плід на святість. Обновлення життя приносить плід для Бога і має метою вічне життя. Цього життя не заслуговують тим, що приносять плід для Бога. Навпаки, воно є невід'ємною складовою Божого спасіння, як показує наступний вірш.

Під вічним життям тут мається на увазі життя воскреслих у Христі, якого ми досягнемо в майбутньому. Наприкінці життя для Бога стоїть не крапка, а двокрапка: на нас чекає неймовірно славне життя в непорушному спілкуванні з Богом. Вічне життя означає нетлінність. З Нового Завіту, і особливо від апостола Івана, ми дізнаємося також, що це життя означає не лише «тривалість» чи «кількість», а насамперед охоплює «якість» цього Божого життя.

Мета життя для Бога — вічне життя. На нього ми націлені, і ми хвалимося надією на прийдешню Божу славу.

4.24 Вірш 23: Вічне життя замість вічного осуду

Бо заплата за гріх — смерть,
а дар благодаті Божої — вічне життя
у Христі Ісусі,
нашому Господі.

Це слово стискає в одне речення не лише зміст Римлян 6, а й усе Євангеліє. Перша людина «дозволила собі» гріх. За це вона мусить заплатити. Або навпаки: їй виплачують заплату за роботу, яка була не доброю, а поганою. Але ця «угода» незворотна. Смерть не можна повернути чи обміняти назад.

Заплата, чи платня, — це те, що людина заробила. Зовсім інша Божа відповідь. Від Нього приходить дар благодаті, незаслужений подарунок. Його відповідь на смерть — життя. Але це не просто скасування смерті, як у випадку Лазаря, якого Ісус воскресив. Бо Лазар згодом, після свого воскресіння, знову помер. Божий дар, навпаки, — цілком нове життя, бо його отримують у Христі Ісусі. Життя Христа — це життя Воскреслого, це життя воскресіння, яке перебуває по той бік смерті і недосяжно далеко від сфери її впливу.

Це життя вічне, бо це власне Боже життя. Воно могло стати нашим життям, бо це життя «в Сині», Який став Людиною (1 Івана 5:11-13).

Христос Ісус, Божий Помазаник, не далеко від нас. Він наш особистий Господь, Який перебуває з нами в тісних стосунках. Тепер Він наш Владика, Він наш Бог.

5. Закон у Посланні до римлян

Слово «закон» трапляється в Посланні до римлян 72 рази. Загалом Павло вживає це слово в Новому Завіті 119 разів. Це не завжди Мойсеїв Закон, як видно з відповідного контексту. Мойсеїв Закон — одна з велик

их тем Послання до римлян. Цей огляд може допомогти краще зрозум

іти різні значення.

Поняття	Значення	Місця
Закон (з артиклем і без нього), під Законом, Божа воля, втілення істини, постанови Закону, заповідь, Закон Божий, Божий Закон, закон праведності	Загалом це завжди Мойсеїв Закон. У Посланні до римлян мається на увазі моральна частина Закону, мало або зовсім не приписи про жертви, тобто обрядові закони. Цю частину Закону було дано лише юдеям.	**2**:12, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 25 **3**:19, 20, 21, 31 **4**:13, 14, 15, 16 **5**:13, 20 **6**:14, 15 **7**:1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 21, 22, 25 **9**:4, 31; **8**:3, 4, 7 **10**:4, 5; **13**:8, 10
«**Написане** (інші перекладають: у старості **букви**, тобто в написаному [Законі]»)	Написаний Закон, дві скрижалі, а також п'ять книг Мойсея	**2**:27, 29 **7**:6
Закон віри	Принцип віри й довіри на противагу ділам і праведності з діл	**3**:27, 28
Самі собі закон; діло Закону, написане в серці; сумління	Моральна частина Закону, яка відповідає вічній сутності й вимогам Бога (любові; 13:10). Цей закон знали деякі язичники, не знаючи Мойсеєвих заповідей. Щоразу, коли язичник від природи слухається закону любові, він виконує його, але знову й знову й грішить проти нього.	**2**:14, 15
Закон чоловіка	Закон, що стосується чоловіка (тобто Мойсеїв Закон, який зв'язує жінку з чоловіком)	**7**:2, 3

Закон мого розуму	Дія і принцип нового життя, яке хоче служити Богові. Це природний закон нового життя — служити Богові, бо Божий Закон закорінений у новому житті.	**7**:23
Закон гріха і смерті	Нерозривний принцип, за яким гріх закономірно панує над людиною і гріх без виходу веде до смерті	**7**:23 **8**:2
Закон Духа життя	У Христі, Переможці смерті, тобто Воскреслому, діє закон (принцип, закон сили) Святого Духа життя; він сильніший за закон гріха і смерті. Порівняння: природний закон тяжіння можна подолати лише іншим законом — законом аеродинаміки.	**8**:2

6. Римлян 7: Вільні від Закону

У тематичному розвитку розділів 5 і 6 відчувається наростання, яке триває аж до розділу 7, вірша 6. Але потім, у другій частині 7-го розділу, ми натрапляємо на похмуру ситуацію, яка, здається, зовсім не вписується в хід думок.

Розділ 7 — це вставка[24], у якій Павло розглядає наше ставлення до Закону, його дію і його мету. Мойсеїв Закон, Тору, він уже двічі згадав у Римлян 6:14-15, але з несподіваними наслідками: для життя християнина (чи то юдея, чи то язичника) він уже не визначальний. Християнин стоїть під благодаттю, а не під Законом. Лише одним реченням Павло стверджує основоположний факт із великими наслідками. Язичник, можливо, міг це прийняти, але юдей? Для нього це була провокація, а то й богохульство. Передбачаючи такі реакції, Павло не хоче залишати тут знаків питання і тому присвячує цій темі цілий розділ — одне довге вставне речення.[25]

Якби за Римлян 6:23 одразу йшло 8:1, тобто якби не було розділу 7, то ми (як християни з народів), мабуть, не помітили б, що чогось бракує. І все ж повчання Римлян 7 у загальному контексті цієї теми незамінне. Головну лінію Римлян 5–8 можна підсумувати так:

Від Адама до Христа, від безплідного життя до життя, яке приносить плід Богові і вже не підкорене гріхові. Як Бог це зробив, і як я сьогодні можу

справді ходити в «обновленні життя»? Тепер постає питання, чи справді для цього не потрібен Закон, як уже сказано в розділі 6. Адже його дав Сам Бог, щоб показати, як треба жити.

6.1 Значення Римлян 7 і його місце в посланні

Цей розділ Послання до римлян розуміли дуже по-різному. Пекуче питання таке: який стан людини описує цей розділ? Найвідоміші пояснення такі:

---

24. Я розглядаю весь розділ 7 як вставне речення аж до 8:1. Бо вірші 1-6 тематично належать не до розділу 6, а становлять вступ до вставного речення.

25. До речі, те саме Павло робить, зважаючи на юдеїв, і в розділах 9–11. Він пояснює, чому, з одного боку, Євангеліє стосується не лише юдеїв, а всіх людей. Але водночас наголошує, що всі обітниці народові завіту здійсняться в майбутньому.

- звичайний стан християнина
- ненормальний і небажаний винятковий стан
- стан людини, не народженої знову
- стан людини, народженої знову, яка не має Святого Духа.

У тлумаченні справді йдеться про тему, що має життєве значення для нашого християнського життя. Бо на кону багато: чи може Євангеліє справді й назавжди змінювати людей? Чи ми лише обманюємо себе? З 7-го розділу можна було б зробити й висновок, що здебільшого все залишиться лише спробою робити добро. Чи має рацію реаліст, який стверджує, що перемога над гріхом буде лише на небі? Отже, як треба розуміти Римлян 7?

6.2 Боротьба Духа проти плоті?

У розділі 7 *не* описано постійний конфлікт християнина, у якому плоть і Дух повстають одне проти одного й борються між собою, як це описано в Галатів 5:16-25. Адже там ідеться про перемогу силою Святого Духа, а в Римлян 7 цього ніде не видно. У досвіді, описаному тут, бачимо лише розчарування. Людина стогне під владою гріха. Вона дивиться лише на себе й шукає сили виключно в собі самій. Перемогу, власне, вже описано в Римлян 6. Але що це за перемога, якщо вона виглядає так, як описано в розділі 7? Римлян 7 описує не звичайне християнське життя, а гідний жалю стан християнина, який зробив Закон правилом свого життя і власними силами намагається його дотримуватися. Він не вірить у те, що каже 6:14-15: ми вже не під Законом. Тому він на гіркому досвіді переконується: у нього не виходить. Це доводить його до межі відчаю («Нещасна я людина», вірш 24).

6.3 Праведники й грішники водночас?

Мартін Лютер казав, що ми «водночас праведники й грішники»[26]. За Лютером, саме в Римлян 7 виявляється те, що ми грішники. Проте вже в розділі 5 ми бачили, що ми вже не «грішники», а були ними (5:8; 5:19).

26. Теза Лютера: водночас праведники й грішники (*simul justus et peccator*). «Ось бачите, так воно і є, як я сказав вище: «Святі водночас із тим, що вони праведні, є грішниками; праведні вони тому, що вірять у Христа, Чия праведність їх покриває і зараховується їм. А грішники вони тому, що не виконують Закону (і) не вільні від гріховної пожадливості, але вони як хворі, що перебувають під доглядом лікаря», хворі, які справді й по-справжньому хворі, але початково й у надії здорові, або краще: оздоровлювані, тобто такі, що саме одужують», *Römerbriefvorlesung 1515/16* (лекції про Послання до римлян).

Так каже Боже Слово. Римлян 7 не каже, що за своїм становищем ми все ще грішники. Радше цей розділ показує, що Божий Закон не є мірилом для життя на Божу славу. Якщо ми ще грішимо, це не означає, що ми ще грішники. Коли ми грішимо, то робимо це як святі — як ті, хто все ж залишається святими.

Обновлення життя в Христі й через Духа визначається не Мойсеєвим чи якимсь іншим законом. Закон стосується старої людини, а не нової. Але якщо погодитися на Закон як мірило життя, то рано чи пізно людина потрапляє в ситуацію, яку описано тут. Це, до речі, стосується й тих, хто у своєму досвіді колись залишив Римлян 7 і перейшов до Римлян 8. «Рецидив» може статися щоразу, коли людина стає законницькою і робить Закон нормою для християнина. У цьому сенсі цей розділ описує й досвід християнина, який знає, що таке справжнє звільнення від Закону, і все ж намагається власними силами дотримуватися Закону.

Звичайне християнське життя описано в Римлян 8. Римлян 7 описує не ті будні християнина, яких хоче Бог. Це було б гірке розчарування, якби саме таким був наслідок великого Божого спасіння, що коштувало Йому смерті Його власного Сина.

6.4 Народжений знову чи ні?

Теперішній час від 7:14 (на відміну від минулого часу в 7:7-11) ясно показує, що йдеться про християнина та його досвід.

Від розділу 5:12 до кінця розділу 6 (або й до 7:6) описано дві великі лінії; Павло перериває їх, щоб продовжити в розділі 8. Між ними (тобто в розділі 7) бачимо виняткову ситуацію, що стосується лише того, хто знає Закон. Ця людина хоче служити Богові, а цього не обов'язково можна сказати про невіруючу людину. Невіруючий може бути релігійним і шукати Бога, але зрештою він чинитиме власну волю. Також релігійна людина не обов'язково визнає, що вона наскрізь погана. А людина з Римлян 7 доходить саме до такого пізнання себе. Пізнання того, що ми цілком зіпсовані, а Бог і Його Закон абсолютно досконалі, може прийти лише через просвітлення Божим Духом. Тому можна припустити, що тут (7:14 і далі) йдеться про людину, народжену знову.

Її безсилля пояснюють ще й тим, що вона (ще) не має Святого Духа, хоча Павло, згадавши Його один раз у вірші 6 («у новизні Духа»), докладно говорить про Святого Духа лише в розділі 8. Але те, що Дух не згадується в 7:7-25, пояснюється тим, що Павло (готуючи розділ 8) спершу хоче показати стосунок до Закону і безсилля плоті. Присутність Духа в

цій людині не допомагає, бо Дух прийшов саме не для того, щоб допомогти нам дотримуватися Закону.

Якби в Римлян 7 йшлося про людину, ще не народжену знову, то урок цього розділу зрештою був би повторенням уже викладеного вчення; адже те, що неправедний — релігійний чи ні — ніяк не може догодити Богові, докладно сказано вже в перших розділах послання. Павлові йдеться про більше. Він описує тут природу плоті та її нездатність (також у народженому знову) догодити Богові. Він хоче показати, що саме викуплена людина, яка й надалі хоче догодити Богові шляхом Закону, переживає цю дилему з 7:14-25 — і саме доти, доки хоче власними силами дотримуватися Закону.

6.5 Римлян 7: Необхідний досвід?

Є й погляд, що Римлян 7 — це звичайний і навіть необхідний досвід практичного освячення для кожного християнина. Мовляв, людина навернулася і вдячна, що має мир із Богом, а за якийсь час до неї приходить досвід Римлян 7. Вона відчуває владу гріха і не може їй протистояти. Цей відчай закінчується лише тієї миті, коли вона зрозуміє, що означає Римлян 8: Христос усе звершив. Лише тоді вона пізнає, що сила для перемоги не в ній самій, а в тому, що Бог зробив і що Він робить через Святого Духа.

Але такий шлях не можна вважати чимось на зразок обов'язкового плану для життя віри. Цей розділ стосується насамперед того, хто знає Закон, а такими були, як правило, юдеї. Тут насамперед звертаються до юдеїв (тобто до християн з юдеїв). Язичники не були під Мойсеєвим Законом.

Крім того, християнин, який цілком приймає і втілює в життя науку Римлян 6 (не під Законом, а під благодаттю) і 7:1-6 («померли для Закону»), зовсім не мусить потрапляти в біду Римлян 7. При цьому я ще раз наголошую, що переможне християнське життя описано лише в розділі 8. Отже, якби хтось, кому Закон незнайомий, не знав і розділу 7, то він, мабуть, не знав би й описаної там проблеми. Тож немає потреби виводити з розділів 5–8 якийсь звичайний процес чи поступ у християнському житті.

Але так просто обійти цей 7-й розділ таки не вийде, бо досвід багатьох християн часто відповідає саме описаній там ситуації. Якщо він стосується тих, хто знає Закон, то сьогодні ми мусимо сказати, що його знають не лише юдеї, а й усі християни, і багато хто з них зробив його правилом свого життя. За своєю старою Адамовою природою і своїм становищем

спасіння в Христі юдеї та язичники в принципі не відрізняються. Отже, описаний досвід, якщо ми переживаємо його сьогодні, може бути досвідом і християн з юдеїв, і християн з язичників. Багато християн пережили «досвід Римлян 7». Багато хто досі в ньому перебуває, бо вважає це звичайним християнським життям. Але є й багато тих, хто пережив «досвід Римлян 8». Апостол вважає звичайним християнським життям Римлян 8. Звичайним має бути те, що християни живуть Духом і не ходять за плоттю (пор. Галатів 5:16-26; 1 Коринтян 3:1-3). Це те життя, якого хоче Бог і для якого Він усе приготував.

Але чому багато хто з нас пережив болісний «досвід Римлян 7»? Бо після навернення ми помітили, яка сильна влада гріха. Тоді ми спробували боротися з нею, але не тією зброєю і дивлячись не туди. Ми застосовували власну силу. Ми не усвідомлювали, що Христос усе звершив для нас і водночас через Свого Духа дає нам усю силу бути переможцями. У цьому сенсі ми можемо бути дуже вдячні, що маємо цей розділ, бо завдяки йому можемо пояснити й осмислити цю важку фазу нашого християнського життя (якщо вона була) Божим Словом. Тоді ми можемо показати вихід іншим, хто живе в такій біді.

6.6 Хто ця людина в Римлян 7?

Багато хто ламав голову над тим, хто ж та людина, яку тут описано. Чи справді це особистий досвід апостола Павла, який говорить «від першої особи»? Дещо може свідчити на користь цього, дещо — проти. Ми не будемо тут далі розглядати це питання, хоч яке воно цікаве.

Я вважаю, що Павло на прикладі говорить про те, що знають і пережили багато християн. Це настільки важливо, що Павло тому й сам бере на себе «роль «я»», що теж не зовсім незвично (див. також Галатів 2:18; 1 Коринтян 10:30).[27]

6.7 Римлян 7:1-6: Померлі для Закону

Перші шість віршів принципово пояснюють стосунок християнина до Закону. Як і в розділі 6 щодо гріха, тут спершу описано *юридичний* бік. Ми не померли насправді, а Христос помер замість нас. Ця смерть зарах

27. Ось цитата М. Аргельгера (M. Arhelger), який посилається на граматику грецької мови: «Щоб жваво показати щось загальнозначуще на прикладі однієї людини, ніби щось уявлене як теперішнє, розмовна мова вибирає 1-шу і 2-гу особу однини» (F. Blass, A. Debrunner, F. Rehkopf: *Grammatik des neutestamentlichen Griechisch*, Göttingen 1979, с. 231 до § 281).

овується нам так, ніби ми справді померли, і тут наслідок такий: ми померли для Закону.

6.7.1 Вірш 1: Закон чинний лише для тих, хто живе

> **Чи ви не знаєте, браття (бо я говорю до тих, хто знає Закон), що Закон панує над людиною, доки вона живе?**

Справді складається враження, що Павло говорить тут по-людському і наводить зовсім просту логіку, яка має пояснити важливу духовну істину. Закон, а точніше кожен закон, звертається лише до живих людей, які можуть відповісти на закон послухом чи непослухом. Мертвий просто не має вже ніякого стосунку до жодного закону.

6.7.2 Вірші 2-3: Єдиний спосіб вирватися з-під Закону

> **Бо заміжня жінка законом прив'язана до чоловіка, доки він живе; а коли чоловік помре, вона звільнена від закону чоловіка. Тож поки чоловік живе, її назвуть перелюбницею, якщо вона стане дружиною іншого чоловіка; а коли чоловік помре, вона вільна від закону, так що вона не перелюбниця, якщо стане дружиною іншого чоловіка.**

Приклад має поглибити це правове становище й додати ще один аспект. Якби хтось спробував ухилитися від Закону (а це можливо лише через смерть), то в переносному сенсі вчинив би перелюб. Окрім смерті, немає жодної можливості вийти з-під влади Закону. Так у прикладі із законом про шлюб. Цей закон про шлюб законно й нерозривно поєднав чоловіка й жінку на все життя, як і було Божим задумом від початку. Закон про шлюб перестає діяти для подружжя тоді, коли один із них помирає, у цьому випадку чоловік. Але якщо жінка живе з іншим чоловіком, поки законний чоловік ще живий, вона чинить перелюб. Так само й зі становищем того, хто під Законом: немає ні розв'язання, ні звільнення, крім як через смерть. Лише тоді можуть бути нові подружні стосунки. Хто хоче позбутися Закону іншим шляхом, ніж через смерть, той тим більше буде порушником і в переносному сенсі чинитиме перелюб.

У цьому образі чоловік означає Закон, а жінка представляє християн, до яких тут звертається Павло. Як же тоді нас можна звільнити від Закону?

6.7.3 Вірш 4: Той, Кому ми тепер належимо, — Христос

Отже, і ви, браття мої, умертвлені *для* Закону через тіло Христа, щоб належати іншому — Тому, Хто воскрес із мертвих, щоб ми приносили плід Богові.

Оскільки звільнення від Закону буває *лише* через смерть, те саме стосується й нас. Тепер Павло застосовує смерть Ісуса Христа, яку вже описав у розділі 6 щодо гріха, до стосунку із Законом.[28]

Постаті в цьому образі міняються, і картина така: віруючого порівнюють із дружиною. Чоловік означає Закон. Щойно чоловік помирає, Закон утрачає силу.

Але помер не Закон (і не гріх; пор. розділ 6), а померли ми. Проте цю смерть узяв на Себе Інший. Новий чоловік — це Христос, якщо триматися цього образу. Він помер замість нас.

Слово «умертвлені» змушує нас думати про Його страту. Це має на увазі Павло, коли каже, що він через Закон помер *для* Закону (Галатів 2:19-20). Порушник Закону мусить померти. Павло колись порушував Закон, але Павло помер — у Христі, Який узяв на Себе цей правовий наслідок порушення Закону. Але в цій співсмерті був водночас і вихід, щоб вийти зі сфери дії Закону.

Смерть Ісуса Христа була смертю Того, Кого замість нас було зроблено гріхом. Згадка про Його тіло змушує нас думати про весь жах Його страти і Божого суду на хресті. Це була страшна смерть, у якій разом із Ним була розіп'ята наша стара *людина*.

І тут ідеться про зміну. Зв'язок із Законом розірвано, і створено новий зв'язок, який тут навіть порівнюють із шлюбним союзом. Ми поєднані з Воскреслим; ми тепер належимо *Людині*, Яка померла й воскресла. Жінка, що виходить заміж, бере ім'я і становище чоловіка; так і ми, бо через цей зв'язок ми тепер «у Христі».

6.7.4 Вірш 5: Закон сприяє не праведності, а гріхам

Бо коли ми були в плоті, пристрасті гріхів, що через Закон, діяли в наших членах, щоб приносити плід смерті.

---

28. У Галатів 6:14 бачимо третій наслідок того, що ми померли разом із Христом: ми померли *для* світу.

Щодо нашого минулого до навернення Павло вводить нове поняття. Ми були «в плоті» (див. 8:8-9). Ідеться не про наше фізичне тіло, а про стан: ми були в лінії Адама. Тому плоть мусить мати справу з гріхом: «в плоті» «діяли пристрасті гріхів». Ця плоть описує людське буття, просякнуте гріхом і його пристрастями. Ідеться тут не про плоть у нас, а про *буття в плоті*. Цей стан нащадка Адама має свою життєву сферу лише в гріховній плоті й не може чинити нічого, крім гріха. Так Господь Ісус, говорячи про потребу нового народження, каже: «Що вродилося від плоті, є плоть, а що вродилося від Духа, є дух» (Івана 3:6). Хоча в цьому місці мова не про нове народження, але в принципі йдеться про те саме: плід для Бога не може походити з плоті. Тому потрібне нове народження.

Закон зробив так, що гріх «переповнився» (5:20). Він не лише вказував на гріх, а й провокував гріх. Це ясно пояснює, що відбувається, коли християнин стає під Закон. Це видно буде далі в цьому розділі, де описано саме такий досвід.

6.7.5 Вірш 6: Нове служіння Богові поза Законом

> **А тепер ми звільнені від Закону** *(виведені з-під нього),* **бо померли для того, що нас тримало, так що служимо в новизні Духа, а не в старості букви.**

Закон нікого не відпускав і не виправдовував, він завжди виносив свій (справедливий) обвинувальний вирок. Але оскільки ми (тобто наша стара людина) померли, шлях вільний, щоб, так би мовити, вступити в «нові подружні стосунки», яких уже ніколи не припинить смерть.

«Буква» (дослівно: *написане*) — це Закон, який вимагає послуху, але не дає потрібної сили його виконати. Проте тепер ми «виведені з-під» Закону, ми перенесені на інший бік. Ми тепер у Христі Ісусі, маємо життя в Ньому і Святого Духа в собі. Про дію, силу і голос цього Духа Павло напише пізніше. У вірші 6 Дух названий єдиний раз у цьому розділі — зовсім інакше, ніж у розділі 8.

Як у розділі 6 ідеться про *обновлення життя*, так тут — про *новизну Духа* (інший переклад: «нове, [а саме] Дух»). Старе минуло, настало нове. Ми маємо нове життя, і ми маємо Божого Духа.

6.8 Римлян 7:7-14: Досконалий Закон

Після того як стосунок християнина до Закону однозначно з'ясовано (він помер для Закону, щоб належати іншому, а саме Христові), можна було

б, власне, одразу перейти до 8:1. Але що йде тепер? Далі йде виправдання Закону. Воно звернене до християн з юдеїв, але й до кожного, хто або не зрозумів стосунку віруючого до Закону (див. 7:1-6), або думає, що все ж може спробувати дійти до мети з його допомогою. Він погоджується на Закон — із фатальними наслідками. Тепер описано його досвід.

Якби ми перенесли на цього християнина щойно вжитий Павлом приклад про шлюб, то можна було б сказати: він певною мірою чинить перелюб; він ніби поєднаний із новим чоловіком, а саме з Христом, і водночас вступає в зв'язок із Законом (Галатів 2:18).

Закон для християнина не є правилом життя (або: життєвим середовищем — як суходіл не є життєвим середовищем для риби). Це так навіть тоді, коли він — а інакше й бути не може — як християнин, природно, виконує моральні заповіді Божого Закону (8:4). Але виконувати Мойсеїв Закон — не його життєве завдання. Християнин не під владою Мойсея. Тепер ідеться про те, щоб мати Самого Христа змістом і правилом життя, бути поєднаним із Христом і мати силу Його Духа. Обновлення життя і «новизна Духа» не складаються із заборон, якими відзначався Закон. Сам Христос набирає образу в наших серцях і стає видимим через плід Духа. Бути християнином — це не дотримання заповідей, а зміна зсередини — до подібності Христові. Ідеться не про заповіді, а про Особу. Вона і є метою.

Але ми тепер аж ніяк не стали беззаконними: ми служимо Ісусові Христу. Ми служимо Йому як раби, тобто як кріпаки, — Йому, Хто наш Господь і Володар і чиєю законною власністю ми є. Ми виконуємо Його заповіді, а вони містять «закон Христа» (Галатів 6:2; пор. 1 Коринтян 9:21). Ми за законом підпорядковані Христові.

У цьому розділі стає ясно, що Закон (саме тому, що він здебільшого складається із заборон) звернений не до тих, хто виправданий у Христі. Тому Павло каже, що Закон призначений не для праведного, а для беззаконних (1 Тимофія 1:9), щоб викрити їхній гріх і привести їх до Христа.

6.8.1 Вірш 7: Пізнання гріха приходить через Закон

Що ж скажемо? Чи Закон — гріх? Зовсім ні! Але я не пізнав би гріха, як тільки через закон. Бо й про пожадливість я нічого не знав би, якби Закон не сказав: «Не пожадай».[29]

29. Вихід 20:17; пор. Повторення Закону 5:21.

Це питання просто напрошується! Якщо Закон — це те, від чого звільняє не менше ніж хресна смерть Господа Ісуса, то із Законом мусить бути щось не так. І знову Павло рішуче каже «ні». Якщо щось не так, то причина в людині.

Якщо ми вже дізналися, що ми більше не під Законом, і якщо водночас із цим Законом усе гаразд, то Павло тепер пояснить, що ж воно таке, цей Закон.

Закон виявив, що таке гріх. За Законом можна було точно сказати, у чому полягав гріх, тобто переступ. Людина мала через це знати, що таке гріх. У цьому випадку це юдей, але зрештою мається на увазі кожен, хто зіткнувся з цим Законом.

Павло бере для прикладу останню з Десяти заповідей, щоб розвинути свою думку. Можливо, порушення заборони чогось пожадати — найпоширеніший гріх, прихований гріх, який кожен слухач чи читач знає зі свого життя. Ми не повинні пожадати нічого, що належить іншому. Це гріх, який спершу відбувається лише в моєму серці й не обов'язково втілюється у відповідному вчинку. Адже в цьому розділі йдеться не про грубі гріховні вчинки. Владу гріха спершу сильно відчувають усередині, а не лише пізнають через учинки.

Дотримуймося цього вірша й у тому сенсі, щоб проповідувати Закон, Боже мірило, і так пробуджувати в загублених пізнання гріха. Без цього пізнання вони не зрозуміють, що їм потрібен Спаситель.

6.8.2 Вірш 8: Закон сприяє гріху

Але гріх, узявши привід через заповідь, викликав у мені всяку пожадливість; бо без закону гріх мертвий.

Коли заповідь зустрічається з людиною, за нею не йде одразу послух, хоча саме такої реакції й очікували б. Ні, гріх виявляється неслухняною силою. Гріх бере Божу заповідь за привід, щоб робити саме те, що Закон забороняє. Справа не лише в тому, що гріх будять, як сплячого пса. *Найголовніша* властивість гріха полягає в тому, щоб бунтувати проти Божої заповіді.

Пожадливість спрямована не лише на одну-єдину річ. Вона цілиться на все, що бажане; у цьому вона різнобічна і, як сильний магніт, намагається притягнути до себе все.

У розділі 5 уже чітко показано, що гріх був і без Закону (і незалежно від Закону). Тільки він не був явним як такий, як принцип, ворожий

Богові.

Без Закону гріх «мертвий»: без Закону нікого не можна звинуватити через гріх.

Чому ж тоді Бог дав Закон, якщо без Закону гріх був мертвий? Хіба без Закону він не залишився б мертвим назавжди? Закон увійшов *побіч*, щоб гріх переповнився (пор. 5:20). Хворобу гріха, що від Адама вразила кожну людину, Закон, так би мовити, не міг вилікувати, він лише розпізнав її як таку. Галатам Павло каже, що Закон був «виховником до Христа» (Галатів 3:24; ER, німецький переклад Біблії); отже, Закон показував, що потрібна жертва Ісуса (Галатів 3:23-26). У такому сенсі ми маємо використовувати його і в нашій євангелізації.

6.8.3 Вірші 9-11: Зустріч із Законом веде до смерті

> **А я колись жив без закону; та коли прийшла заповідь, гріх ожив, а я помер. І заповідь, що була дана для життя, виявилася для мене на смерть. Бо гріх, узявши привід через заповідь, обманув мене і вбив мене нею.**

Павло для прикладу (тобто не обов'язково як щось, що пережив сам, бо «без закону» він як фарисей, мабуть, ніколи не жив) відтворює дарування Закону: «… та коли прийшла заповідь».

Без закону людина не усвідомлює гріха, бо не може його розпізнати. Коли їй дано закон, гріхи стають їй дедалі більш явними: у цьому сенсі «гріх ожив». До того ж загалом чиниться ще більше гріхів, бо Закон провокує гріх, а гріх за самою своєю природою діє проти Закону.

Отже, бувають ситуації, коли гріх оживає, хоча віруючий зовсім цього не хоче (адже він хоче слухатися Закону). Тоді йому здається, що він помирає. Він знає слово, що за змістом каже: «Робіть це — і будете жити!» Але, не маючи жодного шансу, він приймає для себе вирок Закону і «помирає». Це помирання — не смерть Ісуса Христа, що звільняє від гріха й Закону (і не співсмерть із Христом); це смерть, у якій зібрано все безсилля і всю неміч перед Законом.

Окрім безсилля, може йтися й про смерть через Закон, як каже Павло: він через Закон помер (для Закону). Гріх убиває. Божа заповідь показує не лише те, як бунтівливо я реагую, а й те, що наслідок мого бунту — смерть, і цього не уникнути. У цьому сенсі гріх убиває.

Гріх — ворог, який скористався Законом. Як гріх обманув? Чи обманув він християнина і спокусив його зосередитися на Законі як на правилі

життя, яке він тепер, як християнин, нібито може виконати? Дещо в цьому розділі нагадує нам ситуацію в раю, де теж був той, хто обманював, — неправдомовець від початку.

Убив не Закон, убив гріх. У цьому абзаці йдеться про те, щоб виправдати Божий Закон. Він був даний для життя, але людина мусить визнати свою поразку: вона не може дотримуватися Закону настільки, щоб через це бути праведною перед Богом.

У Біблії Закон з'являється не лише в цьому «негативному» світлі. Закон, як часто можна бачити в Старому Завіті (згадаймо лише Псалми 18 (19) і 118 (119)), був особливим даром Ізраїлеві. Закон був великим благословенням. У Римлян 7 підкреслено особливу функцію Закону — вести до пізнання гріха, що й виставляє на світло невдачу і безсилля людини. Ось що мається на увазі під «негативним» світлом: Закон добрий, але не допомагає, бо людина не добра.

Таких питань, як тут, у Старому Завіті майже не знайдеш. Накладати Закон на християн — ось чим зводили юдаїсти, які їздили слідом за Павлом, щоб збивати з пантелику засновані ним церкви.

Лише коли поширилося Євангеліє благодаті, почався цей конфлікт між старим і новим, між Мойсеєвим Законом і благодаттю Євангелія. Це й спонукало саме Павла, визнаного знавця Закону, у своїх посланнях до римлян, коринтян, галатів і колоссян так чітко виступити «проти» Мойсеєвого Закону як шляху спасіння і правила життя християнина.

6.8.4 Вірш 12: І все ж Закон добрий

Отже, Закон святий, і заповідь свята, і праведна, і добра.

Проблема не в Законі, а в гріху, що в людині. Закон має всі ознаки, які має Сам Бог як Законодавець.

Цей підсумок пояснює, у чому причина того, що ми померли для Закону і відтепер під благодаттю: не якість Закону, а нездатність людини його дотримуватися.

6.8.5 Вірш 13: Ще раз — функція Закону

Тож чи добре стало для мене смертю? Зовсім ні! Але гріх,[30] щоб виявитися гріхом, добрим спричинив мені смерть, щоб гріх через заповідь став украй грішним.

І все ж постає питання: як може Божий Закон, тобто Божа воля, означати мою смерть? — Відповідь: смерть спричиняє не Закон, ні, її спричиняє гріх. Добра заповідь не придушує і не прикриває гріх, а викриває його.

Чи може гріх стати ще грішнішим? — Гріх не можна зробити гіршим, ніж він уже є, але тут ідеться про те, як ми сприймаємо й оцінюємо гріх. Гріх можна применшувати, можна приглушити своє сумління. Але святий Божий Закон повертає мені правильне сприйняття й оцінку гріха. Мета Закону — щоб я бачив гріх таким, яким його бачить Бог, і щоб це гнало мене до Спасителя.

6.9 Римлян 7:14-25: Досвід християнина під Законом

6.9.1 Вірші 14-15: Добра воля й немічна плоть

Бо ми знаємо, що Закон духовний, а я плотський, проданий під гріх; бо що я роблю, того не розумію (не схвалюю); бо не те, що хочу, роблю, а що ненавиджу, те чиню.

Тепер прожектор переходить від Закону до людини. Закон духовний: він від Бога. А людина плотська: єство, тобто природа людини, гріховне. Вона знає, що продана під гріх, покинута сама, як Йосип у темній ямі. Людина затиснута в суперечності, якої не може пояснити. Вона не розуміє, чому все йде не так, як вона хоче. Вона ж вирішила бути за Бога і Його Закон. Чому ж тепер таке: нездатна робити те, що хоче (як той, хто хоче служити Богові), вона змушена робити протилежне. Саме це показує владу і диктатуру гріха, під який вона «продана».

30. Слова цього вірша, які в багатьох німецьких перекладах Біблії (зокрема в Elb і ER) тут не дають повного речення, треба розуміти так: «Тож чи добре стало для мене смертю? Зовсім ні! Навпаки, це був гріх …» (пор., наприклад, Schlachter, Schl 2000 і Menge — німецькі переклади Біблії).

6.9.2 Вірш 16: Згода із Законом

> **А коли я роблю те, чого не хочу, то погоджуюся із Законом, що він добрий** *(чудовий).*

У такому становищі людина мусить навіть погодитися, що Закон чудовий, духовний і добрий. Пізнання людиною самої себе крок за кроком зростає. Людина виправдовує Закон, а тим самим і Того, Хто його дав. Тепер вона може знайти, де корінь зла. Вона знайде його не будь-де, а в самій собі:

6.9.3 Вірші 17-21: Гріх, що живе в мені

> **А тепер уже не я це роблю, а гріх, що живе в мені. Бо я знаю, що в мені, тобто в моїй плоті, не живе нічого доброго; бо бажання є в мені, але чинити те, що правильне, не знаходжу** *(не схвалюю).* **Бо не добре, якого хочу, чиню, а зле, якого не хочу, те роблю. А коли я чиню те, чого не хочу, то вже не я це роблю, а гріх, що живе в мені. Отже, я, що хочу чинити правильне, знаходжу для себе закон: що зле при мені.**

Корінь зла знайдено: це гріх, що живе в людині. У розділі 5:12 Павло описує, як через Адама гріх увійшов у світ. Тут його описано як принцип, що відтоді живе в людині як удома. Гріх — це не абстрактний принцип у світі довкола мене, від якого можна втекти (скажімо, у монастир). Гріх здобув собі право жити в людині, у її серці. Сам гріх чинить зло. Людина, описана тут, у Римлян 7, знайшла джерело. Але вона не перекладає відповідальності за свій гріх, ніби не мала до нього стосунку. Не гріх відповідальний — людина сама відповідає за те, що робить і чого не робить. У ній живе гріх, і тому в її плоті не знайти нічого «доброго» (ER). Це пізнання себе прийшло через Закон.

Добре — це дотримання Закону. Тут ідеться в принципі про Божий Закон, тобто про Мойсеїв Закон. Таку саму дію закону (див. у 7:8-9 слово «закон» без артикля) має кожне правило, яке я сам накладаю на себе як закон. У цьому розділі йдеться про людину, народжену знову, яка накладає на себе добрі й правильні правила, щоб догодити Богові. Але помилка в тому, що вона намагається власними силами виконати ці правила (Божий Закон) і при цьому провокує гріх у собі, не розуміючи

цього зв'язку. Хто ставить себе під принцип «мусиш»[31], той дивиться на себе й на свої правила, а не на Христа і не на силу Духа.

6.9.4 Вірші 22-23: Два закони та їхня дія

Бо я маю втіху в Божому Законі за внутрішньою людиною; але бачу інший закон у своїх членах, який воює проти закону мого розуму і бере мене в полон під закон гріха, що в моїх членах.

«Самодіагностика» вже не вичерпується пізнанням гріха, що живе всередині, гріха, який не лише присутній, а й діє з неминучістю закону. Бо як є джерело зла, так мусить бути й причина того, що ця людина радіє тому, що від Бога. Причина цього — існування «внутрішньої людини». Вона протистоїть гріхові й, у згоді з паралельними місцями (Ефесян 3:16; 2 Коринтян 4:16), де теж ідеться про «внутрішню людину», уособлює нове життя віруючого. Внутрішня людина протиставлена не лише зовнішній людині, тобто тілу. Під «внутрішньою людиною» мається на увазі не просто душа чи дух, бо це має кожна людина, що народжується. Внутрішню людину слід розуміти не насамперед з погляду на образ людини (антропологічно), що описує внутрішній бік людини.[32] Внутрішню людину радше слід розуміти з погляду спасіння (сотеріологічно). Спасіння ще не охопило нашого тіла; спершу нам подаровано духовне життя, якого ззовні ще не видно. Тілесне завершення настане лише у воскресінні або в переміні. Тут у людині почалося щось нове, що шукає Бога. Вона народжена знову.

Внутрішня людина має «розум» (гр. *nous*, тобто мислення). Це мислення, оновлене Святим Духом. Для цього розуму природний закон — хотіти того, чого хоче Бог. Але гріх, тут — переможний ворог у людині, сильніший. Він теж приніс із собою «закон природи». Гріх грішить — це його закон (його закономірність). Це відчуває розчарована людина, як каже наступний вірш:

6.9.5 Вірш 24: Відчай

Нещасна я людина! Хто визволить мене від цього тіла смерті?

31. H. P. Medema, *Der Brief an die Römer*, с. 111.
32. Jürg Buchegger, *Der neue Mensch in Christus und seine tägliche Erneuerung*, с. 199, у: *Ein Mensch – was ist das?*, Wuppertal, 2004.

Самодіагностика людини доходить кінця, і виривається цей змучений вигук. Людина не хоче просто покинути своє тіло, ніби розв'язок давніх греків був відповіддю на проблему гріха. Їхній розв'язок полягав у тому, щоб уважати тіло причиною всього зла і знаходити свободу в дусі. «Тіло смерті» — це людське тіло під дією гріха, який загарбницьки поширюється на все людське існування.

Тіло смерті, як і тіло гріха в розділі 6, — це справді фізичне тіло людини. Через гріх воно приречене на смерть (Римлян 8:10-13). Відмінність від грецького розв'язку в тому, що християнин каже тілу «так» (хоча воно приречене на смерть) і віддає його в розпорядження Господу. Він може це, бо тепер у цьому тілі через Святого Духа живе Сам Христос. Остаточний розв'язок — у воскресінні тіла (а не в тому, щоб вийти з тіла); а тим часом людина може Духом умертвляти злі вчинки тіла (Римлян 8:12-13).

Цим вигуком людина прагне не лише відкуплення, а насамперед Відкупителя! Буква Закону вимагала безпристрасно, не даючи сили. Відкупитель, наш Господь Ісус Христос, — це Той, Хто в благодаті й любові віддав Своє життя за кожного особисто і дає силу (Филип'ян 4:13; 2 Коринтян 12:9 та ін.).

6.9.6 Вірш 25: Урок із Римлян 7

Дякую Богові через Ісуса Христа, Господа нашого! Отже, я сам розумом служу Божому Законові, а плоттю — законові гріха.

Уперше Спасителя названо на ім'я. Це ключ до дверей могутньої в'язниці, у якій віруючий сам себе замкнув. Якщо є Той, Хто рятує з цього становища, то це Ісус Христос, наш Господь. Це вказує на віруючого, який говорить про свого Господа. Тепер нарешті правильні і напрямок, і мета. Більше, ніж у будь-якому іншому розділі Біблії, у Римлян 7 читаємо «я», і «я», і ще раз «я». У цьому й проблема. Можливо, Павло свідомо вибрав такий приклад, щоб наочно застерегти від шляху до «я» і «самого себе» та до Закону. Поки ми зосереджені на власній внутрішній боротьбі, ми якраз не можемо бачити Христа і йти шляхом Духа. Розпачливий християнин тепер кидає якір уже не, як раніше, у власний човен, а занурює його в Ісуса Христа.[33]

Раптова подяка — це поворот у біді. Подяка означає: не я щось роблю, а Інший робить щось для мене. Розділ 8 показує, за що ця подяка, а саме

33. William MacDonald, *Kommentar zum NT*, т. 1, с. 641.

за спасенне діло Бога в Христі, яке розв'язало не лише проблему моєї провини, а й мою «проблему гріха». Те, чим я є від природи, усунуто і покладено йому край. Важке сходження на гору Синай, гору Закону, закінчилося. Голгофа і подарована там благодать для спасіння й життя — ось тепер мета!

Кінець розділу 7 протиставляє дві природи, які є у віруючому (7:25). Проте в цьому місці йдеться не про постійну щоденну боротьбу між плоттю і Духом (як описано в Галатів 5), а про проривне пізнання того, що у віруючому є дві закономірності. У мені два принципи: з одного боку — плоттю — я служу гріхові. Походження цього принципу тепер ясно встановлено: це гріх, що живе в моїй плоті. З другого боку — оновленим розумом — я служу Божому Законові. І це походження зрозуміле: це внутрішня людина — нове, подароване Богом життя.

Плоть — це динаміка «старого я», безбожного й посюстороннього, теперішнього віку — так, усього, що приніс із собою гріх. Розум — це засіб, яким внутрішня людина хоче виконувати Божий Закон. У 7:25 Павло підсумовує дилему: оновленим мисленням він радіє Божому Законові, а плоттю служить закономірності гріха. Саме особа, «я», служить або одному, або другому, і то з повною відповідальністю за своє рішення. Тож можна говорити про дві здатності, або місткості[34], які я використовую в усьому, що роблю. Одна з цих двох здатностей завжди діє, нейтрального немає. Кожна дія (просто все, що я думаю і роблю) визначається однією з цих здатностей. Як же здатність Духа проривається в моєму житті?

Нам цікаво, що відповість Павло і який шлях він покаже. Але відповідь можна заздалегідь сформулювати одним реченням: те, чого не міг зробити Закон, тепер зробив для нас Христос (історично, як факт), а Дух сьогодні «виконує» це в нас (як реальний досвід).[35]

34. Charles C. Ryrie, *Ausgewogen statt abgehoben*, Dillenburg 1994, с. 43. Англійське слово «capacity» означає також «здатність».
35. Gordon Fee, *Der Geist Gottes und die Gemeinde*, Metzingen, 2005, с. 188.

7. Римлян 8:1-11: Нарешті вільні!

Ланцюг аргументів у перших п'яти розділах про Божу праведність, з одного боку, і про провину та гріх людини (юдея чи язичника), з другого, привів до спасіння через кров Христа (3:23-25). Бог дав Свого Сина як жертву спокути за гріхи. Кров Ісуса виконує праведну вимогу Бога. А після того як Ісус приніс Себе в жертву за нас, Бог воскресив Його з мертвих задля нашого виправдання. Тепер Бог, святий і праведний Суддя, виправдовує того, хто вірить в Ісуса Христа *і* в Бога, Який воскресив Його з мертвих. У розділі 5:1 Павло підсумовує:

Отже, виправдані вірою, ми маємо мир із Богом!

До цього місця можна було б подумати, що вершини послання досягнуто і вищої вже майже не може бути. Але тоді Павло береться за глибшу проблему. Від 5:12 ідеться вже не про провину і спокуту гріхів, а про моральну природу людини. Ідеться про гріх як силу і як принцип, що нерозривно зрісся з кожною людиною. Те, що людина *зробила*, їй можна простити. Те, чим вона (з морального погляду) *є*, простити не можна, бо цим виправдали б гріх.

У розділі 5 Павло пояснює походження і дію гріха, у розділі 6 — звільнення від гріха. У розділі 7 Павло розглянув стосунок Закону до християнина. У 2-й половині він описав досвід людини, про яку ми можемо припустити, що вона — Боже дитя. Цей християнин із добрих спонукань намагається догодити Богові, зробивши Закон правилом свого життя. Але він не помітив вирішального: християнин помер для Закону так само, як помер для гріха. Він не зрозумів, що Закон із Синаю означає цілу «систему», у якій діє принцип заслуги. А Закон був даний саме для того, щоб довести неміч і нездатність плоті. Він ясно показав, що людина — грішник і потребує Божого втручання. Через Закон гріх ожив (7:9); через Закон гріх став украй грішним (7:13). Якщо віруючий погодиться на цю старість букви, він закінчить у відчаї, бо гріх у ньому буде сильнішим за його оновлену волю.

Вислів «Нещасна я людина!» походить з усвідомлення того, що гріх непереможний. У Римлян 7 християнин бачить лише себе, він не бачить, що в Христі він виправданий, обмитий і освячений. Він не усвідомив своєї нової ідентичності в Христі. Хто усвідомлює свою нову ідентичність (як описано в розділі 8), той уже не мусить казати: «Нещасна я людина!»

І все ж: щоразу, коли він оступиться, тобто згрішить, і в ньому, отже, є «діло плоті» (Галатів 5:19), він має щиро засудити це перед Богом і визнати. Кожне справжнє визнання гріха пов'язане зі смутком і каяттям. Це частина й передумова духовного зростання.

Римлян 8 широко відчиняє нам двері в життя: виправдувальний вирок у Христі й свобода в Дусі як синів і дітей Божих на шляху до слави. Ми ще не прибули, ми ще в тілі смерті й у творінні, підкореному тлінню.

7.1 Уже тепер — але ще ні

Ми спасені в надії (Римлян 8:24-25; ER, німецький переклад Біблії). Наше виправдання, яке зробило нас із грішників праведними, певне, але його здобувають лише вірою. Те, що ми маємо у вірі, — це «уже тепер». Але очевидно, що досконалості ми ще не досягли. Найкраще ще попереду, і це ми називаємо «ще ні».

Нова епоха Христа: Вічне життя, дія Духа, благодать, свобода, воскресіння, оновлення, мир, праведність, завершення

Перше пришестя Христа і Його діло сповнює «уже тепер»: виправдання, дар Духа

Земне життя у вірі й надії — Уже тепер — але ще ні

Теперішня епоха

Друге пришестя Христа сповнює «**ще ні**»:

- Майбутня слава 8:18
- Синівство, відкуплення нашого тіла 8:23
- Свобода слави дітей Божих 8:21
- Творіння звільнене 8:21

Епоха Адама: Гріх, смерть, плоть, Закон, рабство, тлінність, зіпсуття, марнота

Ця схема має унаочнити цю позірну протилежність і напругу, що існує між цими двома точками. Коло — це перетин, де епоха Адама ще не закінчилася, а епоха Христа вже почалася. У цей час Божому народові вже приділено життя майбутнього, а водночас завершення ще попереду.

Цей час віри, надії і витривалості у вірі супроводжують імперативи спасіння (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*). Їхні підбадьорення, напоминання і наполегливі вказівки стосуються нас і мають спонукати нас вистояти до кінця, щоб ми пробігли весь марафон віри. Божа благодать Його Духом зробить так, що ми досягнемо мети. Це тема розділу 8. Наша надія оживає, коли ми врівноважено зважаємо

на *уже тепер — але ще ні* в Павла і в усьому Новому Завіті. Розділи 6–8 — яскравий приклад цієї провідної думки.

Індикатив спасіння (те, що Бог уже зробив *для* нас; нім. *Heilsindikativ*) відповідає **уже тепер**, тобто тому, що ми вже отримали. *Імператив спасіння* спрямовує погляд на те, чого ще немає (**ще ні**), але чого ми досягнемо: на славу вічного життя і звільнене творіння. Боже спасіння не виключає людської дії, рішень і витривалості. Ми маємо ставати тим, чим ми є. Застереження й обітниця, напоминання й запевнення стоять поруч і ніколи не виключають одне одного.

7.2 Прорив

Розділ 8 — це, мабуть, «найвища» гірська вершина цього послання й одна з найвищих у всій Біблії. Після того як звільнення від гріха цілком з'ясовано, Павло показує, куди і через які життєві обставини поведе шлях звільнених, щоб досягти Божої мети (завершення).

«Цей розділ вводить нас у найвнутрішніше коло і до серця християнства; він говорить про особливий стан блаженства, найчистішу і найсвідомішу радість, якій світ нізащо не здатен запропонувати навіть віддалено щось подібне».[36]

7.3 Вірш 1: Виправдувальний вирок — більше жодного осуду

> **Отже, тепер немає жодного осуду** *(жодного засуджувального вироку)* **тим, хто в Христі Ісусі.**[37]

Це одне з найбільших і найзмістовніших речень Біблії. Це слово проганяє будь-який страх. Це радісний вигук у загубленому світі, що йде назустріч судові. *Для* людей, яких через пізнання гріха мучить відчай, ця добра звістка має життєве значення: звільнення, мир, певність і безпека. Це місце, тобто це становище в Христі, надійніше за будь-яке бомбосховище. У Христі з нами нічого не може статися, бо спершу це влучило б у Нього. А Він здатен упоратися з усім. Тут ідеться про Божий засуджувальний вирок, який справедливо спіткав би нас, якби Він не взяв його

36. C. J. Ellicott і W. Sanday (ред.), *A Bible Commentary for Bible Students*, с. 233.

37. Є рукописи, що засвідчують такий переклад: *Отже, тепер немає зовсім ніякого осуду тим, хто в Христі Ісусі (є); (це) ті, хто ходить не за плоттю, а за Духом.* Ті, хто в Христі, завдячують своє становище не своєму життю за Духом: радше логічний наслідок буття в Христі — ходити за Духом. Часто безпідставно далеко розводять становище і стан — а цього Павло не зрозумів би. Цей переклад цілком відповідає єдності індикативу спасіння й імперативу спасіння. Отже, ідеться не про спасіння ділами, а про зміну життя як звичайний наслідок спасіння.

на Себе. І оскільки ми в Ньому й залишимося в Ньому назавжди, ми з цією певністю йдемо крізь будні. Усі правові питання з'ясовано. Нас не лише поставлено як праведних, ми навіть нерозривно поєднані з Христом: бути в Христі означає не що інше, як те, що Бог, дивлячись на нас згори, бачить не нас, а Христа.

Це засадниче твердження запевняє нас, що майбутнє засудження в день суду, а також вічний осуд для нас, хто в Христі, перенесено з майбутнього в минуле: наше засудження вже відбулося.

Цей осуд не скасовано і не анульовано тому, що Бог просто до нас милостивий. Божа природа не змінюється. Він ніколи не відмовиться від Своєї слави, Своєї святості й праведності і не зречеться їх. Чому ж тоді немає осуду для тих, хто в Христі? — Тому що на Христі виконано засуджувальний вирок над нами, тобто над нашою старою людиною (6:6; 8:3). Він спіткав *Його*, а не нас. Захист від осуду полягає не в тому, що Ісус у Своєму житті був досконалим і виконав Закон. Ні, вирок осуду треба було не лише проголосити, а й виконати, і це сталося на хресті й у смерті Ісуса. Не Його святе життя, а Його смерть — наше спасіння.

Одного дня кожна людина муситиме стати в присутності Вічного. Це день гніву і день об'явлення праведного Божого суду (Римлян 2:5). У цей день буде суджено таємне людей (Римлян 2:16). Ми всі станемо перед Божим судовим престолом, і кожен сам за себе дасть звіт (Римлян 14:10). Коли б не настала ця мить, ми — у Христі. Нас уже тепер зроблено праведними, тож нам не треба боятися цієї миті. На нас не чекає судовий процес. Суд уже відбувся. Божий гнів (Римлян 1:18) не спіткає нас, ми виправдані Христовою кров'ю і будемо спасені від гніву (Римлян 5:9).

Вірою ми тепер осягаємо наше становище спасіння в Христі. А в той день воно стане явним, тоді це буде пережита й видима дійсність: повний виправдувальний вирок і прийняття як дітей там, біля Божого престолу! Тоді ми прийдемо від віри до бачення.

Бог переніс нас у Христа (1 Коринтян 1:30). Це абсолютний захист від Божого суду, але водночас і початок зовсім нового життя у Воскреслому. Для цієї теми, яку розглядає саме він, Павло вживає вислів «бути в Христі»[38]. Це серце християнської віри, найтіснішій зв'язок із Христом, Який тепер на Божому престолі. Не менше ніж це містить тепер правове (юридичне) становище віруючого перед Богом, і те саме стосується його нової життєвої атмосфери, у яку його тепер перенесено. Це описує і його становище, і виправдання та динаміку його життя. «Бути в Христі»

38. Понад 190 разів у Новому Завіті трапляються це поняття і подібні вирази, що позначають наш зв'язок із Христом.

означає «жити в Христі». А. Т. Пірсон (A. T. Pierson) порівняв слова «в Христі» з маленьким ключем, що може відімкнути могутній замок у великій брамі до палацу. У Христі нас приведено аж до Божого престолу. Там ми прийняті в Улюбленому, Сині Божому.

Ідеться не про почуття і не про власні зусилля, коли людина хоче потрапити в нове становище («в Христі»). Християнинові не треба напружуватися, щоб потрапити в це становище. Це було б так, ніби хтось перебуває в кімнаті і все ж знову й знову намагається в цю кімнату ввійти, — таке порівняння навів Вотчман Ні (Watchman Nee).

7.4 Вірш 2: Визволені законом Духа життя

Бо закон Духа життя в Христі Ісусі звільнив мене від закону гріха і смерті.

Що знаходить віруючий у Христі Ісусі, у своєму «новому домі»? Чого він тепер стає учасником, коли він у Христі? Там він стає учасником усієї життєвої сили, яку Христос має у воскресінні.

Протиставлено два закони — або дві закономірності. Одна сила діє на смерть, друга — на життя. Хто поєднаний із Христом, може перемогти гріх і смерть. Один закон зламав другий, бо він сильніший. Ідеться не про співіснування двох законів, а про перемогу в Христі. Це має стати цілком практичним досвідом християнина, який Павло й пояснює далі. Але спершу перемогу треба здобути, щоб узагалі можна було скористатися таким законом Духа життя. Не християнин має вести цю боротьбу — цю перемогу для нього здобув Інший: Христос.

Закон гріха і смерті порівнювали із законом тяжіння. Птах долає цей закон законом аеродинаміки. Птах не падає на землю, а летить, куди хоче. Літати — це здатність, властива йому від природи, і він не мусить для цього затято напружуватися. Що він при цьому долає закон тяжіння, він не усвідомлює. Він робить те, для чого його створено. Так цей закон Духа життя звільнив християнина і надалі постійно діє в ньому. Саме Святий Дух дарує цю свободу і підтримує її живою. Християнин може бути певний дії цього закону, і для нього це має бути — як для птаха — чимось звичайним.

Розділ 8 зосереджується насамперед на Святому Дусі, тоді як розділ 7 — на власному людському «я». Святий Дух, Дух Христа, — це Дух життя. В Адамі й в усіх його нащадках діяв закон гріха і смерті. У Христі тепер незрівнянно більшою силою діють Дух і життя Воскреслого.

7.5 Вірш 3: Бог розв'язує проблему гріха на Голгофі

Бо те, що було неможливе для Закону, бо він був безсилий через плоть, зробив Бог: пославши Свого власного Сина в подобі *(однаковості)* **плоті гріха і за гріх, Він засудив гріх у плоті …**

Закон не міг ні розв'язати проблему гріха, ні дати життя і силу, щоб його дотримуватися й жити за ним. Він не міг морально поліпшити людину чи зробити її новою. Плоть (природна, а тому гріховна й посюсторонняя динаміка нащадків Адама) була безсила й нездатна. Але Бог привів усе в рух, бо Він милостивий і милосердний. Чого не могли зробити ми, те зробив *Він*. Яке визвольне слово, що в цьому контексті особливо стосується тих, хто сам ще хоче щось зробити й ставить себе під примус «роби» і «мусиш»!

7.5.1 Бог стає Людиною

Це зробив Бог. Це остаточний кінець усього, що люди можуть чи хочуть зробити. Бог робить велике, немислиме: Він послав Свого єдиного Сина. Він не послав ні ангелів, ні людини. Він дав Свого Сина, з Яким поєднаний безмежною любов'ю і вічним спілкуванням. Бог Син став Людиною. Він не народився в «плоті гріха», а був посланий в «однаковості» плоті гріха. Він став таким, як люди, але без гріха. Без гріха, але *за* гріх Його було послано. Його божественна місія була — стати жертвою за гріх. Вислів «за гріх» часто вживається в Старому Завіті для жертви за гріх. Саме такою жертвою Він мав стати, бо всі жертви доти могли бути лише нагадуванням про гріх! Що Він стане цією єдиною жертвою за гріх, Він усвідомлював кожної миті Свого безгрішного життя.

Слово стало плоттю, але без гріха. Гріх був в усіх людях, його природу називають «гріхом у плоті». Про Ісуса можна було сказати лише те, що Він був у плоті (у людському існуванні), без гріха. Це була непорушна й необхідна передумова, щоб Він міг стати для інших жертвою за гріх.

Вислів «подоба плоті гріха» містить, з одного боку, наголос на тому, що Бог Син справді став Людиною («однаковість» означає тут більше, ніж «схожість», бо інакше можна було б сумніватися в Його справжній людськості). З другого боку, цей вислів містить те, що Його людськість не була, як в усіх людей, охоплена гріхом.

7.5.2 Голгофа

Сталося неймовірне: Бог засудив (осудив) «гріх у плоті» і для цього взяв Свого Сина як жертву за гріх. Так Бог виконав на Ньому засуджувальний вирок над гріхом. Христос узяв на Себе нашу гріховну природу (Він зробив Себе тим, чим були ми) і замість нас віддав Себе під святий Божий суд. Бог не пожалів Свого Сина (8:32)! У розділі 6:6 Павло каже те саме: ми розіп'яті разом із Ним. У розділі 7:4 він описує це іншими словами («умертвлені … через тіло Христа»). На хресті відбувся процес над гріхом і було виконано смертний вирок. Спаситель узяв на Себе замість нас і осуд, і смерть як заплату за гріх!

Хоча Він — вічний Син Його любові, Бог на хресті вчинив із Ним як із найбільшим грішником — як із Тим, на Кому лежав увесь гріх людства. Божий гнів безжально вразив Того, Хто був святий і праведний і ненавидів гріх. За нас Його було зроблено гріхом (і жертвою за гріх) (2 Коринтян 5:21). Ця подія охоплює найтемніші години в історії людства. Надзвичайна темрява над усією землею, що панувала того дня від 12-ї години дня до 3-ї години по обіді, свідчить про цю таємницю. Ніхто не міг стати свідком того, що відбувалося. Бог уражає Свого власного Сина, Який тілесно знесилений, але при повній свідомості стоїть перед святим Богом. Тоді Він віддає Своє життя в смерть. Спаситель вигукує у всесвіт найважливіші слова, які будь-коли було сказано: «Звершилося».

Так ми розуміємо, що для тих, хто в Христі Ісусі, вже не може бути осуду. Він узяв його на Себе. Він віддав Себе абсолютній Божій святості й праведності, взявши на Себе те, чим ми були від природи (усі ознаки нашого становища «в Адамі»), ніби Він був за це відповідальний. Усе, на що заслужив я, Він зняв із мене. Це була божественна жертва, і вона стосується всіх, хто тепер у Христі. Це Божа відповідь на нашу невдачу, наш гріх і нашу нездатність служити Богові. Він поставив наше виправдання від наших гріхів і від гріха на абсолютно праведну, а отже, незаперечну основу. Божу вимогу виконано. Щоб створити нове, треба було засудити старе: гріх мав бути засуджений у плоті Ісуса (у Слові, що стало плоттю) за власним Божим мірилом, у згоді з Його праведністю, святістю і славою. Так Бога в усьому прославлено, а Його вимоги цілком виконано. Доказом цього є воскресіння Ісуса і Його возведення на престол. Бог знайшов повний спокій у ділі відкуплення Свого Сина.

Але зважмо, яка мета цього спасенного діла:

7.6 Вірш 4: Божий Закон усе ж виконується

… щоб праведна вимога Закону виконалася в нас, які ходимо не за плоттю, а за Духом.

Спасіння через звершену жертовну смерть Ісуса тепер впадає в наше практичне життя, у нашу поведінку. Мета спасіння — щоб тепер таки (на відміну від розділу 7) християнин виконував Закон. Цей вірш — відповідь на Римлян 7! Адже після вивчення розділу 7 залишилося питання: невже Божий Закон ніколи не вийде за межі функції лише викривати гріх? Оскільки Божий Закон праведний і абсолютно добрий, це дорівнювало б поразці Бога, якби ніхто — крім Ісуса, звісно, — не міг його виконати. І так воно і є: тепер ті, хто в Христі, виконують Закон. Вимога Закону тепер виконується в них, і то через Божого Духа.

Ідеться тут не про кожну заповідь Мойсеєвого Закону. Проблемою людини в Римлян 7 був не обрядовий закон, а моральна частина Мойсеєвого Закону. Дилему свого становища ця людина пов'язує з останньою з Десяти заповідей (заповіддю морального характеру): «Не пожадай!» (7:7; Вихід 20:17; пор. Повторення Закону 5:21). На моральних заповідях гріх стає явним (див. також Якова 2:8-11). Пожадання, тобто хіть неправомірної пожадливості (чого б то не було), — це те, з чим ми стикаємося щодня і що починається в нашому серці.

Цю заповідь віруючий тепер виконує силою Святого Духа. Так він може протистояти пожадливості й перемагати її. Ба більше, він помітить ось що: коли він свідомо йде шляхом Духа, пожадливість дедалі більше втрачає для нього свою привабливість. Він уже не хоче мати те, що неправедне й належить іншим, — те, що (за земними мірками) більше, гарніше і краще.

«Нова» етика Павла, тобто «новизна Духа» (7:6), полягає не в старих чи нових правилах або законах. Радше силою Духа ми вже сьогодні живемо життям майбутнього — життям, що виражає саму Божу природу, так, як ми пізнали її в Христі Ісусі. Мірило цього життя — не Мойсеїв Закон, а закон Христа (Галатів 6:2), істина, що в Христі (Ефесян 4:20-22) і що постає перед нами в усьому Новому Завіті. Звісно, закон Христа і Мойсеїв Закон ніколи не можуть суперечити один одному, бо мають те саме джерело й того самого Автора. Серцевина Закону Мойсея — любов, і саме вона є також осердям закону Христа. Але в цьому останньому законі любов іде набагато далі: мірило — Сам Христос і Його любов.

7.6.1 Мойсеїв Закон і його чинність

Ми мусимо розрізняти «вічний моральний закон Бога»[39] і Мойсеїв Закон, чинність якого обмежена в часі. Вічний моральний закон Бога — абсолютна норма того, що перед Богом правильне, а що неправильне. Він виражає святу й незмінну Божу природу щодо *людини*. Божий моральний закон існував завжди, бо це вимоги Його вічної природи. *Люди* можуть жити в згоді з абсолютним моральним законом Бога, не перебуваючи під Мойсеєвим Законом.

Саме цю нову ситуацію пояснює тут Павло. Християнин звільнений від Мойсеєвого Закону — і щодо шляху до спасіння, і щодо мірила життя. Але через це він аж ніяк не «беззаконний». Тепер він за законом підпорядкований Христові (1 Коринтян 9:21), і тут діють щонайменше ті правила, що містяться в моральній частині Мойсеєвого Закону.[40] «Закон Христа» (Галатів 6:2) як закон *Духа* життя (8:2) і (нова) заповідь *любові* (Івана 13:34; 15:12 та ін.) хоч і пов'язані з Мойсеєвим Законом і ніде йому не суперечать, але йдуть набагато далі. Тепер віруючі стали наслідувачами Бога й Христа. Чинне таке: ходіть у *любові*, у Христовій *любові*, яка віддала себе аж до смерті (Ефесян 5:2)! Це більше, ніж закон. Мойсеїв Закон тут ніби залишається позаду і вже не може встигнути за новим стандартом у світлі об'явлення Сина Божого і Його діла відкуплення. Це вираз стосунків, це синівство, це особисте провадження, це нове творіння (Галатів 6:15-16).

Об'явлення і застосування вічних моральних принципів Бога змінюються в різні часи історії спасіння. Хоча Мойсеїв Закон утратив свою чинність, вічні моральні принципи Бога, виражені в Законі Мойсея, залишаються. Бо ми знаходимо їх знову в законі Христа. Приклад дає Павло в Римлян 13:8-10. Заповідь нового життя полягає в тому, щоб ми *любили* одне одного. Цим ми виконуємо й Мойсеїв Закон, бо *любов* — це підсум

39. Ernst G. Maier, *Die biblische Lehre von den Heilszeiten*, Hünfeld, 2007, с. 80 і далі. Поняття «вічний моральний закон Бога» трапляється в Біблії так само мало, як і інші богословські поняття (Трійця, стара й нова природа тощо), але воно корисне, щоб стисло описати біблійну істину.

40. Десять заповідей у Новому Завіті: крім заповіді про суботу, усі інші дев'ять (моральних) заповідей у Новому Завіті не лише повторено, а й загострено і/або перетворено із заборони на позитивну заповідь! 1-ша заповідь: 1 Коринтян 8:4-6; 2-га заповідь: 1 Коринтян 10:7, 14; 3-тя заповідь: Колоссян 3:8; 5-та заповідь: Ефесян 6:2; 6-та заповідь: Матвія 5:22; 1 Івана 3:16; 7-ма заповідь: Матвія 5:28; Ефесян 5:25; 8-ма заповідь: Ефесян 4:28; 1 Івана 3:17; 9-та заповідь: Ефесян 4:25; 10-та заповідь: Ефесян 5:5; 1 Тимофія 6:10 та ін.

ок Закону (Галатів 5:14-15; 1 Тимофія 1:5-11; Матвія 22:34-40). Цей підсумок, а саме *любов*, відповідає й законові Христа.

Христос — з одного боку, кінець, але також мета і виконання Мойсеєвого Закону (Римлян 10:4). Він єдиний досконало дотримав Мойсеєвого Закону. Але понад те в *Людині* Ісусі Христі досконало відкрито вічний моральний закон Бога. Христос як вічне Слово (Івана 1:1-3) у Своїй особі — досконалий вираз Божої волі й Божого Закону. «Закон Христа» охоплює досконале об'явлення вічного морального закону Бога і як такий перевершує старозавітний Закон. Тому мірило християнина тепер — уже не буква Мойсеєвого Закону, а Особа: Сам Христос через *Духа* записаний у наших серцях.

Іншими словами: набувають чинності факти нового завіту. Закон вкладено в серця (тобто в осередок волі й рішень *людини*), щоб ці *люди* могли жити за цим законом зсередини, силою Святого *Духа*. Цей закон утілює не хто інший, як Сам Христос (Євреїв 8:10; 10:16; 2 Коринтян 3:6, 18; Єремії 31:31-34; 32:40; Єзекіїля 36:24-27).

7.7 Вірш 5: Бути за плоттю чи за Духом

Бо ті, хто за плоттю, думають про те, що від плоті; а ті, хто за *Духом*, — про те, що від *Духа*.

Павло не перестає й далі провадити дві лінії, які почав у Римлян 5:12. У цьому контексті він пише не про те, чи християнин живе духовно, чи плотськи. Йому все ще йдеться про принципове розрізнення. «Бути за плоттю» означає все ще належати до «родини Адама». А ті, «хто за *Духом*», — «у Христі». Проте обидва становища не є чимось абстрактним. Життя, мислення і дії формує або *Дух*, або плоть. Плоть формує невіруючого, *Дух* — віруючого.

Плоть — це гріховна природа *людини*, те, чим вона стала в усьому своєму існуванні й способі життя через гріх, що живе в ній. Невіруючий — це «плоть» (Івана 3:6). Він живе з плоті й за плоттю, він зосереджений на собі й на посюсторонньому. Він не може інакше, навіть якби хотів. Його визначає його плоть. Його воля, мислення і дії позначені динамікою посюстороннього, видимого і світського.

А християнин — «за *Духом*». Це означає, що *Дух* приділив йому спасіння і звідти він бере своє нове походження: що вродилося від *Духа*, є *дух* (Івана 3:6). Звідси випливають новий напрямок життя, нові інтереси, а також погляд на вічне й небесне.

7.8 Вірші 6-7: Смерть і життя, ворожнеча й мир

Бо налаштованість плоті — смерть, а налаштованість Духа — життя і мир, тому що налаштованість плоті — ворожнеча проти Бога, бо вона не кориться Божому Законові, бо й не може.

Ясніше різниця бути не може. Прагнення (налаштованість) плоті несе в собі смерть, тобто тлінність і зіпсуття. Людина, яка ще в плоті, цього не помічає. Вона думає, що може жити самостійно, але гріх нею маніпулює. Вона не помічає, що це життя веде до смерті (і фізичної, і вічної). Смерть вона, хоч і боїться її, вважає чимось звичайним і не бачить цього зв'язку між плоттю і смертю.

А Божий Дух дає життя і мир. Це життя не біологічне, а духовне, тобто вічне. Мир із Богом — основа цього нового життя. Мир — це те, чого прагнуть усі люди, але його здобувають лише силою Святого Духа. Життя в Дусі позначене цим миром; це мир, у якому віруючий з довірою спочиває в Божій руці. Павло пояснює у своїх повчальних посланнях, як це духовне життя і мир виявляються в нашому людському існуванні. Тут він ще залишається при принциповому протиставленні, яке здається абстрактним.

Природа гріховної плоті — не щось пасивне. Вона, хоч її так і не сприймають, полягає у ворожнечі проти Бога. Плоть відкидає Закон. Божий авторитет для плоті — ворог. Природа плоті — вигнати Бога з життя. Плоть нездатна і не хоче дотримуватися Божого Закону. Це стосується й християнина. Його плоть, тобто його стара плотська природа, яка є в ньому й у новому становищі спасіння, поводиться так само (якщо їй дати для цього свободу) і теж не може дотримуватися Закону. І плоть *у нас* — це ворожнеча проти Бога. Але ми не «в плоті», як показує наступний вірш:

7.9 Вірші 8-9: Бути в плоті й бути в Дусі

А ті, хто в плоті, не можуть догодити Богові. Ви ж не в плоті, а в Дусі, якщо тільки Божий Дух живе у вас. А коли хто не має Христового Духа, той не Його.

Вислів «бути в плоті» означає те, чим людина є від природи як нащадок Адама. Це позначає й визначає її життя в усьому, чим вона є і що робить. Це її життєве середовище, як вода — середовище риби. Має бути

безсумнівно ясно, каже Павло, що в плоті ніколи не можна догодити Богові, навіть із допомогою Закону.

Християнин уже не «в Адамі», а «в Христі», і тут це прирівнено до того факту, що він «у Дусі». Оскільки Божий Дух живе в кожному віруючому, той перебуває й «у Дусі» відтоді, як цей Дух узяв його у Своє володіння. Якщо ми в Дусі, то ми в особі Святого Духа, так само як ми в особі Христа. Ця божественна Особа, Божий Дух, так само як і Христос, живе в нас. Звідси випливає, що наш стан тепер описано як «у Дусі». Ми «в Христі», і ми «у Святому Дусі». Іншими словами, ми в Бозі (Колоссян 3:3; 1 Солунян 1:1; 2 Солунян 1:2; 1 Івана 4:15-16; Юди 1:1). Це наш новий «дім», наша нова життєва атмосфера, сповнена життям, благодаттю, миром і праведністю. «Бути в Дусі» означає, що відтепер Божий Дух творить у нас Свій плід і керує нашою налаштованістю, тобто прагненням. Адже цей Дух діє не інакше і не незалежно від Ісуса Христа, у Якого нас перенесено. Тому того самого Духа називають також «Духом Христа». Христос — осердя і мета в цьому новому житті, і Божий Дух понад усе дбає про те, щоб звеличувати Христа в нашому житті.

Якщо в житті віруючого Христос не виявляється і ця людина Його не любить, то наслідок може бути лише один: вона не належить Йому. Це заклик до самоперевірки, щоб ніхто не заколисував себе фальшивою безпекою.

Христів Дух тут подібний до печатки, яка показує, чиєю власністю людина є. Хоча запечатання Святим Духом тут не згадано (пор. Ефесян 1:13), вказівка на володіння (а саме той факт, що займенник «Його» вжито в сенсі належності Христові) натякає на цей аспект.

7.10 Вірші 10-11: Божий Дух і спасіння нашого тіла

А коли Христос у вас, то тіло хоч і мертве через гріх, але Дух — життя через праведність. А коли Дух Того, Хто воскресив Ісуса з мертвих, живе у вас, то Той, Хто воскресив Христа з мертвих, оживить і ваші смертні тіла через Свого Духа, що живе у вас *(або: Своїм Духом, що живе у вас).*

7.10.1 Наше становище спасіння — індикатив спасіння — «уже тепер»

- Ми в Христі Ісусі.
- Ми в Дусі.
- Ми за Духом.
- Святий Дух у нас.

- Ми маємо Духа Христа.
- Христос у нас.

Між Христом і Духом є разюча відповідність. Це дві різні Особи, але вони мають *одну* мету. Інакше й не може бути в Божестві, у Три-єдності Отця, Сина і Святого Духа. Триєдиний Бог діяв у нашому спасінні, і Він діє й тепер у нашому освяченні!

7.10.2 Жити й помирати

У розділах 5–8 знову й знову йдеться про смерть. На передньому плані — тілесна смерть, але її не можна відокремити від вічної смерті (наслідку Божого засуджувального вироку). Наше тіло ще перебуває під цим наслідком гріха. Очевидно, Павло розрізняє тут внутрішній бік — Христос у вас — і зовнішній бік, а саме тіло. Воно мертве (приречене смерті, помирає) — через гріх. Але це не стосується внутрішнього боку, бо він у руці Духа життя. Боже спасіння спершу діє на внутрішній бік людини. Цей внутрішній бік не описано докладніше (наприклад, поняттями «душа» чи «дух»), а позначено лише особовим займенником «ви». Названий тут Дух у цьому контексті — не людський дух, а божественний Дух. Він законом Духа життя дав життя (8:2).

Як гріх відповідальний за смерть, так у віруючого Божа праведність відповідальна за життя. Праведність — основа нового життя. Один праведний учинок Ісуса Христа привів до виправдання для життя (5:18); нас поставлено в становище праведних (5:19).

Ми ще в тілі, яке по суті не відрізняється від тіла невіруючого. Те, що Христос у нас, у земному житті не впливає на тіло. Тіло від цього ще не стає безсмертним. Але так лише тимчасово, бо сила воскресіння в Христі охопить і тіло. Мета Божого спасіння — уся людина як цілісна єдність. Ідеться не лише про «спасіння душі», а радше про відновлення первісного творіння.

І навіть цього було б замало, бо спасіння не лише відновлює первісний стан Адама, створеного на Божий образ, а й перемінить нас в образ Його Сина (8:29). Бо настане день, коли ми будемо подібні до Нього, до Ісуса (1 Івана 3:2). Того дня ми вже не носитимемо образу того, хто «з пороху» (образу Адама), а образ Небесного, тобто Христа (1 Коринтян 15:49). Воскресіння покаже, що Бог на Свою власну славу і для нашого спасіння переміг *усі* наслідки гріха.

7.10.3 Божий Дух і тіло

Божий *Дух*, що живе в нас, — причина того, що одного дня ми будемо воскрешені. Цей *Дух* живе в нашому тілі й узяв наше тіло під Свою опіку. Наше тіло стало храмом Святого *Духа*, тіло належить *Духові* (1 Коринтян 6:19)! *Дух* — запорука нашого майбутнього воскресіння з мертвих. Причина майбутнього воскресіння полягає в тому, що тепер, коли ми живемо в нашому земному тілі, *Дух* живе в нас. *Дух* хоче знову жити в цьому храмі, бо після того, як настала тілесна смерть, Він мусив на якийсь час його залишити. Господь Ісус каже, що *Дух* буде з нами повік (Івана 14:16); Він житиме й у нашому тілі воскресіння. Важливо бачити цей зв'язок *Духа* з нашим *тілом*, бо ми часто пов'язуємо цього *Духа лише* з нашим *людським духом*.

Святий *Дух*, з одного боку, є *причиною* воскресіння наших тіл, а з другого — Він буде також Божим *знаряддям*, щоб воскресити наші тіла.

7.10.4 Чому ми не безсмертні вже тепер?

Хіба Бог не міг дати нашому тілу безсмертя вже тепер, разом зі Своїм спасінням? Чому воно (якщо Христос не прийде раніше) часом мусить хворіти і пройти через смерть? Відповідь, схоже, така: Бог має план щодо світу. Його мета — нове творіння. Воно вже почалося в нас; ми (віруючі) уже тепер — частина нового творіння, так би мовити, його «попереднє втілення», перший плід. Нова епоха в нас уже почалася: «уже тепер» і водночас «ще ні» — так можна схарактеризувати наш проміжний статус на шляху до завершення.

Уявімо, що ми вже тепер безсмертні. Тоді кожен охоче став би християнином *лише для* того, щоб так само бути безсмертним. Але Бог посилає Добру звістку, щоб *люди* навернулися й повірили. У цьому посланні питання прямо не поставлено, проте Павло ще в цьому розділі говорить про страждання і скорботи та про відкуплення нашого тіла. Ми живемо в напрузі «уже тепер — але ще ні», яка полягає в тому, що тіло ще підвладне хворобам і смерті, а ми вже отримали повне благословення спасіння, що є передсмаком вічності. На питання, поставлене в заголовку розділу, відповідає Римлян 8:24: ми спасені в надії (пор. текст у ER, німецький переклад Біблії). А надія, яку бачать (наприклад, у вигляді безсмертного тіла), — не надія.

8. Римлян 8:12-17: Імператив спасіння — життя в перемозі

Боже спасіння не закінчується тим, що нас записано до книги життя, а діє просто в щоденне життя. Там спасіння стає видимим. Нове життя містить не лише нові «службові стосунки» (від одного рабства до іншого), а насамперед «стосунки любові»: Бог усиновив нас, і ми стали Божими дітьми. Як такі ми тепер ідемо шляхом крізь занепале творіння і ворожий світ. Так буде аж до того дня, коли наші тіла буде перемінено. Це станеться через воскресіння (тих, хто заснув у Христі) або безпосередньо (через переміну тих, хто тоді ще житиме) — а саме при приході Ісуса. Тоді нарешті наше синівство буде повним (8:23) і майбутньої слави буде досягнуто (8:18).

Павло не ставить під сумнів спасіння римлян. Він звертається до них як до братів, яких Божий Дух запевняє, що вони — Божі діти. Ми є ними на всі часи, бо майбутнє виявить і має виявити те, що ми тепер осягаємо лише вірою (і ще не бачимо). Коли він тепер (як і в усіх своїх посланнях) говорить про «якщо» і «тоді» і вживає щодо спасіння кондиційні речення[41], то каже це не для того, щоб їх непокоїти. Цим він не висловлює ні сумніву, ні певності. Радше він закликає їх поставити собі самокритичні питання: як зі мною? Чи маю я Духа? Чи я на правильному шляху? Він мовчки виходить із того, що вони відповідають на ці питання «так». Це застереження, які, попри певність спасіння, закликають нас ставати тим, чим ми є. Ми маємо жити тим життям, яке отримали від Бога. Ці застереження служать тому, щоб ми досягли мети. Вони спрямовують наш погляд на «ще ні» — уперед, до власної Божої слави, де ми будемо вдома.

8.1 Вірш 12: Більше не боржники плоті

> **Отже, браття, ми боржники, але не плоті, щоб жити за плоттю.**

Для всіх, хто в Христі Ісусі, це обов'язок — відтепер уже не жити за плоттю. Плоть, гріховну природу, Павло досить ясно описав на контрасті з Духом. Право власності плоті — у минулому: нас звільнено. Плоть як час

41. Тобто умовні речення.

тину нашої людськості не вилучено, а позбавлено дії. Вона вже не сміє визначати наше життя. Тому ніяк не може бути, щоб ми ще були чимось зобов'язані цій плоті. А плоть поводиться так, ніби ми її боржники, тобто зобов'язані їй, як це й було до навернення. Нагадування братам потрібне, бо ми залишаємося вразливими: ми ті, хто аж до останнього дня в тілі відкритий для спокуси плоті.

То чи ми тепер боржники Духа? Ми, звісно, чекали б, що Павло так закінчить речення. Натомість він описує, чим закінчується життя за плоттю і як виглядає життя в силі Духа:

8.2 Вірш 13: Життя чи смерть

> **Бо коли ви живете за плоттю, то помрете** *(мусите померти);* **а коли Духом умертвляєте вчинки тіла, то будете жити.**

Павлові слова прості, без прикрас. Застереження ясне: якщо ви, браття, живете за плоттю, то помрете. Природа плоті, а саме ворожнеча проти Бога, залишається незмінною, також у віруючого. «Жити за плоттю» — це опис людей, які в плоті (8:5-8). Це застереження, що має вберегти від самообману. Якщо хтось *живе* за плоттю, то існує можливість, що він *у плоті*, — тобто на широкій дорозі, що веде до вічної загибелі. Але тут це застереження звернене до (справжніх) братів! Попри те що Павло певен їхнього спасіння і не ставить його під сумнів, він висловлює застереження: не живіть за плоттю, бо це несе смерть! І в цьому контексті він має на увазі вічну смерть.

8.2.1 Обітниці й застереження та вічне спасіння

Це застереження братам наводить на думку про можливу втрату спасіння. Чи саме таку можливість розглядає Павло цим застереженням? Я так не думаю. Дорожні знаки застерігають від можливих, а не від імовірних наслідків. Коли ми їдемо дорогою, ми ухвалюємо рішення, що впливають на нашу безпеку. Дорожні знаки застерігають від поворотів, бічного вітру і диких тварин на дорозі. Вони існують не для того, щоб мене непокоїти. Вони не мають залякати мене, ніби я можу спричинити аварію, бо не здатен вести машину досить добре. Радше вони застерігають від різних і реальних небезпек. Вони пробуджують мою уяву: що може статися, якщо я знехтую застереженнями. Немає суперечності в тому, щоб, з одного боку, мати Божу обітницю, а водночас чути й застереження, бо ми не повинні послаблювати своїх зусиль, щоб і скористат

ися нею. З життя Павла є корисне порівняння. Дорогою до Рима корабель потрапляє в тяжке лихо на морі, так що всі втрачають надію вижити. У цьому становищі Павло за змістом передає обітницю, яку отримав від ангела: «Усі будуть урятовані!» Через кілька днів показується суходіл, і кілька моряків хочуть утекти на шлюпці, щоб

врятуватися. Павло застерігає воїнів від цього, бо без моряків усі загинуть (Дії 27). Чи застерігав Павло від того, що Божа обітниця може не здійснитися? Чи він звертається до розуму, бо передбачає, що станеться, якщо не триматися Божої обітниці? Тверда обітниця і наполегливе застереження в цій історії співвідносяться точнісінько так, як біблійні обітниці (вони запевняють нас, що наприкінці ми будемо спасенні) співвідносяться з біблійними застереженнями й напоминаннями (вони вимагають від нас вистояти у вірі в Ісуса Христа до мети).

«Бог застерігає від можливих наслідків, а не від імовірних. Так само і в нас. Писання каже нам, що Бог надійно тримає всіх, хто в Ісусі Христі (8:29-39). Водночас воно й напоминає нам витривало перебувати в послусі Ісусові Христу, бо інакше ми навіки загинемо (8:12-13). Чи це безнадійна суперечність? Чи треба сумніватися в Божих обітницях, щоб мати змогу слухатися Його застереження і вірити? Ні! Бог надійно тримає нас у Христі, використовуючи застереження й напоминання, які, так само як і початковий заклик Євангелія, сформульовано в рамках можливостей чи умов. Бог ніколи не суперечить Своїм обітницям …[42] Він звертається до нашого розуму, щоб ми перед лицем непослуху вірили Йому і слухалися Його. Тому Бог зміцнює нашу віру тим, що запевняє: Він збереже

42. Автор цитати хоче тут показати, що Божі обітниці й застереження ніколи не можна протиставляти одне одному.

нас до кінця, а також тим, що нам» наполегливо вказує, «щоб ми стійко

залишалися вірними Ісусові Христу».[43]

Благословення й обітниці — пов'язані з умовами	
Римлян 8:13 Бо коли ви живете за плоттю, то помрете; …	… а коли Духом умертвляєте вчинки тіла, то будете жити.
Римлян 8:14 Бо всі, кого водить Божий Дух, …	… вони сини Божі.
Римлян 8:17 … якщо тільки ми страждаємо разом із Ним, …	… щоб разом із Ним і прославитися.
1 Коринтян 15:1-2 Звіщаю ж вам, браття, Євангеліє, яке я вам звістив, яке ви й прийняли, у якому й стоїте, через яке й спасаєтеся, …	… якщо тримаєтеся слова, яке я вам звістив, хіба що ви повірили марно.
Галатів 6:9 Не втомлюймося ж робити добро, бо свого часу пожнемо, …	… якщо не ослабнемо.
Колоссян 1:21-23 Вас … Він тепер примирив у тілі Своєї плоті через смерть, щоб поставити вас перед Собою святими, і непорочними, і бездоганними, …	… якщо тільки ви перебуваєте у вірі, утверджені й тверді, і не відступаєте від надії Євангелія.
2 Тимофія 2:5 А коли хто й змагається, то не отримує вінця, …	… хіба що змагався за правилами.
2 Тимофія 2:12-13 Якщо терпимо, … Якщо зречемося, … Якщо ми невірні, — …	… то й царюватимемо разом із Ним. … то й Він зречеться нас. … Він залишається вірним, бо зректися Себе Самого не може.
Євреїв 3:6 … а Христос — як Син над Своїм домом, а Його дім — ми, …	… якщо тільки відвагу й похвалу надії твердо збережемо до кінця.
2 Петра 1:10 Тому, браття, тим більше намагайтеся зміцнити ваше покликання й вибрання; …	… бо, роблячи це, ви ніколи не спіткнетеся.
Об'явлення 2:7 Тому, хто перемагає, …	… тому Я дам їсти з дерева життя, що в Божому раю.
Об'явлення 2:11 Хто перемагає, …	… тому не зашкодить друга смерть.

43. Thomas Schreiner, *Mit Ausharren laufen – Gibt es Heilsgewissheit ohne Heiligung?*, Oerlinghausen, 2009, с. 219.

Об'явлення 3:5 Хто перемагає, …	… той зодягнеться в білі шати, і Я не зітру його імені з книги життя, і визнаю його ім'я перед Моїм Отцем і перед Його ангелами.

Застереження й обітниці, пов'язані з умовами витривалості й перемоги, призначені не для того, щоб наганяти на нас страх і жах. Радше вони, як індикатив спасіння (те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*) й імператив спасіння (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*), — два боки однієї й тієї самої медалі.

Ці умови не можна обходити. І нам не погрожують ними, ніби ми можемо знову втратити спасіння. Благословення й умови створюють напругу, у якій ми якраз не слабнемо й не лінуємося, а маємо пильно й цілеспрямовано робити поступ у вірі.

8.2.2 Духом умертвляти вчинки тіла

Ми маємо безкомпромісно не давати плоті жодної можливості розгорнутися. Життя в Дусі, тобто перемога над плоттю, — це звичайне християнське життя, якого хоче Бог. Плоть, гріховна природа, ще є у віруючому і постійно намагається здобути вплив. Сфера її впливу й поле дії — це тіло з усіма його чуттями, функціями й здатностями. Звісно, погане й мусить бути умертвлене не тіло саме по собі. Тіло радше — це ігрове поле плоті, знаряддя плоті, гріха.

Ця плоть і далі заслуговує лише на смерть, і її вже засуджено на Голгофі (8:3). Тут Павло доручає умертвляти не плоть саму по собі, а вчинки (пориви, практики, ознаки життя) плоті. До кожного пориву моєї плоті я мушу визначити своє ставлення. Я мушу вирішити і зайняти позицію. Для цього є дана Богом ліцензія на вбивство. Якщо гріховна схильність хоче прокрастися в мої думки й поширитися, якщо плоть хоче спонукати мене до гріховного почуття чи вчинку, то я мушу реагувати з повною пильністю й завжди діяти в той самий спосіб. Тут на часі не пасивність, а пильність, тобто негайна реакція. «Умертвляти» означає нічого не терпіти з того, що від плоті. Це може означати й негайну втечу, наприклад від плотської спокуси.

Але ця боротьба — не моя власна, а боротьба в силі сильного Помічника, а саме Духа. Строго кажучи, тут ідеться не про боротьбу, а про «страту». Ми цілимося не в плоть загалом (як гріховну природу й Адамову сутність), а в її вчинки. Вони — постійна загроза, але «умертвляти» їх треба лише тоді, коли вони з'являються. Плоть є завжди, а вчинку

плоті — ні. Поняттям «страта» не хочемо нічого прикрашати, ніби це протистояння — дитяча гра чи тріумфальний автоматизм із гарантією виграшу. Наші будні ніколи не йдуть за планом, їх майже не передбачиш, вони знову й знову ставлять нові виклики. Так само підступи й хитрощі нашої плоті завжди свідчать про те, що вона нападає вправно й несподівано. Друг нашої плоті — світ, лихий вік. Цей союз не полегшує нам справи. Плоть у нас не заспокоїться й не відступить після першого удару. Вона знову буде тут, коли ми найменше на це чекаємо і коли вона нам найменше потрібна.

Плоть уперта, вона не старіє й не втомлюється. Що стосується особливостей плоті, ми не повинні мати жодних ілюзій.

Отже, це не боротьба, у якій ми постійно мусимо долати плоть. Ця боротьба вже відбулася на Голгофі. У цій перемозі й силою Духа ми можемо умертвляти вчинки тіла. Ми можемо розраховувати на те, що з часом (якщо й ми виявлятимемо щойно описану послідовність) уже не переживатимемо цю спокусу й цей наступ плоті як постійний конфлікт. Завдяки тому, що Бог діє в нас, це стане способом мислення і звичкою: уникати зла, не давати йому місця й автоматично обирати добро, тобто Божу волю, як свою власну.

8.2.3 «Вважати мертвими» чи «умертвляти»?

У Римлян 6:11 Павло вже сказав, що ми маємо вважати себе мертвими для гріха, а живими для Бога в Христі Ісусі. Однак у 8:13 він говорить про умертвіння. На перший погляд ці два накази суперечать один одному. Перший наказ пасивніший, другий — активніший.

Римлян 6:11 ще не каже всього про нашу перемогу над гріхом у нашому житті. Боротьбу з гріхом і плоттю не виграти лише тим, що ми вважаємо себе мертвими для гріха. Коли ми намагаємося втекти від спокуси, «прикидаючись мертвими», бо ж спокуса не може напасти на мертвого, — це, щоправда, поширений погляд, але все ж не розв'язання. Плоть іще живе в мені, я можу оголосити її мертвою, але помічу, що вона не *є* мертвою. Це втягує мене у виснажливий конфлікт: я дуже зосереджуюся на собі й на спокусі згрішити, бо постійно намагаюся вважати себе мертвим. Це *не* відповідь Послання до римлян на проблему гріха й плоті. Що означає вважати себе мертвим для гріха? Це прийняття Христового діла відкуплення, у якому моє старе життя, моя стара людина, було розп'яте (умертвлене) разом із Христом. Вважати себе «мертвим для гріха» не пов'язано з тим, як я маю поводитися, коли гріх мене спок

ушає; у Римлян 6 ідеться про те, щоб вірою прийняти те, що Бог раз і назавжди зробив для мене. Це сталося поза мною 2 000 років тому. Там Бог засудив старе життя й поклав йому край у смерті Христа. Цей спасительний чин я вірою беру для себе на всі 100 %. Тепер я проваджу в Христі нове життя. Саме такими ми повинні себе вважати, із цього ми як віруючі повинні виходити віднині. Друга частина речення («а живими для Бога в Христі Ісусі») описує, що робить християнин: він живе в силі Духа, як це описано в розділі 8. Лише тепер, у Римлян 8, Павло пояснює, що мені робити зовсім практично з гріховною плоттю, з її вчинками й звичками. Тут на порядку денному не пасивність (вважати себе кимось), а потрібна послідовна дія. Це взагалі найпослідовніше, що можна уявити: умертвляти.

8.2.4 Умертвляти — як це робиться?

Як виглядає це «умертвляння»? Ідеться про те, щоб плоть більше не мала жодного шансу в нашому новому житті. Бог оголосив цій плоті війну, і ми маємо наслідувати цей приклад, причому без компромісів. Умертвляти означає насамперед, що вчинок треба однозначно розпізнати як діло плоті. Мені має бути ясно, що походить від плоті. Святий Дух допомагає мені, бо Він недарма називається Святим Духом. Знову й знову усвідомлюймо, що все, що ми робимо, — без винятку — визначає або Дух, або плоть. Особливо небезпечна плоть у діяльності для Господа. Плоть має й релігійну «жилку», вона може бути дуже побожною. Плоть знає будь-яке маскування! Тому корисно знову й знову ставити собі запитання: яке походження має мій вчинок?

Плоть хоче панувати й домогтися, щоб її вчинок було виконано й повторено. На це ми тепер цілком ясно кажемо: «Ні». Ми знаємо плоть, вона — ворожнеча проти Бога. Під проводом Духа ми безкомпромісно кажемо: «Стоп!» Іншої альтернативи немає. Наші дії визначає або плоть, або Дух. Ми не дозволяємо плоті продовжувати її дію. Отже, «умертвляти» означає засудити плотський вчинок: ще до того, як дійде до самого вчинку, я рішуче відмовляюся від будь-якого наміру його здійснити. «Умертвляння» може мати різний вигляд:

- Відписатися
- відвернутися
- припинити
- визнати
- прибрати

- вирішити
- утекти
- облишити
- змовчати
- засудити
- піти геть
- відвести погляд
- захотіти
- знищити
- засвідчити

— і багато іншого —

Старий Завіт дає влучний приклад того, як радикально треба діяти проти ворога. Еґлон, цар моавітян, був гладким, себелюбним чоловіком — утіленням гріховної плоті. Егуд, рятівник Ізраїля, у сміливій, але Богом захищеній операції повалив цього царя своїм мечем (Суддів 3:12-30).[44]

Якщо ми не умертвляємо вчинків тіла, вони пануватимуть над нами. «Убий змій, перш ніж вони вб'ють тебе».[45]

Радикальну й нещадну стратегію проти всього, що походить від плоті, Павло так само ясно описує колоссянам:

> **«Тож умертвляйте ваші члени, що на землі: розпусту, нечистість, пристрасть, лиху пожадливість і зажерливість** *(жадібність),* **що є ідолослужінням».**

Трохи далі він продовжує цей перелік: «… гнів, лють, злобу, богохульство, соромітні слова …» (Колоссян 3:5-11).

Сам Господь Ісус радить ту саму стратегію і формулює її ще різкіше: «Кожен, хто дивиться на жінку, щоб пожадати її, уже вчинив із нею перелюб у своєму серці» (Матвія 5:28). **«Якщо ж твоє праве око спокушає тебе, вирви його і кинь від себе; бо краще для тебе, щоб загинув один із твоїх членів, ніж щоб усе твоє тіло було вкинуте до пекла»** (Матвія 5:29; пор. Марка 9:43-48).

У конфлікті з плоттю нам має бути ясно, що вчинки тіла ми можемо умертвляти й викорінювати лише у світлі Голгофи й силою Святого Духа. Це не станеться само собою, тут потрібне наше щоденне рішення. Правильне ставлення до плоті ми збережемо лише тоді, коли знову й

44. J. T. Mawson, *Überwinden … aber wie?*, Schwelm, 1980, с. 28-44.
45. Цитата: Jean Gibson.

знову згадуватимемо хрест (як ми це й робимо щотижня на вечері спомину, на ламанні хліба).

8.3 Вірш 14: Сини Божі, яких провадить Дух

Бо всі, кого провадить Дух Божий, — вони сини Божі.

Провід Духа виявляється насамперед так, як щойно описано у вірші 13: з одного боку, це перемога над плоттю, а з другого — те, що людина приносить «плід Духа», як його описує Павло в Галатів 5.

Бути веденими Божим Духом — це *та* ознака синів Божих. Сини вирізняються тим, що розуміють і виконують волю й мету свого батька. У цьому Ісус, єдинородний Син Божий, був досконалим прикладом. Він чинив діла Отця, і воля Отця була для Нього наче їжа. Дух мав у цьому велику частку (Ісаї 11:2; Матвія 4:1; Марка 1:12; Луки 4:1, 14, 18; Євреїв 9:14 та ін.). Так відбувається і у віруючих, у яких Дух не лише живе, а й бере на Себе провід.

Тут Павло не описує особливих життєвих ситуацій, у яких ми мали б упоратися з особливими завданнями або ухвалити далекосяжні рішення. Йому йдеться, як уже не раз було сказано в цих розділах його послання, про основоположні речі — про принципи, про дві лінії, які чітко відрізняються одна від одної.

Невіруючого веде плоть, віруючого — Дух. Але й це не автоматизм робота, який легко веде віруючого до безгрішності. Це нормальний спосіб життя християнина: щоб Дух вів його з оновленого серця й мислення. Проте він завжди перебуває в небезпеці піти за плоттю й дати їй вести себе. Тому ці вірші — ясний заклик активно й свідомо жити в силі цього Духа й усвідомлювати Його присутність, силу й допомогу. Це Дух Ісуса, Дух синівства. Іншими словами: ті, кого веде Дух, і живуть так, як мають жити сини Божі.

«Божий Дух має доступ до кожної сторони нашого життя, тож Він не пасивний мешканець, а розгортає активну силу, щоб вести Божих святих».[46] Провід і керівництво Божого Духа не вимикають особистості віруючого, так ніби той поводиться чи почувається як керований на відстані або маніпульований. Дух дає силу робити те, чого хоче Бог. Я як особа завжди несу відповідальність за те, що роблю, а тому завжди я той, хто ухвалює рішення. Дяка Богові, що воля християнина постійно оновлюється (Римлян 12:2; Колоссян 3:10), щоб він міг пізнавати й викон

46. Fred Stallan, *Was die Bibel lehrt*, Römerbrief, c. 230.

увати Божу волю. Таке мислення й дії підтримує Дух. Здебільшого це відбувається так, що людина цього не помічає й не відчуває. Крім того, для особливих викликів нашого життя може бути особливе діяння Духа — через особливі обставини, через те, що Дух говорить до нас, через братів і сестер по вірі. Про це Новий Завіт говорить радше рідко.

Провід Духа — це не містицизм (постійне прислухання до внутрішніх голосів і вражень) і не охоплює також «ситуативної етики», за якої ми в кожній ситуації залежимо від нового одкровення чи вказівки. Провід Духа зміцнює нашу особистість і її оновлене мислення в тому, щоб пізнавати Божу волю й робити правильне та краще. Провід Духа відбувається насамперед у межах біблійних настанов і заповідей. У цьому контексті Римлян 8 ідеться про перемогу над плоттю й гріхом.

І все ж: Дух не лише дає силу, Він також наш «скаут», наш слідопит, на дорозі до слави. Наша проблема в тому, що Він невидимий, а тому ми повинні довіряти Його присутності й Його дії (саме Його проводу).

8.4 Вірш 15: Дух синівства кличе в нас: «Дорогий Отче!»

Бо ви не прийняли духа рабства, щоб знову боятися, але прийняли Духа синівства, у Якому ми кличемо: Авва, Отче!

Нові стосунки Отця й сина — це не стосунки рабства. Це нагадує досвід розділу 7. Під Законом людина перебуває в рабстві. Страх перед господарем і страх перед невдачею тепер у минулому. Дух синівства дає нам змогу жити в спілкуванні з Отцем. Воно позначене молитвою й поклонінням, бо цей вигук («Авва, Отче») — це молитва чи поклоніння, мабуть, у найкоротшій можливій формі. Лише тричі це слово «Авва» трапляється в Новому Завіті. У Гетсиманському саду (Марка 14:36) Ісус, Син Божий, у найбільшій тривозі так звертається до Свого Отця. Це довірливе звертання до батька, яке можна порівняти з «Дорогий Отче» або просто з «Тату». Подібний вислів Павло вживає й у Посланні до галатів (4:6). Можливо, несподівано звертатися до всемогутнього Бога цим пестливим ім'ям, але воно показує, які сердечні ці стосунки синів і дітей.

Служіння Богові тепер уже не справа, у якій ідеться про страх і примус та про суворе дотримання заповідей і заборон. Радше воно охоплює життя, яке проходить у стосунках, не визначених страхом і острахом, і яке з цих стосунків випливає. Ці стосунки сповнені Божої любові та повного прийняття Отцем і присутністю Його Духа, Який справді є в нас — не як мовчазний спостерігач, а як діяльний Помічник. Ми сини Божі, нас прийнято, нас веде й провадить Його Дух. Це факт! Один хибний крок,

один гріх не руйнує стосунків, ми залишаємося синами й дітьми. «Після свого енергійного заклику жити нашою вірою в повсякденні Павло тепер хоче заспокоїти наше серце. Не знаю, як у вас, але мені потрібне це підбадьорення. Бо трансцендентний Бог усесвіту — це Той, Хто в тиші ночі або тоді, коли я впав у бруд, бере мене за руку й запрошує називати Його «Тато»».[47]

8.5 Вірш 16: Ми — діти Божі!

Сам Дух свідчить разом із нашим духом, що ми діти Божі.

Божий Дух свідчить разом із нашим духом, що нас справді введено в стосунки дітей із Богом. Тут мається на увазі не голос, який щось вигукує нашому духові. Радше йдеться про те, що підсилює й зміцнює переконання, певність спасіння, яку ми вже здобули через Боже Слово.

Божа воля в тому, щоб міцні стосунки з Отцем були присутні в наших думках щодня. Для всіх сфер мого життя вирішальне значення має те, що я знаю: люблячий Отець беззастережно прийняв мене в Христі. Отець любить мене, і я такий цінний для Нього, що Він віддав Свого Сина в жертву за мене. Звісно, Він мене й виховує, і це доказ Його любові (Євреїв 12:5). Право бути дитиною (Івана 1:12), звісно, приносить із собою й обов'язки. Ніколи не забуваймо, ким ми тепер є! У цьому нам щодня допомагає Святий Дух.

8.6 Вірш 17: Ми — спадкоємці Христової слави

А коли діти, то й спадкоємці — спадкоємці Божі й співспадкоємці Христові, якщо тільки разом із Ним страждаємо, щоб разом із Ним і прославитися.

Ідеться не лише про радість стосунків із Богом, яку ми можемо відчувати й переживати. Ми також діти в «юридичному сенсі», тобто ми так само й спадкоємці. Бог цілком серйозно ставиться до нашого синівства й до Свого становища Батька. Те, що належить Богові й що Він дасть Своєму Синові, — це й наша спадщина.

Страждання не є умовою для того, щоб отримати спадщину в день слави. Страждання заради Христа для більшості християн — постійний супутник. Вони не повинні бути для нас чимось чужим, бо Ісус пройшов перед нами цією дорогою страждань, які Він терпів за праведність. У Німеччині та в усіх західних країнах ці страждання нас досі оминали, зовс

47. Francis Schaeffer, *Allein durch Christus*, с. 216.

ім на відміну від наших братів і сестер по вірі в інших країнах. Якщо нас ще спіткає час страждань, то діє таке: згадаймо це слово, написане тим, хто хотів у всьому уподібнитися Христові, навіть у Його смерті. Через страждання до слави — здебільшого це був шлях вірних віруючих в історії Церкви.

«Уже тепер» ми діти Божі, а тому спадкоємці. Але спадщину ми «ще не» прийняли. Індикатив спасіння (те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*) описує наше синівство, а до імперативу спасіння (того, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*) належать страждання, які не є передумовою, щоб отримати спадщину, але часто є неминучою частиною слідування за Ісусом. І це теж не застереження, яке вказувало б на остаточну поразку. Радше нас закликано бути сповідниками, які вірно стоять за Ісуса.

9. Римлян 12: Мислення оновлюється!

Послання до римлян можна було б назвати величним собором Євангелія і Божої праведності. Євангеліє приносить Боже спасіння: виправдувальний вирок, виправдання, визволення, поєднання з Христом і збереження до кінця крізь усі труднощі, страждання й ворожнечу!

Щоб служити Богові, людина мусила бути визволена від провини й від влади гріха, але також отримати силу для нового життя. Вражаюче Павло описав це у 8-му розділі. Світ навколо нас і наше тіло ще не змінилися, але це лише питання часу. Божа обіцянка перемінити наші тіла — справа вирішена, і Він виконає її в час, який знає лише Він. А доти Бог на нашому боці: якщо Він за нас, хто наважиться бути проти нас?

Далі, у розділах 9–11, Павло розглядає інші питання, які теж стосуються Божої праведності. У розділі 12 він повертається до нашого служіння Богові, для якого нас визволено. Тут ідеться знову про наше особисте життя, яке ми можемо провадити в обновленні й силою Духа. Тепер Божа праведність, що виявилася в спасінні, має стати видимою й у повсякденні. У розділах 5–8 Павло говорив порівняно абстрактно й принципово. Він заклав основу, пояснив учення. Тепер він показує, який вигляд має обновлення в подробицях життя. Він робить це через заклики, імперативи, звернення — заповіді Нового Завіту. Вони не стали на місце Мойсеєвого Закону. Насамперед ці слова служать для того, щоб узагалі показати нам, який вигляд має нове життя. Це дороговкази Божої любові. Ми живемо за цими заповідями не для того, щоб стати праведними, а тому, що ми праведні! Ці заповіді — вираз того, Хто є Бог і Хто є Ісус Христос. Понад 1 000 заповідей Нового Завіту зрештою описують істину, яка є в Ісусі. Його життя в нас має саме ті риси, які описано в заповідях Нового Завіту. Тепер Христос у нас і Дух у нас, щоб ми могли так жити. Ми зобов'язані ходити так, як ходив Він (1 Івана 2:6, 8).

9.1 Божа мета щодо нас

Божа мета для кожного з нас — уподібнити нас Своєму Синові. Цій меті підпорядковані всі інші цілі. Одного дня це здійсниться цілковито. Коли ми досягнемо мети, ми не застигнемо в цьому образі, у подобі Христа; ми не станемо пам'ятниками. Ні, ми будемо діяльними людьми — навіки. Ми думатимемо, діятимемо, говоритимемо й любитимемо, як Син

Божий. При цьому ми завжди залишатимемося тими, ким уже тепер є від свого народження як особистості, створені Богом. Але тоді ми досягнемо свого призначення й житимемо в ньому вічно. Ми будемо тими, ким завжди мали бути. Це наше найбільше щастя. Божа радість у тому, щоб обдарувати нас цим. Через це шанується Його Син. І вже тепер ми можемо бути тими, ким завжди хотіли бути. Якщо Христос у нас, то самовизначення охоплює й той факт, що *Він* живе через нас!

Переміна в образ Ісуса, тобто відповідне уподібнення Йому, почалася в нульовий день нашого життя як народжених знову. Це життєва програма християн. Ідеться про підготовку до вічності. Тому це життя таке важливе — і те, що ми з нього робимо, або краще: що Христос може з нього зробити.

9.2 Римлян 12:1-2: Служіння Богові — справа логічна!

> **Тож закликаю вас, браття, Божим милосердям віддати ваші тіла як жертву живу, святу, приємну Богові, — це ваше розумне служіння** *(служіння Богові).*
> **І не пристосовуйтеся до цього світу (до цього віку), але перемінюйтеся оновленням вашого розуму, щоб ви могли розпізнавати, що є воля Божа — добра, приємна й досконала.**

Це пряме повернення до 6-го розділу. Ми маємо віддавати наше тіло як знаряддя праведності (віддати його в розпорядження Богові). Тепер Павло йде ще далі й закликає римлян (так, усіх християн) цілковито віддати свої тіла на служіння Богові, як жертву. На відміну від жертв тварин у Старому Завіті, ця жертва жива. Отже, її приносять постійно, а не лише один раз, бо ми ходимо в обновленні вічного *життя*. Наша жертва свята, бо Бог уже освятив нас. Тому це жертва, яка Йому приємна. Життєва позиція повної посвяти — логічний наслідок отриманого спасіння. Тому Павло й закликає до цієї посвяти через Боже милосердя. Нас закликає віддати наше існування в розпорядження Богові не закон, а Боже милосердя. Воно виявилося конкретно ось у чому: усе, у чому ми завинили, і все, чим ми є (а саме проданими під гріх), Він поклав на Христа. Він не пожалів Свого Сина! Боже милосердя не лише створило наше спасіння, воно й далі постійно присутнє, бо Він наш Отець, а ми Його діти.

Не слід оминути увагою, що Павло тут висловлює братерський і люблячий *заклик*. Для кожного християнина (байдуже, чи він на початку дороги віри, чи вже давно нею йде) ця вимога повної посвяти знову й

знову є викликом і завжди актуальна. Ми маємо знову й знову казати на неї «так». Кожен чесний християнин помітить, що посвята його життя, на жаль, буває мінливою. Посвята — це процес, пов'язаний із нашим мисленням. Саме там ухвалюється рішення, чи готові ми посвятити себе і як далеко в цьому підемо. Щоденне нагадування про це — корисна річ.

9.2.1 Ваші тіла!

Хто приносить своє тіло як живу жертву, той вирізняється не «надзвичайним героїчним подвигом», якого очікували від язичників щодо їхніх язичницьких богів[48], а провадить звичайне, непоказне й постійно спрямоване до Бога життя. Не підлягає сумніву, що таке життя з Богом знає злети й падіння, перемоги й поразки, спотикання й підйоми. Але є чудово підбадьорливі переживання й плід. Коли ми віддаємо своє життя Богові й так ідемо, тримаючись за руку вічного, але невидимого Бога, наше життя стане захопливим.

Але чому Павло говорить про «тіло», яке має бути принесене в жертву? Хіба наше мислення (як у вірші 2) теж не належить до цього? Звісно, ідеться про посвяту всього нашого існування, усього нашого життя. Але саме це знаходить свій вираз через наше тіло. Тіло — це точка дотику зі світом, у якому ми живемо. І це тіло до нашого спасіння було «тілом гріха» (Римлян 6:6). Воно було знаряддям, через яке гріх отримав руки й ноги. Тіло виробило гріховні звички, жило гріховним власним життям і вимагало послуху. Перевірмо, як часто або скільки сфер нашого життя визначає чи на які впливає наше тіло. Лише кілька прикладів мають показати, що ми легко можемо недооцінити роль нашого тіла в нашій посвяті. Ідеться про звички або про те, як, скільки, коли й що ми їмо та п'ємо, про звички сну і про те, як ми дивимося телевізор і користуємося інтернетом. Усі ці сторони впливають на наше тіло й закріплюються як засвоєні способи поведінки. Ідеться не про «каталог гріхів», а про те, щоб побачити роль і часто недооцінений вплив нашого тіла в правильному світлі. Тут тіло приноситься в жертву, тобто від вимог нашого тіла відмовляються, щоб натомість віддати його в розпорядження Богові.

Спершу ми маємо «умертвляти вчинки тіла» (Римлян 8:13). І це слово підкреслює роль тіла, але це справді «ворожа» роль, бо тіло хоче робити те, що ми маємо умертвляти. Це, якщо вжити інше слово Павла, діла плоті (Галатів 5:19) або члени, що на землі (Колоссян 3:5). Коли гріховні

48. Fred Stallan, *Was die Bibel lehrt, Römerbrief*, Dillenburg 2001, с. 358.

звички взято під контроль силою Святого Духа, відкривається дорога дедалі більше віддавати це тіло в розпорядження Богові. «Тіло гріха» не було розп'яте, бо тоді ми були б мертві. Радше на Голгофі його зроблено безсилим. Те, що колись було тілом гріха, тепер — «тіло праведності»! Павло поневолює своє тіло (1 Коринтян 9:27). Він міняється з ним ролями: тепер тіло мусить іти за ним. Тіло не повинно мати змоги нав'язати свою гріховну пожадливість і надмірне прагнення зручності: тіло мусить належати Богові й стати знаряддям праведності.

9.2.2 Світ: Друг чи ворог?

Своїм тілом ми живемо у світі. Суспільство (саме це Павло й має на увазі під *світом*) значною мірою оголосило тіло найважливішим. Цілі галузі промисловості пропонують усе, чого тіло потребує або повинно потребувати: велнес, фітнес, спорт, здоров'я, естетику, довге життя, добру їжу й питво, медицину, пластичну хірургію. Проти таких речей у принципі нічого не можна заперечити, доки вони підпорядковані Божому владарюванню. Питання в тому, яку роль ми відводимо тілу. Воно слуга чи господар?

Конкретна небезпека, яка може завадити нам у повній посвяті, чатує у світі, у якому ми живемо. Це світ людей, що оточує нас і в якому ми рухаємося (хоча ми, як каже Ісус, так само, як і Він, не від нього). Люди облаштували своє життя без Бога. Суспільство, економіка й торгівля, промисловість, культура, релігія, музика, філософія, дозвілля, розваги, харчування, освіта, родинне життя, етика — усе, із чого складається життя, заражене й позначене забуттям Бога: людина не хоче мати Бога у своєму човні (Римлян 1:28).

Для нашої плоті світ привабливий і принадний. Ми ж вийшли зі світу, наша плоть була там удома. Тепер ми маємо пильнувати, щоб не жити, як світ (тобто як люди світу). Спосіб життя світу стоїть у різкій протилежності до повної посвяти живої жертви! Люди світу живуть для себе й не питають про Божу волю для свого життя!

Світ (гр. *aion*) перекладають також як «вік». Час світу спливає. Цей вік ось-ось закінчиться: ми живемо «в останні дні». Крім того, світ розвивається в хибному напрямку — і з дедалі більшою швидкістю. Він рухається до віддалення від Бога, геть від Бога, а не до Нього. Загалом цей вік подібний до «широкої дороги» (Матвія 7:13-14), що веде вниз, до загибелі. Цей вік схожий на річку, у якій мертві риби пливуть за течією. Жива риба пливе в протилежному напрямку; і саме це означає не приймати

форми (схеми[49]) світу. *Світ* перекладають також як «дух часу». Духовний напрям, тобто духовна налаштованість людини, і робить світ тим, чим він є. Крім того, Біблія не раз і ясно говорить, що сам сатана — бог цього світу, князь цього віку.

Світ і його дух (часу) лихі. Боже Слово не залишає в цьому жодного сумніву (Галатів 1:4). І хто хоче бути «другом світу» (бо пристосоване життя зручніше), той виявляє себе ворогом Бога (Якова 4:4). Звісно, є шкала того, як далеко може зайти світськість. Вона не мусить охопити все життя. Можливо, ідеться лише про ту чи іншу сферу, про велику чи лише малу ділянку життя, позначену світом. Тому нехай кожен перевірить себе, де непомітно прокрався світський спосіб мислення й життя. Як справи з моїми грошима? Як справи з моїм майном, моїми професійними цілями, моєю поведінкою в шлюбі, моїми улюбленими звичками, моїми дружбами?

Не уподібнюватися світові, не пристосовуватися до нього — це починається не із зовнішніх речей, а насамперед із мислення. Перед учинком приходить думка, так само як пристосуванню до світу передують думки.

9.2.3 Зміна через нове мислення

Бог хоче змінити нас. Він хоче, щоб ми стали тим, чим ми є! Христос має дедалі більше набувати образу в нас. Христос має рости, а ми самі — маліти. Жити, як світ (у його способі мислення і в його зовнішньому вигляді), — це якраз протилежність того, чого хоче досягти Бог. Як це може статися? На основі того, що вже було пояснено в розділах 5–8, тепер відбувається поступова зміна, духовний процес росту й освячення. Людина, яка щойно увірувала, ще має свої старі, звичні схеми мислення. Їх не стирають одним натисканням клавіші. У процесі оновлення їх замінюють на мислення, сформоване Богом.

Павло не раз говорить про постійний процес оновлення. Мається на увазі більше, ніж просто процес мислення:

- 2 Коринтян 4:16: щоденне оновлення внутрішньої людини в напрузі між стражданнями й славою
- Ефесян 4:23: Постійно оновлюйтеся у вашому мисленні.
- Колоссян 3:10: Нова людина безперервно оновлюється.

49. Гр. *schematizein*, тобто формуватися за схемою, або дати себе сформувати за наперед заданою формою.

Переміна починається з нашого мислення. Розум (гр. *nous*) охоплює світ думок, глузд, мислення, розуміння, центр мислення. За поняттям «розум» стоїть більше, ніж лише саме мислення, раціо. Серце, яке в Біблії так само означає мислення й волю (іноді й почуття), не можна відокремити від поняття розуму. Розум — центр управління мисленням, волею й діями. У цьому центрі управління відбуваються процеси мислення, яке впорядковує, оцінює й відкриває, а також ухвалення рішень. Дії — наслідок мислення й рішень. «Розум — це … місце, де відбувається процес пізнання і звідки походять думки. Він у буквальному сенсі «вирішальне» місце для наших дій, а отже, для практичної етики загалом».[50]

9.2.4 Метаморфоза

Це слово стоїть у грецькому тексті на позначення «переміни». Оновлення мислення спричиняє переміну. Поняття «метаморфоза» корисне в межах нашої теми. Ми знаємо це слово зі світу тварин. Ми знаємо, що метелик проходить один із найдивовижніших процесів перетворення. З гусениці, що повзає (і не завжди гарно виглядає), через стадію лялечки розвивається метелик, що літає. Це запрограмований процес, який потребує часу, але його не зупинити. Дивовижно, що й ми повинні й можемо пройти таку радикальну переміну. Це показує, що зміна, якої хоче Бог, можлива завжди. Ніщо з цього не виключено. Відмовка, що те чи інше є таким і таким залишиться, не діє, якщо подумати, що з потворної гусениці може стати чудовий метелик. Комаха залишається комахою, вона залишається тією самою істотою. Але вона цілковито змінюється. Хіба це не схоже на силу Євангелія, яка може справді й глибоко (у серці і в мисленні) змінити людину?

Те саме слово «метаморфоза» вжито, коли Ісус на горі Переображення переображається перед учнями й набуває світлого сяйва Божої слави. В іншому контексті те саме слово вжито щодо нас: «А ми всі, відкритим обличчям дивлячись на славу Господню, *перемінюємося* в той самий образ від слави до слави, як від Господа, Духа» (2 Коринтян 3:18). Мета нашої «метаморфози» — образ Христа. Цю Божу мету неможливо досить підкреслити й повторити. Це не мрія й не недосяжна мета, не нова ілюзія, якою Бог хоче нас розчарувати. Це Його план і воля, що Йому приносять велику радість, яку Він хоче передати нам. Тому це й вдасться. Якщо ми хочемо й дивимося на Ісуса Христа (займаємося Ним,

50. Jürg Buchegger, *Ein Mensch, was ist das?*, Wuppertal, 2004, c. 211.

Його Словом і Його Царством), маємо Його за мету, якщо Він справді наповнює наше життя, тоді процес переміни запрограмовано правильно.

9.2.5 Навіщо оновлення?

Від народження, від природи ми маємо мислення й розум, у центрі якого не Бог, а він сам. Коли людина навертається, Бог творить у ній нове, насіння Слова проростає в її серці; Христос тепер — її життя. Це життя має тепер рости, як це буває з немовлям. Цей ріст стосується внутрішньої людини, і сюди входить і розум. Цей процес оновлення триває все життя. Ріст відбувається на основі нового буття в Христі. У Христі ми в одну мить праведні й святі перед Богом. Це не повинно залишатися лише виразом нашого становища, а має пронизувати наше щоденне життя. Для цього потрібне постійне оновлення, яке звершує Сам Бог і яке цілковито враховує ситуацію, у якій ми перебуваємо, оточення, у якому ми живемо, і нашу власну вдачу (характер, темперамент, обдарування, слабкості, нашу життєву ситуацію тощо) й пристосоване до цих обставин.

9.2.6 Як відбувається оновлення?

Його звершує Сам Бог. Переміна — це наказ, і ми маємо дозволити їй відбутися з нами. Оновлення — Боже діло. Ми не можемо його спричинити. Наше завдання — віддати Богові все своє існування й не уподібнюватися світові. Це наш внесок у цей процес оновлення. Якщо ми надто займаємося світом, впускаємо світські способи мислення в наш центр управління мисленням, волею й діями та пристосовуємося, тоді ми теж змінюємося й (повільно, але певно) виявляємо світськість. Це відбувається всередині, а тоді, як неминучий наслідок, і назовні. Цей процес часто відбувається непомітно, майже нерозпізнано. Отрута світу повільно вбиває духовне життя, так що людина майже не помічає цього процесу.

Протилежне цьому — життя в «Божому світі», у Його Царстві, у спілкуванні з Богом, де я дозволяю Йому Самому наповнювати, упорядковувати й спрямовувати моє мислення. І в цьому випадку я сам не обов'язково помічаю процес оновлення.

Через що відбувається оновлення? Про це тут не говориться. Це суверенна дія Бога. Він використовує Боже Слово — прочитане безпосередньо чи почуте в проповіді. Він використовує тишу, молитву й поклонін

ня, свідоме прийняття оновлення й виправлення. Він використовує спільноту віруючих. Він використовує кожну життєву ситуацію, кожне переживання. Усе — це виховання, навчання й настанова від Отця. Отже, я можу прискорювати й підтримувати це оновлення, але так само й перешкоджати йому. Я можу вирішити дедалі більше уподібнюватися світові, так само як можу дедалі більше уподібнюватися Ісусові. Перед цим рішенням ми стоїмо не один раз, а, зрештою, щодня.

9.2.7 Поле битви — світ думок

«Мислю, отже, існую!» Наші думки — це шифр, тобто код нашого життя. Впливати на них або навіть керувати ними — найбільша мета Божого ворога. Хто панує над центром керування, той тримає все в руках. Це теж не обов'язково стосується всіх сфер життя, але може мати далекосяжний вплив на нашу поведінку. Диявол може домогтися того, щоб одним великим кроком або за довший час багатьма малими кроками збудувати твердині в нашому світі думок (2 Коринтян 10:3-5):

> **«Бо хоча ми ходимо в плоті, ми воюємо не за плоттю; адже зброя нашої боротьби не плотська, а сильна Богом на зруйнування твердинь** *(бастіонів),* **бо ми руйнуємо умовиводи й усяку висоту, що підноситься проти пізнання Бога, і беремо в полон усяку думку на послух Христові».**

«Перші цілі в боротьбі, які треба зруйнувати, — це «твердині» в наших головах. Основне значення вжитого тут грецького слова — «бастіон». Бастіони — це негативні схеми мислення, які випалено в нашому мозку або постійним повторенням, або травматичною подією».[51]

Схеми мислення та звичні способи поведінки чи реакції виникають, серед іншого, через зовнішні впливи: «Ці впливи довкілля щоразу були, щоправда, короткими, але тривкими. До них належать, наприклад, певні події, місця й зустрічі, а також особисті переживання. Крім того, нас сформували прочитані книжки, переглянуті фільми, музика, яку ми охоче слухаємо … Ми виробили спосіб, який, можливо, відповідає (а можливо, і не відповідає) Божій волі, — як ми переробляємо ці речі і як розв'язуємо конфлікти, які вони спричинили. Тривкі впливи у вашому житті походять від довготривалих стосунків із вашим оточенням, як-от вплив родини, друзів і знайомих, сусідів, учителів, колег по роботі.

51. Neil T. Anderson, *Neues Leben – neue Identität*, 1994, Lage, c. 153.

Під час духовного нового народження всі ваші гріхи, щоправда, змито, але ваші дотеперішні схеми мислення й поведінки, які склалися через пристосування до вашого оточення, залишилися вкоріненими у вашій плоті. Людина справді може народитися знову й попри це далі плекати свій дотеперішній «атеїстичний» спосіб життя (це так само стосується тих, хто виріс у християнському середовищі; примітка автора). Тому Павло наполегливо закликає нас змінюватися оновленням нашого мислення (Римлян 12:2)».[52]

Усе звичне й завчене можна змінити через оновлення, яке Сам Бог хоче здійснити в нашому мисленні й житті, якщо ми Йому це дозволимо. Є Божа зброя, яка допомагає нам змінити (частково) плотське програмування нашого мислення.

9.2.8 Як нам виграти битву?

Насамперед нам потрібна вже згадана основна позиція посвяти Богові — і відмови від світу. Біблія дає й інші вказівки:

- дозволити Божому Слову наповнювати нас через (регулярне) читання Біблії
- дозволити миру Христовому панувати (Колоссян 3:15)
- дозволити слову Христовому щедро перебувати в нас (Колоссян 3:16).

Бастіони й умовиводи — це здебільшого брехня сатани. Щоб викрити брехню, ми застосовуємо зброю світла й праведності. Коли з'являється думка чи схема мислення, коли бастіон відчиняє свої ворота для вилазки, наполегливий заклик полягає в тому, щоб негайно взяти цю думку в полон на послух Христові. Христос сильніший. Він — Переможець.

Приклади бастіонів брехні:

- Страх і маячні уявлення
- Страх перед майбутнім і страх невдачі
- Комплекси неповноцінності та проблеми із самооцінкою
- Неспокій і нервозність
- Спокуси в думках
- Нав'язливі уявлення
- Залежність від людей, речей, предметів, благ, майна, людських гарантій безпеки та насолод.

52. Neil T. Anderson, *цит. праця*, с. 155.

Усю цю брехню ми маємо викрити й узяти в полон під владу Христа. У багатьох випадках відповідь полягає в тому, що ми в безпеці в Христі, навіки улюблені Божі діти й знаємо про Божу турботу. Гріх більше не має права гнобити й мучити нас. Христос зробив нас вільними.

9.2.9 Мрії наяву й бажані фантазії

Здатність людського мислення вражає. У думках можна вирушати в подорожі, не заплативши за це ані цента. Можна збудувати собі паралельний світ, у якому здійснюються бажання, у яких тобі відмовлено в справжньому житті: можна бути зіркою, виграти в лотерею й мати ідеальну родину, іншу дружину чи іншого чоловіка; усе це й багато іншого можливо в думках. Але будьмо пильні! Ці думки не лише крадуть час, а й підсовують нам світ, якого немає. Ці мрії й бажання, коли вони закріплюються як звички, впливатимуть на наше мислення й наші рішення. Ми самі — вісь, на якій тримаються ці мрії! Небезпечно уявляти собі дії, які відбуваються лише у світі мрій. Людина втрачає зв'язок із реальністю.

«Людський розум — це розум, що блукає, а розум, що блукає, — нещасливий розум».[53] Американські дослідники в одному дослідженні дійшли дивовижного результату. За ним, люди половину часу подумки відсутні. Вони віддаються своїм думкам, роздумують про те й про се або просто мріють. Проблема: блукання думок, вочевидь, робить людей нещасливими. Навіть якщо цей висновок слушний не завжди, він дає нам привід замислитися, що ворог наших душ може в такий спосіб завдати шкоди.

Що ми робимо проти цього? Кілька порад, які допомагають протистояти силі тяжіння й власній динаміці нашого світу думок:

- Загалом і завжди діє таке: зосереджуймося на тому, що ми робимо зараз, тобто на цій миті, щоб добре виконувати наші завдання й обов'язки!

Коли ми вільні робити те, що хочемо:

- Молімося про все, що спадає нам на думку! Робімо з усього молитву!
- Читаймо Біблію або духовно цінну книжку!
- Вивчаймо біблійні вірші напам'ять, щоб ми могли роздумувати над Божими словами й без Біблії в руках! Можливо, ми ще переживемо

53. Автор невідомий.

час без Біблії!
- Думаймо про те, як ми сьогодні можемо послужити Господу Ісусу!
- Думаймо про Господа Ісуса, про якусь подію з Євангелій, яку ми пам'ятаємо!
- Встаньмо й зробімо щось активне! Рухаймося, займімося чимось!
- Пошукаймо розмови! Зателефонуймо комусь і запитаймо, як у нього справи!

9.2.10 Божа воля — перевірена й визнана доброю!

… щоб ви могли розпізнавати, що є воля Божа — добра, приємна й досконала.

Божа воля стоїть у протилежності до віку цього світу. Цьому вікові (людям світу) доволі байдуже, чого хоче Бог. Але це гра з вогнем — у прямому сенсі слова. Іван каже це так (1 Івана 2:15-17):

«Не любіть світу, ані того, що у світі. Якщо хтось любить світ, то в ньому немає любові Отця; бо все, що у світі, — пожадливість плоті, і пожадливість очей, і гордість життя — не від Отця, а від світу. І світ минає, і його пожадливість; а хто виконує Божу волю, той перебуває навіки».

Світ має термін придатності. І хто придивиться уважно, побачить, що цей термін майже минув. Світ, який збудувала собі людина, приречений на загибель. У ньому й на ньому немає нічого, що виправдовувало б продовження терміну. До нього пристав запах смерті. І, як видається, сьогодні є християни, які вже не відчувають цього запаху тління.

Лише Сам Бог добрий і досконалий, і це стосується також Його волі, яка до того ж ще й приємна. Це нагадує жертви Старого Завіту, які мали бути без вади й бездоганні. Лише такі можна було приносити. Так і з пізнанням Божої волі в усіх життєвих обставинах усе наше існування в тілі (до якого належить і внутрішня людина) має бути принесене в жертву Богові. Постійне оновлення нашого розуму дає змогу пізнавати Божу волю. Контрольні списки й добрі поради можуть бути корисні, але Бог хоче також створити в нашому мисленні передумови для того, щоб пізнавати Його волю.

9.3 Римлян 13:13-14: Зодягнутися в Христа — не дбати про плоть

Поводьмося пристойно, як удень: не в гулянках і пиятиках, не в розпусті й розбещеності, не в сварках і заздрощах *(ревнощах);* **але зодягніться в Господа Ісуса Христа і не дбайте про плоть, щоб задовольняти її пожадливості.**

Перш ніж закінчити вивчення Послання до римлян, погляньмо ще на це місце, бо воно єдине після розділу 8 згадує «плоть».

Божа мета для нас залишається чинною до нашого останнього дня: Він хоче перемінити нас в образ Свого Сина. Ідеться не про копію життя Ісуса; ми не повинні ставати теслями. Радше йдеться про те, щоб у нашому житті, відповідно до нашої індивідуальної особистості, дедалі більше переймати єство Ісуса. Це охоплює Його любов, Його істину, Його праведність — зрештою, усе, що ми можемо розпізнати в Ньому як моральні риси. Він уже дав нам нове життя; тепер ми маємо дати йому змогу розгортатися й дозволити Господу ставати великим у нашому житті, а самих себе відсувати назад.

Це слово закликає нас зодягнутися в Господа Ісуса Христа, як в одяг. Це справді сильна метафора, яку далі не пояснено. У ночі безбожного світу гріх відбувається в усіх різновидах, і люди не соромляться робити це навіть прилюдно. Проти цього стоїть Божа воля, що вирішує все. У нас мають бачити не плоть, коли ми піддаємося її пожадливостям, а Ісуса Христа.

І тут вказано, що в думках може багато що відбуватися й бути дозволеним, аж поки пожадливість справді не задовольнять і людина не піддасться спокусі. Про плоть не можна дбати чи плекати її. Schlachter (німецький переклад Біблії) перекладає недвозначно: «Не плекайте плоті аж до збудження пожадливостей» (Schl 2000). Ми маємо умертвляти думки й учинки плоті! Потрібна безкомпромісна позиція, яку Павло докладно описав у Римлян 8. «Бажання приємного, безконфліктного життя може спокусити нас уникати важливих рішень і наслідків, щоб пощадити нашу плоть. Але через це ми неминуче плекатимемо її, і вона зможе безперешкодно приносити плоди. Якщо плоть доглядати й плекати, вона встановить свою диктатуру в нашому житті. Якщо через непослідовність її щадять і вгамовують її жадання, вона ставатиме дедалі голоднішою й пристраснішою. Плекання плоті служить не (як сьогодні так часто стверджують) прийняттю себе й розвиткові особистості, а збуджує пожадлив

ості, що протистоять Божим думкам».[54]

9.4 Висновок

Хто приносить тіло й життя на Божий жертівник, той втрачає своє життя — життя *для* себе. Але що, за змістом, каже Господь Ісус? «Хто втратить своє життя *для* себе, той його здобуде» (пор. *Л*уки 9:24; 17:33). Джим Елліот (Jim Elliot) написав: «Не безумний той, хто віддає те, чого не може зберегти, щоб здобути те, чого не може втратити».[55]

Якщо ми готові, Бог і далі перемінятиме наше мислення. Тоді ми дійдемо до того, що нам, як виконавцям *Божої* волі, здаватиметься, ніби ми виконуємо *свою* волю. Це закон свободи (Якова 1:25; 2:12): добровільно й від серця хотіти того, чого хоче Бог. Це єдине життя, яке варте того. А хто виконує Божу волю, той перебуває навіки!

54. Walter Nitsche, *Versagen und innere Zerrissenheit*, с. 76.
55. Оригінальний текст такий: «He is no fool who gives what he cannot keep to gain what he cannot lose.»

10. Старе й нове — огляд

Старе	Нове	Посилання
Старе минуло	Настало нове	2 Коринтян 5:17
В Адамі	У Христі	Римлян 5:12–8:11 та ін.
Грішники	Праведні	Римлян 5:19
Стара людина	Нова людина	Римлян 6:6; Ефесян 4:20-24; Колоссян 3:9-11
Тіло гріха	Віддати в жертву Богові наше тіло й наші члени	Римлян 6:6, 12-23; 8:13; 12:1-2
У плоті	У Дусі	Римлян 8:8-9
Закон гріха й смерті	Закон Духа життя	Римлян 8:2
Плоть (у нас)	Святий Дух (у нас)	Римлян 8:1-11; Галатів 5
Гріх — під його пануванням, продані під нього	Померлі для гріха: обновлення життя; «живі з мертвих»	Римлян 6 (і Римлян 8)
Духовна смерть	Нове духовне життя, оживлені	1 Коринтян 15:45; 1 Івана 3:14; Ефесян 2:5 та ін.
Плоть (не помагає нічого; така людина не може виконати Божого Закону)	Народжені знову	Івана 3; 6:63 Римлян 8:7
Наприкінці: смерть	На меті: вічне життя	Римлян 6:21-23
Умирання	Оновлення	Римлян 6:21; Ефесян 4:22-24
Земне — члени, що на землі: розпуста, нечистість, пристрасть, лиха пожадливість, зажерливість, гнів, лють, злоба тощо	Небесне — покликання, мета	Колоссян 3:1-11; 1 Коринтян 15:48-49
Сповнені самих себе: у нас немає нічого доброго, доки Христос не в нас.	Христос у нас	Колоссян 3:11; Галатів 2:19-20 та ін. Римлян 7:18

11. Що таке плоть?

Плоть серед християн часто називають «старою природою» на противагу «новій природі», яку ми отримали в новому народженні. Інші описові назви: *Адамова природа*, *гріховна природа*, *плотська природа*, *людська*, тобто *самовладна*, *гріховна*, *стара* або також *земна сутність*. Хоча ці поняття й корисні, Новий Завіт завжди називає це «плоттю».

«Плоть» означає той відбиток, якого людина набула через гріх і який закорінений у її тілесному й психічному існуванні.[56]

Слово *плоть* трапляється в різних значеннях. У більшості випадків ідеться про людину. Зміст слова треба з'ясовувати в кожному окремому контексті. При цьому може йтися про моральний або про творінний, матеріальний аспект, або про минущий (Ісаї 40:6-8), безпорадний (Єремії 17:5, 7), тобто слабкий аспект людської плоті, про подружню спільність (Буття 2:24; 1 Коринтян 6:16), родинну спорідненість (Римлян 1:3; 9:3) або про людство загалом (Римлян 3:20). Загалом Павло вживає це слово 78 разів (із них 63 рази в посланнях до римлян і до галатів) як назву занепалої й гріховної людської природи.

Отже, Павло вживає поняття «плоть» у моральному сенсі. У цьому значенні його так само вживають Петро (1 Петра 2:11; 2 Петра 2:10, 18) та Іван (1 Івана 2:16). Яків говорить про пожадливість (Якова 4:1-3).

Поняття «плоть» — на противагу «Духові» — має для теми «Перехід на інший бік» (*Seitenwechsel*) центральне значення. Головне твердження, коли йдеться про конфлікт у християнському житті, — це висновок Павла:

«**Плоть бажає противного Духові, а Дух — противного плоті; бо вони протистоять одне одному**» (Галатів 5:17).

У житті християнина протистоять одна одній не дві сторони, які більшою чи меншою мірою є в кожній людині. Ідеться не просто про боротьбу між поганим і добрим, яка більшою чи меншою мірою відбувається в кожній людині. Тут ідеться про інший вимір: Дух — це Святий Дух, Сам Бог, Який увійшов у життя людини, що увірувала, — життя, яким панувала плоть. Плоть — це та частина людського буття, яка в християнині після його нового народження ще залишилася від старого життя в Адамі.

56. Roland Antholzer, Gemeindeorientierte Initiative für biblische Beratung e.V. (GIBB).

У повсякденному житті слово *плоть* (нім. *Fleisch* — і «м'ясо», і «плоть») уживають, коли йдеться про м'ясника й про їжу, а також в анатомії, коли йдеться про людські тканини. І те, і те відповідає вжитку цього слова в Біблії. Часто мається на увазі просто людське тіло (наприклад, Римлян 2:28). Але значення цього слова виходить за межі суто матеріального. Плоть (людина в її земному існуванні) не лише слабка, неміцна й минуща. Радше через гріх вона набула рис, протилежних Божому єству. Значення плоті, як Павло вживає це слово в Римлян 7 і 8, а також деінде, описує не матеріальний аспект людини, а її моральний та етичний бік. Отже, плоть означає неміцність людського існування й занепалість людської природи. «Плоть — це людська природа, якою вона стала через гріх».[57]

Моральний та етичний аспект описує, *якою* є людина: яка її мотивація, які її цілі, як вона ставиться до Бога, як до своїх ближніх? Ідеться про її єство, її вдачу, її природу в моральному сенсі, виміряну Божим єством і природою. Плоть (тобто єство й життєва спрямованість людини) не звернена до істинного Бога, хоча й може бути релігійною. Господь Ісус пояснив Никодимові, що потрібне нове народження, бо народжене від плоті є плоть (Івана 3:5-8). Оскільки плоть щодо Бога нічого не помагає (Івана 6:63), потрібне народження від Бога, від Духа, щоб створити щось нове.

11.1 Гріх і плоть

Гріх — це принцип, який спрямований проти Бога й відкидає Його монополію на владу. Цей принцип існував уже тоді, коли ще не було «плоті» в сенсі створених людей, створінь із плоті й крові. Диявол, можливо, найвища створена духовна істота, пішов за цим принципом, зловживши своєю свободою. Адам, перша людина, відчинив гріхові двері, переступивши одну просту заповідь. Так гріх увійшов у людину, і то аж до її найглибшого єства й буття (до її серця). Відтоді гріх живе в кожній людині (Римлян 7:17); вона — *грішник*. Адам передав своє єство всім своїм нащадкам. Так ми стали грішниками через народження.

Плоть — це людина, її єство, її індивідуальна особистість, яку визначає гріх, що живе в ній. Павло влучно висловлює це, коли каже: «Я … плотський, проданий під гріх» (Римлян 7:14). Гріх тут — господар і наглядач рабів, а плоть (тобто людина) — його раб. Гріх і плоть тісно переплетені між собою, майже взаємозамінні.

57. William Barclay, *Fleisch oder Geist*, Augsburg, 1968, c. 19.

Плоть — це не лише принцип бунту проти Бога (як гріх), а означає також кожну людину без Христа в її індивідуальності. Плоть — це поєднання особливостей особистості й характеру. У моральному сенсі плоть — знаряддя гріха. Моя плоть, тобто моє тіло, поневолена гріхом. Гріхи чинять через тіло (тобто руками, ногами й язиком). Тож тіло — не лише нейтральне знаряддя, воно також позначене гріховними звичками, пожадливостями й хтивістю.

11.2 Плоть і невіруюча людина

«Плоті» ніде не можна приписати нічого позитивного. З Божого погляду плоть невиправна. Перша вказівка на це значення плоті, як воно докладно розгортається лише в Новому Завіті, — Боже слово про людину незадовго до потопу: «І побачив Бог землю, і ось вона була зіпсована; бо всяка плоть зіпсувала свою дорогу на землі» (Буття 6:12; див. також вірш 3).

Невіруюча людина живе «за плоттю» і перебуває «в плоті» (Римлян 8:5-8). Усе її існування з огляду на Божу святість і праведність — не що інше, як «плоть», тобто не що інше, як гріховна істота, яку визначають її власне мислення, її пожадливості (неправомірні бажання) і потяги. Невіруючого не називають плотським. Це поняття вживають лише щодо християн, які йдуть за старим єством, хоча завдяки Духові, що живе в них, вони, власне, мали б жити духовно (1 Коринтян 3:1).

Людина, далека від Христа, дивиться на те, що перед очима (тобто видиме). Земних, тобто посюсторонніх речей шукають народи (які заплутуються в «клопотах … життя»[58]), вкладаючи в це все й не усвідомлюючи, що Бог — Дарувальник усього (Матвія 6:32). У цьому сенсі плоть спрямована на посюстороннє й налаштована на видиме. Вона чіпляється за видиме — за те, що видається надійним. І це теж ознака плоті, яку на перший погляд не розпізнають як таку, бо ж *тривожну турботу* про своє існування ми часто сприймаємо позитивно — як серйозне почуття відповідальності.

11.3 Плоть і християнин

Християнин уже не «в плоті», він «у Христі» і «в Дусі». Проте плоть іще присутня в нас, однак уже не в тому становищі, у якому вона має право визначати наше мислення й дії. Вона залишається смертельним ворогом Святого Духа, а отже, і християнина. Вона навіть досі має змогу визнач

58. Пор. Луки 8:14.

ати й характеризувати життя християнина, якщо ми не приймаємо того, що Бог зробив для нас, і самі не застосовуємо смертного вироку до вчинків плоті (Римлян 8:13). Бог в Ісусі засудив і розіп'яв гріх і плоть. Це ми прийняли вірою, і саме так ми й дивимося на плоть у нас. Попри це вона все ще в нас, незмінна за своєю природою. Численні наполегливі вказівки послідовно поводитися з пожадливістю плоті (а саме не давати плоті місця) передбачають, що ця плоть іще в нас.

Ісус засвідчив Никодимові марність і неспроможність плоті. «Ісус знову говорить про суть проблеми й показує цілковиту неможливість зробити плоть духовною. Те, що народжене від плоті, є плоть, і вона ніколи не буде нічим іншим. Це може бути добре освічена плоть, культурна плоть, плоть із великим життєвим досвідом, морально добра плоть, ба навіть релігійна плоть, і все ж вона залишається плоттю».[59]

«Плоть залишається гріховною! Чи ми цілком свідомо налаштувалися на те, що в нашому земному стані маємо «плоть», яка все ще бажає противитися Божому Законові й охоче пропонує себе як знаряддя для гріха? Чи ми до цього готові?»[60]

Однак саму лише присутність плоті та її ознаки життя ми не можемо вже називати гріхом. Гріх стається тоді, коли ми піддаємося плоті й даємо волю порухам і ділам плоті, а не умертвляємо їх. З часом ми дедалі більше пізнаватимемо цілковиту й незмінну порочність нашої плоті, при цьому не живучи за плоттю. Плоть — як звір, як восьминіг із багатьма щупальцями. Що більше духовного розуміння приходить у наше життя, то ясніше ми усвідомлюємо цілковиту зіпсованість нашої власної плоті. Це пізнання себе має зростати паралельно з пізнанням благодаті й любові, з якою Христос помер за нас. Хто розчарований злобою й розбещеністю своєї плоті, той ще не зрозумів, що від плоті нічого не можна очікувати і що вона невиправна.

Бог вирішив не забирати від нас плоті. Присутність і агресивність плоті у віруючому, вочевидь, потрібні для духовного росту:

- Вона виявляє нашу внутрішню слабкість.[61]
- Вона вбиває нашу гордість і нашу зарозумілість.
- Вона знову й знову смиряє нас.
- Вона постійно спонукає нас кликати до Бога про допомогу.
- Вона показує нам марність людських зусиль.

59. Ruth Paxson, *Life on the Highest Plane*, с. 190.
60. Walter Nitsche, *Versagen und innere Zerrissenheit*, с. 11.
61. http://www.keepbelieving.com/sermon/2001-08-26-Full-Speed-Ahead-One-Step-at-a-Time-How-You-Can-Walk-in-the-Spirit-Every-Day/

- Вона навчає нас покладатися *лише* на Господа.
- Вона веде нас *до* того, щоб *любити* Спасителя, Який врятував нас від гріха.
- Вона приводить нас *до* життя в постійному покаянні.
- Вона робить нас пильними щодо зазіхань гріха.
- Вона живить тугу за небом.
- Вона спонукає нас користатися всіма можливостями Божої благодаті.
- Вона заохочує нас виробляти святі (або добрі й духовні) звички.
- Вона спонукає нас звертатися по допомогу *до* наших братів і сестер.

Плоть спонукає нас щодня шукати розв'язань, і то у світлі того, що Бог каже нам про це у Своєму Слові. Ми не повинні чекати раптового чуда. Бог не «чарує» так, щоб проблеми, пов'язані з нашою плоттю, просто зникли, бо ми повинні й можемо діяти, адже Він дав нам те, чого ми потребуємо для переможного життя.

Це ми особливо поглибимо в наступному розділі. При цьому не раз траплятимуться повторення. Це стосується й подальших розділів. Усі розділи, зрештою, розглядають одну тему, але з різних поглядів. А оскільки це *одна* тема — перехід на інший бік, від Адама до Христа, — то, розробляючи один погляд, ми знову займатимемося різними питаннями, які вже розглядали. Один погляд спирається на інші погляди чи аспекти. Жодного аспекту не можна пояснити окремо від інших.

12. Плоть проти Духа

Плоть бажає противного Духові, а Дух — противного плоті; бо вони протистоять одне одному.
Галатів 5:17

Галати вражаюче пережили, що звершило Євангеліє: їх було виправдано, і вони прийняли Духа, Який знаменнями й чудами підтвердив, що Сам Бог — джерело славної звістки Євангелія. Але що сталося? Юдаїсти, які діяли як законовчителі, пішли слідом за Павлом і намагалися запровадити в новозаснованих церквах Мойсеїв Закон. Вони подавали Закон як необхідний для спасіння й життя, і особливо християни з юдеїв, мабуть, сприйняли це прихильно. Це й причина Послання до галатів, у якому Павло рішуче виступає проти цього: основи Євангелія підважено, коли до Євангелія домішують Закон. У Законі та Євангелії зіштовхуються два несумісні світи.

12.1 У чому була проблема?

Повторно запровадивши Закон, галати повернулися назад у час Закону, а отже, і плотського життя. Вони вдалися до Закону, стверджуючи, що він потрібен для спасіння і як мірило життя. Цю думку вони, мабуть, обстоювали й перед Павлом. Але апостол дає їм зрозуміти, що цим шляхом вони не будуть спасенні. Крім того (і це стосується нашої головної теми), виявилося, що вони не могли дотримуватися Закону. Вони поводилися одне з одним, як хижі звірі, які ніби видряпують одне одному очі й пожирають одне одного. Павло трохи іронічно каже, щоб вони пильнували, аби не поїсти одне одного. Так він виставляє на осуд той факт, що їхня любов до Закону і їхня уявна вірність Законові були контрпродуктивними. Нічого доброго з цього не вийшло. Галати забули, що час Закону, а отже, і плоті минув. Стару систему було скасовано. Тепер настала доба Духа й свободи.

Плоть (стара занепала Адамова природа) потребує Закону та його заповідей і заборон. Але вона є й залишається безсилою: схибив не Закон, а людина. Що протиставляє цьому Павло? Божого Духа. Це послання — вражаюча промова на захист Божого Духа як заміни Тори! Божий Дух, Якого послав Христос, достатній для всього! Ним ми живемо й ходимо, каже Павло. Христос — центр, основа нашого виправдання; Дух — Той,

через Кого ми живемо й зодягаємося в єство Христа. Але мета — не беззаконня; закон Христа тепер стає дійсністю в нашому повсякденні через Божого Духа.

12.2 Дія плоті

Натяк на диких звірів почасти показує нам, якою є наша плоть. Плоть подібна до хижої кішки, яка завжди полює на здобич і панування. У цирку таких великих кішок приборкує дресирувальник, але це вдається лише завдяки впевненій поведінці й постійному контролюючому зоровому контакту. Така позиція — приклад і для нас. Про це згодом.

Оскільки галати любили Закон замість Духа, з'явилися діла плоті. Їхнє спільне життя визначала плотська (тобто гріховна) поведінка. Павлові в конфлікті Духа й плоті йдеться не про те, що відбувається *в нас*, а про те, що відбувається *між нами*. У цьому конфлікті йдеться не про увагу, звернену всередину, і самоспоглядання — про те, що відбувається в мені, — а про поведінку, яку відчувають інші: або марнославство й заздрість, або готовність носити тягар іншого (5:26–6:2). Джерело першого — плоть. Дух хоче добра для іншого, так як це здійснено через Ісуса Христа. Тому Христос має набувати в нас образу через плід Духа, який є не чим іншим, як виразом Його єства. Мертві діла плоті, що свідчать про приреченого на смерть Адама, мають бути вигнані зі спільноти віруючих. Це вдається лише завдяки дії Духа. Божественний плід виросте не власними зусиллями, а його спричиняє Бог, Який єдиний дає зріст.

Дух і плоть перебувають у нескінченному конфлікті. Ідеться про два великі принципи, які представляють, з одного боку, гріховна природа, а з другого — Божий Дух. Стосується це всіх нас особисто, бо в нас іще живе плоть. І святий Бог стає проти неї до бою, посилаючи Свого Святого Духа. Дивовижно! Така велика сила, мабуть, потрібна — Сам Бог сходить до нас, щоб вступити в цю боротьбу.

Конфлікт Духа й плоті в Посланні до галатів насамперед не про те, що в наших грудях б'ються два серця. Він не навчає про безперервний конфлікт у нашому нутрі (подібно до описаного в Римлян 7). Радше йдеться насамперед про поведінку Божих домашніх одне з одним. Ідеться не про те, що я переживаю, коли я сам, а про те, якими ми є, коли маємо спілкування одне з одним. Звісно, ідеться й про конфлікт у нас, бо ми самі ж маємо в собі плоть, тоді як водночас у нас живе Божий Дух. Порухи плоті є саме й тоді, коли ми на самоті.

Після цього швидкого вступу до Послання до галатів у межах головної теми ми спершу зберемо з послання те, чим ми стали як християни.

Конфлікт Духа й плоті Павло розглядає лише наприкінці послання.

12.3 Християнин у Посланні до галатів

- Ісус приніс Самого Себе в жертву за наші гріхи (1:4).
- вирвані з теперішнього лихого світу (або теперішнього віку) (1:4)
- свобода в Христі Ісусі (2:4; 5:1)
- виправдані вірою в Христа (2:16-17)
- померли для Закону (2:19)
- жити для Бога (2:19)
- розп'яті разом із Христом (2:19)
- Христос живе у віруючому (2:20)
- улюблені Христом (2:20)
- прийняли Духа (3:2, 5)
- благословенні через віру (3:9)
- викуплені від прокляття Закону (3:13)
- прийняли обітницю Святого Духа (3:14)
- життя не із Закону, а з віри (3:21-22)
- сини Божі через віру (3:26)
- Ми зодягнулися в Христа (3:27).
- Ми в Христі (3:28; 5:6).
- Ми Христові (Його власність) (3:29; 5:24).
- викуплені для синівства (4:5-6)
- Дух Сина в наших серцях (4:6).
- Бог — наш любий Отець (4:6).
- спадкоємці через Бога (4:7)
- Христос набуває в нас образу (4:19).
- народжені за Духом (від Духа) (4:29)
- покликані Богом (5:8, 13)
- Ми ходимо Духом (5:16, 25).
- Дух веде нас (5:18).
- Ми живемо Духом (5:25).
- спадкоємці Царства Божого (5:21)
- вічне життя (у воскресінні) (6:8)
- домашні по вірі (6:10)
- розп'яті для світу (6:14)
- нове творіння (6:15).

Це величезна сума Божої спасительної дії. Це індикатив спасіння (те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*) — те, що «уже тепер» на землі

через віру є нашим надбанням. Докладно усвідомивши цей перелік спасіння, ми з цієї перспективи розглянемо, як нам поводитися з плоттю та її пожадливостями і як може рости плід Духа.

12.4 Закон і плоть — два зубчасті колеса в одному механізмі

Чому Павло в цьому Посланні до галатів так конкретно розглядає тему плотської хіті й пожадливостей? Він показує, що Закон якраз не допоміг їм жити святим життям. Навпаки, Закон знову викликав до життя старе життя галатів. Закон провокує гріх і плотську хіть своїми заборонами й заповідями (див. також Римлян 7). Доказ Павло наводить одразу: галати не дотримувалися Закону, який вимагав *любити* ближнього. Навіть ця (не лише Мойсеєва, а й християнська) заповідь завдавала їм труднощів, бо вони поводилися одне з одним аж ніяк не привітно (Галатів 5:15). Претензія на вірність Законові й дійсність дуже розходилися. Плоть і Закон належать одне до одного, бо Закон звернений до природної, не народженої знову *людини*. Цей зв'язок, який у *людини*, що увірувала, розірвано, галати знову відновили. Хіба вони в такий спосіб не оживляли знову стару *людину*? Але Павло показує їм, який вигляд має обновлення життя в Дусі.

12.5 Прадавній космічний і нинішній особистий конфлікт

На початку історії *людства* сталося гріхопадіння. Унаслідок цього покладено ворожнечу між насінням жінки й насінням змія, *диявола* (Буття 3:15). Христос — насіння жінки, і Він розчавить змієві голову, хоч і ціною болю. Ця ворожнеча, зрештою, протистояння між світлом і темрявою, має космічний і всюдисущий характер, але вона дійшла також і *до нутра* кожного християнина. Через нове життя і через те, що Дух увійшов у серце християнина, там тепер є два протилежні полюси, які ніколи не можна зрівняти або напрямок яких ніколи не можна уніфікувати, — війна між двома природами. Два полководці, а саме Дух і плоть, стоять один проти одного й воюють між собою. «Християнин — водночас і сцена, і предмет, і поле бою, і нагорода в боротьбі між плоттю й Духом».[62] Супротивники не знають перемир'я. Ніколи. Усюди, де ми є, є й плоть; ми носимо її із собою. Але й сильний Божий Дух у нас. Він завжди стоїть поруч із нами, щоб допомогти нам у цьому конфлікті. Краще сказати: Він хоче провадити цю боротьбу. Але Павло наголошує не на

62. H. Schlier, *Galater*, с. 181, цит. за: E. Mauerhofer, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*.

постійній боротьбі, а на щоденному житті Духом. Християнин може бути певен, що Дух переможе. Винятки, тобто хибні кроки, лише підтверджують це правило!

12.6 Живіть і ходіть Духом!

Ходіть у Дусі *(Духом),* **і ви не виконаєте пожадливості плоті. Бо плоть бажає противного Духові, а Дух — противного плоті; бо вони протистоять одне одному, щоб ви не робили того, чого хочете.**
Галатів 5:16-17

Замість жити за Законом, галати мали ходити Божим Духом, щоб не давати місця плоті та її впливам. Лише так могли виникнути люблячі взаємини між адресатами послання.

Плоть — це щось цілком живе. *Хіть* і *пожадливість* — сильні сили, вони є ознакою життя плоті. Пожадливість плоті охоплює кожне неправомірне бажання, у якому йдеться про здійснення й переслідування егоцентричних цілей. Це можуть бути численні речі — навіть такі, про які ми, можливо, ніколи б і не подумали. Християнин може робити одну й ту саму справу як Духом, так і плоттю. Походження, мотивація й мета вирішують, чи робить людина цю справу в Дусі (тобто з духовною налаштованістю), чи в плоті (тобто з плотською налаштованістю). Старого, позбавленого влади власника мого старого життя втілює плоть, тобто гріх. Старий власник іще тут, навіть якщо в нього вже немає повноважень і прав. Він іще в дорозі з нами, доки ми ще не з Господом і живемо в нашому земному тілі. *Плоть* не тотожна біологічному тілу, а радше використовує його, так само як і душа та дух використовують його як знаряддя. Діла плоті охоплюють не лише вчинки, які роблять руками й ногами, а й внутрішні речі, що належать до сфери думок, відчуттів і почуттів (гордість, упертість, зневага, невдячність, ненависть, нечисті думки, перелюб у думках, хибне чи надмірне честолюбство, окультне й багато іншого).

Плоть опирається Духові й хоче відстояти свої старі права. Колись вона мала монопольне становище, щоб усе визначати, і вона запрограмувала гріховні звички в нашому мисленні й діях. Але тепер Дух узяв володіння й провід, щоб виступити проти плоті та її звичок. Це старе програмування не стирається в день мого спасіння (мого особистого повороту до спасіння й навернення). Радше Дух відправляє його туди, де йому й місце: у смерть.

У християнині є конфлікт, що відбувається між моєю плоттю і Святим Духом. Петро говорить про це, коли каже, що ми маємо утримуватися від плотських пожадливостей, *які воюють проти душі* (1 Петра 2:11). Пожадливості, каже Яків, воюють у наших членах (Якова 4:1; див. також 1:13-15), бо вимагають, щоб їх живили й задовольняли.

12.7 Божа дія і наша дія — протилежність?

У Новому Завіті нас часто закликають діяти, хоча водночас саме Бог звершує відповідне. Так само й тут. Отже, цей вислів («Ходіть у Дусі») — імператив спасіння (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*). Це «активно-пасивна форма». Це ми ходимо (активно), але маємо робити це силою Духа (пасивно).

Плоть і Дух протистоять одне одному, **щоб ви не робили того, чого хочете**. Що Павло хоче цим сказати? Чи є в цьому конфлікті три учасники? Очевидно, так: є плоть, є Божий Дух і є я, відповідальна особа, яка вирішує на користь однієї зі сторін. Коротке речення «… щоб ви не робили того, чого хочете» має щонайменше три аспекти:

1. Нас покликано до свободи (5:13), щоб ми не робили того, чого хоче наша плоть.
2. Боротьбу провадимо не ми, а Дух.
3. Ми (наше «я») перебуваємо як причетні посеред цього конфлікту.

12.8 Покликані до свободи — але що це за свобода?

Провідне слово конфлікту Духа й плоті (5:1) — тобто звістка послання — охоплює свободу. Але на одному подиху Павло застерігає від того, щоб використовувати цю свободу від Мойсеєвого Закону як карт-бланш для плоті. Бо поза Мойсеєвим Законом діє новий закон, а саме закон Христа (6:2)! Новий закон — це закон Духа, яким Христос формує наше життя і наслідки якого видно в плодах Духа. «Свобода виникає в межах закону, а не поза ним. Коли локомотив має найбільшу свободу? Коли він спотикається, мчачи навпростець через пні й каміння? Звісно, ні! Коли він дає себе «загнати» в рейки, він іде рівно й без збоїв, бо так він сконструйований. Йому потрібні «порядок» і «дисципліна» рейок, щоб він міг іти рівно й швидко».[63] Цю колію Павло називає «проводом» і «ходінням» Божим Духом. Унаслідок цього росте багатогранний плід Духа, тоді як діла плоті водночас дедалі більше зникають. Це Божа альтернатива Мойсеєв

63. Jay E. Adams, *Grundlagen biblischer Lebensberatung*, с. 256.

ому Законові, хоча водночас ми й виконуємо Мойсеїв Закон, коли силою Божого Духа «любимо одне одного» (5:14; див. також Римлян 8:3).

Тут ідеться про те, щоб покинути сферу Закону. Це вже сталося з нами на Голгофі: ми померли для Закону (Галатів 2:19; Римлян 7:6). Коли це сталося, ми не стоїмо на нічийній землі, де не діють жодні закони. Ми належимо Богові — це *Його* земля. За цю землю точиться боротьба, бо мети ще не досягнуто. Конфлікт Духа й плоті чекає на кожного, хто вступає в нове життя. Якщо нас веде Дух, ми не під Законом; ці два способи життя (Закон і Дух) виключають один одного.

12.9 Дух бореться за нас

Справді видається, ніби в цьому конфлікті ми маємо якусь роль глядачів. Оскільки Дух і плоть борються в нас, ми вже взагалі не можемо робити того, чого хочемо, бо обидва роблять те, чого хочуть вони! Плоть породжує діла плоті, Дух — плід Духа. Albrecht (німецький переклад Біблії) перекладає: «Бо плоть зі своїм бажанням вороже ви-

ступає проти Духа, а так само й Дух — проти плоті. Обидва ведуть боротьбу між собою і не дозволяють, щоб ви діяли за своєю волею». Урок полягає в тому, що в цьому протистоянні ми «не робимо того, чого хочемо», хоч би як добре це було задумано. Боротьбу проти плоті провадить Дух. Але вона не оминає нас, ніби нас не стосується. Ми не можемо піти у відпустку й дати Духові воювати. Мається на увазі, що боротьба проти плоті належить до нашого власного досвіду, але власними зусиллями вона програна. У нас немає сили, доки ми не залишимо боротьбу Богові. Ми маємо, щоправда, волю, але не маємо засобів. Конфлікт відбувається в моїй душі, тобто в моєму серці, де, однак, командування взяв новий воєначальник — Дух.

12.10 Посеред боротьби

Повторімо цей текст словами Neue Genfer Übersetzung (NGÜ, німецький переклад Біблії):

> *«Що я хочу цим сказати? Дозвольте Божому Духові визначати вашу поведінку, тоді ви вже не будете піддаватися пожадливостям вашої власної природи. Бо людська природа зі своїм бажанням спрямована проти Божого Духа, а Божий Дух зі Своїм бажанням спрямований проти людської природи. Обидві сторони ворогують між собою, і кожна хоче перешкодити вам робити те, до чого вас спонукає інша сторона».*

Немає нейтрального «я», яке могло б уникнути цього конфлікту плоті й Духа. Наше *«я»* черпає рушійну силу своїх дій або з плоті, або з Духа. Ми ніколи не пасивні спостерігачі, а перебуваємо в самому осередку конфлікту. Ми відповідальні за все, що вирішуємо, думаємо й робимо. Коли я перебуваю в безпосередньому протистоянні, у спокусі й випробуванні, тоді я мушу однозначно вирішити й зайняти позицію. «Хоча … Святий Дух оселився в тобі й там у Своїй Особі представляє як Бога Отця, так і Бога Сина, Він усе ж ніколи не порушить суверенності твоєї власної волі. Він не звільнить тебе від твого рішення, яке ти ухвалюєш на власну відповідальність. … Якщо Він попри це владарює в кожній ділянці твого серця, якщо Він так визначає твою поведінку, то це відбувається лише з твого власного вільного вибору й радісної згоди. А саме це право сказати «ні» підносить тебе як людину над тваринним світом і робить тебе моральною істотою, якою Бог тебе призначив бути. Саме це — і тільки це — робить тебе здатним любити Бога у відповідь і так відповідати на Його любов. Це радісне «так» Богові в кожну мить твого життя наповнює серце Творця більшою радістю, ніж усі захопливі (цікаві) чудеса мільйонів світів, які Його всемогутнім словом викинуто в безмежність усесвіту. Усі вони не мають здатності любити Його, бо не мають здатності вільного вибору. Отже, привілей бути собою й бути людиною полягає в тому, що ти можеш пізнавати, обирати й любити Бога. Це твій цілком особистий привілей».[64]

Присутність Духа — не автоматизм із вбудованою гарантією перемоги. Нашим життєвим гаслом має бути: жити з Ісусом, залишатися близько до Нього й дозволяти Його Слову щедро перебувати в нас. Так ми вирішуватимемо на користь Духа й проти плоті.

Божа дія і наша відповідальність ніколи не виключають одна одну. Якщо ми говоримо лише про Божу дію, то може статися, що ми дамо себе занести в пасивність. Якщо ми постійно бачимо свій обов'язок і відповідальність, то дивимося не на Христа, а на гріх, який хочемо перемогти. З такою перспективою ми опинимося в небезпеці боротися власними силами й закам'яніти в напрузі. Дух охоплює і нове правило життя, і силу жити за ним. Його провід — не лише вказівка дороги, Дух — наш супутник у дорозі; Він іде попереду нас.

64. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, с. 115.

12.11 Віруси й вакцина

Ось іще одне порівняння, яке унаочнює роль моєї волі, плоті й Духа. Порівняймо збудників хвороб, що дрімають у моєму тілі, з нашою плоттю. За здорового способу життя до хвороби доходитиме рідко. Якщо я харчуюся нездорово, одягаюся недостатньо тепло, це може призвести до застуди. Якщо я тоді прийму ліки (це рішення я мушу ухвалити сам), то вони в моєму тілі розпочнуть боротьбу проти застуди. Ця боротьба відбувається, щоправда, у моєму тілі, але веду її не я сам. Однак я можу розпочати цю боротьбу свідомим рішенням прийняти ліки. Крім того, я можу сприяти успіхові ліків, якщо багато відпочиватиму, добре харчуватимуся й буватиму на свіжому повітрі.

12.12 Що таке діла плоті?

Павло не залишає жодного сумніву в тому, що він має на увазі під плоттю та її ділами. Його перелік цих діл не вичерпний, ніби крім названих тут більше не було б жодних інших гріхів. Заключними словами переліку «і подібне до цього» Боже Слово дає кожному читачеві не лише можливість продовжити список, а й опосередковано наказ розпізнати діла власної плоті.

Діла плоті різні — як за своїми наслідками, так і за тим, як їх оцінюють. Розпуста не випадково стоїть на першому місці. Але байдуже, чи це «малі, чи великі гріхи», — усі вони походять з одного й того самого злого джерела. На кожне з названих тут (і щодо вчинків, і щодо налаштованості) наша плоть здатна. У цьому сенсі плоть подібна до насіння, у якому заховано всі можливі гріхи, щоб одного дня вони могли вийти назовні. Те, що Павло, на відміну від Духа, не говорить про *плід* плоті, мабуть, пов'язано з ділами Закону, на які галати хотіли спиратися. Іншими словами: ми здатні чинити діла плоті власними силами, тоді як плоди Духа самі принести не можемо. Для цього нам потрібен Святий Дух. А діла плоті явні (5:19-21):

- **Розпуста** (гр. *porneia*) — блуд, *будь-яка* статева активність поза шлюбом
- **Нечистота** — збочене, брудне; нестримна чи безсоромна поведінка в статевій сфері — чи то в шлюбі, чи поза ним; зіпсованість усієї особистості, яка отруює кожну ділянку життя
- **Розгнузданість** — непоміркованість, нестриманість, приглушування чуттів

- **Ідолослужіння** — поклоніння всьому, що витісняє Бога і Його волю з першого місця в житті людини (як культ ідолів, так і ідейне ідолослужіння наших днів); себелюбство
- **Чарівництво** (гр. *pharmakeia*) — магія, відьомство, окультизм, спіритизм, наркотики
- **Ворожнеча** — відчуження від людей, чвари, ненависть, поганий настрій щодо інших людей
- **Сварка** — розбрат, суперечки, сварливість
- **Ревнощі** — заздрість, егоїстична та інша поведінка, спрямована на власну вигоду, підозри
- **Гнів** — лють, спалахи гніву, нестримний напад на оточення, вперте обстоювання власної думки
- **Суперечки** — сварки, інтриги
- **Незгоди** — роз'єднання, розриви, чвари
- **Партійність**[65] — єресь, розколи, секти; групування, що вносить розлад
- **Заздрість** — звичка нічого не зичити іншому
- **Убивство** — ненависть, убивство (справжнє, а не лише в думках)
- **Пияцтво** — надмірне вживання алкоголю, стан сп'яніння
- **Гульбища** — пиятики й обжерливі бенкети, обжерливість, розкошування
- **і подібне до цього.**

Немає майбутнього в Царстві Божому для людей, які чинять ці речі, для яких таке — норма, які в цьому залишаються і які не визнають гріха й не залишають його (5:21).

12.13 Плід Божого Духа

Чудовий плід, яким тішаться Отець і Син і який так само є радістю для тих, кого він благословляє, Божий Дух приносить у віруючому. Зробити так, щоб плід виріс, я не можу, бо зростання дає Бог[66] (1 Коринтян 3:6). Сам я маю створити «умови», завдяки яким можливе добре зростання. Я можу постаратися забезпечити добрий ґрунт, я можу не допускати бур'яну плоті та виполювати його, і я можу подбати про достатнє «поливання» Божим Словом. Але при всьому цьому ми не повинні не помічати

65. Так звучить примітка в Elb 2003 (німецький переклад Біблії). В основному тексті цього перекладу Біблії тут стоїть «секти».
66. Див. також Матвія 6:28: «Придивіться до польових лілей, як вони ростуть: вони *не трудяться* й не прядуть» (виділення автора).

«чудесного»: більше, ніж будь-яке знамення й чудо, це надприродна Божа дія, коли люди з сповнених ненависті грішників стають такими створіннями, у чиї серця вилито Божу любов і які потім самі люблять так, як любить Бог. А плід Духа (5:22-23):

1. **Любов** — Божа жертовна любов, тут особливо в Божій церкві, яка є не почуттям, а рішенням волі. Без цієї любові до Бога й людей і в християнському житті все марне (1 Коринтян 13). Ми любимо, бо Він перший полюбив нас.
2. **Радість** — спільна радість членів Божого народу, які ходять Духом, також і на їхніх зібраннях; справжня радість про те, що Бог зробив у нас і в інших, що Він робить тепер і що Він зробить згідно зі Своєю обітницею; радість від життя в Христі
3. **Мир** — не лише відсутність сварки, а й примирення, сердечні взаємини, єдність, цілісність
4. **Довготерпіння** — терпіння й великодушність у ставленні до інших; постійна готовність терпіти ближніх і обставини; любов з її пасивного, але наполегливого боку
5. **Доброзичливість** — прихильне, завжди готове допомогти й сповнене розуміння ставлення, лагідна вдача, щедрість; активний бік любові
6. **Добрість** — сердечна доброта, подібна до доброзичливості; давати іншому те, що справедливе й добре
7. **Вірність (віра)** — довіра до Бога; чеснота надійності, щирості, відданості; наслідування Бога, Який завжди дотримує Свого слова й вірний Своїм обітницям
8. **Лагідність** — м'якість, сила й ніжність (точно відповідного німецького слова немає); протилежність себелюбства й надмірних вимог; смиренне ставлення до самого себе
9. **Стриманість** — самовладання, самодисципліна й самоконтроль, урівноваженість.

Плід, або плоди, різноманітні й широкі. І цей «список», як і попередній, не вичерпний, а показовий. Вільям Барклі (William Barclay) каже, що в цьому переліку важко знайти як точне визначення, так і чітке розмежування одного від одного.[67] На всіх цих етичних якостях і чеснотах видно, що людині майже неможливо більш-менш постійно переживати їх у своєму житті. Це справді Божий плід.

67. William Barclay, *Fleisch oder Geist?*, Augsburg, 1968.

Павло завершує свій список, знову підхоплюючи головну думку: «**Проти такого немає Закону**» (вірш 23). Іншими словами: коли ці чесноти завдяки присутності Духа видно серед нас, Закон не має значення. Людям, які люблять одне з одним завдяки Духові, Тора вже не мусить наказувати: «Не вбивай».

12.14 Плоті місце на хресті

Християнин зайняв щодо плоті найоднозначнішу позицію. Він сам прибив плоть до хреста. Ми віримо в це й діємо відповідно. Наша плоть не заслужила нічого іншого, крім смерті на хресті. Саме так і каже Павло:

> **«А ті, хто Христові, розіп'яли плоть разом із пристрастями та пожадливостями».**
> *Галатів 5:24*

Хто належить Христові, зробив це *раз і назавжди*: коли ми повірили Христові, ми засудили своє старе життя й відреклися від нього. Ми визнали Божий смертний вирок над нашим безбожним життям і над тим, що було рушійною силою цього безбожного життя, — над плоттю. Чому розіп'ята? Бо Христос узяв на Себе на хресті смертний вирок над нашою старою людиною замість нас.

Плоть носить у собі пристрасть і пожадливість як еліксир життя. Кроком віри до Христа ми відреклися від цього. Це покладає на нас обов'язок, бо те, що людина сама розіп'яла й умертвила, має й залишатися в смерті та більше не бути видимим у нашому житті. Проте, попри розп'яття, попри умертвлення, плоть із її ділами все ще тут. Вона все ще невиправна в нас. Це відповідає слову до римлян, що ми маємо вважати себе мертвими для гріха (Римлян 6:11). Бог зробив щось для нас, щоб стало можливим вирватися з-під диктатури гріха. Так само і в цьому слові. Хрест Ісуса Христа — це кінець плоті, кінець старої людини, кінець старого «я». Без хреста й без цього знання життя в Дусі неможливе.

Не сказано, що ми маємо щодня розпинати свою плоть. Це часто кажуть із добрим наміром. Але правда в тому, що ми маємо виходити з того, що її було розіп'ято один раз — разом із Христом. Це початок нового життя з найкращими передумовами, які дав Сам Бог. Тепер, після події хреста, в обновленні життя, ми маємо справу з окремими *ділами* плоті. Плоть веде «партизанську війну» із засідки. Ці напади ми маємо силою Святого Духа «умертвляти» (Римлян 8:13; Колоссян 3:5). Умертвляти означає не давати їм ожити. Я пригадую собі смерть Христа за мою стару людину й те, чого Йому коштувало померти за це. Завдяки цьому

я щоразу наново приходжу до Божого погляду на плоть і Його вироку над нею, а це потім допомагає мені послідовно діяти проти неї.

12.15 Ким є людина після того, як її розп'ято з Христом?

Коли нас описано як тих, хто сам розіп'яв плоть, то це лише *один* бік медалі. Другий бік Павло описує на початку послання:

> **… я розп'ятий разом із Христом, живу ж уже не я,[68] а живе Христос у мені; а що я тепер живу в тілі, то живу вірою, вірою в Сина Божого, Який полюбив мене й видав Самого Себе за мене.**
> *Галатів 2:19-20*

Це, мабуть, найвлучніший опис того, що таке бути християнином. Наше старе життя, або стан нашого самовизначення, у якому стрілка компаса завжди вказувала на нас самих, розп'яте з Христом. Це був єдиний шлях, щоб справді звільнитися від старого життя, — і насамперед так, щоб це сталося юридично чинно перед Божою праведністю й святістю. Жодна людина не хоче втратити своє життя й відмовитися від свого самовизначення, бо боїться втрати перед лицем того, що настане потім. Так нас «запрограмувала» плоть, і це «програмне забезпечення» все ще працює в нас. Як часто ми чіпляємося за те, чим ми є і що маємо! Ми надто мало бачимо, що Бог ставить на місце старого. Але це слово однозначне. «Цілком радикально: я помер, я живу! Мертвий у смерті Христа, живий у житті Христа. Це сформульовано так сильно, що нашій здатності розуміти нелегко це збагнути. Ми думаємо: та не може такого бути, адже людина все-таки залишається собою, ти ж залишаєшся тією особою, якою ти є? Дехто шукав тут розв'язку, поділяючи людину на три частини: дух, душу й тіло, причому тіло й душа мусять померти, щоб дух міг жити. Але ми не повинні дивитися на слова Павла з західного погляду, а маємо брати їх такими, якими їх задумано, і намагатися розуміти їх так, як вони мають на меті. Життя в Адамі минуло, бо тепер Божу праведність об'явлено в Євангелії. Життя Христа починається для кожного, хто приймає Євангеліє».[69]

Справді, нам слід розуміти цей центральний для нашого життя біблійний вірш якомога простіше. «Ти завжди залишатимешся собою і ніким іншим. Людина, яка встає вранці, — точно та сама, яка напередодні

68. «Живу ж уже не я» передає в цьому місці текст примітки Elb 2003.
69. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, с. 80.

ввечері лягла спати. Тому тобі таки доведеться змиритися з фактом: ти сам — та людина, з якою тобі доведеться жити до кінця своїх днів. Але по-друге, така Божа воля! Він ніколи не хотів, щоб ти був кимось іншим, а не самим собою. Але Він хоче, щоб ти тепер справді був тією людиною, якою Він тебе призначив бути …

Моє «я» (те саме, яке в мені чинить гріх) розп'яте з Христом. «Я живу (те саме я, яке Христос зробив із мене), але вже не я, а Христос живе в мені» (Галатів 2:20) … Ти нічого не втрачаєш зі своєї власної особистості, коли вірою займаєш разом із Христом своє місце на хресті. Навпаки, твоя особистість зазнає переміни. Ти просто переходиш під інше керівництво, так що тоді про тебе кажуть: «Отож, коли хто в Христі, той — нове створіння; старе минуло, ось усе стало нове» (2 Коринтян 5:17)».[70]

На місце старої людини й старого «я» тепер стає Інший — і до того ж із повнотою Свого життя. Це життя переможця, життя воскресіння, Боже життя. Адже це Сам Господь Ісус Христос тепер входить у моє життя, у мою особистість, або в моє серце, щоб залишитися там назавжди. Ось що таке бути християнином! Знак християнства — порожній хрест, порожній гріб, Христос на престолі й Христос у мені! Не зміна життя, накладена на мене ззовні, — ні, це Христос, Який живе в мені й звершує те, що до вподоби Богові. Це нове життя з оновленого серця. Сам Христос діє, і Він — невичерпне джерело сили для мого нового життя. Він джерело не лише для «духовних справ» (читання Біблії, молитви, євангелізації тощо), а джерело для всього мого життя, також і для моєї праці, просто для кожної секунди мого життя. Я не лише вдаю, ніби це так, — це дійсність, що Христос живе в мені. Це життя позначене довірою до Сина Божого, Який усе це уможливив Своєю жертвою за мене й за кожного особисто.

12.16 Щодня брати свій хрест

Ще до того, як Ісуса розіп'яли на Голгофі, Він уже говорив про хрест — не лише про Свій, а й про хрест кожного, хто йтиме за Ним. У Луки 9:23 (див. також Луки 14:27; Матвія 10:38; 16:24; Марка 8:34) сказано:

> **«(Ісус) же сказав до всіх: Коли хто хоче йти за Мною, хай зречеться самого себе, і хай щодня бере свій хрест, і йде за Мною».**

Господь Ісус говорить тут про (часто болісне) зречення себе. Хто йде за Ним, той іде не за собою, не за своїм его і своїми цілями, а за своїм Гос

70. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, с. 106 і далі.

подом і Учителем. Моє *я* віддане на смерть, воно більше не має значення. Свідомо брати цей хрест і тягти його до місця страти — щоденний обов'язок учня. Звісно, це порівняння. Ідеться про принцип, який Господь унаочнює цим разючим прикладом. Хто втратить своє життя (а саме на хресті зречення себе й відмови від себе), той знайде справжнє життя, життя в повноті (Матвія 10:39). Однак ці слова Ісуса не зовсім відповідають тому, що Павло сказав галатам щодо того, що вони розіп'яли плоть. Це пояснюється, наприклад, тим, що в Павла йдеться про злі речі плоті. А Ісус має на увазі й речі, які не обов'язково мусять бути злими, — навпаки. Є досить речей, які самі по собі добрі, але які, якщо добре придивитися, відтягують нас від послідовного наслідування Ісуса.

Мій (особистий) хрест — не щось абстрактне, він спрямований на мене особисто, на мої особливості й мою ситуацію. Це ті ділянки, де в мене ще видно плоть. Хрест моєї сестри й мого брата, мабуть, виглядає інакше. Так зрікатися себе коштує надзвичайно багато. Несіння хреста — це ще й видовище найгіршого ґатунку. Хто несе хрест, не може чекати шани від людей.

12.17 Жити й ходити Духом: Буття й небуття

Коли ми живемо Духом, то Духом і ходімо.
Галатів 5:25

Хрест із Божою ґрунтовністю поклав кінець старому. Ми також народилися знову через Духа, бо плоть була зіпсована. Нас оживлено, ми перейшли від духовної смерті до життя. Це життя — нове існування в Христі, це нова людина. Святого Духа тут названо джерелом і силою цього нового життя. Як же співвідносяться між собою ці два слова — «жити» й «ходити»? Чим вони відрізняються? Жити — це серцебиття нової людини, сам факт, що вона є. Вона втілює нове творіння, яке створив Сам Христос як Відкупитель і Воскреслий. Ми — Його шедевр. Старе минуло, настало нове.

Але народжений знову — не статуя, а нова жива *людина*, створена за взірцем Ісуса Христа. Нова людина ходить за своїм Взірцем, а саме за Христом, Початком і Творцем нового творіння. Ходити означає не лише *бути* (жити), а й *діяти*. Життя зобов'язує до руху й жвавості. Ходити — значить робити один крок за іншим. Життя від Бога завжди приносить плід, а саме плід Духа. Автомобілеві потрібне пальне, щоб їхати. Коли бак порожній, його доводиться штовхати. Електродвигунові потрібен струм, інакше він нікому не принесе користі. Християнинові потрібен

Святий Дух, щоб приносити плід Духа. «Провід Духа означає, що Він перебуває в нас і з нами як могутній Провідник, мудрий Учитель, терплячий Тренер. Це «провадження» — не одноразова сенсаційна подія, а безперервний поступальний процес».[71] Ще раз: самого життя так само недостатньо, як і самої лише присутності Духа. Ми не лише можемо називати Духа своїм, а й мусимо підкорятися Його праву володіти нами, керувати нами й провадити нас. Цей вогонь ми мусимо знову й знову розпалювати — і одне в одному, — замість того щоб гасити Духа.

12.18 Ходити Духом — як це можливо?

Можливо, ми помітили, що Павло хоч і каже, що ми маємо ходити Духом, але конкретно не описує, як нам це робити. Усе послання подібне до «захисної промови на користь Духа». Тому Закон остаточно відпадає: «Для душі, яка ще не збагнула, що таке справжнє визволення, яке Бог приготував для нас, найприродніший (і найближчий) засіб — спробувати із Законом. Це не засіб, а якраз протилежне».[72] Вдаватися по допомогу до Закону — це якраз протилежність того, що охоплює ходіння Духом. Павло, схоже, просто передбачає життя Духом як реальний і відчутний досвід. Сам його текст подає ознаки проводу Духа:

- не робити Закон (або якийсь закон) правилом життя
- Людина *хоче* ходити Духом. Хто ходить Духом, той стає перед відповідним закликом і перед свідомим та щоразу повторюваним рішенням віддати Йому владу над нашим життям.
- вірою прийняти, що наша плоть зла, ні до чого не придатна і мусила бути розіп'ята з Христом
- дбати про те, щоб приносити плоди Духа щодо інших
- пильнувати, щоб не допускати діл плоті
- Я визнаю й вірю: Христос і Його Дух живуть у мені.
- ходити не власним зусиллям, зосередженим на собі, а, залежачи від Бога, просити в Нього проводу Духа й очікувати його
- зосереджуватися не на конфлікті з плоттю в мені, а на Христі й на всьому, що пов'язане з Ним.

12.19 Спіткнутися й підвестися

Брати, якщо людина й буде захоплена якоюсь провиною, ви, духовні, виправляйте такого в дусі лагідності, пильнуючи сам

71. H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, с. 138.
72. F. W. Grant, *Numerical Bible*, т. 6, с. 313.

ого себе, щоб і тебе не спокушено.
Галатів 6:1

«Прихід Духа означає, що спалахнула «Божа інфекція» …, але не настала Божа перфекція. Наше життя тепер під проводом Того, Хто колись спершу спричинив натхнення Закону, що, звісно, не означає, ніби люди з Божого народу не можуть бути «зненацька захоплені якоюсь провиною»».[73] Нереалістично виходити з того, що ми постійно й виключно живемо в перемозі. Конфлікт між Духом і плоттю використовує метафору боротьби, а до неї належать і поразки. У Христі ми «уже тепер» переможці, але ми «ще не» біля мети. Остаточна перемога для нас певна, але на лінії фронту ворог іноді захоплює ту чи іншу позицію. Таке сталося з тим, кого Павло тут називає людиною і хто вчинив провину.

Духовно налаштовані мають лагідно виправляти такого. Жива, сповнена довіри й активна спільнота віруючих, спілкування одне з одним і дружба в Господі мають важливу функцію в конфлікті між Духом і плоттю — як у взаємному підбадьоренні, так і в тому, щоб самим повертатися на правильний шлях і допомагати повернутися іншим. При цьому духовно налаштовані мають остерігатися, щоб і самим не піддатися тій самій спокусі, бо хоч вони й духовно налаштовані, плоть з усіма її пожадливостями, пристрастями й принадами і в них є постійною небезпекою.

Павлові тут ідеться не про якусь певну провину. Для всіх незліченних різних провин, малих і великих, діє той самий Божий аварійний план виправлення. Провина — це переступ, хибний крок, спотикання на біговій доріжці віри. Провина охоплює гріх, діло плоті, поступку спокусі.

Без зарозумілості ми, як ті, хто стоїть і живе під благодаттю, можемо сказати, що такі поразки в нормальному християнському житті — не правило. Проте ми мусимо смиренно визнати, що вони відповідають нашому щоденному досвідові. Якщо ми думаємо, що не маємо гріха, каже Іван, то обманюємо самих себе. Ми мусимо дуже серйозно ставитися до гріха в нашому житті.

12.20 Повернутися на правильний шлях

Після провини треба повернутися на правильний шлях. Провина завжди завдає духовної шкоди, розмір якої залежить від виду й ваги пров

73. Gordon Fee, *Der Geist Gottes und die Gemeinde*, Metzingen, 2005, c. 192.

ини. Тут ідеться про принцип, а саме про те, що після провини не можна жити далі так, ніби нічого не було. Потрібна наша активність. Ми не можемо байдуже проходити повз гріх, ніби нічого не сталося.

Повернутися на правильний шлях означає: Христос і Дух якомога швидше провадять мене до того, щоб я не приховував свого гріха, а визнав і відкрив його. Я маю розпізнати гріх, який я (як дитина світла) вчинив, пожалкувати про нього (тобто сумувати через нього), визнати його (тобто зізнатися в ньому) й усвідомити Боже прощення.

12.21 Наш Помічник на небі

Щось мусить статися, коли ми згрішили. Христос, наш Заступник на небі, у такому разі діє як наш Помічник:

> **Діточки мої, пишу вам це, щоб ви не грішили; а коли хто згрішить, — маємо Заступника перед Отцем, Ісуса Христа, Праведного.**
> *1 Івана 2:1*

Наш Помічник і Заступник як Праведний розв'язав питання гріха Своєю жертвою раз і назавжди. Але тепер, коли в нашому житті трапляється гріх, Він після провини працює над нашим серцем і сумлінням. Помічник дбає про *нас*, а не про Отця, на чиєму престолі Він сидить. Йому не треба заспокоювати Отця, щоб Той не гнівався на нас. Гріх — не проблема Отця, а наша проблема. Ісус Христос хоче довести нас до того, щоб ми розпізнали свій гріх, покаялися (тобто пожалкували про нього) і визнали його. Водночас Він запевняє нас у любові Отця, щоб ми зрозуміли, що нас прийнято беззастережно. Гріх не розриває вічного життєвого зв'язку з Отцем.

Новий Завіт не закликає Божих дітей просити прощення, коли вони згрішили. Їм *прощено* всі гріхи, навіть майбутні, назавжди (Ефесян 1:7; 4:32; Колоссян 1:14; 2:13; 3:13; Євреїв 10:18; 1 Івана 2:12). До речі, у цьому й полягає велика відмінність від Старого Завіту, де й віруючі, як-от Давид, просять прощення. Після хреста це вже не потрібно. І все ж: ми визнаємо гріх і жалкуємо про нього, бо маємо бути святими, як святий наш небесний Отець. У цьому сенсі нам потрібне очищення водою Божого Слова: Слово показує нам гріх, і тоді ми мусимо визнати його й, звісно, залишити: «**Коли ми свої гріхи визнаємо, то Він вірний і праведний, щоб простити нам гріхи та очистити нас від усякої неправди**» *(1 Івана 1:9)*. Повне прощення ми отримали в день навернення через кров

Ісуса. Але оскільки ми все ще можемо грішити, нам як віруючим потрібне очищення водою Божого Слова.

12.22 А якщо ми згрішили?

Чи маємо ми доводити, що все-таки можемо краще? Чи маємо ми покутними вправами загладжувати свою провину? Чи, може, провина не має особливого значення, бо нам і так уже прощено всі гріхи?

Ми маємо розпізнавати свої гріхи, визнавати їх і залишати. Цього не обійти, це обов'язково: щоразу, коли ми — віруючі — згрішили, а ми всі часто спотикаємося в багатьох речах (Якова 3:2), ми маємо визнавати гріх. Визнавати має значення «відкривати». Визнавати означає називати щось так, як воно є насправді. У дослівному перекладі це означає «казати те саме», а саме те саме, що каже про це Бог. Гріх ми маємо й називати гріхом. Тут ми не можемо нічого виправдовувати чи прикрашати.

Визнання гріха віруючим не стирає провини гріха, яка веде нас у пекло. Нашу провину гріха кров Ісуса стерла назавжди. Гріх у віруючого порушує свідомо пережиті стосунки Отця й дитини, спілкування з Богом. Практичне й відчутне спілкування з Отцем і Сином порушується, а плотське життя заважає йому й ранить його. Але дитина Отця залишається дитиною й тоді, коли вони обоє більше не розмовляють один з одним і дитина була неслухняна. Проте щоб мати справжнє, живе й водночас любляче спілкування, треба усунути всі чинники, що заважають, а в наших небесних стосунках Отця й дитини вони є лише на нашому боці. Ми мусимо навертатися й знову й знову кидатися в обійми нашого люблячого небесного Отця.

Хіба ж не просто визнати гріх? Ні, не завжди. Причини цього різні. Найчастіша причина полягає в тому, що спершу ми часто реагуємо так, ніби цей гріх не був гріхом. Наше серце в силі плоті може бути таким гордим, що знайде будь-яке можливе виправдання, яке має довести, що це не гріх. Дивно, скільки часу нам часто потрібно, щоб дійти до усвідомлення гріха.

Інша причина в тому, що гріхи, які ми чинимо знову й знову, ми вже не наважуємося визнавати. Оскільки нам дуже соромно, ми хочемо спершу довести, що таки можемо краще. Але це ставить питання про наш образ Бога. Тоді ми маємо хибне уявлення про Бога, згідно з яким ми ставимо Його прийняття нас у залежність від наших досягнень. Натомість нас прийнято назавжди, Отець любить нас у будь-який час так, як любить Свого власного Сина. Ця любов до нас не меншає через наш гріх і не більшає через нашу вірність!

Як саме відбуваються й переживаються виправлення, духовне відновлення й зцілення і скільки вони тривають, завжди залежить також від того, який гріх учинено і яку передісторію він мав, а також від того, чи стався він несподівано, чи вже став звичкою. Важливо, щоб після визнання гріха наші стосунки з Отцем і Сином знову були незатьмареними й непорушеними, навіть якщо нам доводиться нести наслідки певних гріхів.

12.23 Визнавати

Цікаво, що в Новому Завіті мало говориться про те, як ми, віруючі, маємо поводитися з гріхами, що є в нашому житті. Гріхи, які ми чинимо одне проти одного, ми маємо визнавати одне одному (Якова 5:16) і прощати одне одному (Ефесян 4:32; Колоссян 3:13).

У Коринті церква стала винною, бо не застосувала церковної дисципліни до чоловіка, який жив у розпусті. У цьому контексті виправлення означало смуток, журбу й покаяння, усвідомлення й визнання гріха (2 Коринтян 2:5-11; 7:9-11).

- Визнавати гріх означає називати гріх на ім'я. Ми не складаємо загального визнання наприкінці дня, щоб ним «покрити» всі гріхи. Уявімо собі дитину, яка приходить до батька й каже: «Я визнаю тобі все погане, що я сьогодні зробила». Що скаже батько? — Наш небесний Отець хоче конкретно знати, що ми визнаємо.
- Нам зовсім не треба чекати до кінця дня. Щойно я згрішив, я одразу визнаю гріх. Ми ж не хочемо залишати гріх стояти між нами й небесним Отцем до кінця дня або просто забути про нього!
- На одній біблійній конференції хтось запитав, чи порушує спілкування з Отцем гріх, який ми вчинили несвідомо. Відповідь була: «Так». Але ця відповідь хибна! Ми мусимо усвідомити, що набагато більше, ніж вважаємо можливим, несвідомо робимо речі, які є гріховними. Вони не є нормою і не є навмисними, але вони трапляються. Іноді нам також бракує пізнання, чи є щось гріхом. Тому ми ніколи не зможемо визнати всі свої гріхи, які чинимо як християни, хоч це і є нашим щирим бажанням. Спілкування з Отцем порушене там, де ми не визнаємо гріха, який усвідомлюємо.

Павло наголошує тут на «душпастирстві», на пастирському служінні, виконувати яке доручено духовно налаштованим (і яке ті, хто згрішив, мають приймати). Це тема, на якій тут не будемо зупинятися докладніше. Виправлення потрібне за кожної провини. За великої провини воно виг

лядатиме інакше, ніж за малої. Погана думка — не провина, яка викидає нас із бігової доріжки віри. Проте ми мусимо її визнати.

12.24 Духовний і плотський християнин — чи таке буває?

Духовного християнина закликано допомогти тому, хто був захоплений провиною і спіткнувся чи впав у спокусі, знову стати на (духовні) «ноги». Насамперед: хто такий «духовний» (пор. Галатів 6:1)? Це не кожен, у кому живе Святий Дух, хто має життя через Духа і хто тому є Божою дитиною. Радше це той, хто також ходить Духом і кого Дух провадить. Духовний — не церковна посадова особа, а той, кого сформував Дух: Христос для нього — життя, і плід Духа видно. Духовний не бездоганний, але він той, хто в конфлікті між Духом і плоттю стоїть на боці Духа.

Християнина, що спіткнувся і має отримати допомогу від своїх духовних домашніх по вірі, не названо плотським, який відрізняється від своїх духовних братів і сестер. Через провину людина не стає автоматично плотським християнином. «Провина» чи «переступ» — не те, що характеризує все моє життя. (Так було б тоді, якби мій світ думок уже давно піддався спокусі і я внаслідок цього справді спіткнувся.)

Галати почали Духом, коли прийшли до віри. Але оскільки вони хотіли підкоритися Законові, Павло застерігає їх від спроби в такий спосіб — силою своєї гріховної й зіпсованої плоті — стати дорослими й досконалими. У рамках Закону активізується плоть, а не Божий Дух (Галатів 3:3). Наслідком у галатів якраз і було те, що вони поводилися одне з одним, мов хижі звірі. Святого Духа, на жаль, було видно небагато.

Коринтян Павло називає плотськими (1 Коринтян 3:1-3). Вони увірували вже багато років тому, але духовної зрілості було видно мало. Стан справ у Коринті нам відомий. Сукупність цієї поведінки, позначеної сварками й розколами, робила їх плотськими християнами.

Плотський християнин більшою чи меншою мірою дає своїй плоті (чуттєвому, земному, власним уявленням, ідеям і силам) провадити себе. Він по-справжньому не намагається боротися з учинками чи ділами плоті. А це відбувається лише через визнання гріхів (1 Івана 1:9) і нову посвяту (Римлян 6:13; 12:1-2), а також через силу Святого Духа, Який змінює нас.

Однак християнин, який уже десятиліттями віруючий, а проте позначений очевидним себелюбством, виявляється плотським. Він народжений знову, як це було з багатьма в церкві в Коринті. Але попри нове народження й те, що людина має Святого Духа, можна довгий час (або довгі періоди) чи навіть усе життя бути плотсько налаштованим. На суді

це стане явним, коли всі плотські діла згорять, а сама людина буде спасена «немов крізь вогонь», так би мовити, ледве-ледве (1 Коринтян 3:15).

Духовне зростання відіграє в цьому питанні велику роль. Бути духовним означає бути зрілим і дорослим у вірі. «Одна з передумов духовності[74] — час. Адже потрібен час, щоб стати тим, кого в 1 Коринтян 2:15 названо *духовною людиною*. Як фізичний розвиток потребує свого часу, так і духовне зростання вимагає свого часу. Ніхто не стає духовним одразу, коли народжується знову. Потрібен час, поки людина стане духовною людиною».[75]

12.25 Суть конфлікту між Духом і плоттю

Доведімо до кінця головну думку про конфлікт між Духом і плоттю: Дух і плоть ворожо протистоять одне одному в нашому житті, у буднях і в стосунках одне з одним. Так буде, доки ми не дійдемо до мети. Це не запилена теорія, а життєвий досвід кожного християнина. Дух і плоть безпомилково впізнати за їхніми плодами. Обоє борються за провід у нашому житті. Ми самі в будь-який час стоїмо посеред цього конфлікту: усе, що ми робимо й чого не робимо, живиться з одного з цих двох джерел. Інакше кажучи: кожен рух нашого тіла чи наших думок черпає свою рушійну силу й енергію з одного з двох джерел. Зрештою вирішуємо ми. Ми кажемо «так» чи «ні»! «Особлива роль, яку в цій боротьбі відіграють самі люди, ні пасивна, ні нейтральна. Вони мають ухвалювати рішення, які визначають перебіг цієї боротьби. Ходити в Дусі — це передбачає серйозне рішення, але не таке, яке охоплює велике зусилля волі для подолання величезного опору, щоб чогось досягти. Радше християн закликано довіритися Духові й Божій дії і просто йти за Його проводом».[76]

Нова концепція життя полягає в тому, що Божий Дух звершує в нас те, що до вподоби Богові. Мірилом для цього вже є не Мойсеїв Закон, а Христос, тобто Його закон. Тепер ми вільні догоджати не собі, а Христові. Ходити Духом у Його силі означає сіяти на майбутнє й одного дня пожати за це вічне життя (Галатів 6:8).

«Застосування й повне використання перемоги Христа вимагає більше, ніж лише одного вчинку віри. Воно вимагає цілої постави віри.

74. «Духовність» тут не слід розуміти в сенсі «сучасної релігійності». Радше йдеться просто про «духовну зрілість», «духовну налаштованість» або «духовну сутність». Оскільки це цитата, відповідне слово в основному тексті не змінено.
75. Arnold G. Fruchtenbaum, *Gesetz und Gesetzlichkeit*, Hünfeld, 2010, c. 109.
76. Charles B. Cousar, *Galatians*, c. 138.

Це постійне покладання на Бога. День за днем, година за годиною, мить за миттю. І твого покладання на Нього в цю мить не вистачить для наступної. «Ходіть у Дусі, і пожадливостей плоті не будете виконувати»».[77]

Плоть тягне донизу, до пошуку сповнення й задоволення тут і тепер; вона постійно схиляється до гріха. Дух тягне вгору, до Христа. Дозвольмо тягти себе вгору! Планер сам не може злетіти, він може лише керувати й використовувати вітер. Його мусять витягти вгору. Тож думаймо про те, що вгорі, де Христос!

77. W. Ian Thomas, *Tote können nicht sterben*, с. 111.

13. Нова й стара людина: Старе минуло, настало нове

Лише тричі Павло говорить про *нову людину*: один раз у Посланні до колоссян і двічі в Посланні до ефесян. *Нова людина* — це втілення того, що Бог звершив через Христа. Боже діло спасіння творить *одну* нову людину за взірцем прославленого Сина Людського і водночас *багато* нових людей!

Ці люди не просто хочуть бути іншими, пристосовуючись до нових норм поведінки, — ні, вони справді нове творіння. Так само як Бог створив першу людину, так само реальне й створення нової людини! Ця радикальна зміна, цей обмін старого на нове, відбувається зсередини, це зміна серця, з якого виростає щось цілком нове, а саме життя Самого Бога.

Нова людина втілює те, чим відкуплений грішник тепер став у Христі. Обидва послання Павла, у яких ужито це поняття, описують різні аспекти нашого нового становища спасіння *в Христі*. Сукупність цих численних незаслужених аспектів спасіння можна було б назвати *новою людиною*. Тексти, у яких згадано поняття *нова людина*, звучать так:

«… щоб двох створити в Собі Самому в одну нову людину, чинячи мир».
Ефесян 2:15
«… щоб ви, щодо попереднього способу життя, скинули стару людину, яка зотліває в оманливих пожадливостях, а оновлювалися духом *(або через дух)* **вашої налаштованості** *(або вашого розуму)* **і зодягнулися в нову людину, створену за Богом у правдивій праведності й святості».**
Ефесян 4:22-24
«Не говоріть неправди одне одному, бо ви скинули стару людину з її вчинками і зодяглися в нову (людину), яка оновлюється для пізнання за образом Того, Хто створив її; де немає ні грека, ні юдея, ні обрізання, ні необрізання, ні варвара, ні скита[78], ні раба, ні вільного, але Христос — усе й у всіх».
Колоссян 3:9-11

78. Тобто представник кочового народу вершників біля Чорного моря.

Перш ніж уважно розглянути ці слова, зберімо, як уже в Посланні до галатів, і в цих двох посланнях численні аспекти спасіння:

13.1 Нова людина в Посланні до ефесян

- святі (1:1, 4)
- благословенні (1:3)
- вибрані (1:4)
- непорочні (1:4)
- синівство (1:5)
- обдаровані благодаттю (1:6)
- запечатані (1:13)
- оживлені (2:5)
- посаджені разом у небесних місцях, тобто в небесному світі (2:6)
- спасенні (2:8)
- Ми — **Його твір** (Його творіння, Його створіння), створені в Христі Ісусі (2:10).
- Ми, колись далекі, стали близькими (2:13).
- Ми створені в **одну нову людину** (юдеї та язичники, об'єднані в Христі) (2:15).
- примирені з Богом (2:16)
- маємо доступ до Отця (2:18)
- співгромадяни (2:19)
- Божі домашні (2:19)
- співспадкоємці (3:6)
- одне тіло з іншими (3:6)
- співучасники обітниці (3:6)
- зміцнені Божим Духом у **внутрішній людині** (3:16)
- Христос живе в нашому серці (3:17).
- сповнені всією повнотою Божою (3:19)
- діти світла (5:8).

13.2 Нова людина в Посланні до колоссян

- святі (1:2, 22)
- зроблені придатними до спадщини у світлі (1:12)
- визволені з-під влади темряви (1:13)
- перенесені в Царство Сина Його любові (1:13)
- маємо в Ньому відкуплення (1:14)
- прощення гріхів (1:14)

- примирені (1:22)
- непорочні (1:22)
- бездоганні (1:22)
- **Христос у нас**, надія слави (1:27)
- **досконалі в Христі** (1:28)
- **завершені — доведені до повноти — у Ньому** (2:10)
- обрізані (духовно) в Христі (2:11)
- воскрешені разом із Ним (2:13; 3:1)
- померли з Христом (2:20; 3:3)
- **Христос — наше життя** (3:4).
- Божі вибрані (3:12).

Цей вражаючий «перелік спасіння» кидає яскраве світло на те, чим є нова людина в Христі.

13.3 Стара людина в посланнях до ефесян і колоссян

Якщо хочемо пояснити, хто і що така **стара людина**, то ці послання дають відповідь і на це:

Ефесян

- мертві в провинах і гріхах (Ефесян 2:1; пор. 5:6)
- керовані й маніпульовані князем, що панує в повітрі (2:2)
- сини непослуху (2:2)
- визначені пожадливостями плоті (2:3)
- з природи діти гніву (2:3)
- без Христа (2:12)
- відчужені від громадянства Ізраїля (2:12)
- чужі щодо заповітів обітниці (2:12)
- без надії (2:12)
- без Бога у світі (2:12)
- живуть у марноті розуму (4:17)
- затьмарені розумом (4:18)
- відчужені від Божого життя (4:18)
- закам'янілі серцем (4:18)
- без здорових почуттів (4:19)
- не мають спадщини в Царстві Христа й Бога (5:5)
- (морально) цілковита темрява (5:8).

Колоссян

- перебувають під владою темряви (1:13)

- відчужені (від Бога й від людського буття, якого хоче Бог) (1:21)
- вороги Бога за налаштованістю (1:21)
- непримирені (1:22)
- сини непослуху (3:6).

Цим відмінності старої і нової людини визначено однозначно. Стара людина — це старий спосіб життя до того, як настав цілковитий поворот до спасіння і Бог Своїм творчим актом у ділі відкуплення створив нову людину. Нова людина втілює не просто новий спосіб життя чи нову або кращу поведінку на противагу старому життю. Є люди, які не мають нічого спільного з Ісусом і завдяки сильній дисципліні також можуть змінити своє життя на краще. Вони навіть ведуть морально кращий спосіб життя, ніж не один християнин, який є «новою людиною». Але людина в плоті хоч і може поводитися морально добре, проте доки вона в плоті, вона, можливо, може догодити людям, але не Богові. Тут ідеться про інший вимір зміни, а не лише про поведінку. Ідеться також не про реформування людини, а про справжнє нове творіння, а саме про створення нового життя в людині. Це нове, а саме нове життя, — конкретно Особа: Христос (1 Івана 5:11-12; Колоссян 3:4, 11). Зі старої людини, на жаль, з Божого погляду вже нічого не можна було використати.

13.4 Історія створення нової людини

Нову людину створено відповідно до сутності Бога, тобто в праведності, святості та правді. Справді постала нова людина, а не лише новий зразок поведінки. Одне з другим нерозривно пов'язане: нова людина має й нову моральну та етичну поведінку. Це можливо лише тоді, коли людину оновлено й у моральному та етичному плані. Це стосується тоді її серця, сумління, почуттів, її духу, її розуму й душі, які всі пов'язані з мораллю та етикою і визначають їх.

Ці слова Писання нагадують про історію створення першої людини, бо тут є щонайменше одна паралель. Адама створено на образ Божий і за Його подобою (Буття 1:26-28). «І Господь Бог утворив людину — порох із землі, і вдихнув у її ніздрі дихання життя; і стала людина живою душею» (Буття 2:7). Цей акт творіння робить людину, на відміну від тварини, створінням із духу, душі й тіла. Згадка про ці три аспекти не має порушувати антропологічного питання, а лише вказує на те, що людина як носій Божої подоби має також дух. Як така вона здатна спілкуватися з Богом, вірити в Нього й молитися до Нього.

Так само й нова в Христі людина має свою відповідність, тобто свій взірець, у Тому, Хто її створив. Хто створив нову людину? Бог створив її. Лише Бог може творити нове. Проте є й відмінності від первісної історії. Нове творіння людини стало потрібним через цілковиту гріховність і моральну зіпсованість людини. Тому нову людину тепер позначає цілковита протилежність: праведність, святість і правда, які були й у житті Ісуса як Людини на землі. Це має особливе значення для нашого щоденного життя, де йдеться про те, що на цій планеті старі й нові люди ще живуть разом.

Отже, Бог вдихнув дихання життя в ніздрі Адама. Завдяки цьому тіло, створене з землі, стало живою істотою, особою. У цій події брав участь і Божий Дух. Отже, саме Боже дихання зробило Адама особою, істотою, яка має дух. А в новому творінні людини так, що життя Христа — порівняно зі створенням Адама — ніби вдихається в нас (пор. також Івана 20:22). У нас це життя поєднується з нашою особою, з нашим «я». Тому про нас можна сказати, що ми — нові люди.

Нова *людина* стоїть як своєрідний заступник за кожну окрему людину. Іншими словами: нова людина — це новий Hans-Jörg, нова Christine — у Христі. Вирішальне в цій новій людині — Христос, Який живе в нас і в Якому живемо ми. Він — власне те нове. Життя Христа пульсує в нас! Образ Христа формується лише Христом, Який живе в нас! Ніщо інше (ні закони, ні правила, ні постанови, ні зусилля чи виховання) не може замінити цього Христа, що живе в нас.

В Ісусі ці три названі риси сутності (праведність, святість і правда) були присутні досконало. Він на хресті взагалі вперше уможливив створення нової людини, бо взяв на Себе на хресті всі наслідки, увесь рахунок старої людини (Римлян 6:6). Лише це відкрило шлях для чогось цілком нового. Тепер Сам Христос — той образ, за яким створено нову людину. Христос — Прообраз *і* також Відображення; Відображення остільки, оскільки Він тепер Сам живе в мені і є цим новим життям. «І як ми носили образ того, хто з пороху, так будемо носити й образ Небесного» (1 Коринтян 15:49). Це лише *одне* біблійне слово серед багатьох інших, які засвідчують, що Божий план — перемінити нас в образ Ісуса (наприклад, Римлян 8:29; 2 Коринтян 3:18; 1 Івана 3:2). Образ Небесного зрештою охоплює й тіло, але процес переміни в образ Ісуса лише почався в день створення (або народження) нової людини. І шлях до цього пролягає через Самого Христа. Христос у нас — це нове життя і в цьому сенсі «нова людина».

13.5 Багато людей — одна нова людина

Поняття *нова людина* вперше трапляється в Посланні до ефесян у 2:15: «… щоб двох створити в Собі Самому в одну нову людину, чинячи мир». Тут ідеться про об'єднання юдеїв і язичників в **одну нову людину**. Сам Христос тут — Творець нової людини. У центрі тут стоїть всесвітня Церква як Божий храм і Боже житло в Дусі, і тому на перший план виходить той аспект, який наголошує на єдності й спільності як основній рисі нового людського буття. Тут ідеться про те, що тепер спільне для всіх християн. І в цьому сенсі це нове тіло зрештою — Сам Христос: 1 Коринтян 12:12: «… так і Христос»: Христос — і Тіло, і водночас Голова.

Нову людину завжди названо в однині. У цьому сенсі йдеться також про нову *людську спільноту*, Головою й Початком якої є Христос (Колоссян 1:17-18). Вона протиставлена людській спільноті, головою якої є занепалий Адам (Римлян 5:12-21). Потрібні всі віруючі, щоб відобразити у своєму способі життя досконалу сутність Христа, тобто сутність нової людини.

«Індивідуальний наголос у творчому ділі Божого спасіння виражено в Ефесян 2:10, де Павло говорить про кожну особу як про «створену в Христі Ісусі». Перехід до більш корпоративної перспективи відбувається в 2:11-22. За цим уривком також стоїть типологія «Адам — Христос». Але наголос в Ефесян 2:15 зроблено не так на індивідуальному становищі перед Богом і його «бутті в Христі» на противагу «буттю в Адамі», як радше на нових стосунках, які існують на міжлюдському рівні для тих, хто «в Христі». Юдеї та язичники примирені, і разом у Христі вони творять «нову людину». «Нова людина» — це нове суспільство, у якому всі мають вільний і рівний доступ до Бога і перенесені в небесне (тобто в небесні сфери) (2:5-6). За Божим задумом «нової людини» між її членами немає ні поділів, ні ворожнечі, а тільки мир (2:16)».[79]

Нова людина більше не має нічого спільного з нашим етнічним походженням, з нашим соціальним і релігійним тлом, а також з усіма перевагами, недоліками й наслідками, які колись були з цим пов'язані. Усім цим стосункам і зв'язкам настав кінець. Постали нові — у Божому домі, у церкві, у Тілі Христовому. Ми ніби знайшли нову домівку в цій новій людині.

Тепер нас цікавить і особистий аспект нової людини, те, чим ми — кожен особисто, індивідуально — стали.

79. Greg Herrick, *Old Man and New Man in Paul*, 1999, с. 5.

13.6 Індивідуальна особистість стає новою людиною

«Прототип», взірець нової *л*юдини — це *Л*юдина Христос Ісус. Він — мірило всіх речей. Проте Він не «*л*юдина-стандарт», яка вирівнює, уніфікує чи скасовує всі індивідуальні риси, що становлять особистість кожної *л*юдини. Хоча щойно описаний аспект, що наголошує на спільності та єдності, можливо, і справляє таке враження, проте нова *л*юдина складається з багатьох нових створінь (пор. 2 Коринтян 5:17). Це доказ всемогутності, а також мудрості й мистецтва Бога, що Його творіння аж переповнене різноманіттям та індивідуальністю. Кажуть, що жоден *л*исток не тотожний іншому *л*исткові і навіть одна сніжинка своєю кристалічною будовою не схожа на іншу. Так і з *л*юдиною. Зовні й за своєю особистістю жодна *л*юдина не схожа на будь-яку іншу на 100 %.

Так само й індивідуальна особистість кожної *л*юдини зберігається під час її нового народження. Коли *л*юдина приходить до віри, то зовні (у її поведінці) спершу майже нічого не змінюється. Проте в ній починається щось величезне: у неї насаджується насіння Божого Слова, так би мовити, Божа ДНК, завдяки чому вона народжується знову (1 Петра 1:3, 23).

Та сама *л*юдина тепер має замінене життя: «**І живу вже не я, а живе Христос у мені; а що я тепер живу в тілі, то живу вірою … в Сина Божого, Який полюбив мене й видав Самого Себе за мене**» (Галатів 2:20). Тут *старе* «я», яке вже не живе, треба ототожнити зі старою *л*юдиною. Але тепер «я» все ще є, інакше цієї особи більше не існувало б. Це «я» тепер — нова *л*юдина, нове «я», я в Христі, Який тепер живе в мені (у моєму нутрі). Отже, «*Я* живу, і Христос живе в *мені*» означає нову *л*юдину, яка водночас та сама особа, якою була раніше, але тепер визначена Самим Христом і сповнена Самим Христом.

«Нове життя було конче потрібне. Щодо того, чим *я* є, усьому зусиллю, усякій потребі докладати зусиль настав кінець. Я не можу надати своєму «я» побожності. У «*л*юдини в Христі» (2 Коринтян 12:2) плоті й гріха більше не існує (у новому творінні, яким я є в Христі). Ба більше — в найправдивішому сенсі: «я» (у розумінні старої *л*юдини) більше не існую — «я розп'ятий із Христом, я мертвий; проте я живу, але не я, а Христос живе в мені». Або точніше: «Я живу, проте вже не я». Це «я, вже не я» — таємниця й сила практичного втілення християнської віри. *Я живу*, бо, звісно, особа (індивід, тобто кожна окрема *л*юдина) залишається тією самою. Ідеться не про платонівський містицизм, не про пантеїстичне розчинення в океані буття. Радість, що наповнює моє

серце, і світло, що осяває *моє* життя, належать *мені*. Вони цілком і повністю *мої*. Ні, віднині я веду справжнє вічне життя, яке справді можна так назвати. Я вперше, як каже апостол, маю «справжнє життя» (1 Тимофія 6:19).

Його мир, *Його* радість, *Його* життя і *Його* Дух тепер належать *мені*; *Його* прагнення, *Його* цілі, *Його* інтереси тепер мої; любов Отця тепер моя; *Його* теперішнє відкинення і *Його* майбутня слава — так само; і все це в силі любові, якою Він, на Свій особистий рахунок і Своєю оплатою, зробив мене цілком вільним».[80]

Нова людина (тобто Христос у мені) — це результат і плід страждань особистої жертви нашого Спасителя. Це нове творіння назавжди позначене любов'ю Ісуса!

13.7 Що таке нова людина?

У Колоссян 3:11 — ось конкретне пояснення того, що таке нова людина:

Христос — усе й у всіх.

По-перше, Христос — взірець нової людини: і в її створенні, і для способу життя; Він — її життєвий простір і її надія. Але Христос також і *в* нас. Це і є нова людина. І це також звістка Послання до колоссян: *Христос у вас*, надія слави (1:27). *Христос — наше життя* (3:4).

Але коли Самого Христа називають новою людиною, то не можна говорити про творіння. Христос не був створений, Він вічний, бо Він — Бог. Створити треба було щось інше, бо такого раніше ще не було: людина стає новим творінням, отримуючи життя Христа й участь у Його природі. Його життя насаджується в моє найглибше нутро. У мою індивідуальну особистість життя Христа ніби занурюється, як Бог вдихнув дихання життя в ніздрі Адама. Так нас «доведено до повноти» (Колоссян 2:10; ER, німецький переклад Біблії), тобто зроблено завершеними. Життя Христа тепер заповнило, тобто сповнило, усе наше існування, таким, яким ми колись народилися. «All of HIM in all of me» — «усе від НЬОГО в усьому, що є мною»[81]. Так я, звісно, не стаю новим Христом, а радше новою людиною, новим Hans-Jörg. Про «нове» можна говорити тому, що життя людини тепер сповнює Христос, бо це нове життя охоплює все її внутрішнє існування (внутрішню людину, серце, розум, сумління,

80. F. W. Grant, *Deliverance: What is it?*
81. W. Ian Thomas, *The Indwelling Life of Christ*.

душу). Це передусім не почуття, а факт спасіння, який Бог учинив і звершив!

«Стара *людина* — це був Адам, або краще: ми в єднанні з Адамом. Нова *людина* — це Христос, або точніше: ми самі, з'єднані з Христом».[82]

Артур Кастенс (Arthur C. Custance)[83] описує цей процес нового творіння як утілення (інкарнацію) Христа у віруючому. Як вічний Син під час Свого втілення прийняв плоть і кров, так тепер Христос Ісус як істинна *Людина* народжується в нас у духовному (надприродному) сенсі, щоб віднині рости й набувати образу в нашому житті (див. також Галатів 4:19). Так кожна *людина* у своєму новому народженні переживає «своє особисте Різдво». І *лише* в цьому відношенні втілення Ісуса зрештою має *для* неї значення.

«Віруючий у Христі Ісусі стає власником блага, якого він ніколи раніше не мав, — він стає учасником Божої природи. Вічне життя нестореного Бога насаджено в найглибшу частину його *людської* особистості, і все його єство й буття пронизує пульс Божої енергії нового життя. Нове народження — це надання нової природи, яка охоплює інтелект, емоції та волю, яка породжує в *людині* цілком нове життя й робить її здатною жити в цілком новій сфері».[84]

13.8 Нове творіння

Тут ми ще раз усвідомлюємо, що справді й сутнісно (духовно) постало щось нове і тепер воно є у віруючому. Паралельно з поняттям «нова *людина*» є ще й інші споріднені назви:

«Ми — **Його твір** (шедевр, творіння), створені в Христі Ісусі» (Ефесян 2:10). Це радше індивідуальний аспект. Він показує, що так само, як Бог вклав Свою *любов*, мудрість і Божу *силу* в перше творіння, так само це стосується й нового творіння. Там Його *любов* виявляється ще виразніше, бо потрібна була не Його сила, а Його безмежна *любов*. Адже смерть Його Сина (*символ* якої — посіяне пшеничне зерно, насіння *для* нового життя) приносить новий плід.

«Тому, якщо хто в Христі, то це **нове творіння**; старе минуло, ось, **нове** настало» (або «усе стало нове» [Elb, німецький переклад Біблії]; 2 Коринтян 5:17). Справді, старе минуло, навіть якщо ми сьогодні ще має

82. C. K. Barrett, цит. за: H. P. Medema, *Romeinen 7 enzovoorts*, с. 79.
83. Arthur C. Custance, *Man in Adam and in Christ*, с. 273.
84. Ruth Paxson, *Life on the Highest Plane*, с. 192.

мо в собі стару природу. Хрест — кінець старої людини. Для Бога ми вже тепер «у Христі» досконалі, старого Він більше не бачить.

«Бо в Христі Ісусі нічого не важить ні обрізання, ні необрізання, а **нове творіння**. На всіх, хто ходить за цим правилом …» (Галатів 6:15-16; Schl 2000, німецький переклад Біблії). Нове творіння приносить із собою інше життя, яке не орієнтується на старе творіння і на Мойсеїв Закон. Радше це творіння споряджає нас зсередини й показує нам, як нам жити: адже як ми прийняли Христа, Господа, так маємо й ходити в Ньому (пор. Колоссян 2:6).

Христос — Первородний усякого творіння (також і нового; Колоссян 1:15), Він — його Початок і Творець (Колоссян 1:18; Об'явлення 3:14) як Первородний з мертвих. Отже, нове творіння однозначно походить від Христа, бо воно — наслідок того, що смерть переможено. Воно починається по той бік смерті в силі Його нерушимого життя (Євреїв 7:16). Тому нова людина в Христі й по той бік смерті незнищенна, її неможливо втратити, вона нетлінна й вічна.

13.9 Що створено наново?

У цих віршах не сказано, що саме створено наново. У людині не створюється «паралельна людина», так ніби в одній людині тепер були б дві особистості. У повороті до спасіння кожної людини історії, тобто всьому існуванню, старої людини настав кінець на хресті на Голгофі. Стара й нова людина не існують далі поруч. **Нова людина замінила стару людину.** Нова людина — втілення того, чим ми тепер стали в Христі — особисто й також разом.

Нове творіння поки що обмежується нутром людини (яке, однак, виявляється в способі життя). Тому говориться про «внутрішню людину» (Ефесян 3:16; Римлян 7:22; 2 Коринтян 4:16; пор. 1 Петра 3:4), яка відповідає новому життю й новій людині. Тіло матиме участь у новому творінні лише в майбутній переміні чи воскресінні. Зрештою ніщо не виключене з цього нового творіння, бо у воскресінні ми будемо цілковито досконалі в усіх аспектах людського буття, якого хоче Бог. Тоді ми будемо подібні до Господа Ісуса в тілесному, душевному й духовному відношенні, але вже не як земні, а, як Він, — як небесні.

Підсумовуючи, можна сказати, що ми — щодо нашої особистості — з одного боку, залишилися тими самими, а все ж водночас стали цілком новими. Бог хоче мати нас як особистостей такими, якими ми є (тобто такими, якими ми народилися як Його створіння, і як тих, хто має власну ідентичність). Але Він приймає нас лише «в Христі», тобто лише як

тих, кого перенесено в Христа. І Він подбав про це, Сам перенісши нас у Христа (1 Коринтян 1:30). Тим самим Він і «пересадив» нас у все діло спасіння Ісуса. Для нас чинні смерть, похорон, воскресіння, вознесіння й прославлення Христа, бо нас разом із Ним перенесено в небесні місця (Ефесян 2:6).

13.10 Чи потребує нова людина оновлення?

Обидва послання (до ефесян і до колоссян) наголошують, що нова людина постійно оновлюється. Хіба є небезпека, що вона постаріє й знесилиться чи навіть може померти?

Тут одне принципове зауваження: ніщо, жодне створіння, не існує саме в собі й саме із себе. Усе, що створене й живе (також і нове творіння), тримає й зберігає Творець (Колоссян 1:17; Євреїв 1:3; Неемії 9:6). Те, що моє серце б'ється (щодня до 80 000 разів), залежить від Божої сили, що зберігає творіння. Створене залежить від Нього! Так само й нова людина. Її оживляє її Творець — Христос.

Внутрішню людину треба постійно оновлювати й оживляти. Духовне життя християнина треба постійно живити. Християнин має через Божого Духа постійно зростати в силі. Вона діє «у внутрішню людину» (так дослівно Ефесян 3:16). Це постійне оновлення й оживлення потрібні, бо християнин ще перебуває в смертному й немічному тілі і ще має на собі залишок старого життя (стару природу), а його мислення часто ще перебуває під її впливом. Ми живемо в «уже тепер» і в «ще ні». Оновлення потрібне, бо християнин зазнає труднощів і скрути занепалого творіння і перебуває у ворожому, спокусливому світі. І не в останню чергу оновлення й оживлення потрібні тому, що віруючому протистоїть ворог душ, звабник і людиновбивця від початку.

Християнин перебуває в полі напруги. Наше християнство щодня атакують на різних фронтах. Ці атаки мають одну мету: вони хочуть спонукати нас пристосувати своє життя до світу й жити так, як живе стара людина, а саме для себе, не дбаючи про віру й послух. Ворогів можна точно визначити за допомогою Біблії: у мені — плоть, стара природа. Поза мною — світ (люди та їхній світ), якому байдуже до Бога. А ще є великий ворог, якого називають дияволом і сатаною. На небі оновлення вже не буде потрібне, бо цих ворогів тоді вже не буде: плоті настане кінець разом із нашим смертним тілом, світ минає зі своєю пожадливістю, а диявола буде розчавлено під нашими ногами.

«Слово «нова» у виразі «*і зодяглися в нову (людину)*» — грецькою *neos*; воно вказує не лише на інше життя, а на життя цілком нового роду,

тобто цей «людський рід» представлено в молодості й свіжості, причому мається на увазі живий процес зростання. Ідеться про сильне молоде життя, яке набуває образу через зростання й примноження в звичному житті. Процес зростання описано як постійне оновлення, у якому Святий Дух дає цій новій людині (Тита 3:5) цілком новий спосіб мислення і (нові) ознаки, а не влаштовує старій людині курс омолодження. Ці ознаки відповідають образу Того, Хто її створив, тобто Самого Бога й Христа: адже і Бог (Ефесян 2:10), і Христос (2:15) відповідальні за нову людину. Вони хочуть, щоб люди, які разом творять цей новий «людський рід», більше усвідомлювали це діло творіння, — це оновлення «для пізнання». Ідеться про той факт, що Христос, Який живе у віруючих, — усе для них: «нова людина» — це Христос, як Він у всьому багатстві Своєї Особи набуває образу у віруючих, або, коротко кажучи: Христос у віруючих».[85]

Пізнання й мислення оновлюються. Коли людина приходить до віри, у ній ще є старі гріховні схеми мислення й поведінки. У її плоті вони й залишаються. Але їм протистоїть дія Божого Духа, і вона починається в нашому центрі управління — у тому місці, де ухвалюються рішення. Зовнішня людина занепадає, зношуючись у щоденному житті. Проте Боже Слово запевняє нас, що наша внутрішня людина (тобто нова людина) день у день оновлюється (2 Коринтян 4:16). Оновлення людина переживає, дивлячись у вічність, тобто на Самого Христа, Чия слава відбивається на нас (2 Коринтян 3:18) і зміцнює нас (Колоссян 1:11).

13.11 Нова людина: Зодягнута, мов в одежу

Нова людина подібна до одежі, яку вдягають. Зворотний процес стосується старої людини, яку скинули, як одежу. «Образ «зодягання» і «скидання» пов'язаний зі зміною одягу й стосується зміни характеру у світлі зміни ідентичності, коли людина замінила стару сферу життя (без Бога) на нову сферу життя (з Богом)».[86] Скидання й зодягання сталося в нашому повороті до спасіння, коли Христос увійшов у наше життя.

Стара людина в усіх відношеннях — минуле, чи все-таки ні? Усі три біблійні місця, у яких згадано стару людину, описують її кінець: або як «розп'яту», або як «скинуту». Усе це означає одноразову й завершену дію. Скидання одежі відбувається одномоментно, а оновлення — пос

85. G. H. Kramer, *Christus ons leven*, с. 117.
86. Greg Herrick, *Old Man and New Man in Paul*, 1999, с. 7.

тійно. Воно дає змогу, щоб ця нова одежа й залишалася новою і не зношувалася чи не бруднилася.

По одягу зустрічають. Одежа — це те, що бачать у людині. І саме це Павло хоче тут сказати: має стати очевидно, що нова людина була не лише розумною ідеєю чи теорією, а що Божа сила, яка творить життя й оновлює, створила справжній шедевр. Доказ цього в тому, що нова людина стає видимою в буднях. Тепер вона спрямовує своє життя на свого Відкупителя й Творця. Вона зодягається в Господа Ісуса Христа (Римлян 13:14). Отже, ідеться про те, щоб нова людина ставала дедалі видимішою; Христос (Його єство, Його любов) має витіснити дотеперішню себелюбну вдачу старої людини.

Дорогу нової людини обрамляють Божі дороговкази, які показують нам, які форми вияву має нове життя, а які — ні. Наголос дуже зроблено на переміні способу життя. Людина, яка приходить до віри, не змінює свого життя раптово зі старого на нове. Якби було так, не потрібне було б оновлення і навіть заповіді Нового Завіту, які показують, який вигляд має життя нової людини.

Нам не треба *ставати* новими людьми, скажімо, через судорожні й уперті зусилля, метою яких є життя, подібне до Христового. Ні! Ідеться про те, щоб ми втілювали в житті те, чим ми в Христі вже *є*: праведними, святими й правдивими.

Привілей бути новою людиною зобов'язує й так жити. Ми маємо ставати тим, чим ми є! *Бути* новими людьми і водночас *ставати* новими людьми — це звучить як парадокс, але це не так. Одне — *індикатив* спасіння (нім. *Heilsindikativ*) — те, чим ми незаперечно є перед Богом. Друге — *імператив* спасіння (нім. *Heilsimperativ*), який закликає нас відповідно жити з цього буття. Жоден із цих двох боків не можна ставити проти іншого чи виводити з рівноваги. Хто більше наголошує на становищі, тобто на індикативі спасіння, ніж на практичному втіленні, той порушує рівновагу. Писання часто одним подихом говорить про обидва боки, щоб унаочнити нам, що ми не маємо (часто як привід чи виправдання) розтинати їх теологічними викрутасами. Для Нового Завіту становище спасіння безперечно так само важливе, як і його вияв у щоденному житті. Цим останнім мається на увазі імператив спасіння — докладати всіх зусиль, щоб жити так, як хоче Бог і як Він це й уможливив.

13.12 Підсумок — образ

Образи й порівняння з біблійними істинами можуть дуже допомогти. Сама Біблія (насамперед Господь Ісус) використовує образи й притчі,

щоб зробити духовні істини зрозумілими. Проте образи мають і свої межі. Вони мають унаочнити певні аспекти, а це також означає, що не кожен наявний аспект такого образу пасує до істини, яку він має унаочнити. Значення має те, що названо в образі чи порівнянні. А те, що не назване чи не згадане, натомість не має значення.

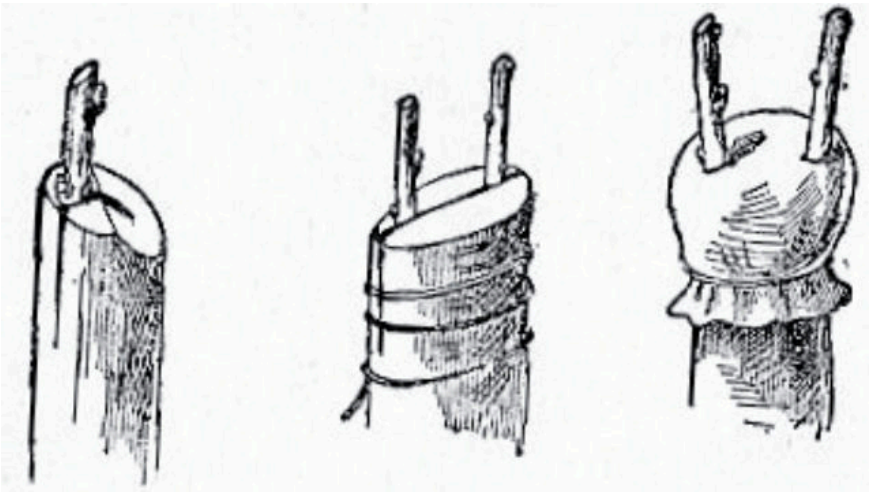
13.12.1 Старе дерево

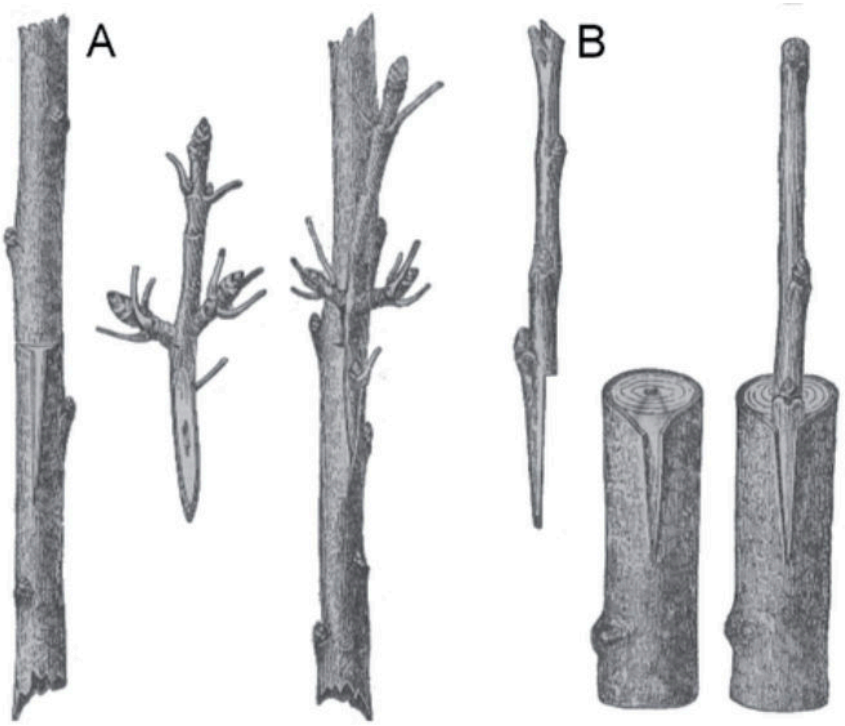
Біблія кілька разів порівнює людину з деревом. Класичний приклад — великий цар Навуходоносор. Його порівнюють із великим і могутнім деревом. Оскільки через свою велич і могутність він запишався, Бог ухвалив рішення зрубати його. Мав залишитися лише пень із корінням: цар адже не помер, а отримав на певний час серце звіра, щоб потім знову стати царем (Даниїла 4; див. також Суддів 9:7-15). Так це дерево, образно кажучи, зрубав сокирою Сам Бог. Це образ людини, яка живе без Бога, нащадка Адама. Ісус каже, що немає поганого дерева, яке приносить добрі плоди (Луки 6:43). Іншими словами: люди, які в плоті, не можуть догодити Богові. Стара людина — це дерево, яке не приносить добрих плодів. Це стосується людства загалом так само, як і кожної людини окремо (Псалом 36 (37):35). Таке погане дерево, коли йдеться про його плід, не заслужило нічого іншого, як бути зрубаним і вкинутим у вогонь (Луки 3:9). Це сталося з нашою старою людиною: її засуджено на хресті, і смертний вирок виконано. Вона ніби згоріла на суді Божої святості. Тим самим нашому старому життю настав кінець. Не ми самі поклали йому кінець, це зробив Він. Це Христос помер *замість* нас. Якби ми померли буквально, то разом із тим було б викорінено й корінь. Корінь — у нашому образі — означає особу. Він утілює те, чим я є як людина, як Боже створіння.

13.12.2 Нове дерево

Що ж є Божою метою? Бог хоче, щоб я став деревом, посадженим над потоками вод. Так сказано про праведного в Псалмі 1 (пор. Псалом 91 (92):13; Єремії 17:8). Я маю стати добрим деревом, яке приносить добрий плід (Матвія 7:17), плід Духа (Галатів 5:22-23). Для цього потрібне нове дерево. Його треба посадити, і воно має рости. А щоб колись стати сильним деревом із сильним корінням і добрими плодами, потрібні догляд і насамперед вода. Наш образ допускає ще один аспект: ми народжені знову з нетлінного насіння Божого Слова (1 Петра 1:23). Це насіння —

Боже насіння (1 Івана 3:9), яке в людині після її навернення (образно кажучи) сходить і росте, аж поки з нього не стане сильне дерево. Це насіння — Сам Христос (Галатів 3:16). Тим самим ми маємо паралель до того факту, що Сам Христос — *нова людина*, Його життя в нас (Колоссян 3:4, 11). Увесь потенціал розвитку нової людини повністю міститься в цьому насінні, хоч яке мале воно. Ця людина тепер має розгортатися, рости, зростати, поширюватися. Це відбувається не в одну мить, а лише через безперервне зростання й постійне оновлення. Лише Бог дає зростання, оновлення й силу. Новий Завіт в іншому контексті говорить про оливкове дерево (Римлян 11:16-24), у яке прищеплюють іншу парость, щоб вона росла далі на старому дереві. Уявімо собі пень, який ми порівняли з нашою особою. Тепер у цей пень прищеплюють нову парость, тобто насіння Слова (Самого Христа), щоб вона могла рости й стати новим деревом. Цей процес фахівець називає «щепленням».

13.12.3 Старий корінь, який ще живий

Старий корінь (пень із корінням старого, але зрубаного дерева) ще тут. Він навіть ще живий. У нашому образі це не стара людина, а радше наша плоть — стара, зіпсована й гріховна Адамова природа. Вона визначала наше старе життя, життя старої людини. Навіть ризикуючи, що повторення цих істин може втомити, скажу ще раз: стара людина — це не плоть. Стара людина радше втілює моє існування без Бога, до того як я прийшов до віри. Плоть же означає природу і єство старої людини. Вона ще є. Доки ми живемо, цей старий корінь буде в нас. А цей корінь має властивість знову ставати активним (Йова 14:7-9). З цього пня виростають маленькі паростки — погані плоди, діла й звички тіла й плоті. Тоді як Бог дбає про зростання нового дерева, нам дано наказ умертвляти члени, що на землі, тобто члени гріховної плоті (Колоссян 3:5; Римлян 8:13). Це має відбуватися вірою й Духом. Ми маємо виполювати ці паростки, як бур'ян, обрізати гілки або (якщо з них уже знову виросли

маленькі стовбури) зрубувати їх сокирою Божої сили. Завдання «садівника», який послідовно дбає про бур'ян, належить до сфери нашої відповідальності. У цій праці ми не покинуті напризволяще: Святим Божим Духом ми живемо й ходимо (Римлян 8:13; Галатів 5:18)!

13.13 Тільки вірою

Це відбувається лише у вірі й через віру в Сина Божого, Який (як каже Павло) «полюбив мене й видав Самого Себе за мене» (Галатів 2:20). Віра — це залежність від Бога. Вона охоплює поставу, яка все очікує від Христа й нічого — від себе. Умертвляння, описане, наприклад, у Римлян 8:13 і в Колоссян 3:5, зрештою відбувається *вірою*. До цього належить казати гріхові «ні», водночас кажучи Христові «так» (Римлян 6:13, 19). Праведний (щодня) живе своєю *вірою* (Римлян 1:17). Ми наближаємося до Бога вірою (Римлян 5:2), ми стоїмо вірою (Римлян 11:20; 2 Коринтян 1:24). Я дозволяю Христові через віру жити в моєму серці (Ефесян 3:17). Я є і стаю твердим через віру (1 Петра 5:9). Цю віру я мушу виявляти сьогодні. Це ключ. Віра — не почуття. Для віри те, що каже Бог, абсолютно правдиве й чинне: це стосується не лише мого вічного спасіння, а й мого щоденного життя. Адже без віри догодити Богові неможливо!

13.13.1 Лінивий садівник

Приповістей 24:30-32 каже: «Проходив я біля поля лінивого чоловіка і біля виноградника нерозумної людини. І ось, він увесь заріс будяками, його поверхню вкрив бур'ян, а кам'яна огорожа його була зруйнована. І я подивився на це, звернув на це своє серце; я побачив це й прийняв науку».

Часто якраз під прищепленою щепою (так називають цю нову й шляхетну паросту) знову виростають старі пагони. Їх неодмінно треба обрізати, бо вони забирають у нової паростi воду, а з подальшим зростанням і світло.

Якщо садівник не виконує своїх обов'язків, виникає проблема. Власну динаміку плоті не можна недооцінювати. Якщо плоть живити й жаліти, замість того щоб постійно, тобто знову й знову, віддавати її на смерть, то в багатьох місцях виростатимуть старі паростки. Це негативно позначається на зростанні нового дерева. Його зростання гальмується, коріння вже не вростає далі в Христа, тож дерево більше не отримує живлення. Це майже так, ніби й Павло мав перед очима той самий образ (Колоссян 2:7).

Плотське егоїстичне життя подібне до засохлого дерева, оточеного численними паростками старого кореня, які можуть вирости так високо, що колись нового дерева вже не видно. Вода, призначена для цього нового дерева, тече в численні паростки старого кореня. Дерево може захворіти, цілі гілки можуть засохнути, а його плід може виявитися мізерним чи дрібним.

Нещодавно я здивувався, коли ми збирали й зривали яблука, з яких віддаємо вичавлювати сік: на одному дереві я знайшов два різні сорти яблук. Це був результат щеплення. Колишній власник хотів мати два сорти яблук на одному дереві. Я одразу подумав про християнське життя: і там можна знайти два різні види плодів — плоди, які вирощує Дух, але й плоди, які приносить плоть.

13.14 Майбутнє нової людини

Досі ми бачили нову людину в полі напруги світу, який минає. Не забракне й короткого погляду на її майбутнє. Нову людину вже овіває подих майбутнього нового творіння, як його описано в Об'явлення 21. У нас це нове творіння вже почалося. Ми — свого роду первістки нового Божого творіння (Якова 1:18). У Христі ми вже перенесені в небесні місця (у небесну сферу) (Ефесян 2:6). Так Боже Слово описує наше становище. Як *нові* люди ми житимемо в *новому* творінні, колись також і з новим тілом, яке тоді матиме ту саму якість нового творіння, як це вже тепер є з нашою *внутрішньою людиною* (1 Коринтян 15:35-57). Майбутнє нової людини захоплює дух і надзвичайно славне, як і Сам її Творець: коли з'явиться Він, наше життя, тоді й ми з'явимося з Ним у славі перед усім всесвітом (Колоссян 3:1-4)!

Але не забуваймо й про колективний, тобто спільний, аспект, який, можливо, навіть важливіший. Нове людство, Початком і Головою якого є Христос, буде населенням нового неба й нової землі. Христос — усе й у *всіх*!

Дійсність спасіння нової людини втілює Церква Нового Завіту, яка постала лише на П'ятидесятницю. Вона (складаючись з усіх віруючих) буде цією новою людиною, яку створив Христос і Головою якої Він є. Ця *одна людина*, що складається з усіх членів Тіла, буде на всі часи — на всю вічність — на хвалу слави, благодаті й любові Бога, тобто Христа.

Стара людина зотліває через пожадливості; через духовну смерть вона йде назустріч тілесній смерті, яка зрештою веде до вічної смерті. Вона не стає кращою, вона підвладна тлінню й гине. Нова людина оновлюється

через живий зв'язок зі своїм Творцем, аж поки не почнеться вічне життя, тобто досконалість у воскресінні.

13.14.1 Жити життям майбутнього вже тепер

Майбутнє нової людини — не абстрактна чи відірвана від нашої життєвої дійсності тема. Це майбутнє, з одного боку, охоплює нашу надію, але воно вже тепер містить і те, що визначає наше життя. Можна сказати так: ми живемо від мети, дивлячись на Ісуса і на те, що Він створив і що зробить. Якщо в нас уже пульсує життя нового творіння, то це означає не що інше, як те, що ми вже тепер ведемо життя майбутнього.

Плід Святого Духа, неповторне й взірцеве життя Самого Ісуса, Його заповіді любові й загалом усі заповіді Нового Завіту показують нам, який вигляд матиме життя в новому творінні в моральному відношенні. У новому Божому творінні все буде сповнене Божою любов'ю — тією самою любов'ю, яку ми вже тепер маємо втілювати у своєму житті.

Наші церкви — плацдарми й форпости нового Божого світу. Тут ті, хто не знає Бога й відкуплення в Христі, мусять зіткнутися з «новою людиною», тобто з новим творінням. На нас має бути видно те, що Бог незабаром матиме в Своєму новому світі в кожному місці як нормальне і водночас дивовижно славне.

Коли ми так розглядаємо новий Божий світ і зважаємо на те, що в нас він уже почався, ми ведемо життя майбутнього не з примусу чи під примусом і не із законницьких мотивів. Новий спосіб життя має стати для нас нормою, як це незабаром буде у вічній Божій славі.

Тоді, на відміну від сьогодення, уже не буде ворогів і перешкод, які можуть стати на заваді новому життю. Тому сьогодні стати такими, яким був Ісус, — це пов'язано з рішеннями волі, із зусиллями й самовіддачею. Але ми не залежимо лише від себе самих (як, наприклад, невіруюча людина, яка хоче морально вдосконалити свій характер), а маємо на своєму боці Божу благодать і Його доброго Духа.

13.15 Заклик

Благодать навчає, ба навіть виховує нас (Тита 2:11-12), щоб нова людина справді здобувала простір у наших буднях. Не Закон, а благодать виховує нас, бо спершу знову й знову нагадує нам про те, чим ми вже є в Христі і чим не мусимо ще ставати. Благодать ставить нас у неосяжне багатство Христа й сповнює нас ним, бо лише з неї можливе змінене життя.

Ми скинули стару людину з її старим способом життя. Але розум, єство, тобто природа, цієї старої людини ще перебувають у нас доти, доки ми в нашому тілі. Проти того, щоб старий напрям життя знову брав гору, діє постійне оновлення нашого мислення.

Христос у нас: це життєва дійсність нової людини. Ієн Томас (Ian Thomas) порівняв її з рукавичкою, яка без живої руки — мертва річ. Це ми — цілком нездатні без Христа й поза Христом. Але коли жива рука входить у рукавичку, тоді вона може робити все! Тож ми можемо виходити з того й вірити, що все можемо через Того, Хто зміцнює нас!

14. Народжені знову для нового життя

На нашій останній гірській вершині ми доходимо до, мабуть, найвідомішого в цьому плані питання. Ідеться про нове народження, про отримання нового й вічного життя. Тим самим ми підходимо до того, чого можемо навчитися від апостола Івана про силу, якою Євангеліє змінює і творить нове. Нас визволено від влади гріха, нам подаровано Святого Духа, нас зроблено новими людьми. Це була особливо тема Павла. Але ми мусили також народитися знову, бо наше старе життя через гріх виявилося непридатним і ми тим самим не мали справжнього життя, тобто були духовно мертві.

Але спершу розгляньмо поняття, яке ми вже кілька разів уживали: «*нова й стара природа*». Хоча таких понять у Біблії в такому вигляді немає, проте в ній є те, що вони означають. Те, що ми на противагу «*старій природі*» (тобто *плоті*) називаємо «*новою природою*», — не що інше, як «*Божа природа*». Петро пише у своєму 2-му посланні, у розділі 1:4:

> **«… щоб ви через ці** *(обітниці)* **стали учасниками Божої природи».**

Завжди допомагає мати на увазі контекст, у який вписані поняття. У цьому місці він такий:

Християнин отримав від Бога все, щоб мати змогу жити для Нього. Насамперед саме життя. Його можна назвати життям нової людини. Втілювати це Боже життя в буднях означає «благочестя» (правильний страх Божий; життя, угодне Богові), тобто життя на славу Божу. Бог через Своє Слово показав нам Свою власну славу, яка охопила нас і спричинила цілковиту рішучість мати перед очима Його Самого як мету нашого життя й нашої життєвої подорожі. Ця подорож пролягає через світ — не лише через Боже творіння, а й через змінений і зіпсований людьми світ, тобто суспільство, у якому ми живемо. Як ті, хто отримав Божу природу й став її учасником, ми втекли від зіпсуття світу. З Божою природою ми тепер здатні жити інакше, ніж світ, позначений пожадливістю. Тут також стає зрозуміло, що таке ця Божа природа і чим вона не є. Вона стосується не зовнішньої слави Бога, а моральної сутності Бога. Ідеться про духовне надприродне життя, яке несе в собі моральні й етичні риси Бога, які Петро тут протиставляє діянням загиблого світу.

Ця природа конкретно виявляється в динамічному процесі, у ході якого народжений знову докладає всієї старанності й приносить духовний плід. Так він утверджує своє Боже покликання й вибрання. Так він підтверджує у своєму житті Божу дію спасіння щодо себе. «(Стати) учасниками Божої природи» означає не лише щось *мати*, а так само й чимось *ставати*: ідеться про те, щоб ставати подібними до Бога й тим самим Його наслідувачами.

Доказ того, що природа, тобто сутність, Бога справді може ввійти в людину й формувати життя людини, — Сам Ісус. У Ньому Боже життя, Він Сам — вічне життя. Він став Людиною, щоб це життя стало досяжним і відчутним для нас, людей. Тому Іван може сказати: «Що правдиве в Ньому і в вас» (1 Івана 2:8).

14.1 Що ж таке природа?

Під *природою* мається на увазі сутність або природні властивості, які позначають річ від початку чи живу істоту від народження. Природа тварин інша, ніж людська природа (Якова 3:6-7). Природа в нашому контексті охоплює те, що людина успадкувала, — на відміну від того, що вона сама створила. Слово *природа* (гр. *physis*) означає «те, що стало»[87], дієслово означає *породжувати, розвиватися, прорости* і *рости* (особливо про рослини); іменник означає також *походження* і *народження*.

Ми, люди, *з природи*, тобто від народження, а також за своєю сутністю й природою, — діти гніву (Ефесян 2:3; Галатів 2:15). У природі діє закон, за яким кожен вид породжує власних нащадків. Це так само стосується й людини: це однаково стосується тіла, зовнішньої людини, і її серця, внутрішньої людини. Людина і сьогодні, у XXI столітті, усе ще втілює сутність Адама (першої створеної людини), але також і те, чим він став через своє гріхопадіння. Ми розрізняємо згадану Яковом природу людини (те, чим ми, отже, стали як Божі створіння на Його образ) і гріховне єство, яке ми успадкували від Адама (після гріхопадіння). Іншими словами: «Ми мусимо розрізняти природу людини і нашу природу як занепалих людей.[88] Ми люди й завжди будемо людьми, хоч яку зміну щодо духу й душі ми переживаємо через нове народження і хоч яка зміна чекає на наше тіло в ту мить, коли Господь прийде, щоб покликати нас до Себе. Ми ніколи не втратимо сутнісної ідентичності, з якою Бог спершу

87. Kittel, *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* (гр. *phyein*).

88. Цю відмінність дуже добре можна унаочнити на Особі Ісуса: у Своєму втіленні (інкарнації) Він прийняв людську природу, але не стару, а отже, гріховну природу.

(через народження) створив нас. Ми є й залишаємося тими самими особами — тими самими індивідами. Тому ми мусимо розрізняти такі поняття, як «наша людська природа», «наша занепала природа», «наша нова природа». Гріхопадіння не скасувало (природи) нашого людського буття; наше нове народження, з другого боку, не скасовує нашого людського буття. Того, що суттєве для людського буття, ми ніколи не втратимо, і наша індивідуальність ніколи не зміниться».[89]

Занепала Адамова природа окреслює людську дійсність, яку визначає вже не людський дух та його зв'язок із Богом (на відміну від тварини, яка не має духу), а душа й тіло. У дусі людини міститься її свідомість Бога і її принципова здатність розпізнати існування Творця, а також її здатність вірити в Нього, молитися до Нього, шукати Його й шанувати Його. Але через гріх ця функція зазнала величезної шкоди. Дух не згас, але його функція вже не спрямована на живого Бога. Наслідок Павло описує так: «*Природна* (гр. *psychikos*, власне *душевна*) людина … не приймає того, що від Духа Божого» (1 Коринтян 2:14). Гріхопадіння зачепило всі аспекти людської дійсності. «Зв'язок (із Творцем у) прихильності, шанобливості й залежності, який тримав людину близько до Бога, розірвано; вона подібна до дому, у якому дах обвалився й упав на землю. Названа за найнижчим аспектом, до якого опустилися дух і душа, вона — «плоть». Отже, «плоть» — це біблійна назва її старої, тобто занепалої, природи».[90]

14.2 Учасники Божої природи

Зі *старою природою* ми належали до світу, де панує не Христос, а сатана. Але, отримавши нове життя, ми втекли від зіпсуття світу та його скверни (2 Петра 1:4; 2:18, 20). Тілом ми ще у світі. Отже, ми живемо у двох світах водночас (Ефесян 2:6; Колоссян 2:20; 3:1-5). Із Божим життям ми належимо до нового Божого світу, до Його нового творіння, яке створено в Христі й через Христа.

Наше життя, яким ми самі розпоряджалися, закінчилося, наше «приватне підприємство «Я»» збанкрутувало; підприємство нашого життя, тобто нашого світу довкола «я», — банкрут. Процедуру банкрутства завершено на Голгофі. Борги покрив Христос. Але тепер ми учасники Божого життя, тепер у нас «надійні акції», ми «акціонери», бо маємо частку в Божому житті. З цими «акціями» є справжній новий початок, бо їхній Автор — Сам Бог.

89. F. W. Grant, *The two Natures*, с. 5.
90. *Там само*, с. 7.

14.3 Вічне життя — це життя Христа

Ми буквально отримали частку в Божому житті, частку в Його вічному житті. Зрештою, це не що інше, як той факт, що Сам Христос як Особа — наше нове життя (цим лише висловлено інший аспект тієї самої справи). Як Він Сам — нова людина, якою нас створено, так Він утілює наше нове життя.

Те, що ми маємо Боже життя, не підносить нас до становища богів. Так само ми не стаємо Христом, коли Христос стає нашим життям. Ми залишаємося створіннями, людьми за Божим образом, які завдяки цьому життю тепер знову можуть перебувати в спілкуванні з Богом. Ми маємо життя «*в* Христі», Який є його Автором і від Якого ми залежимо. Ми маємо це життя не окремо від Нього.

14.4 Як ми стаємо учасниками Божого життя?

Слово *природа* пов'язане з народженням і зростанням і звертає нашу увагу на те, що Ісус пояснив книжникові Никодимові: на *нове народження*.

По суті, ідеться про нове народження, через яке ми стаємо учасниками Божої природи. *Нове народження* — біблійне поняття, яке не має нічого спільного ні з далекосхідною релігією, ні з «вічним колообігом виникнення й зникнення» (як, наприклад, у буддизмі), ні з будь-яким іншим світоглядом. Про нове народження говорять кілька авторів Нового Завіту, але найдокладніше його описує апостол Іван. Наш перехід від Адама до Христа має різні аспекти, і саме Іван описує аспект нового народження. Нове народження творить нове, інше життя. Воно відрізняється від того життя, яке ми від природи (від Адама) успадкували.

Усі автори Нового Завіту зробили свій внесок, маючи на увазі, як людина отримує нове життя і як воно виявляється в повсякденні. Усім їм спільне те, що бути християнином означає зміну людини, якої людина не спричиняє сама, а яка приходить згори, від Самого Бога. І ось ми вже в самому центрі нашої теми. «Згори» — саме те слово, яке Ісус ужив у зв'язку з новим народженням.

14.5 Нове народження — народжені від Бога

Никодим хотів поговорити з Ісусом про богословські питання. Але на це Господь Ісус не мав часу. Для Нього важливішою була необхідність нового народження. Цим Господь Ісус одним реченням каже, що те, чим людина є завдяки своєму народженню (від природи), не може побачити

Царства Божого, а тим паче не має відповідного доступу до нього (Івана 3:1-36). Необхідність нового народження не залишає нічого доброго в тому, чим ми є від природи. Це стосується й Никодима, учителя Ізраїлю. Ісус каже йому, що це народження відбувається не через людське зачаття, а «з води й Духа». Ідеться не про природне розмноження, а про дію згори, від Бога. Діти Божі народжуються не з волі людини, а від Бога (Івана 1:13). Дитиною Божою стають лише через нове народження! Людину могли б сотні разів зачати тілесний батько й народити її мати, а результат завжди був би той самий: що народилося з плоті, те плоть. Отже, якщо людина має народитися знову, джерело треба шукати зовсім деінде. Але як здійснюється це дивовижне народження? Конкретно — з води й Духа, як каже Господь Ісус (Івана 3:5).

14.5.1 Народжені з води

Тут ідеться не про буквальне народження і не про знаряддя, які застосовують при пологах. Отже, вода мусить мати переносне значення. Що символізує вода? Вода уособлює Боже Слово, як пише Павло ефесянам: «… очистивши купіллю водною через слово» (5:26). Боже Слово — конкретне знаряддя нового народження:

«З власної волі Він породив нас словом правди».
Якова 1:18
«… ви, що народилися знову не з тлінного насіння, а з нетлінного, через живе й незмінне Слово Боже». (див. також 1:3)
1 Петра 1:23
«Ви вже чисті через слово, яке Я вам говорив».
Івана 15:3

Вода — це Боже Слово та його очищувальна сила. Через Божого Духа воно стає живим і діє на грішника. Проповідуване, засвідчуване чи прочитане Боже Слово викриває гріх і веде до покаяння та віри. Нове народження настає тоді, коли людина з вірою приймає Ісуса Христа (Івана 1:12). Віра — наслідок проповіді Божого Слова (Римлян 10:17). Як Боже насіння, воно породжує нове життя.

Слово, нетлінне насіння, робить щонайменше дві речі: воно породжує життя, яке, як і саме Слово, нетлінне (тобто вічне). І воно породжує життя, яке має саме ті ознаки, що їх має Боже Слово. Боже Слово — ДНК нового життя. Насіння містить усю інформацію про те, який вигляд матиме рослина чи зачата жива істота. Так Боже Слово — креслення, «весь

генетичний код» нового життя. Це Слово, яке ми можемо читати, показує, як це життя втілюється й виявляється. У цьому сенсі Яків каже, що ми породжені словом правди і що це слово водночас є насінням, посіяним у нас, щоб воно могло рости (Якова 1:18, 21). Природа насіння визначає форму життя. Божа природа в собі досконала, тобто повна (що стосується й відповідного насіння), але в нас вона може й повинна набувати форми та зростати.

Перш ніж перейти до другого знаряддя, після попередніх міркувань досить зауважити, що тут не йдеться про хрещення водою. Вода хрещення не породжує нової людини і не робить нас дітьми Божими. Хрещення водою радше поєднує нас із Христом *зовнішньо* (у нашому визнанні).

14.5.2 Народжені з Духа

Знову народжується не людський дух. І не він спричиняє нове народження. Це радше Божий Святий Дух, через Якого нове народження починається й звершується.

Що народилося з Духа, те дух. Правда, що дар нового народження — це не нове життя в тілесному чи біологічному сенсі. Це духовне життя на противагу природному існуванню невідкупленої людини. Але воно також відповідає Святому Духові, Духові Божому, бо це Боже життя. Нове життя відповідає природі Святого Духа, адже ми стали учасниками Божої природи (Божого життя).

Никодим, попри всю свою вченість, не може цього збагнути. Він міг би знати зі Старого Завіту, що чинять «вода і Дух», коли обоє через Божу дію впливають на людину!

14.5.3 Пророцтво Єзекіїля: Нові серця й новий дух

Саме Єзекіїль говорив не про *нове народження* в буквальному сенсі, але все ж мав на увазі той самий процес, у якому буде застосовано воду й Духа. Бог зробить таке (Єзекіїля 11:19; 36:25-27):

- покропить ізраїльтян чистою водою, щоб їх очистити
- дасть їм нове серце й новий дух
- дасть їм серце з плоті замість кам'яного серця
- Божого Духа буде вкладено в них, щоб вони жили за Божими постановами.

Тут названо важливі складники Божого спасіння в новому народженні. Насамперед це очищення, яке ставить крапку в минулому. На місце старого життя, яке потребувало очищення, тепер приходять нове серце й новий дух.

І вираз «серце» зокрема, і поняття «дух» (у сенсі «людський дух») означають найглибше в людині (Приповістей 4:23). Ідеться про центр людської особистості, який мусить бути цілком переміненим. Через цю переміну людина не стає безвольною, а навпаки — здатною виконувати Божу волю. Кам'яне серце — це закам'яніле серце, мертве серце, яке не може й не хоче жити для Бога. Коли воля людини оновлена, їй потрібна сила, щоб також могти виконувати Божу волю. Вона отримує Божого Духа, Який робить її здатною справді жити за Божими заповідями.

І тут видно, що людина змінюється зсередини, а не через заповіді, накладені на неї ззовні, які ведуть лише до зовнішньої зміни поведінки. Люди можуть змінити свою поведінку суворою дисципліною, але християнин поводиться інакше, бо отримав нове серце й Божого Духа. Новий послух для нього — справа серця. При цьому дисципліна теж важлива, але не вирішальна.

Що народилося з Духа, те дух! Так уже Єзекіїль розрізняє «новий дух», що відповідає новому життю, і Святого Духа як Особу, Яка живе в народженому знову. Хоч Ісус і не говорить із Никодимом прямо про дар Святого Духа, проте тут він також мається на увазі. Іван кілька разів згадує Духа як наше надбання (Івана 7:39; 14:17, 26; 15:26; 16:13).

Павло підхоплює слова Єзекіїля й пояснює, що вони чинні й для нас: Божий Дух пише на наших серцях, які, на відміну від скрижалей Закону, не кам'яні, а з плоті. Це передбачає, що й наші серця цілком перемінено. Ця «праця» Бога над нашим серцем ще раз показує, що робить Бог, щоб дедалі більше перемінювати нас в образ Свого Сина. Його писання на наших серцях має мету: ми маємо в моральному сенсі перемінитися в той самий образ Христа, прославленого на Божому престолі, — і саме через Духа (2 Коринтян 3:3, 18).

14.6 Перенесені від смерті до життя: Оживлені

Нове народження необхідне не тому, що в нас немає життя, а тому, що нам бракує *правильного* життя. Що народилося з плоті, те плоть, а отже, нічого не варте. Ми мусимо народитися з Духа. Лише так ми входимо в Царство Боже і отримуємо небесне.

Але логічно, що наслідком народження є також життя, якого раніше не було. Тому Господь Ісус каже, що вже тепер переведе людей зі смерті

в життя. Тут і сьогодні (а не аж у майбутньому) Він це робитиме: «Наступає година, і тепер вона є, коли мертві почують голос Сина Божого, а ті, що почують, оживуть» (Івана 5:25). Як Боже Слово — насіння нового народження, так і тут Слово (голос Сина) оживлює. Людина від природи не лише грішник (тобто істота, якою панує плоть і яка ні на що не придатна). Вона також мертва й потребує життя. Від природи вона мертва у своїх гріхах (Ефесян 2:1; Колоссян 2:13 та ін.). Смерть завжди означає відокремлення того, що за природою належить одне до одного. Так людина в біологічному й розумовому сенсі цілком жива, але *в духовному сенсі*, щодо свого зв'язку з Богом, мертва. Цих стосунків з усім, що до них належить, немає. Через *духовне* воскресіння (або оживлення, яке, зрештою, охоплює інший аспект нового народження) духовно мертвий грішник отримує вічне життя. Так усувається його відчуження від Божого життя (Колоссян 1:21; пор. Ефесян 4:18). Через це життя стосунки з Богом не лише відновлюються й доходять до рівня стосунків Адама з Богом до його падіння. Навпаки, через нього зав'язуються стосунки, які роблять нас дітьми й синами Божими. Ми перейшли від смерті до життя! «Дух — це те, що оживлює; плоть нічого не допомагає. Слова, які Я говорив вам, — це дух і життя» (Івана 6:63), — каже Господь Ісус.

14.7 Таємниця становлення й зростання

Корисно загалом дещо з'ясувати про процес нового народження. Біблія не каже, в якій частині людини перебуває вічне життя, коли Бог дарує його людині. Одні кажуть, що воно в нашому дусі, інші наголошують на душі. Спокусливо розподілити процеси спасіння, які відбуваються в людині, між окремими аспектами людського буття. Але Біблія не є книжкою з антропології — ні старої, ні нової людини.[91] У новому народженні ми маємо справу з таємницею, яка частково відкрита, а певною мірою й прихована, і це пов'язано зі складністю людської природи. Це ще раз показує межі нашого пізнання, але нічого не забирає від того факту, що ми справді маємо Боже вічне (духовне) життя як своє власне життя. Сам Господь Ісус порівнює процес нового народження, яке звершує Дух, з вітром: його шум можна почути (тобто в людині, в якій діє Дух, можна помітити наслідки цієї дії). Однак не можна побачити, звідки він приходить і куди йде (Івана 3:8). Нове народження — для нас прихований процес, який не можна зробити видимим ні нашим пізнанням, ні технікою.

91. Hans-Jörg Ronsdorf, *І все ж мертві живі* (*Und die Toten leben doch*), розділ 3 (Біблійний образ людини), с. 147 і далі.

Процес зростання нового життя теж не описано докладно, а лише передбачено як даність. Майже всі автори Нового Завіту запевняють, що є зростання і (постійне) оновлення, рух, а також поступ і дедалі більша зрілість у вірі (Івана 3:30; Ефесян 4:13; 1 Петра 2:2; 2 Петра 3:18; Колоссян 1:10; 3:10; 1 Івана 2:12-17; Галатів 4:19; Римлян 12:2; 2 Коринтян 3:18; 4:16; Ефесян 4:23). Це описано більш-менш у принципі. При цьому завжди ідеться про подію, яку, з одного боку, започатковує й продовжує Сам Бог, а з іншого — яка може здійснитися лише з нашою участю, нашою згодою й рішенням, а також нашою дисципліною й послідовністю у виконанні Христових заповідей (Луки 8:15; 2 Петра 1:8; Якова 3:18; Тита 3:14). Процес переміни завжди відбувається за названими принципами. Але в багатьох мільйонах християн він перебігає (через відмінності цих християн у їхній вдачі, життєвій ситуації, а також рішучості) з різною швидкістю та інтенсивністю. Божественний Садівник із любов'ю дбає про кожну окрему рослину (Євреїв 12:11; Івана 15:2) — щодо всіх з однією великою метою: щоб вони стали подібними до образу Його Сина (Римлян 8:29). Якщо це найбільша мета *Бога*, то вона мусить бути й нашим найбільшим прагненням. Це спілкування з Богом, тобто ця згода мати ту саму мету, багато що спростить у нашому житті й надасть нам більшої цілеспрямованості. Завдяки цьому ми отримаємо зовсім інший — а саме Божий — погляд на нашу щоденну життєву ситуацію.

Тільки Божа мудрість звершує і *виникнення* нового життя, і його *зростання*. Вирішальним є результат, з якого видно Божу дію, а саме добрий плід Духа в зміненому житті християн.

14.8 Зростання — життя росте

Зростання — надзвичайно важлива справа. Боже життя саме по собі досконале, але коли його вкладено в людину, воно має рости. Воно мусить і на практиці пронизати всю людину. Нове життя змінює поведінку людини, її пізнання, тобто її єство, дедалі більше — від старого життя до нового (тобто Христова сутність дедалі більше набуває в ній форми; Галатів 4:19; 2 Коринтян 3:18).

Погляньмо на дику природу. Там немає пшеничних полів. Вони є лише там, де люди їх заклали й посіяли відповідне насіння. Так і ми в нашому старому житті родили лише терен і будяки (Ефесян 5:11). Але тепер розсівається насіння Слова; і росте добре збіжжя, плід для Бога (Матвія 13:23; Римлян 6:22; 7:4). Насіння проростає в родючому «ґрунті серця». Так нове життя від Бога змінює людину. Результат того, що сталося всередині й відтоді відбувається далі, можна побачити в поведінці

народженої знову людини: тепер вона спрямована на Того, Хто її породив.

У людині, в яку посіяно насіння, ще існує зло, так само як на пшеничному полі можна знайти ще більше чи менше будяків і терену. Але нове життя, новий плід — це також життя переможця (1 Івана 5:4). У ньому можуть розгорнутися зміни новонародженого: тепер він став наслідувачем Бога, Який подарував йому життя. Поки добрий ґрунт приносить добрий плід, ми прибираємо з поля нашого життя те, що не є добрим плодом: терен нашої старої й гріховної поведінки, а також будяки, що мають довге й глибоке коріння і означають старі, вперті звички. Деякі бур'яни потребують суворої дисципліни й витривалості, доки їх не знешкоджено, але ці зусилля варті того, якщо ми підкоряємося меті, яку Бог має щодо нас. Каміння, що лежить на полі нашого життя, — це зайві тягарі й вантажі; іноді це гріхи, що легко обплутують нас і сповільнюють та гальмують наше зростання й поступ (Ісаї 5:1-7; Євреїв 12:1).

Дивовижно, яке важливе місце в Біблії займає зростання і як часто його застосовано до людини. Ізраїль був виноградником Господа й мав приносити добрий плід. Сам Бог — Виноградар.

Важливо добре стерегти виноградник нашого життя, тобто наш «власний виноградник» (Пісня над піснями 1:6). Христос — Виноградна Лоза, а ми на ній галузки, щоб приносити плід для Отця (Івана 15:1-8).

Духовне зростання — нормальний процес, такий, що відбувається в природі й у нашій людській природі. Це зростання потребує часу й усіх необхідних умов. Зростання відбувається не стрибками, і немає жодних скорочених шляхів — хоч би через які речі чи досвіди. «Ніде в Писанні не навчається, що буває раптовий стрибок від плотськості до духовності або від порівняно безтурботного життя до життя, відданого Христові. Навпаки, зростання в побожності зображено як зростання, яке має бути таким самим нормальним і природним, як нормальний розвиток людини від дитини до зрілої, дорослої людини».[92]

Завдяки теплицям можна уникнути закономірностей пір року і збирати багато рослин і сортів овочів у будь-яку пору року. Але всі ми знаємо, що в теплиці ніколи не можна виростити рослин такої якості, якої досягають рослини відкритого ґрунту. Це стосується й смаку плодів тих рослин, що їх вирощують у теплиці. Так само духовний плід найкраще росте в повсякденні. У відкритій природі, де він зазнає вітру й

92. Henry Allen Ironside, *Heiligung – Zerrbild und Wirklichkeit*, с. 153.

негоди, тепла й холоду, посухи й дощу, плід має оптимальні умови для зростання. Ми не хочемо стати «тепличними християнами».

14.9 Плекати

«Плекати» (культивувати) означає, наприклад, закласти пшеничне поле там, де раніше був ліс чи степ. У зв'язку з «приношенням плоду» Павло каже (Филип'ян 2:12-13):

«Звершуйте своє власне спасіння
зі страхом і тремтінням;
бо то Бог, Хто чинить у вас
і хотіння,
і чинення,
за Своєю доброю волею».

Мабуть, жодне інше біблійне слово не показує так коротко й стисло нашу відповідальність діяти і водночас Божу дію в нашій дії. Поки ми «звершуємо», водночас діє Бог. Спасіння зобов'язує до дії: ми маємо подати доказ отриманого спасіння — так, довести його до завершення. Це біблійне слово містить велике напруження між нашою відповідальністю й Божою дією. Але ми не повинні просто знімати це напруження, вважаючи, що спасіння треба бачити окремо від нашої дії і що воно не має нічого спільного з нашими власними зусиллями. Приймімо Боже Слово таким, яким воно є! Навіть зі страхом і тремтінням (тобто усвідомлюючи, що ми можемо помилятися) ми маємо втілювати спасіння в житті й серйозно ставитися до часто згадуваного «імперативу спасіння» (те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*). Коли ми колись досягнемо мети, то побачимо, що при всіх наших зусиллях усе це звершив Бог у Своїй благодаті.

Але в чому зв'язок цього вірша з духовним зростанням? Поняття «звершуйте» в грецькій мові вживали також для землеробства, тобто для обробітку орної землі. Це підтверджує нам: Бог посадив Своє Слово в наше серце, нове життя нам привласнено. Тепер ми мусимо доглядати й обробляти це поле нового життя: при цьому ми маємо прибирати все, що заважає, і забезпечувати все, що сприяє зростанню. Крім того, ми маємо подбати, щоб можна було зібрати добрий урожай. Наше життя подібне до поля — звісно, в переносному сенсі. Ця праця хлібороба, своєю чергою, — діло Самого Бога. Покладаючись на Бога, Який чинить усе й хоче чинити, ми плекаємо те, що Бог створив у нас.

Речі світу роблять ґрунт серця твердим і несприйнятливим до того, що говорить Бог. Досі твердий ґрунт треба наполегливо розпушувати, щоб він міг увібрати воду й знову приносити плід. Бур'ян злих і нечистих думок теж треба постійно виполювати. Молоді рослини легше прибрати, ніж старі з глибоким корінням. Тож діймо проти цього негайно й постійно![93]

14.10 Хобі чи обов'язок?

Садівник-аматор дбає про бур'ян, бо гарний сад — це просто його хобі. Він не мусить цього робити, ніхто його не змушує. Якщо ми застосовуємо образ садівника чи хлібороба до нашого освячення, то йдеться не про можливість, якою ми можемо скористатися, а можемо й знехтувати. Вибрати життя в освяченні й духовне зростання — це не лише для якогось особливого класу християн, які хочуть піти на місійне поле чи стати проповідниками. Навпаки, спасіння зобов'язує нас прагнути святості, без якої ніхто не побачить Господа. Хоч як незвично це може звучати для когось: без святості в нашому житті ми зрештою не побачимо Господа (Євреїв 12:14)!

«Бо земля, що п'є дощ, який часто падає на неї, і родить зілля, корисне для тих, заради кого її й обробляють, отримує благословення від Бога; а якщо вона родить терен і будяки, то вона непридатна й близька до прокляття, і кінець її — спалення» (Євреїв 6:7-8).

14.11 Індикатив спасіння в Івана

Боже життя (вічне життя) — тема Івана. Він так само розглядає нове народження, через яке ми отримуємо це життя. Зберімо з його трьох послань, чим ми стали як діти Божі і що нам подаровано. У нього *індикатив* спасіння (те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*) означає таке (зверніть увагу на численні паралелі з Павлом):

- спілкування з Отцем і Його Сином Ісусом Христом (1 Івана 1:3)
- повна радість (1:4)
- Ми ходимо у світлі (1:7; 2:9-11).
- Він, Син Божий, поклав за нас Своє життя (3:16).
- Кров Ісуса Христа очищає нас від усякого гріха (1:7).
- Він — жертва спокути за наші гріхи (2:2; 4:10).
- Наші гріхи прощено (2:12).

93. C. G. Willis, *Betrachtungen über den Brief an die Philipper*, с. 184.

- Наші гріхи забрано (3:5).
- постійне прощення (після визнання) й очищення від неправедності (1:9)
- Якщо ми згрішили, маємо Заступника (Оборонця) перед Отцем (2:1).
- У нас справді досконала Божа *любов* (2:5; 4:12, 17).
- *Любов* Отця нам подарована (3:1).
- Бог *любить* нас (4:16).
- Ми *в Ньому* (2:5).
- Ми в Правдивому, в Його Сині Ісусі Христі (5:20).
- Що правдиве в Ньому, те так само правдиве й у нас, а саме Боже життя (2:8).
- Ми перебуваємо навіки (2:17).
- Ми маємо Святого *Духа*, помазання від Святого (2:20, 27).
- Він дав нам Свого *Духа* (3:24; 4:13).
- Ми в Отці й у Сині (2:24).
- Його обітниця нам: вічне життя (2:25)
- Бог дав нам вічне життя; воно в Його Сині (5:11, 13).
- Ми маємо Сина, а з Ним і життя (5:12).
- Вічне життя перебуває (тобто живе) в нас (3:15).
- Ми народжені від Бога (2:29; 3:9; 4:4, 6-7; 5:1, 3, 18-19; 3 Івана 11).
- Ми — *діти* Божі (3:1).
- Боже насіння в нас (3:9).
- Ми будемо подібні до Сина Божого (3:2).
- Ми побачимо Сина Божого таким, яким Він є (3:2).
- Ми перейшли зі смерті в життя (3:14).
- Ми в Ньому, і Він у нас (3:24; 4:4).
- Ми маємо життя через Сина (4:9).
- Ми маємо відвагу в день суду (4:17).
- Страх забрано від нас досконалою Божою *любов'ю* (4:18).
- Ми молимося з упевненістю й згідно з Його волею (5:14-15).
- Ми вибрані (2 Івана 13).
- Божа правда перебуває (як і Божий *Дух*) у нас і з нами навіки (2 Івана 2).

14.12 Імператив спасіння в Івана

Де є благословення й привілеї, там є й обов'язки та відповідальність. Це пізнання, звісно, не нове, але цей перелік промовляє до нас:

- зберігати Його заповіді (2:3-4; 3:22; 5:2-3; 2 Івана 5)

- зберігати Його слово (2:5)
- повинні ходити так, як Він ходив (2:6; пор. 4:17)
- любити брата (2:10; 3:10, 14; 2 Івана 5)
- не любити світу (2:15)
- перемагати світ вірою (5:4)
- визнавати Сина (2:23)
- перебувати в Ньому (2:28)
- чинити праведність (2:29)
- очищати себе, як Він, Син Божий, чистий (3:3)
- не чинити гріха (3:6, 9; 5:18)
- класти своє життя за братів і відкривати для них своє серце (3:16-17)
- любити одне одного ділом і правдою (3:18; 4:7; 4:11)
- перебувати в любові (4:16)
- чинити те, що до вподоби Богові (3:22)
- Ми любимо, бо Він перше полюбив нас (4:19).
- ходити в правді (2 Івана 4; 3 Івана 4)
- пильнувати себе, щоб не втратити того, що ми надбали працею (2 Івана 8)
- перебувати в науці Христовій (2 Івана 9)
- триматися правди (3 Івана 3)
- давати притулок слугам Божим (3 Івана 5-8)
- чинити добро й наслідувати добре (3 Івана 11).

14.13 Вічне життя — якість і кількість

Нове життя має вимір, що затьмарює все дотеперішнє і все, що люди вважали можливим. Вічне життя — це не просто нескінченне існування. Його має кожна людина, також і не народжена знову. Через нове народження ми радше отримуємо існування, яке робить нас здатними колись бути на небі, а отже там, де вічне життя «вдома». Але в посланні Івана йдеться про повноту цього позначеного небом життя, яке ми носимо в собі не аж тоді, а вже тепер, поки ми ще на землі. Повнота, багатство й зміст цього життя тепер є в нас. Отже, виникло не лише існування, а нова людина з усім, що робить людину людиною: волею, любов'ю, пізнанням і багато чим іншим. З цим життям ми отримали пізнання Отця (Івана 17:3). Ми ввійшли в живі, позначені любов'ю й тісні стосунки та спілкування з Отцем і Сином. Це ніколи не було б можливим, якби ми не мали того самого життя, яке мають Отець і Син.

14.14 Ознаки життя

Хто міг бути присутнім при народженні своїх дітей, знає, про що я. Усі напружено чекають на перші звуки дитини. Коли вона закричить, диво народження звершилося. У духовному житті теж є такі ознаки життя. Невдовзі після того, як Петро говорив про нове народження (1 Петра 1:23), він каже, що ми, як новонароджені діти, маємо прагнути щирого молока Божого Слова (1 Петра 2:2). Інакше кажучи: людина, народжена знову, має голод за Божим Словом, тобто цікавиться ним. Вона вже не може без Божого Слова, бо воно для неї як їжа. Інші ознаки життя, які ми вже перелічили серед імперативів спасіння:

- Народжений від Бога чинить праведність (1 Івана 2:29).
- Народжений від Бога любить і пізнає Бога (1 Івана 4:7).
- Народжений від Бога вірить, що Ісус — Христос (1 Івана 5:1).
- Народжений від Бога любить братів і сестер у вірі (1 Івана 5:1).
- Народжений від Бога перемагає світ (1 Івана 5:4).

Одну ознаку нового життя ми дослідимо докладніше (1 Івана 3:6, 9; 5:18):

«Кожен, хто перебуває в Ньому,
не грішить;
кожен, хто грішить,
не бачив Його
і не пізнав Його».
«Кожен, хто народився від Бога,
не чинить гріха,
бо Його насіння перебуває в ньому;
і він не може грішити,
бо народився від Бога».
«Ми знаємо,
що кожен,
хто народився від Бога,
не грішить».

14.15 Народжений від Бога не грішить

Це ознака життя, яка на перший погляд бентежить нас, а може, й засмучує. Чи хоче Іван сказати, що християнин більше ніколи не може згрішити? Якби він це мав на увазі, то суперечив би сам собі; адже в розділі 2:1 він пише:

«Діти мої, я пишу вам це,
щоб ви не грішили;
а якщо хтось згрішив —
маємо Заступника перед Отцем,
Ісуса Христа, Праведного».

А ще перед тим він каже:

«Якщо ми кажемо, що не маємо гріха,
то обманюємо самих себе, і правди немає в нас.
Якщо ми визнаємо свої гріхи,
то Він вірний і праведний,
щоб простити нам гріхи
і очистити нас від усякої неправедності».
1 Івана 1:8-9

Якщо Іван закликає не грішити, то, очевидно, існує можливість, що людина ще може згрішити і не стала безгрішною. Наш щоденний досвід, на жаль, теж є незаперечним доказом того, що це так. Але стандарт, тобто мірило Івана, однозначно полягає в тому, що ми (взагалі) *не* повинні грішити; він не каже, як, мабуть, висловилися б ми: «Намагайся грішити якомога менше!» Стандарт нашого життя Іван радше виводить із того, що Сам Ісус сказав про Бога, а саме, що «Бог — світло (абсолютно святий і праведний), і немає в Ньому жодної темряви (гріха)» (1 Івана 1:5). Коли він на початку каже: «А якщо хтось згрішив …», стає зрозуміло, що він говорить тут не про правило, а про виняток. Нам не треба виконувати жодних акробатичних вправ, щоб тепер узгодити ці слова з тими, де сказано, що народжений від Бога не грішить або (ще ясніше) не *може* грішити. Ці слова, що здаються такими суперечливими, мусять бути сумісними між собою.

Іван бачить нас тут як тих, кому привласнено силу й сутність нового життя. У його очах ми тут ті, хто має це життя, що виникло з Божого насіння Слова. І це неминуче має такий наслідок: християнин не грішить постійно (це була б граматична форма дуратива, тобто тривалої дії) і не грішить за звичкою. Він, кажучи словами Павла, визволений від влади гріха. «Хоч віруючий іноді грішить, усе ж пануючим принципом його життя є не гріх, а протилежність гріха. Ми — діти Божі, і гріх для нас ненормальний і неприродний».[94] Християнин любить Бога і Його заповіді.

94. Alfred Plummer, цит. за: John R. W. Stott, *The Letters of John*, с. 138.

До його сутності належить ненавидіти гріх. Він живе й ходить Духом, щоб не виконувати пожадливості плоті (Галатів 5:16, 25).

Дехто пояснює це так: Іван нібито має на увазі виключно нове життя (життя Христа в ньому), яке не може грішити. Це пояснення правильне лише частково. Звісно, це життя не може грішити. Але тут ідеться не про дії нового життя, а про поведінку тієї *особи*, яка народилася від Бога. Нове життя саме по собі нічого не *робить*. Радше відповідна особа щось *робить* у згоді зі своїм життям, зі своєю природою. Особа щось *робить* із повною відповідальністю і з власного рішення, а її життя, тобто її природа, визначає походження вчинку — тобто джерело, з якого особа черпає. Саме насіння — те, через що відповідна особа народилася знову, і це насіння водночас є новим життям. Іван тепер бачить народжену знову людину як ту, що провадить це життя, тобто визначена й позначена цим життям. У це життя не вписується жоден гріх, він — чуже тіло. «Послання Івана містить різкі контрасти. Крім того, воно містить багато абстрактних тверджень. Так само і з гріхом та праведністю. Завжди виділено те, що характерне для певної речі. Так віруючий за своєю сутністю праведний: він чинить праведність і не грішить. Утім, це означає, що характер його життя добрий: він живе праведно, а отже, не живе гріховно. Для невіруючого чинне протилежне».[95]

Іван говорить не про ідеал, яким усе *могло б* бути, а про те, як воно *є*. Іноді може скластися враження, що він просто оминає розрізнення *становища* та практичного *стану* (допомога для розуміння, якою ми особливо користувалися у вченні Павла про спасіння). Тому це твердження правдиве не лише «теоретично», відповідно до нашого становища чи об'єктивно, а справді описує те, чим ми є й на практиці в нашому повсякденні (імператив спасіння — те, що нам на цій підставі велено робити; нім. *Heilsimperativ*). Воно виходить за межі того, чим ми з благодаті стали в нашому становищі (індикатив спасіння — те, що Бог уже зробив для нас; нім. *Heilsindikativ*).

14.15.1 Чотири етапи історії спасіння: Людина й гріх

Августин Гіппонський (354-430) у суперечці з Пелагієм[96] запропонував такий поділ за допомогою трьох латинських понять: *posse* (тобто «могти,

95. Там само, с. 137.

96. Британський монах, сучасник Августина, який відкидав його вчення про благодать, тобто про спасіння, і натомість наголошував на свободі людської волі.

бути спроможним, бути здатним»), *peccare* (тобто «грішити, помилятися, провинитися») і *non* (тобто «не»).

14.15.2 Більше не грішити: Можливо чи неможливо?

Очевидно: Іван знає той факт, що віруючий «може згрішити». Він цього не виключає. Гріх у житті християнина — не правило. Нормально те, що християнин не грішить, бо Божа сила подарувала йому все, що служить життю в Божому страху, через пізнання Бога (2 Петра 1:3). «Справжній християнин — не той, хто втратив здатність грішити, а той, хто втратив волю й готовність до цього».[97]

Іван не говорив про те, що може бути безгрішність і бездоганність (інакше він помітно суперечив би сам собі). Безгрішність сама по собі неможлива вже тому, що гріх живе в нас і нерозривно переплетений з нашим тілом і нашим земним існуванням. Більше не грішити — до цього сьогодні варто прагнути (пор. слова Івана: «… щоб ви не грішили»), але можливо це лише в славі, коли ми будемо цілком подібні до Нього, нашого Господа.

1. Людина до гріхопадіння	2. Занепала людина	3. Людина, народжена знову	4. Людина в завершенні
Posse peccare	Non posse Non peccare	Posse non peccare	Non posse peccare
Вона могла грішити (але могла й уникнути цього).	Вона не може не грішити; вона нездатна не грішити.	Вона може не грішити (але може й грішити).	Вона вже не може грішити.
Завдяки свободі волі людина могла вирішити шанувати Божу заповідь або порушити її.	Вона в плоті, продана під гріх. Не кожен учинок занепалої людини — гріх, але вона не може жити безгрішно.	У духовному сенсі в ній є нове і старе життя. Примус до гріха зламано. Вона здатна не грішити, але ще може згрішити.	Гріх і плоть, стара природа, були в християнині прив'язані до його земно-тілесного існування в старому творінні, яке в завершенні закінчується, і їх замінять тіло слави та постійна близькість до Христа.

Чи маємо ми тепер через наш досвід розчаруватися — знаючи, що ніколи не зможемо досягти цієї мети? Чи, може, є в Писанні підстава, яка

97. William MacDonald, *Der vergessene Befehl – Seid heilig*, с. 45.

підтверджує нам, що нам *не* вдасться бути без гріха? Таке твердження нас дуже здивувало б. Як можна, з одного боку, заохочувати християнина не грішити, а водночас пояснювати йому, що це ніколи не вийде? Це не узгоджується одне з одним, і з педагогічного погляду це було б дуже нерозумно. Стандарт для нашого життя — завжди Божа досконалість, ніколи не менше.

Але якщо хтось цілком серйозно вважає, що досяг стану досконалості (життя без гріха), то він, мабуть, утратив погляд і чуття на сутність гріха й на дійсність. Його сумління вже не чутливе до цього. Навіть на багатьох добрих справах, які ми робимо, часто все ж видно ще й тінь гріха. Хто стверджує, що більше не грішить, мусить подати доказ і привести «свідків» своєї безгрішності: свого чоловіка чи дружину, своїх дітей та інших людей із найближчого оточення. Мені відомий лише Один, про Кого це можна сказати: Ісус. Тут я додам часто вживане й у всіх відношеннях правдиве речення: «Християни можуть розчарувати, Христос — ніколи». Воно має служити не виправданням, а підбадьоренням.

14.16 Досконалість — що це?

Новий Завіт часто говорить про досконалість, також коли йдеться про наше життя віри. Цим не мається на увазі бездоганність чи безгрішність. Для нашого розуміння освячення важливо правильно розуміти цю досконалість. Ми можемо розрізнити щонайменше три значення цього поняття в тих місцях Писання, де воно трапляється:

14.16.1 Досконалість нашого становища спасіння

«Бо *однією* жертвою Він назавжди вчинив досконалими тих, хто освячується» (Євреїв 10:14). Через досконалу й цілком достатню жертву Ісуса ми назавжди визволені від наших гріхів. Це незмінне, бездоганне й з Божого погляду досконале спасіння. Ми обмиті, освячені, виправдані (1 Коринтян 6:11). У Божому новому творінні (2 Коринтян 5:17) ми досконалі (1 Коринтян 2:6; Филип'ян 3:15). У Христі ми доведені до повноти, тобто вдосконалені (Колоссян 2:10).

Ця досконалість охоплює дар благодаті й Боже діло спасіння. «Цю подаровану досконалість не можна плутати з абсолютною безгрішністю чи етичною досконалістю; але немає зростання до моральної досконалості й зрілості, якщо бракує основоположної досконалості».[98]

98. Erich Mauerhofer, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*, с. 124.

14.16.2 Досконалість (зрілість) у нашому житті: Стати дорослими

Якщо перше значення справді означає бездоганну й незмінну досконалість, то Новий Завіт уживає це поняття також для стану, який виник і перебуває в процесі зростання, тобто поступу. Його мета — досконалість (гр.: зрілість), а саме зрілість духовної дорослості. Це значення слова *досконалий* знаходимо в 1 Коринтян 14:20. Там сказано, що коринтяни на своїх зібраннях не повинні бути дітьми розумом, а досконалими, тобто дорослими, зрілими. Церква в цілому має дійти до єдності віри й пізнання Сина Божого, до дорослого (досконалого, тобто зрілого) мужа, до міри повного зросту Христової повноти (пор. Ефесян 4:13). Так *тверда* їжа біблійного навчання призначена для дорослих (досконалих, зрілих), які звичкою вправили свої почуття — для розрізнення і добра, і зла (пор. Євреїв 5:14).

Коли Ісус доручає нам стати досконалими, як досконалий і небесний Отець (Матвія 5:48), це показує дві речі: з одного боку — Божу досконалість, а з іншого — процес у нашому житті, щоб ми ставали такими, як наш Отець, бо ми Його наслідувачі.

14.16.3 Цілісна досконалість у майбутньому завершенні

Наша віра має мету: бути з Христом і разом із Ним і бути цілком подібними до Нього. Що ж іще, як не це, можна назвати досконалим чи завершеним, коли ми будемо подібні до Нього? До цієї повної єдності з Христом, навіть у Його воскресінні, прагнув Павло, але він ще не досяг її: «Не тому, що я вже здобув це (воскресіння з мертвих, а отже, і відкуплення також тіла) або вже став досконалим (досяг досконалості, тобто дійшов до мети)» (Филип'ян 3:12). День нашої переміни чи воскресіння зробить нас досконалими (доведе до мети, завершить) за духом, душею й тілом (пор. Колоссян 1:28).

14.17 Відповідальність за наші вчинки, а не за наше єство

Іноді ми кажемо про когось: «Він учинив згідно зі своєю природою». Ми маємо на увазі, що він сам не вирішував, чи робити щось і що саме, бо його гнала його природа. У день суду людей судитимуть не за тим, чим вони були від природи, а за тим, що вони робили під власну відповідальність і цілком свідомо (Римлян 2). Це стосується й віруючого. Якщо він грішить, то не може виправдатися тим, що це була його стара прир

ода, його старе «я» чи плоть. Нам завжди доведеться вирішувати, чи хочемо ми ходити Духом, чи плоттю. Жити Божим Духом може й повинно стати для нас звичною рутиною. Це Божий намір і Його мета щодо нас. Це не мусить бути постійним, затятим і виснажливим конфліктом, постійним вибором на користь доброго. Ми маємо вірою прийняти той факт, що ми нові люди — з новим серцем, з новим життям і з оновленим духом. Ми можемо й жити з усвідомленням цього нового існування. Метелик колись був гусеницею, доки через диво метаморфози не зазнав цілковитої переміни. Хоч це та сама комаха, між цими двома формами існування немає жодної схожості. Метелик літає від квітки до квітки. Якби він тепер не «був тим, ким став», а ще почувався гусеницею, це було б дуже дивно. Метелик, який думає, що він гусениця! Кумедне, але водночас серйозне порівняння, бо багато християн у своєму житті справляють саме таке враження. Поводьмося не як гусениця, що об'їдається «земними» речами, а як метелики, що літають і живуть «небесним благословенням»! Ми можемо й повинні втілювати в житті нашу нову ідентичність: Я живу, але вже не я! Христос живе в мені (пор. Галатів 2:20).

14.18 Нова й стара природа водночас у нас

Для нас це є й залишається таємницею, що в нас водночас є стара й нова природа і (якщо сказати біблійно) в нас одночасно живуть Христос і гріх. Але Писання навчає цього факту, і наш досвід теж його підтверджує. Який може бути Божий намір у тому, щоб залишити зло в нас аж до дня відкуплення? Зло не повинно втілюватися в житті, але його треба помічати, щоб ми протягом цього короткого часу дедалі більше усвідомлювали, яке зло насправді і що означало для Христа те, що Його було зроблено гріхом.

Учення, згідно з яким християнин має лише одну природу (а саме лише нову), після вивчення відповідних місць Писання треба рішуче відкинути. Наскільки ми досконалі в Христі, настільки ж зіпсута плоть, яку ми ще маємо на собі. Вона нерозривно пов'язана з нашим тілесним існуванням (звідси й назва «*плоть*»: одне й те саме поняття вживається і для земного існування в тілі, і для старої гріховної сутності, тобто старої природи, яка живе в тілі, у плоті). Лише з тілесною смертю або з переміною всіх віруючих під час захоплення Церкви для кожного окремого християнина настає абсолютний кінець його гріховної плоті.

14.19 Висновок

Народитися *знову* і *згори* — це настільки величезна подія тому, що вся мудрість, техніка й сила людини так само не можуть цього спричинити, як і зміни, що після цього видимо відбуваються.

Небо радіє, коли грішник кається, — так само, як радіють мати й батько, коли дитина народилася і можна «почути» перші ознаки життя. Немовля потребує багато турботи й догляду, доки стане самостійним. Подібне стосується й духовного життя. Творіння часто є відображенням духовних реальностей, які, своєю чергою, допомагають нам краще зрозуміти духовні істини. Діти стають юнаками, які одного дня виростають до батьків у Христі (1 Івана 2:13-14).

Коли ми сьогодні говоримо про «нову природу», то насправді маємо на увазі «нове, тобто подароване Богом, вічне життя», яке водночас утілює в Своїй Особі Сам Господь Ісус. Це життя неминуче має певний характер, певну сутність, тобто специфічну природу. Це означає, що це життя описує не лише існування (тобто буття), а й свідчить про те, чий почерк його вирізняє і в який спосіб воно виявляється в моральному сенсі. Ще раз нагадаю: поняття «Божа природа» в Новому Завіті згадано лише раз, і воно вказує на те, як Божа сутність і Божі властивості розгортаються в нас і виявляються в нашому житті.

І з Іваном та Петром, і з Яковом ми тепер, почавши з Павла, піднялися на всі гори. Було багато захопливих краєвидів і поглядів углиб, які звеличили для нас велич Бога в Його сутності та в Його спасінні. Пізнання Бога, Його сутності та Його дій хоче сповнити наші серця.

Життя народжених знову — це не лише існування, не лише буття й чекання неба, а насамперед життя з повноти. Бог дає охоче й щедро, і це ми повинні збагнути не аж тоді, коли будемо на небі.

15. Темперамент і характер

Початок справжнього християнського життя — радикальне оновлення, на основі якого відбувається постійна зміна до подібності до Христа. Який вплив має темперамент на моє життя віри й життя переможця?

Вікіпедія, вільна енциклопедія в Інтернеті, дає коротке й стисле пояснення: «Темперамент описує те, як жива істота діє і реагує, тобто її стиль поведінки. Він глибоко вкорінений і складається з емоційних, рухових реакцій, реакцій уваги та саморегуляції. Поняття описує відносно сталі, а тому типові ознаки поведінки, як-от витривалість, поріг подразнення, настрій, темп».[99]

«Учення про темпераменти, якому майже 2 500 років, поділяє людей на категорії за їхньою основною вдачею і з наукового погляду сьогодні є застарілою теорією … Воно походить від гуморальної патології (учення про чотири соки), яку приписують Гіппократові Коському (грецькому лікареві, 460-375 до н. е.) … Поєднання вчення про чотири соки з ученням про чотири темпераменти здійснив Гален Пергамський, який кожній із чотирьох рідин тіла («humores») приписав по одному темпераменту. Залежно від того, яка з цих чотирьох рідин переважає, особливо виразно розвивається пов'язаний із нею темперамент … :

- кров («Sanguis»): сангвінік (життєрадісний, активний)
- слиз («Phlegma»): флегматик (пасивний, повільний)
- чорна жовч («Melas Cholé»): меланхолік (сумний, задумливий)
- жовта жовч («Cholé»): холерик (дратівливий і збудливий).»[100]

15.1 Біблія й учення про темпераменти

По-перше, треба констатувати, що вчення про темпераменти має язичницьке походження. По-друге, фактом є те, що з наукового погляду воно застаріле. Обидві ці констатації пов'язані з тим, що цього вчення в Біблії немає і з неї його не можна вивести. Біблія просто ігнорує це вчення, яке вже існувало в час постання її другої частини (Нового Завіту).

Проте ми не хочемо виплеснути дитину разом із водою. Темпераменти — реальність, і тому погляд на (власний) темперамент може бути корисним. Навіть якщо це вчення застаріле, кожна людина

99. Доступно онлайн: http://de.wikipedia.org/wiki/Temperament (німецькою мовою).
100. Доступно онлайн: http://de.wikipedia.org/wiki/Temperamentenlehre (німецькою мовою).

має темперамент, який часто більшою чи меншою мірою відповідає одному з чотирьох названих або ж їхній суміші.

І після нового народження я залишаюся тією самою особою, якою був раніше, але мені подаровано нове духовне життя, яке має Христову природу й сутність. Це життя має формувати мою особистість. Навіть так звані сильні сторони мого темпераменту без Христа нічого не варті. Лише особистості, сповнені Ним, відповідають Божому мірилу для нового життя: Христос — дороговказ і мірило нового творіння, яким ми стали. Христова сутність, своєю чергою, виявляється в плоді Духа. Це наша норма для формування особистості. Дослідження темпераментів має право на існування, доки воно підпорядковане справжній меті нашого християнського життя.

Корисно розглянути сильні й слабкі сторони темпераментів. Ми щодня маємо з ними справу, вони — частина нашого життя, а отже, належать і до нашого життя віри. Ми знаємо, що не можемо просто змінити структуру (те, що успадкували від батьків). Розпізнати, як ми влаштовані, безперечно корисно, бо так викриваються й негативні речі та такі моделі поведінки, які можуть гальмувати й блокувати наше зростання до подібності до Христа. Млява поведінка флегматика здебільшого є перешкодою для активного життя віри. Те саме стосується поквапливих дій і суджень холерика. Нам слід усвідомити такі негативні аспекти, щоб могти протидіяти їм. Для цього цілком може допомогти тест.

Надмірне заняття темпераментами з огляду на наше духовне життя й наші обдарування дуже зосереджує увагу на нас самих. Є кілька закликів перевіряти себе й своє діло, але гасло майже завжди таке: ми маємо дивитися на Христа. Це спричиняє зміну, в якій ми, звісно, беремо участь.

В. Й. Оувенел (W. J. Ouweneel): «Вони (Оле Галлесбі, Тім Лагей і Генрі Брандт) показали, який вигляд має життя при чотирьох темпераментах, коли серце відвернулося від Бога й віддалося гріхові; тоді беруть гору погані сторони темпераментів. Але коли серце спрямоване на Бога й довіряється проводові Святого Духа, тоді в особистості можуть розвиватися сильні сторони, і Христос набуває форми в сердечності, щирості, жвавості, привітності, оптимізмі сангвініка, у лідерстві, рішучості, командному дусі, твердості, заповзятливості холерика, у вірній дружбі, творчості, жертовності меланхоліка і в спокої, доброму настрої, готовності слухати, охайності, розважливості флегматика …

Попри всі дослідження біотичних і психічних структур і … темпераментів і типів особистості, людина — не запрограмований робот, повністю відданий на поталу поганим сторонам свого характеру. І тут Біблія,

як і душпастирська практика, навчає нас, що все залежить від спрямування серця. Справді, темперамент людини визначений її спадковою конституцією; отже, він майже незмінний (хоч протягом життя в ньому можуть відбуватися невеликі зміни, але на це людина не має впливу). Однак **темперамент** треба добре відрізняти від **характеру**. Характер — це результат поведінкових властивостей людини, які, проте, визначаються не лише темпераментом, а … насамперед серцем.

Коли людина приходить до віри в Христа і, отже, народжується знову, вона не отримує нового темпераменту (як не отримує й іншого тіла), але отримує «нове серце»: радикально нову налаштованість серця, цілком нову позицію, ставлення, нову життєву концепцію. Тепер у її житті починають відігравати роль зовсім інші оперантні й мотиваційні чинники, а також нове пізнання й нове мислення (отже: нова «когніція») і по-новому спрямована воля (конативний[101] чинник). Так оновлена людина в (широких!) конституційних межах свого темпераменту може розвинути цілком новий характер, у якому, як уже сказано, Христос цілком унікальним чином набуває форми».[102]

Темперамент, успадковані задатки й схильності, у віруючого освячується і так стає придатним для Бога. Привітність сангвініка, наприклад, корисна для Бога. Завдяки перебуванню й проводові Духа вона навіть стає плодом для Бога. Це стосується всіх «добрих» сторін кожного темпераменту, причому сторона людського буття, пов'язана із задатками, тобто з темпераментом, належить до першого Божого творіння, а отже, вирізняла вже Адама до гріхопадіння. На жаль, гріх пошкодив і темперамент, і ці вади треба послідовно усувати.

15.2 Характер і його зміна

Характер — це помітна властивість особи. Ми знаємо це поняття більш чи менш добре. Здебільшого його пов'язують із добрими й бажаними людськими властивостями, а саме з тим, чого бракує суспільству, а останнім часом особливо фінансовому світові. Нестримна жадібність, самолюбство й егоїзм дають нам передсмак того, що ще прийде. Суспільство відчуває, що добрий і стійкий характер, який також опирається спокусі, міг би загальмувати, якщо не зупинити, моральний занепад.

101. «Конативний» означає «спонукальний», «спрямований до мети».
102. W. J. Ouweneel, *Psychologie, Ein bibelorientiert-wissenschaftlicher Entwurf*, с. 168 (виділення додано).

Але погляньмо на власне життя. Слово *характер* походить від штемпеля, який надавав форми монеті чи печатці. Що формує нас і що в нас помічають інші? Ще важливіше питання: хто ми і які ми за своїм характером, коли нас ніхто не бачить? «Обличчя людини пізнаєш при світлі, а її характер — у темряві», — каже прислів'я.

Те, чого потребує світ, стало реальністю в Ісусі. Його сутність може стати дійсністю в нас. Добрий характер позначений плодом Святого Духа, а отже, Ісусом. Але він не прилітає сам собою. І Бог не вкладає його в наше серце чарами, в обхід нашої волі. Він дає нам усе, щоб ми розвивали його під Його проводом, а також Його силою й благодаттю. Ми мусимо тренувати характер і так робити його сильним. У цьому полягає наша відповідальність. Духовний плід любові, радості, миру, довготерпіння, доброзичливості, доброті, вірності, лагідності й самовладання ми мусимо вивчати, наче нову чи другу мову, доки завдяки навчанню й вправам не говоритимемо нею за звичкою. Духовний характер має стати нормою в нашому житті.

Характер виявляється тоді, коли настає вирішальна мить і коли ми під тиском або в спокусі. Тому Павло й каже, що ми не повинні дбати про плоть, а маємо зодягнутися в Господа Ісуса Христа (Римлян 13:14). Сталий (тобто натренований і наполегливо плеканий) характер може протистояти спокусі в екстремальних ситуаціях відмовитися від духовних принципів, які він засвоїв від свого нового народження і цінує як Божий шлях.

Як нам тренувати характер? Навчаючись і застосовуючи. Вчитися треба, щоб зрозуміти, яким є цей «духовний характер». Мені, так би мовити, приписано засвоїти його. Маленькими кроками ми дедалі більше застосовуємо ці властивості, бо ми цього хочемо.

Тоді як темперамент протягом усього життя залишається майже незмінним, характер зазнає змін — і на краще, і на гірше. Основа характеру — воля і її сила утверджуватися. Ми маємо нове серце й оновлену волю. Це старт у нове життя, яке аж до мети має супроводжувати воля до зміни.

Так само, як і вчення про темпераменти, слова *характер* у Біблії не знайти. Найближче до нього біблійне поняття чесноти (Филип'ян 4:8; 1 Петра 2:9 [властивість Бога]; 2 Петра 1:3, 5). Біблія не йде за вченням про чесноти філософів свого часу. Збіги полягають частково в тому, чим вирізняється чеснота, а частково в тому, що її вправляють і тренують. З біблійного погляду чеснота чи характер і його зміна до подібності до Христа мають за мету Самого Бога і Його Царство. Не власне досягнення як

самоціль, а оновлена Святим Духом сила волі і втілення, що з неї випливає, на Божу славу й на користь іншим, відповідають біблійному образові й меті нашої переміни, яка завершиться кінцевою метою — новим Божим світом.

«Стеж за своїми думками, бо вони стають словами.
Стеж за своїми словами, бо вони стають діями.
Стеж за своїми діями, бо вони стають звичками.
Стеж за своїми звичками, бо вони стають твоїм характером.
Стеж за своїм характером, бо він стає твоєю долею».

16. Заключне слово

Бувають часи, коли все навалюється на людину і вона вже не знає, що робити, а чого не робити. Іноді плоть проривається назовні так, що ми самі собі дивуємося й лякаємося. Іноді ми так само лякаємося своєї байдужості. Усе це траплятиметься нам і супроводжуватиме нас, доки ми в нашому земному існуванні перебуваємо на шляху до завершення. Ця констатація не повинна нічого виправдовувати. Але ми хочемо залишатися й чесними, коли йдеться про те, скільки духовної істини розгортається в нашому житті.

Наберімося мужності й не здаваймося! Навіть якщо всередині хочеться здатися, це найгірше рішення. Зневіра й капітуляція мають плотське й диявольське походження!

Отець допомагає нам на кожному кроці — незалежно від того, малий він чи великий. Ми маємо просуватися шляхом до мети. Навіть якщо ми переживаємо часи, коли віддаляємося від Нього, Він близько від нас, і завжди досить одного кроку, щоб повернутися в Його обійми.

Можливо, гірські походи забрали так багато часу й сил, що ви тепер за деревами не бачите лісу. Звісно, якщо зібрати разом усі біблійні тексти на цю тему, то це справді обширна справа. Але ми переживаємо зростання в духовному розумінні, яке звершує Бог. І на це просто потрібен час. Ми не можемо ні силоміць прискорити його, ні скоротити. Бог іде Своїм шляхом разом із нами. Він за нас, і ми під Його опікою. Він не стоїть позаду нас, як наглядач над рабами, якого цікавлять лише наші помилки й наші невдачі. Навпаки: Він прийняв нас як Своїх синів, тобто дітей, і дає нам до рук усе, щоб ми могли жити на Його славу.

Навіть Павло на втіху нам каже, що на шляху до слави він ще не досяг саме цієї мети і ще не став досконалим. Але напрямок у нього правильний, він біжить до мети, бо він охоплений і захоплений нею — Христом. У цьому його таємниця.

Перехід на інший бік і всякі зусилля, а також уся посвята, уся праця, усі зречення, уся рішучість будуть того варті. У славі ми вже не матимемо цієї неповторної можливості. Тому наш час «у тілі» (2 Коринтян 5:10), у нашому земному існуванні, такий надзвичайно цінний. Його не можна повторити, і можливості, що трапляються в ньому, нам більше не випадуть.

«Бог не дав нам духа страху
(зневіри, боязкості),
а *(духа)*
сили,
і любові
і розсудливості
(дисципліни, самоконтролю, врівноваженості)».
2 Тимофія 1:7

Наш шлях до мети — це не лише постійне сходження вгору в духовному зростанні й освяченні. Буває спуск униз, буває застій і стагнація, але буває й підйом. Напрямок мусить бути правильним, а сама мета притягує нас — дивлячись на Ісуса, Початок і Завершителя віри!

17. Бібліографія[103]

Adams, Jay E., *Grundlagen biblischer Seelsorge*, Gießen, 1983.

Anderson, Neil T., *Neues Leben – neue Identität*, Lage, 1994.

Anderson, Neil T., *Restored, Experience Life with Jesus*, Franklin, USA, 2007.

Anderson, Neil T., *Spiritual Warfare*, Ventura, California, USA, 2000.

Anderson, Neil T., *Steps to Freedom in Christ*, Oxford, 2000.

Anderson, Neil T., *Winning the Battle within*, Eugene, Oregon, USA, 2004.

Barclay, William, *Geist oder Fleisch*, Augsburg, 1967.

Binde, Fritz, *Vom Geheimnis des Glaubens*, Wuppertal, 1979.

Bullinger, Dr. E. W., *Die zwei Naturen in dem Kind Gottes*, Düsseldorf, 1907.

Burkhardt, Helmut, *Christ werden, Bekehrung und Wiedergeburt*, Gießen, 1999.

Custance, Arthur C., *Man in Adam and in Christ*, Grand Rapids, 1975.

Edman, V. Raymond, *Das ausgetauschte Leben*, Kassel, 1963.

Eldredge, John, *Der ungezähmte Christ*, Gießen, 2005.

Gahan, M. C., *The Soul´s Transfer from Adam to Christ*, Michigan, 1957.

Gibson, Jean, *Training im Christentum 3*, Bielefeld, 1990.

Heijkoop, H. L., *Der Heilige Geist*, Zürich, 1955.

Hession, Roy, *Nicht ich – sondern Christus*, Bad Liebenzell, 1980.

Hille, Rolf (ред.), *Ein Mensch, was ist das?*, Wuppertal, 2004.

Hole, F. B., *Das große Heil Gottes*, Zürich, 1979.

Ironside, Henry Allen, *Heiligung – Zerrbild und Wirklichkeit*, Bielefeld, 1989.

Käser, Ernst, *Rechtfertigung des Lebens*, Herblingen, 1989, 2-ге видання.

Kelly, William, *Die Lehre des NT über den Heiligen Geist*, Neustadt, 1975 (1880).

Kettling, Siegfried, *Wer bist du, Adam?*, Wuppertal, 1978.

Lutzer, Erwin W., *Das widerspenstige Ich*, Bielefeld, 2011.

MacDonald, William, *Der vergessene Befehl: Seid heilig!*, Bielefeld, 1988.

Markmann, Otto, *Weiter zu etwas Höherem*, критичний відгук на книжку «Das normale Christenleben» Watchman Nee.

Mauerhofer, Erich, *Der Kampf zwischen Fleisch und Geist bei Paulus*, Frutigen, 1980.

103. Я спирався на названу літературу й частково також цитував її. Але цей перелік аж ніяк не означає, що я згоден з усіма твердженнями наведених книжок.

Medema, H. P., *Romeinen 7; Het normale en het abnormale christlijke leven*, Vaassen, 1998.

Modersohn, Ernst, *Die herrliche Freiheit der Kinder Gottes*, Bielefeld, 2008.

Nee, Watchman, *Befreiung*, Stuttgart, 1978.

Nee, Watchman, *Das normale Christenleben*, Wuppertal, 1972.

Nee, Watchman, *Der geistliche Christ*, том 1 – 3, Heerbrugg, 1975.

Nee, Watchman, *Freiheit für den Geist*, Winterthur, 1969.

Nee, Watchman, *Geistliche Erkenntnis*, Berneck, 1978.

Nitsche, Walter / Peters, Benedikt, *Dämonische Verstrickungen – Biblische Befreiung*, Berneck, 1989.

Nitsche, Walter, *Versagen und innere Zerrissenheit*, Berneck, 1989.

Ouweneel, Willem J., *Geestelijke Strijd*, Vaassen, 1998.

Ouweneel, Willem J., *Geloofs-Zekerheid*, Vaassen, 1996.

Ouweneel, Willem J., *Hoe lief heb ik uw Wet!*, Vaassen, 2001.

Paxson, Ruth, *Life on the Highest Plane, God´s Plan for spiritual Maturity*, Grand Rapids, 1983.

Pink, Arthur, *Practical Christianity*, Michigan, 1974.

Ryrie, Charles C., *Ausgewogen statt abgehoben*, Dillenburg, 1994.

Ryrie, Charles C., *Hauptsache gerettet?*, Dillenburg, 1998.

Ryrie, Charles C., *Ihr werdet Kraft empfangen*, Dillenburg, 2003 (1965).

Schirrmacher, Thomas, *Ethik*, том 1, *Das Gesetz der Liebe*, Nürnberg, 2001.

Steidl, Grant, *Konflikt!, Der Christ im Widerstreit*, Hückeswagen, 1992.

Steinberger, Georg, *Das Geheimnis eines siegreichen Lebens*, Stuttgart, 1983.

Stott, J. R. W., *Men Made New*, London, 1966.

Thomas, Major W. Ian, *Christus in euch – Dynamik des Lebens*, Holzgerlingen, 2008.

Thomas, Major W. Ian, *The Indwelling Life of Christ*, Colorado Springs, 2006.

Thomas, Major W. Ian, *The Saving Life of Christ*, Grand Rapids, 1961.

Thomas, Major W. Ian, *Tote können nicht sterben*, Neuhausen-Stuttgart, 1973.

Trumbull, Charles G., *Befreiung von der Macht der Sünde*, Basel, 1986.

Willard, Dallas, *Aus dem Herzen leben* (оригінальна назва: *Renovation of the Heart*), Gießen, 2004.

Willard, Dallas, *The Divine Conspiracy, Rediscovering our hidden Life in God*, New York, 1997.

Брошури, статті й есеї на цю тему

Blackburn, John S., *Die Befreiung im Römerbrief*.

Böhm, Heinz, *Die geleugnete Wirklichkeit*, Berneck, 1993.

Cutting, George, *Die beiden Naturen*, Zürich.

Cutting, George, *Freedom from Sin: What is it?*

Ebertshäuser, Rudolf, *Mit Christus gekreuzigt und auferweckt*, Leonberg, 2009.

Glassford, Greg, *Hey, Fleisch! Hier spricht dein Geist!*, Hamburg, 2004.

Grant, F. W., *Deliverance: What is it?*

Grant, F. W., *Life in Christ and sealing with the Spirit*, Bedford.

Grant, F. W., *Some Themes on the second Part of Romans*, Bedford.

Grant, F. W., *The two Natures and what they imply*, Bedford.

H. E. C., *The Believer's two Natures*.

Herrick, Greg, *Old Man and New Man in Paul*, 1999.

John MacArthur´s One Nature Teaching, http://www.middletownbiblechurch.org/doctrine/1natjm01.htm

Lüscher, Albert, *Der alte und neue Mensch*, Langenthal, 1971.

Lüscher, Albert, *Euer Leben ist verborgen*, Langenthal.

Pink, Arthur W., *The Christian in Romans 7*.

Scofield, C. I., *The two Natures*.

Trachsel, Walter, *Ein reines Herz?*, Frutigen.

Trachsel, Walter, *Gibt es ein Leben im Sieg*, Frutigen, 2003.

Trachsel, Walter, *Heilig sein oder heilig werden?*, Frutigen, 2009.

Trachsel-Pauli, Ernst, *Heiligung nach Geist, Seele und Leib*, Frutigen, 2000.

Wallis, Reginald, *The new Life, Talks with Christians about Practical Victory*, New Jersey, 1932.

Вебсайти

http://www.bibelkommentare.de;

http://www.biblecentre.org/;

http://www.bodedesheils.nl/

http://www.soundwords.de/

http://www.streitenberger.com/: розсилка Mailingliste-Bibelgriechisch (вільний доступ, обмін думками знавців грецької мови; можливість ставити запитання щодо біблійного тексту з мовного погляду й отримувати відповіді).

Коментарі

Brockhaus-Kommentar zur Bibel, Wuppertal, 1985.

Calvin, Johannes, *Auslegung der kleinen paulinischen Briefe*, Neukirchen, 1963.

Cecil, A. P., *A Summary of the Epistle to the Romans*.

Coates, C. A., *Ein Überblick über den Brief an die Römer*, Leipzig.

Cousar, Charles B., *Galatians, A Commentary for Teaching and Preaching*, Atlanta, 1982.

Darby, J. N., *The Collected Writings*, Winschoten, 1972 (передрук).

Ellicott, Charles John, *Bible Commentary*, London, 2004 (передрук).

Grant, F. W., *The Numerical Bible*, New Jersey, 1901.

Greijdanus, Dr. S., *Korte Verklaringen*, Kampen, 1932.

Hoehner, Harold W., *Ephesians, An exegetical Commentary*, Michigan, 2002.

Jantzen, Herbert, *Vorträge zu Röm 6 – 8*, 1997.

Kelly, William, *Lectures Introductory*, 1869.

Kelly, William, *Lectures on the Epistle to the Ephesians*, Oak Park.

Kelly, William, *Notes on the Epistle to the Romans*, Sunbury, 1981 (1873).

Kelly, William, *The Bible Treasury*, Winschoten.

Kelly, William, *The Epistles of Peter*, London, 1904.

Kramer, G. H., *Christus ons leven*, Vaassen, 1994.

Lee, Witness, *Der Brief des Paulus an die Epheser*, Stuttgart, 1980.

Lincoln, William, *Assembly Writer Library*, Glasgow, 1980.

MacDonald, William, *Kommentar zum NT*, том 1, Bielefeld, 1992.

Medema, H. P., *De nieuwe Mens*, Vaassen, 1991.

Medema, H. P., *Der Brief an die Römer*, Bielefeld, 1992.

Medema, H. P., *Het leven is geopenbaard, De Eerste Brief van Johannes*, Vaassen, 1993.

Nicholson, J. B., i Waugh, G. P., *Was die Bibel lehrt, 1. und 2. Petrusbrief*, Dillenburg, 1991.

Ouweneel, W. J., *De vrijheid van de Geest*, Vaassen, 1997.

Ouweneel, W. J., *Christus unser Leben*, Schwelm, 1984.

Remmers, Arend, *In Christus gesegnet*, Hückeswagen, 2004.

Schaeffer, F., *Allein durch Christus, Die zentralen acht Kapitel des Römerbriefs*, Holzgerlingen, 1999.

Smith, Hamilton, *The Epistle to the Ephesians*, Edinburgh.

Smith, Hamilton, *The Epistles of Peter, An Expository Outline*, Edinburgh.

Stadelmann, Helge, *Der Epheserbrief*, Neuhausen-Stuttgart, 1993.

Stallan, Fred, *Was die Bibel lehrt, Römerbrief,* Dillenburg, 2001.

Stanley, Charles, *On the Epistle to the Romans*, London, 1885.

Stott, John R. W., *Die Botschaft des Epheserbriefes*, Nürnberg, 2001.

Stott, John R. W., *The Letters of John, Tyndale New Testament Commentaries*, Nottingham, 1964, 1988.

Wasserzug, Gertrud, *Der Römerbrief*, Böblingen, 1984.

Witmer, John A., *Romans, The Bible Knowledge Commentary*, 1983.
Wolston, W. T. P., *Simon Peter, His Life and Letters*, Edinburgh, 1892.
Wuest, Kenneth S., *Romans in the Greek New Testament*, Michigan, 1955.

Скорочення, використані для інших перекладів Біблії

Elb *Elberfelder Übersetzung, nicht revidiert*, Berlin, 1961.

ER *Elberfelder Übersetzung, revidierte Fassung,* R. Brockhaus Verlag Wuppertal, 8-ме вид. 2001.

Luther 1912 *Die Heilige Schrift nach der deutschen Übersetzung Martin Luthers*, Stuttgart, 1912.

Menge *Die Heilige Schrift Alten und Neuen Testaments*, переклад Dr. H. Menge, Berlin, 1960.

NeÜ *Neue evangelistische Übersetzung*, переклад Karl-Heinz Vanheiden, Dillenburg, 2010.

Schl 2000 *Die Bibel, übersetzt von F. E. Schlachter (Version 2000)*, Genf, 1-ше вид. 2003.

Schlachter *Die Heilige Schrift des Alten und Neuen Testaments*, переклад F. E. Schlachter, Genf, 1990.

Про автора

Hans-Jörg Ronsdorf, 1964 року народження, одружений, його дружина — Крістіне. У них 5 дітей, і вони живуть в Альгої (Баварія). Здобувши фах слюсаря-інструментальника, він працював у різних галузях і вже понад 10 років має власну справу як консультант і постачальник у галузі лакофарбових покриттів.

Він один зі старійшин (пресвітерів) Християнської церкви в Кемптені й трудиться в проповіді та в служінні біблійного навчання.

Hans-Jörg Ronsdorf

І все ж мертві живі (Und die Toten leben doch)

Безсмертя душі

240 сторінок, м'яка обкладинка
ISBN 978-3-89397-227-2 (німецьке видання)

Чи живуть мертві — чи смерть є кінцем усякого буття? Чи людина поринає в сон душі — чи має свідомість по той бік смерті? Ці питання хвилюють кожну людину. Мета цієї книжки — відповісти на ці питання, а також дати надію, і центральною темою тут є питання про безсмертя душі. Мертві, які живуть, — Біблія розв'язує цей парадокс: смерть — не кінець, а початок життя, яке вже ніколи не скінчиться. Істинність цього твердження засвідчує Особа, Яка померла й воскресла, — Ісус Христос, Який повернувся з царства смерті й відкрив шлях, що веде в життя.